Цифрова колекція наукової бібліотеки Державного природознавчого музею НАНУ

Digital collection of the scientific library of the State Museum of Natural History of the National Academy of Sciences of Ukraine

Łowca. Kalendarz myśliwski i rybacki na rok 1888. – Lwów: Nakładem Gal. Tow. Łowieckiego [1887]. – 284 s.; [12].

Примірник книги скачаний із сайту: http://lib.smnh.org

Постійне посилання на сторінку книги:

http://lib.smnh.org/books/kalendarz_mysliwski/1888/

Biblioteka Muzeum im. Dzieduszyckich
we Lwowie.
187
Sz 21e № 26

KALENDARZ MYŚLIWSKI I RYBACKI

NA ROK

1888.

1990

ŁOWCA

KALENDARZ MYŚLIWSKI

I RYBACKI

NA ROK

1888.

Nr. inwentarza B-3428.

MUZEUM IMIENIA DZIEDUSZYCKICH WE LWOWIE

LWÓW.
NAKŁADEM GAL. TOW. ŁOWIECKIEGO.
(Cena: 1 złr. — 2 marki — 1 rubel sr.)

Z I. Związkowej drukarni we Lwowie.

Spis rzeczy.

	str.
Terminarz	1
Wiadomości kalendarzowe: Liczba zwrotów kalendarskich. — Uroczystości świętych patronów krajowych. — Tablica świąt ruchomych rz. i gr. kat. kościoła. — Ferye sądowe w Galicyi. — Pory roku. — Zaćmienia w r. 1888. — Kalendarz żydowski. — Wykaz różnic między południkami. — Kalendarz od r. 1801 — 1899	2—5
Kalendarz kościelny rzymsko i grecko-katolicki	6—50
Zapiski myśliwskie do każdego miesiąca	7—52
Kalendarz myśliwski dla Galicyi, Bukowiny, Królestwa Polskiego i W. X. Poznańskiego	53—54
Ustawy łowieckie dla Galicyi	55
Regulamin dla myśliwych p. Dra Z. R.	78
Przepisy o polowaniu w guberniach Królestwa Polskiego	82
Czas parzenia się, lęgu, wzrostu, życia i strzelania ptactwa łownego i drapieżnego	90
Ruja zwierząt łownych, czas noszenia płodu, pomiot, liczba młodych, czas wzrostu i życia	94
Terminologia odnosząca się do główniejszych zwierząt łownych	95
Towarzystwa myśliwskie	107
Statut Galicyjskiego Towarzystwa łowieckiego	111
Bibliografia łowiecka	125
Dział rybacki:	
Towarzystwo rybackie w Krakowie	141
Statut kraj. Towarz. rybackiego w Krakowie	143
Ustawa z d. 19. Listopada 1882. o niektórych środkach ku podniesieniu rybactwa	149

Rozporządzenie c. k. Namiestnictwa z d. 28. Czerwca 1883., dotyczące niektórych środków ku podniesieniu rybactwa 15
Czas ochrony i miara długości ryb 16
Katalog druków Towarzystwa rybackiego . . 16

Dział literacki:

Puszcza litewska, przez Wincentego Pola . . 16
Dziubiński L. G. Na zasiadce 17
Amazonka. Nowelka myśliwska p. A. . . . 17
Zapiski 18

Dział informacyjny:

Tabliczka porównawcza starych miar z nowemi 26
Tabliczka procentów 26
Różne wzory do obrachowywań 26
Obliczanie procentu złożonego 26
Rachunek spółki 26
Różne statystyczne wiadomości 26
Tabelka porównawcza pieniędzy 26
Niektóre przepisy pocztowe 26
Telegrafy 26
Skala stemplowa 26
Koleje żelazne 27
Taryfa podatku konsumcyjnego 27
Inseraty. 28

Terminarz.

Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28
29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
30		30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
31		31		31		31	31		31		31

Rok 1888 jest rokiem przestępnym, ma dni 366.

Liczba zwrotów kalendarskich.

Według kal. gregoriańsk.	Według kal. juliańskiego
Złota liczba (okr. 19-l.) 8	Złota liczba . . .
Epakta XVII	Epakta . . . XXV
Okrąg słońca 28 letni 21	Okrąg słońca . . .
Poczet Rzymski . . 1	Litera niedzielna . C
Litera niedzielna . . A G	Osnowanie . . . .

Uroczystość świętych patronów krajowych.

W Król. Polskiem: św. Stanisława b. 8. Maja.
W Król. Gal. i Lodom.: św. Michała 29. Wrześn
W W. ks. Poznańskiem: św. Stanisława b. 8. M
W W. ks. Krakowskiem: św. Stanisława b. 8. M
W W. ks. Litewskiem: św. Kazimierza kr. 4. Mar

Tablica świąt ruchomych rz. k. kościoła.

Rok	Popielec	Wielkanoc	Zielone św.	B. Ciało	Adwen
1888	15 Lutego	1 Kwietn.	20 Maja	31 Maja	2 Grud
1889	6 Marca	21 „	9 Czerwca	20 Czerwca	1 „
1890	19 Lutego	6 „	25 Maja	5 „	30 Listo

Tablica świąt ruchomych gr. k. kościoła.

Rok	Pascha	Woznesenie	Soczestwie św. Ducha
1888	6 Maja	14 Czerwca	24 Czerwca
1889	21 Kwietnia	30 Maja	9 „
1890	13 „	22 „	1 „

Dnie podane podług nowego stylu.

Ferye sądowe w Galicyi.

Wszystkie niedziele i święta uroczyste; od B
żego Narodzenia do Trzech króli; od Niedzieli Kwi
tniej do Poniedziałku Wielkanocnego; Dnie Krzy
żowe; 10 ostatnich dni w Lipcu i 10 pierwszych d
w Październiku. — W sądach górniczych niedziel
i święta, tudzież dnie suplikacyj publicznych.

Pory roku.

Rok 1888 rozpoczął się dnia 21 Grudnia 1887 godzinie 10 wieczór na wstępie słońca w znak zo yakalny Koziorożca i przy przesileniu zimowem.

Dzieli się na 4 pory astronomiczne, jakoto: na iosnę, lato, jesień i zimę, z których zaczyna się

I. wiośniana, dnia 20 Marca o godzinie 5 rano, chwili wstępu słońca w znak Barana, gdzie zara em nastaje zrównanie trwałości światła na widno regu z trwałością przyćmienia, czyli wiośniane zró nanie dnia z nocą.

II. letnia, dnia 21 Czerwca o godzinie 1 w nocy, chwili wstępu słońca w znak Raka, gdzie zarazem astaje ubytek trwałości światła na widnokręgu, zyli letnie przesilenie dnia z nocą.

III. jesienna, dnia 22 Września o godzinie 4 o południu, w chwili wstępu słońca w znak Wagi, dzie zarazem nastaje powtórne zrównanie trwałości wiatła na widnokręgu z trwałością przyćmienia, zyli jesienne zrównanie dnia z nocą.

IV. zimowa, dnia 21 Grudnia o godzinie 8 rano, chwili wstępu słońca w znak Koziorożca, gdzie razem nastaje przybytek trwałości światła na wi nokręgu, czyli zimowe przesilenie dnia z nocą.

Zaćmienia przypadające w r. 1888.

W roku 1888 przypadają trzy zaćmienia słońca dwa księżyca, z których atoli tylko pierwsze księ yca i częściowo drugie słońca w naszych okolicach widzialne być mogą.

1. Całkowite zaćmienie księżyca dnia 28 Sty cznia trwać będzie 3 godz. 40 min., a mianowicie rozpoczyna się o godz. 11 minut 6 w nocy, kończy się zaś o godz. 2 minut 43 po północy. Widzialnem

będzie w zachodniej części Azyi, Europie, Afry południowej Ameryce i we wschodniej połowie Ai ryki północnej.

2. Częściowe zaćmienie słońca dnia 11 Lut tylko w okolicach kołobiegunowych południowy a częściowo także na południowym krańcu Amer południowej będzie widzialne. Zaćmienie to przyp w nocy od godz. 11 min. 31 do godz. 2 min. 57.

3. Częściowe zaćmienie słońca dnia 9 Lipca godz. 6 min. 26 do godz. 9 min. 48 rano widzia będzie tylko w południowej części Oceanu Ind skiego.

4. Całkowite zaćmienie księżyca dnia 23 Li od godz. 5 min. 30 rano do godz. 9 min. 10 prz południem. U nas widzialnem nie będzie.

5. Częściowe zaćmienie słońca dnia 7 Sierp trwać będzie od godz. 6 minut 38 po południu godz. 8 min. 45 wieczór. Między innemi widzial będzie w Europie środkowej a więc i u nas.

Wykaz różnic między południkami.

Gdy we Lwowie godzina 12 w południe:

w Amsterdamie	10 g. 44 m.	w Peszcie	11 g. 40
„ Berlinie	12 „ 18 „	„ Petersburgu	12 „ 25
„ Bukareszcie	12 „ 8 „	„ Poznaniu	11 „ 32
„ Konstantynop.	12 „ 20 „	„ Pradze	11 „ 22
„ Krakowie	11 „ 44 „	„ Przemyślu	11 „ 55
„ Londynie	10 „ 24 „	„ Warszawie	11 „ 48
„ Madrycie	10 „ 9 „	„ Wiedniu	11 „ 30
„ Paryżu	10 „ 33 „	„ Wenecyi	11 „ 13

Kalendarz od roku 1801 do 1899

dla oznaczenia dni w tygodniu każdego roku.

Roczna tabela.
Lata zwyczajne.

											Styczn.	Luty	Marzec	Kwiec.	Maj	Czerw.	Lipiec	Sierp.	Wrzes.	Paźdz.	Listop.	Grudz.
01	07	18	29	35	46	57	63	74	85	91	4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
02	13	19	30	41	47	58	69	75	86	97	5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
03	14	25	31	42	53	59	70	81	87	98	6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
04	11	22	33	39	50	61	67	78	89	95	2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
05	12	23	34	45	51	62	73	79	90	—	3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
06	17	24	35	43	54	65	71	82	93	99	7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
09	15	26	37	43	54	65	71	82	93	99	7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
10	21	27	38	49	55	66	77	83	94	—	1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6

Lata przestępne

				01	32	60	88	7	3	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
				08	36	61	92	5	1	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
				12	40	68	96	3	6	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
			18	16	44	72	—	1	1	5	1	3	6	1	1	7	2	5	7
				20	48	76	—	6	2	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
				24	52	80	—	4	7	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
				28	56	84	—	2	5	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1

Tabela dni w tygodniu.

	1	2	3	4	5	6	7
1	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.
2	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.
3	Sr.	Czw	Pią.	Sob	Nie.	Pon.	Wt.
4	Czw	Pią.	Sob	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.
5	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw
6	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.
7	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.
8	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.
9	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon
10	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.
11	Czw	Pią.	Sob.	Nie	Pon.	Wt.	Sr.
12	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw
13	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.
14	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.
15	Pon	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob	Nie.
16	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.
17	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.
18	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.
19	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw
20	Sob	Nie.	Pon.	Wt	Sr.	Czw	Pią.
21	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob
22	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.
23	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.
24	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.
25	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.
26	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw
27	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.
28	Nie.	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.
29	Pon.	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.
30	Wt.	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.
31	Sr.	Czw	Pią.	Sob.	Nie.	Pon.	Wt.

Instrukcya

do posługiwania się tym kalendarzem.

W którym dniu przypadał 24. Sierp. w r. 1828?

W tym samym rzędzie (szeregu), w którym w tabeli lat przestępnych rok 1828 jest podany, znajduje się w tabelce miesięcznej pod rubryką Sierpień l. 5, zaś w tabelce dni tygodniowych pod rubryką 5, znajduje się przy liczbie 24 Niedziela. Zatem w r. 1828 przypadało 24go Sierpnia w niedzielę.

Na który dzień w r. 1899 przypadnie 10. Lutego?

W tymże samym szeregu, w którym w tabelce lat zwyczajnych rok 1899 podany jest, znajduje się w tabelce miesięcznej pod rubryką Luty liczba 3, a w rubryce pod l. 3. w tabelce dni tygodniowych, znajdziemy pod datą 10 Piątek. Na Piątek więc przypada w r. 1899 dzień 10. Lutego.

1888 STYCZEŃ ma dni 31

Dnie	Św. rz. kat.		grecko kat.
1 N.	**Nowy Rok**	20	**N. pr. Rożdż.**
2 P.	Makarego	21	Juliany
3 W.	Genowefy p.	22	Anastazya m.
4 S.	Tytusa b.	23	10 mucz.wKr.
5 C.	Telesfora m.	24	*Wig. do Rożdz.*
6 P.	**Trzech Króli**	25	**Rożdż. Chrys.**
7 S.	Juliana m.	26	**Sobor Pr. Boh.**
8 N.	**I po 3 Kr.**	27	**Stefana m.**
9 P.	Marcyanny p.	28	2000 mucz.
10 W.	Pawła p.	29	SS. Mladanc
11 S.	Higieniusza	30	Anysyi
12 C.	Honoraty p.	31	Melanyi
13 P.	Hilarego b.	1	**Siczeń 1888**
14 S.	Feliksa	2	Sylwestra p.
15 N.	**2 po 3. Kr.**	3	**N. pr. Boh.**
16 P.	Marcelego p.	4	Sobor 70 ap.
17 W.	Antoniego p.	5	Fteopempta
18 S.	Pryski p.	6	**Bohojawłen.**
19 C.	Ferdynanda	7	Sobor ś. Joan.
20 P.	Fabiana i Seb.	8	Heorhya pr.
21 S.	Agnieszki	9	Polyjewkta
22 N.	**3 po 3 Kr.**	10	**N. I po Boh.**
23 P.	*Zaśl. NPM.*	11	Fteodozya pr.
24 W.	Tymoteusza	12	Tatiany
25 S.	Nawr. ś. Paw.	13	Ermyła m.
26 C.	Polikarpa b.	14	SS. Oteew wS.
27 P.	Jana złot.	15	Pawła Teb.
28 S.	Karola W.	16	Petra Wer.
29 N.	**Starozapust.**	17	**N. 2 po Boh.**
30 P.	Martyny	18	Aftanasya
31 W.	Piotra Nol.	19	Makarya pr.

Wsch. słoń
1. o godz
min.
15. o godz
min.

Zachód
1. o godz
min.
15. o godz
min.

☾
Ostatnia k
d. 6 o g.
m. 18 po

●
Nów d. 13.
g. 10 m. 14

☽
Pierwsza k
d. 21. o g.
min. 25 ra

○
Pełnia d. 2
o g. 12 m.
w nocy.

Kalendarz żydowski.

14, 1 Schebat 5648.

Styczeń.

Ziemia śniegiem pokryta, snem ujęta. Cisza smętny powab w śnie pogrążonej przyrody rozlega się w koło, dzięcioł tylko twardym dziobem uderza w drzewo, zaskrzeczy sojka lub wrona krakcząc zwołuje towarzyszki. Kruki szukają padliny, skrada się też do niej niekiedy nocą ostrożny lis lub wilk żarłoczny. Jastrząb spada na drób lub na kuropatwy, tulące się pod zaspy śniegu lub w gęste zarośle, szukając pożywienia przy źródłach. Jarząbki żywią się do końca zimy brzozowemi i laskowemi kotkami, a w czasie nawalnych śniegów i silnych mrozów przebywają w najgrubszych gęstwinach. Głuszec karmi się szczególniej igłami i pączkami sosnowemi, przebywa w lasach górzystych, cietrzew zaś na szerszych rozlega się przestrzeniach. Dzikie kaczki trzymają się na oparzeliskach. Zając przy świetle księżyca pomyka, kołkuje i zrzuca, podchodzi aż do sadów, ogrodów i gumien, ciągle w popłochu. Żywi się młodymi pączkami, korą młodych drzew w szkółkach, głąbiami kapusty i jarmużu w ogrodach. Siedzi w kotlinie ku południowi, w czasie wichrów i zawiei kryje się w gąszczu. Gdy powietrze łagodniejsze, parkać się poczyna. Wszędzie pełno jego tropów, w lesie, na polu, w sadzie. Za nim sznurkiem ciągnie lis i strategicznie obmyśliwszy plan, zawsze prawie dojdzie zdobyczy, zbliża się do wiosek

za dnia przebywa w zaroślach przy brzegach la-
lecz w czasie niepogody i wiatru statecznie trzy-
się w norach. Sarna żywi się wrzosem, mch-
liściami i pączkami, także jeżynami, malinami,
nowcem i jemiołą. Przebywa w miejscach wyru-
słych lub w najgęściejszych drzewostanach. Sa-
i jelenie skupione w stadach. Dzik swobodnie
w barłogu w ciepłych gęstwinach, a nocą cią-
stadem na żer, buchtując ziemię jeszcze żo-
i bukwę znajduje. Odyniec szuka jeszcze mac-
do lochania się. Niedźwiedź nie znaczy tro-
leży bowiem w gawrze, w głębokim śnie pogrąż-
Toż samo dzieje się z borsukiem. Wilki
pami chodzą i poczynają się ciekać, podczas cie-
upędzają się nieustannie, następnie obierają s-
nieprzystępne gąszcze na siedlisko. Dręczone głod-
przy tęgich mrozach i śniegach uganiają za zw-
rzyną, podsuwają się do padliny, dobywają się na-
w nocy do owczarń, albo psy ze wsi porywają. R-
przyczajony na drzewie lub w dziuple czyha
przechodzącą sarnę, dybie wraz z żbikiem
zające i ptactwo. Kuna leśna kryje się w sp-
chniałych drzewach i gniazdach, domowa w s-
rych murach lub ustronnych budynkach. Wyd-
zapuszcza się za pożywieniem w nocy, za dnia kr-
się w jamie, przy brzegach rzek i stawów.

Ostra zima dosięgła najwyższego szczytu, a
mienny myśliwy wraz z rozpoczęciem nowego ro-
odda się więcej hodowaniu i pielęgnowaniu zwier-
ny, jak łowom. Polowanie na jelenie, daniele, sar-
zwłaszcza, że rogacze trudno odróżnić, i dziki, n-
mal ustaje, bije się tylko niewiele łań jałowych, r-
gaczów, odyńce i warchlaki, w celu uregulowa-
zwierzostanu. Zające bije się teraz tylko w och-
nionych kniejach; bażantów i kuropatw można tyl-

ewną ilość wystrzelać. Na otwartych wodach należy
tarannie polować na ptactwo, a zbiory ornitolo-
iczne bogacą się w tej porze niejednym rzadkim
rzybyszem z północy. Rysia, żbika, lisa, wydrę,
unę, tchórza, poszukuje myśliwy dla ich pięknego
futra i drapieżności. Wilki tropić trzeba na każdej
onowie, robić natychmiast na nie obławy z wszelką
strożnością, aby czujny i płochliwy ów zwierz nie
szedł z kniei. Na głębokim śniegu podrzuca się
adlinę na wilki i lisy, a w nocach mroźnych,
siężycem oświeconych, dostaje się często bogata
dobycz. Kunę leśną należy tropić usilnie, a pokre-
ną jej krwi chciwą kunę domową można brzękiem
ańcuchów, ostrzeniem kos lub za pomocą jamników
ypędzić z odosobnionych budynków i tam je bić.
W tym miesiącu najodpowiedniejszem i najskutecz-
niejszem jest stawianie żelaz i łapek. Wrony i sroki
najlepiej znęcać w pobliżu ustronnych budynków
podrzucaniem odpadków mięsnych i wybijać je.

Podczas gdy myśliwy starannie i usilnie prze-
śladuje i tępi drapieżników, musi też z całą gorli-
wością pielęgnować użyteczną zwierzynę. Urządzone
przed zimą żerowiska i podsypiska trzeba codziennie
zaopatrywać w taką karmę, jaka różnorodnemu sta-
nowi zwierzyny odpowiada i istotnie pożywną i zdro-
wą jest strawą. Najodpowiedniejszemi są: dobrze
zebrane koniczyna i siano, nie potraw, kasztany,
żołędź, bukwa, snopki niemłócone owsa, starannie
wysuszone wiązki gałązek, a zarazem trzeba się
starać, aby w pobliżu żerowisk od czasu do czasu
młode drzewka były ścinane. Bażantom poddaje się
na podsypiskach, kuropatwom w odpowiednio roz-
dzielonych schroniskach ziarno zbożowe.

1888 **LUTY** ma dni 2

Dnie	Św. rz. kat.	grecko kat.	
1 Ś.	Ignacego b.	20	Eufymija
2 C.	**NPM. Grom.**	21	Maksyma ep.
3 P.	Błażeja b. m.	22	Tymofteja
4 S.	Weroniki	23	Kłymenta
5 N.	**Mięsopostna**	24	**N. 3 po Boh.**
6 P.	Doroty p.	25	Hryhorya b.
7 W.	Romualda	26	Ksenofonta
8 S.	Jana z Malty	27	Joana Chryz.
9 C.	Apolonii p.	28	Jefrema pr.
10 P.	Scholastyki	29	Ihnatya ep.
11 S.	Łucjusza b.	30	**Trech Świat.**
12 N.	**Zapustna**	31	**N. 4 po Boh.**
13 P.	Katarzyny R.	1	**Fewr.** Tryfon.
14 W.	Walentego b.	2	**Strytenje H.**
15 S.	*Popielec* †	3	Symeona i A.
16 C.	Juljanny p.	4	Isydora patr.
17 P.	Konstancyi p.	5	Ahaftyi m.
18 S.	Flawiusza m.	6	Wokuły ep.
19 N.	**I Wstępna**	7	**N. 5 po Boh.**
20 P.	Nicefora	8	Fteodora m.
21 W.	Eleonory p.	9	Nykyfora m.
22 S.	*Such.* † Piot.	10	Charłampija
23 C.	Romany p.	11	Własya m.
24 P.	Macieja ap. †	12	Mełetya ar.
25 S.	Anastazyi †	13	Martyniana
26 N.	**2 Sucha**	14	**N. 6 po Boh.**
27 P.	Aleksandra	15	Onysyma ap.
28 W.	Leandra b.	16	Pamfyła m.
29 S.	Romana op.	17	Fteodora m.

Wsch. słoń
1. o godz
min.
15. o godz
min.

Zachód
1. o godz
min.
15. o godz
min.

☾ Ostatnia k
d. 4. o g.
m. 1 wiecz

● Nów d. 12
g. 1 m. 28
nocy.

☽ Pierwsza k
d. 20. o g.
m. 37 rano

○ Pełnia d. 2
o g. 1. m. 5
po połud.

Kalendarz żydowski.

13, 1 Adar. — 23, 11 Adar Post Estery.
26, 14 „ Purim cz. Haman.
27, 15 „ Szuszan Purim.

Luty.

W tym miesiącu poczyna już zwykle śnieg tajeć, i mamy już pole srokate. W dzień Najśw. Panny Gromnicznej rozchodzą się wedle tradycyi myśliwskiej wilki z gromady, w tymże dniu rozwala niedźwiedź budę, gdy mróz się sroży, a poprawia i osłania ją, gdy odwilż. Skowronek, zwiastun wiosny, wzlatuje w górę i pieśń nuci radośną, krzywonos i zimorodek ścielą gniazdka i wysiadają pisklęta. Kuropatwy rozbijają się na pary i trzymają się ciepłych miejsc przy źródłach i polach zasianych. Głuszec żywi się rzeżuchą, kamyczkami i igłami świerkowemi i sosnowemi, kryje się w ciepłych miejscach przy źródłach. Cietrzewie i jarząbki żywią się pączkami i kotkami brzeziny i leszczyny, przesiadują w największej gęstwinie. Łatwo zwabić jarząbka na strzał. Poczyna się ciąg dzikich gęsi i kaczek. Łoś objada się korą z drzew iglastych. Młodsze łosie zaczynają zrzucać rogi. Jeleń przy odwilży przenosi się na wysokie góry i przebywa po ich stronie południowej. Krasne rogacze zrzucają wieńce. Podczas zimna i wielkiego śniegu żer mu jeszcze podawać trzeba. Sarna żywi się pączkami i jeżynowemi liśćmi, szuka bagnisk i oparzelisk leśnych, a na nich rdestnicy kędzierzawej, chodzi też po wzgórzach na południe

*

położonych, a za samicą postępuje kozioł, kt
odzyskuje swoje parostki (rogi). Dziki jeszcze
fukają, stada trzymają się gąszczu i mrowisk, p
czas odwilży szukają żeru w ziemi, paproci i jej
rzeni, przy ciągłych mrozach cierpią głód. Zaj
leży w kotlinie zwróconej ku słońcu, parka się, ogry
korę z drzew i szuka jemioły i innych ziół. Bors
budzi się ze snu i pielęgnuje 3—5 młodych w jam
z której je wywiedzie, gdy słońce ziemię ogrz
Niedźwiedź nie opuszcza jeszcze gawry, mł
tylko przy pięknej pogodzie igrają przed nią. Ciecz
wilków ustaje, ale liszka się grzeje, futro lisa
psuje, więc myśliwy z mniejszym zapałem prześ
duje go, chyba gdy chce wytępić tego rozbójnik
wtedy za pomocą jamników wydobywa go z nor
Kuna leśna czyha ukryta w gniazdach gołębic
kruczych, lub wiewiórczych na łup, a tchórz, domow
kuna i łasica gospodarują po strychach i dacha
domowych. Kuna domowa cieka się. Ryś, żbi
i wydra wygrzewają się na słońcu, w przykr
chwili chronią się do jamy i rozpoczynają zaloty. N
wydrę można zasiąść przy świetle księżyca.

Z początkiem tego miesiąca kończy się już pol
wanie na zwierzynę pożyteczną, a najstaranniejs
zwrócić uwagę należy na karmienie jej, aby sił
i zdrowa wiosny się doczekała. W tym miesiąc
można z dobrym skutkiem polować na gęsi, kaczk
żórawie i dropie. Drapieżników trzeba teraz wszel
kiemi sposobami tępić. Wilki i lisy szukają podcza
cieczki ustronnych i gęstych zapustów, gdzie swobo
dnie oddają się zalotom. Wilki więc tropić należ
na każdej ponowie. Aby przy obławie pewną pozy
skać zdobycz, należy szybko i umiejętnie działać
a znane przesmyki wytrawnymi myśliwymi obstawić
Dobrze też miot straszakami obłożyć, mianowicie

skrzydła aż ku strzelcom, którzy mają być już na
stanowiskach, gdy straszaki się zatykają. W ostrej
i śnieżystej zimie skuteczną też bywa zasiadka
w budce przy padlinie i daje sposobność początku-
jącemu łowcowi zapoznać się z mozolną stroną ło-
wiectwa, a zarazem podpatrzyć nie jedną żywo po-
ruszającą scenę. Ryś, ów groźny drapieżca idzie też
teraz w zaloty, a właśnie ta pora najodpowiedniejsza
do jego tępienia. Wydra też się parzy, znając miej-
sce wynurzania się, można na nią zasiąść. Postrze-
lonej szukać trzeba na lądzie. Kuna leśna kończy,
domowa rozpoczyna cieczkę. Czas teraz zastawiać
na nią łapki i żelazka, jakoteż na kamionkę. Żelazo
obkłada się jajem lub suszonymi owocami i nastawia
dopiero wtedy, gdy kuna raz lub dwa przynętę
przyjęła. Uważny łowiec posłyszy jękliwy głos dzi-
kiego kota i tchórza, które w tem miesiącu poczy-
nają się grzać. Kruk wylęga przy końcu miesiąca
młode, które myśliwy tępi, ubijając przy gnieździe
stare. Sroki teraz zasiadają w gnieździe, można je
wygubić, przynęcając kawałkami mięsa, aż do ja-
kiegoś ustronnego budynku, z którego się je strzela.
Ptaki drapieżne łatwo teraz łowić w sieci i łapki.
Przezorny myśliwy naprawia i robi sieci, rozjazdy,
poły i chodzi starannie około psiarni, usuwając psy
nieprzydatne do łowów, iżby zły płód się nie roz-
radzał.

1888 MARZEC ma dni 31

Dnie	Św. rz. kat.	grecko kat.	
1 C.	Albina b.	18 Lwa papy r.	Wsch. słoń.
2 P.	Symplicyusz.	19 Archypa	1. o godz. min.
3 S.	Kunegundy	20 Łeona ep. k.	15. o godz. min.
4 N.	**3 Głucha**	21 **N. 7 po Boh.**	Zachód
5 P.	Fryderyka	22 SS. mucz. w E.	1. o godz. min.
6 W.	Kolety p.	23 Połykarpa	15. o godz. min.
7 S.	Tomasza z A.	24 Obr. hoł. ś. J.	
8 C.	Jana Bożego	25 Tarasia arch.	☾
9 P.	Franciszki p.	26 Porfyria	Ostatnia kw.
10 S.	40 Męczen.	27 Prokopija	d. 5. o g. m. 2 rano.
11 N.	**4 Środop.**	28 **N. Miasopost.**	
12 P.	Grzegorza	29 Kassyana S.	
13 W.	Krystyny	1 **Marta** Ewd.	
14 S.	Matyldy p.	2 Fteodota	
15 C.	Longina m.	3 Ewtropia	
16 P.	Lubina m.	4 Harasyma	
17 S.	Gertrudy p.	5 Konona m.	
18 N.	**5 Czarna**	6 **N. Syropost.**	Nów d. 12. g. 5 m. 57 p. południu.
19 P.	*Józefa Obl.*	7 Wasyłyja ep.	
20 W.	Teodozyi	8 Fteofyłakta	
21 S.	Benedykta	9 40 mucz. w S.	
22 C.	Oktawiana	10 Kodrata m.	
23 P.	*7 bol. NPM.*	11 Sofronya m.	Pierwsza kw. d. 20. o g. 10 m. 19 po poł.
24 S.	Gabryela ar.	12 Fteofana pr.	
25 N.	**6 Kwietna**	13 **N. I Postu**	
26 P.	Emanuela	14 Wenedykta	
27 W.	Jana pust.	15 Ahapija	
28 S.	Sykstusa	16 Sawyna	
29 C.	*Wiecz. Pań.*	17 Ałexya pr.	
30 P.	*W. Piątek*	18 Kyryła pr.	Pełnia d. 27. o g. 11. m. 45 wieczór.
31 S.	*W. Sobota*	19 Chryzanfta	

Kalendarz żydowski.

13, 1 Nisan
27, 15 „ **Początek Wielk.**
28, 16 „ **Drugie św. Wielk.**

Marzec.

Miesiąc to szarego pola, często śnieżny i mroźny, ale już lody puszczają i rozlewają się wody, a na nich licznie i gwarnie krąży i zapada wodne ptactwo. Bocian naprzód się zjawia, a za nim ciągną dzikie gęsi i kaczki, a nawet zamorskie ptaki krótko u nas goszczą. Wrzawa, ruch i życie obudza się. Ptactwo rozbija się na pary i szuka ochronnego miejsca do gnieżdżenia się. Kuropatwy niosą jaja, głuszce, jarząbki i cietrzewie parzą się. W końcu miesiąca nadciąga słonka, a przed nią jeszcze bekas zapada na błota, a na wybrzeżach rozlanych wód odzywa się piskliwy głos kulików. Ciągną żórawie, łabędzie i pelikany. Wabią się głuszce, jarząbki i cietrzewie. Ptaki drapieżne parzą się. Łoś obgryza korę z drzew szpilkowych. Jeleń powraca do swego dawnego stanowiska. Rogaczowi w miejscu zrzuconych rogów nowe odrastać poczynają. Sarna skoro zwolnieje powietrze, szuka niskich łąk i żywi się świeżą trawą, ziołami, pączkami, liściami i młodymi wyrostkami osiczyny, wierzbiny i t. p. Przebywa ponad polami w krzewkach i na wzgórzach ku południowi pochylonych. Kozły obcierają świeże rogi, i zostawiają mech z nich na wierzbach, osikach, sosnach, brzozach i krzewach jałowcowych. Dziki z niedostatku żeru zapuszczają się daleko, w bagnach i przy

ciepłych źródłach szukają pożywienia. Odyniec i wy cinek odbijają się od trzody, maciora z nędznym i wychudzonymi zimą warchlakami szuka w gąszcz spokojnego barłogu. Zając ciągle parka się, samic pomiata 2 lub 3 młodych. Zwidzają zasiane po i przesiadują w oraniach, blisko siewów. Lis ko czy ciekanie się, żyje łupem, siedzi po większ części w norze, liszka przyrządza sobie jamę gniazdo. Kuna domowa kończy ciekanie się, l ślna pomiata 3 — 4 młodych ślepych, obie szuka łupu. Żbik rodzi 4 — 6 młodych ślepych, ugani za zdobyczą. Wydra cieka się. Borsuk pielęgnu młode w jamach. Myśliwy wybiega do lasu, aż chrapanie słonek nie da się słyszeć. Gdy koniec mi siąca bogaty w gęste mgły, to rolnik wróży pow dzie, myśliwy dobre polowanie na błotach.

Cieplejsze i słoneczne dnie, zamykające konie lutego, są najczęściej darami Danaidów, z bardz przykremi zmianami. Ostrych kresów zimy najbar dziej się lęka doświadczony myśliwy, one bowie najzgubniej wpływają na zwierzostan. Nędznie prze zimowana zwierzyna staje się zawsze ofiarą je ostatków, hodowanie przeto tak długo powinno si przeciągać, dopóki już gwałtownych zmian powietrz nie można się spodziewać i dopóki ożywiona ziemi bogatej karmy na polu i łące, w lesie i na błoniach nie dostarczy. Pożyteczna zwierzyna doznaje tera ochrony, tylko wspaniały głuszec i pokrewny m piękny cietrzew, jako też długodzioba, z tęsknot wyczekiwana słonka, stanowią uroczy przedmio łowów. Tokowiska nadto są pociągające, poruszające iżby który z myśliwych dał się przekonać, iż dzanie ich w ogóle nie przyczynia się do pomno żenia zwierzyny. Wyprawy te, zwłaszcza gdy rozu mom i panowaniem nad sobą są poskramiane, stroją

urokiem życie i szlachetny zawód łowiecki. Dozwólmy więc myśliwemu po długiej trosce, twardej nawale lodowatej zimy, rozkoszy tokowiska. Drapieżniki już niemal przesycyli się miłośnymi zapałami, a owoc ich składają samice. W właściwej porze wymierzony strzał myśliwego niejedno rozbójnicze pokolenie wytępi w zarodzie. Drapieżne ptactwo poczyna się w tym miesiącu parzyć, więc myśliwy powinien śledzić budowanie nowych, naprawianie starych gniazd, aby i tu wczas zapobiegać. Budki należy stawiać, aby wrony i sroki wybijać, przyczem nie jeden też rzadki drapieżnik w przelocie padnie przy puhaczu. Na stawach i jeziorach zasiada stale łyska czarna *(fulica atra)*, którą tam, gdzie się chce krzyżówkę zatrzymać, tępić należy, bo ona ją wystrasza i wypędza. Mewy też wybijać trzeba. W schroniskach zwierzyny łąki równać, rowy czyścić. Lizawki dla jeleni, sarn i kozic odnowić. Podczas cieplejszych wieczorów w końcu tego miesiąca podnosi swój głos drozd, zwiastując wiosnę; słonka przeciąga chrapiąc ponad szczyty zapustów, szlachetny, kształtny rogacz czyści swoją młodą koronę i rzuca w koło mech z niej; szumnie uderzając skrzydłem ciągnie wspaniały głuszec na tokowisko; odzywa się w polu wabienie kuropatw; z trwogą mknie powabny miły rudzik, i z dziecinną, naiwną ciekawością patrzy na myśliwego i wiernego jego towarzysza psa. Czuć tchnienie wiosny w przyrodzie!

1888 KWIECIEŃ ma dni 30

Dnie	Św. rz. kat.		grecko kat.
1 N.	**Wielkanoc**	20	**N. 2 Postu**
2 P.	**Pon. Wielk.**	21	Jakowa ap.
3 W.	Ryszarda	22	Wasyłya ep.
4 S.	Izydora b.	23	Nykona pr.
5 C.	Wincent. F.	24	Zacharya pr.
6 P.	Celestyna p.	25	**Błahowiszcz.**
7 S.	Epifaniusza	26	Sobor Hawr.
8 N.	**I Biała**	27	**N. 3 Postu**
9 P.	Maryi Eg.	28	Ilarjona
10 W.	Ezechiela	29	Marka pr.
11 S.	Leona p. w.	30	Joana list.
12 C.	Juliusza p.	31	Ipatya ep.
13 P.	Justyna m.	1	**Apr.** Maryi J.
14 S.	Waleryana	2	Tyta pr.
15 N.	**2 po Wielk.**	3	**N. 4 Postu**
16 P.	Lamberta b.	4	Josyfa pysn.
17 W.	Rudolfa b.	5	Fteoduła m.
18 S.	Apoloniusza	6	Jewtychia ep.
19 C.	Emmy w.	7	Hrehoria pr.
20 P.	Agnieszki p.	8	Irodjona ap.
21 S.	Anzelma b.	9	Ewpsychya
22 N.	**3 po Wielk.**	10	**N. 5 Postu**
23 P.	Wojciecha b.	11	Antypy m.
24 W.	Jerzego m.	12	Wasyłya pr.
25 S.	Marka ew.	13	Artemona
26 C.	Kleta i M.	14	Martyna
27 P.	Peregryna w.	15	Arystarcha
28 S.	Witalisa m.	16	Ahapii, Ireny
29 N.	**4 po Wielk.**	17	**N. 6 Postu**
30 P.	Katarzyny S.	18	Joana pr.

Wsch. słońc
1. o godz.
min.
15. o godz
min.

Zachód
1. o godz.
min.
15. o godz.
min.

☾ Ostatnia k
dn. 3. o g.
m. 17 po po

☽ Nów d. 11.
g. 10 m. 43 w

☽ Pierwsza kw.
d. 19. o g.
m. 28 po po

☽ Pełnia d. 26
o g. 7. m.
rano.

Kalendarz żydowski.

2, 21 Nisan **Siódme św. Wielk.**
3, 22 „ **Koniec Wielk.**
12, 1 Ijar
29, 18 „ Szkolne święto (Lag-Beomer).

Kwiecień.

Szare pole poczyna przybierać barwę zieloną w polu, na łąkach i w lesie. Jak początek miesiąca zwykle bywa zimowym jeszcze, słotnym, wietrznym a nawet często mroźnym, tak koniec powleka się szatą godową wiosny, uroczej zieloności, świeżej woni i kwiecistych barw. Już wtedy słonka ciągnąć przestaje, jaskółka lepi gniazdko i radośnie świegoce, młode wiewiórki z gniazd główki wychylają, a słowik poczyna swój śpiew powabny. Pora to polowania na wodne ptactwo, a gdy słonka już nie ciągnie, myśliwy zawiesza strzelbę na długi spoczynek, bo wszystko teraz odradza się, albo już pielęgnuje potomstwo. Łosia kolor staje się brunatnym i coraz bardziej ciemnieje. Z miejsc wzgórzystych przenosi się on w niziny, do lasów wilgotnych, w bagna i wody obfitujących, objada korę z drzew liściowych, łatwo od pnia odstającą. Najmłodsze łosie teraz dopiero zrzucają rogi. Jeleń rogacz krasny odbija się od stada i przebywa z powodu odrastających miękkich rogów w niskich zaroślach, lub też w rzadkim lesie, gdzie wyciera wieniec o drzewa. Młode rogacze zrzucają rogi. W nocy wychodzą jelenie daleko dla szukania roślin wodnych i posiewów. Zaczynają ronić dawny włos i przybierać nowy, barwy czerwonej, lub brunatno-czerwonej. Łanie tępią pędraki. Lizawki im teraz odnawiać należy. Mięso rodu rochmannego w tej chwili nie smaczne, a skóra podziurawiona przez owady. Sarna odwidza wieczorem zielone posiewy i łąki, przebywa przeważnie w skrajach lasu. Kozły czyszczą rogi, ocierając je o drzewa i krzaki. Dziki szukają pozostałych gałęzi, ślimaków i korzeni. Maciory prośne szukają spokojnych barłogów do uproszenia się. Warchlaki trzymają się

w stadach. Odyńce i wycinki odosobnione buchtu po gąszczach. Niedźwiedź wychodzi z gaw i żywi się mrówkami, roślinami i zwierzętami, trzyt się bagien i gór. Wilk u schyłku tego miesią pomiata płód. Borsuk w nocy wywodzi dzi z jamy. Zając parkoci się łub koci. Lis, ku i tchórz tropią lęgi ptactwa, pożerają jaja i pisklę pomiatają: pierwszy 3—9, druga 3—4, trzeci 3— młodych ślepych. Żbik parka się. Wydra pomi 2 — 4 młodych ślepych. Głuszec, cietrzew jarząbek kończą grę. Kuropatwy w łagodn powietrzu wywodzą pisklęta. Słonki do polo miesiąca jeszcze ciągną. Dzikie kaczki parzą s Wszystkie drobne ptaki lęgną się. Ponieważ wszel prawie zwierzyna rodzi i lęże, należy przeto n stawiać jej przeszkody. Pasterze i owczarze n powinni wodzić z sobą psów do lasu, chyba na p wrozach lub z kłódkami u karku. Lizawki odświ żyć. Jaja czajcze wybierają się jako przysmak Gniazda wilcze śledzić i młode wraz z starymi wy bijać. Wszelkie polowanie ustaje. Myśliwy przysp sabia sobie gniazdo dobre psów legawych, układ młode pieski, opatruje przybory myśliwskie, przygo towuje czółna i strzeże psów, by spokoju zwierzyn nie mąciły.

Miesiąc ten, pełen zmian gwałtownych, d wiosennych, jasnych i wonnych, niepogody, ostryc wichrów, mroźnych nocy, jest krytyczną chwil w hodowaniu zwierzyny. Jeleń i sarna, mrozem i głodem zbiedzone, pasą się z niepohamowan chciwością świeżą zieleniną, dla nadwątlonego orga nizmu szkodliwą, więc poddawanie karmy jest nie zbędne. Rogacz czyści swój nowy wieniec. Wspaniałe odrosłe rogi u jelenia i kozła, lub nędzne ich rozga łęzienie dają wymowne świadectwo, o ile hodowanie

polegało na znajomości rzeczy i dobrej woli. W końcu tego miesiąca można rozpocząć w korzystnem położeniu szukanie jaj bażancich. Głuszec i cietrzew odbywają w pełni swoje toki, a spotkanie z nimi daje myśliwemu rozkosz prawdziwą. Samice większej części zwierząt drapieżnych noszą jeszcze płód, tylko kuna leśna i wilk już uganiają za zdobyczą dla swego wiecznie głodnego potomstwa. Podwoić więc należy zabiegi tępienia ich. Szukać też trzeba u wybrzeży wód jam wydr i stawiać tam żelaza, połów bowiem w kwietniu i maju bywa najpewniejszym i łatwiej wtedy dobrać się do młodych. Ptactwo drapieżne prześladować trzeba u gniazd i w budkach. Gdy myśliwy dostatecznie uzbrojony w spokój i cierpliwość i strzela dobrze, to niezawodnie nie jednego rabusia zgładzi. Szczególnie wrony i sroki niechaj tępi bez litości. Zasadzki i podchody należy w tym miesiącu przysposobić, a hodujący, rozumny i badawczy myśliwy dozna w tym i następnych miesiącach na zasadzce wiele żywo poruszających wrażeń nawet, gdy strzelać nie pragnie. Koty domowe chętnie teraz wyprawiają się na pola i w las i wyrządzają w niższym zwierzostanie i śród pożytecznego ptactwa niezmierne szkody. Dla tych groźnych drapieżników nie ma łaski w polu i w lesie. W końcu tego i w początku następnego miesiąca wybierać trzeba młode z gniazd puhaczów. Łapki, sidła i inne przyrządy, przeznaczone do użytku w jesieni i zimie, teraz przysposabia myśliwy, aby straciły pozór i woń świeżości. Stare rogacze można na podchodach i zasadzkach ubijać. Ciąg słonek do 20. b. m. wraz z wrażeniami, jakie daje przyroda, obudzająca się z zimowego letargu do młodzieńczego życia, przejmuje duszę wrażliwego myśliwego niewysłowioną rozkoszą.

1888 MAJ ma dni 31.

Dnie	Św. rz. kat.	grecko kat.
1 W.	Filipa i Jak.	19 Joana Weł.
2 S.	Zygmunta kr.	20 Fteodora Tr.
3 C.	*Znal. św.* †	21 Czotwer weł.
4 P.	Floryana m.	22 **Piatok Wełyki**
5 S.	Piusa V. pap.	23 Subota weł.
6 N.	**5 po Wielk.**	24 **Woskr. Hosp.**
7 P.	Domiceli	25 **Pon. Woskr.**
8 W.	Stanisława	26 **Wt. Woskres.**
9 S.	Grzegorza	27 Symeona
10 C.	**Wniebowst. P.**	28 Jasona arch.
11 P.	Beatryksy	29 Dewiat mucz.
12 S.	Pankracego	30 Jakowa apost.
13 N.	**6 po Wielk.**	1 **Maja. N. Ant.**
14 P.	Bonifacego	2 Aftanazya
15 W.	Zofii i 3 cór.	3 Tymofteja m.
16 S.	Jana Nep.	4 Pełahyi m.
17 C.	Paschalisa w.	5 Ireny m.
18 P.	Feliksa sp.	6 Jowa mnoh.
19 S.	Piotra †	7 Zn. ś. Kresta
20 N.	**Zielone Św.**	8 **N. Joana B.**
21 P.	**Pon. Z. Świąt**	9 Isaji pr.
22 W.	Julii p.	10 Symona ap.
23 S.	*Such.* † Dez.	11 Mokija
24 C.	Joanny wd.	12 Epyfanya
25 P.	Urbana †	13 Hłyheryi m.
26 S.	Filipa Ner. †	14 Izydora m.
27 N.	**Św. Trójcy**	15 **N. Rozsłab.**
28 P.	Wilhelma	16 Fteodora os.
29 W.	Maksyma w.	17 Andronika
30 S.	Feliksa pap.	18 Fteodota
31 C.	**Boże Ciało**	19 Patrykia

Wsch. słońca
1. o godz. min.
15. o godz. min.

Zachód
1. o godz. min.
15. o godz. min.

☾ Ostatnia k. d. 3. o g. m. 23 w noc.

● Nów. d. 11. g. 2 m. 59.

☽ Pierwsza k. d. 19. o g. 1. m. 41 w nocy

○ Pełnia d. 2. o g. 3 m. 1. po połud.

Kalendarz żydowski.

11, 1 Siwan
16, 6 „ **Zielone Święta**
17, 7 „ **Drugi św. Ziel. Świąt.**

Maj.

Już łąki i pola zielonym pokryte kobiercem, las świeżym liściem — przyroda w nowem odrodziła się życiu, pełna uroku i woni. Brzęk owadów, śpiew ptaków, ciepły powiew wiatru zlewają się w harmonijny chór i przenikają do głębi uczucie człowieka. Już przepiórka poczyna bić w zbożu, na wodach i moczarach gwarzy ptactwo, w lesie radośna wrzawa, to zakuka kukułka, zaskrzeczy żołna, zakuje dzięcioł lub pogwizduje wilga, a ponad tymi różnorodnymi głosami góruje siłą i uroczymi tony śpiew słowika, a gdy zmrok zapadnie, odzywa się skrzek żab, hukanie bąka, brzęczenie owadów, huk sów, jęk puhaczów. Nie dziw, iż myśliwy zapatrzony i zasłuchany w cudowny powab przyrody zapomina o łowiectwie, wzmacnia siły ciała i duszy i serce ku wzniosłym uczuciom i wrażeniom podnosi.

Łoś. Od połowy tego miesiąca szuka klempa bezpiecznego ustronia do wydania płodu. Zrzucanie rogów u najmłodszych łosiów przeciąga się czasem do połowy tego miesiąca. Mięso samic jednorocznych jest teraz najsmaczniejsze, ale od połowy miesiąca polować na nie już nie wolno. Jeleń. Łania w spokojnem i bezpiecznem miejscu wydaje płód. Najmłodsze rogacze w tym miesiącu dopiero zrzucają rogi. Lizawki trzeba odświeżyć, gdyż łanie przy zmienieniu farby (blokowaniu) odwidzają je chętnie i niemi przez całe lato się krzepią. Rogacz odbija się od stada i jeszcze wieniec o drzewa ociera. Sarny. Stare samice zaczynają kocić się w spokojnych i bezpiecznych miejscach. Żywią się pączkami, ziołami

i odwidzają posiewy polne i łizawki. Przebywają skrajach lasu w pobliżu wody. Dziki. Maci proszą się. Szukają korzeni i ziół. Młode z ma rami przebywają w gąszczach. Zające parkają ciągle i kocą w zbożach. Wydra żywi się ryb żabami i rakami. Lis wywodzi dzieci z jamy i prawia do łupieży. Drapieżne zwierzęta szukają ptactwa. Głuszec, cietrzew, słonka, dzikie g bie, w ogóle zwierzyna lotna lęgną się. Teraz wybierać z gniazd wilczęta, tępić zwierzęta dra żne. Pora też odpoczynku dla myśliwego, nie dla niego teraz polowania.

Cisza w lesie, hodownik zwierzyny niech o nią usilnie stara. Niech stopa ludzka nie nawi schronisk, niech pies swobodnie do nich nie w puje. Wtedy myśliwy, który w ciężkich dniach mowych i wczesnej wiosny gorliwie pielęgnował zw rzostan, rozraduje się swymi wychowańcami, ws dzie, w polu, na łąkach, w lesie, na wodach hoł jącymi biblijnym słowom: Miłujcie się i rozradzajc W rewirach, w których znajdują się w znaczniejs liczbie bażanty i kuropatwy, należy na dziesięć dwanaście dni przed koszeniem trawy lub koniczy dowiedzieć się, ile w nich jest lęgów. Jeżeli s sunki majątkowe nie pozwalają poczynić w t względzie ścisłego zarządzenia, to przynajm uprosićby wypadało właściciela gruntu, nawet wynagrodzeniem, iżby wszędzie, gdzie się znajduje, metr kwadratowy pozostał nietknię W skutek niedbałości straży łowieckiej i brutal bezwzględności robotników ginie często więcej żantów i kuropatw, jak później w jesieni na strz W bażantarniach zbierają w tym miesiącu lud zaufania godni pod ścisłym nadzorem jaja, któ podkładają jendyczkom do wysiadywania. Ponie

bażanty najchętniej na brzegach wód jaja składają to zarząd łowiecki powinien starannie strzedz ryba ków, by wraz z rybami i jaj nie łowili. Młode go lębie opuszczają w końcu miesiąca gniazda, więc w porę muszą być wybierane. Drapieżna zwierzyna pielęgnuje swe młode i dziesiątkuje, w razie nietępie nia tych rozbójników, zwierzostan i ptactwo pożyteczne w straszliwych rozmiarach. Zapobiegać więc trzeba przy gniazdach, bo niedogodnem by było zabijać kar miącą matkę, pozostawiać młode na pastwę śmierci głodowej Myśliwy ma w ciągu roku dosyć sposobności prześladowania drapieżników, więc może je w tym miesiącu zaniechać lub ograniczyć tylko na gniazda. Ten miesiąc i następny najodpowiedniejszymi są do odegrzania suk legawych. Młode pieski kończą wtedy w lipcu następnego roku, a więc przed porą łowów na kuropatwy, pierwszy rok swego życia i mogą po poprzedzającej dresurze pokojowej do szukania kur być wprowadzone. Jak w ogóle przy hodowaniu psów myśliwskich, a w szczególe w wyborze rodziców tych zwierząt, najczęściej bez celu i planu się postępuje i tym sposobem zatraca w młodzieży przymioty rodziców, tak też grzeszą niejedni myśliwi przy wprowadzeniu młodego psa do czynności. Rozpoczyna się to wprowadzanie zwykle za wcześnie, z poprzednią dresurą, często w brutalny sposób nadaną, bez względu iż naprzód ciało należycie rozwinąć się powinno. Wszakże nie można od kilkomiesięcznego szczenięcia wymagać pracy, która nie tylko od dobrze zastosowanej dresury, lecz także od dojrzałości i późniejszego doświadczenia wychowańca zawisła. Do 20. t. m. strzela się jeszcze głuszce i cietrzewie na tokach.

1888 CZERWIEC ma dni 3

Dnie	Św. rz. kat.		grecko kat.
1 P.	Nikodema	20	Ftałateja
2 S.	Erazma b.	21	Konst. i Ełen.
3 N.	**2 po Św.**	22	**N. Samar.**
4 P.	Flawiana b.	23	Mychaiła pr.
5 W.	Florencyi p.	24	Symeona pr.
6 S.	Norberta b.	25	Fewronyi m.
7 C.	Roberta b.	26	Karpa ap.
8 P.	*Serce Jezusa*	27	Fteraponta
9 S.	Felicyana	28	Nykyty ep.
10 N.	**3 po Św.**	29	**N. Śliporożd.**
11 P.	Barnaby	30	Isaakija ap.
12 W.	Onufrego	31	Jeremia ap.
13 S.	Antoniego P.	1	**Junij.** Justyna
14 C.	Bazylego b.	2	**Woznes. Hosp.**
15 P.	Wita i Mod.	3	Łukyłyana m
16 S.	Franciszka R.	4	Mytrofana p.
17 N.	**4 po Św.**	5	**N. SS. Otec.**
18 P.	Marka i Marc.	6	Wasaryona p.
19 W.	Gerw. i Prot.	7	Fteodota ep.
20 S.	Sylweryusza	8	Fteodora Str.
21 C.	Alojzego G.	9	Kyryła arch.
22 P.	Paulina b.	10	Tymofteja ep.
23 S.	Zenona b.	11	Warftołomej.
24 N.	**5 po Św.**	12	**Soszest. ś. D.**
25 P.	Prospera b.	13	**Pon. Soszest.**
26 W.	Jana i Pawła	14	Elyseja pr.
27 S.	Władysława	15	Ammosa pr.
28 C.	Leona II. p. †	16	Tychona
29 P.	**Piotra i Pawła**	17	Manuiła m.
30 S.	Wsp. ś. Pawła	18	Leontia m.

Wsch. słoń
1. o godz
min.
15. o godz
min.

Zachód
1. o godz
min.
15. o godz
min.

☾ Ostatnia k
dn. 1. o g
m. 29 po

● Nów d. 9
g. 6 m. 10

☽ Pierwsza k
d. 17. o g.
m. 25 rano

○ Pełnia d. 2
o g. 10 m. 4
wieczór.

Kalendarz żydowski.

10, 1 Thamuz
26, 17 „ Post zdobycia świątyni.

Czerwiec.

Wybujała już roślinność, zboża falować poczynają, rozrosły się krzewy, drzewa pokryły świeżym liściem. Cały świat zwierzęcy trzyma się gniazda i czujnie strzeże jego bezpieczeństwa. Śpiew gwarny ptaków ucisza się, a natomiast odzywa się czułe kwilenie nad młodem potomstwem, słowik już czasem tylko oderwaną nutą zadźwięczy, lub pokrzywka mu zawtoruje. Pora to do wybierania łowczych ptaków z gniazd i żywienia ich z ręki, polowania na podloty lub na kaczory i gęsiory, pierzące się po oczeretach. W celu wytępienia drapieżnego ptactwa bije się stare przy gniazdach i wybiera z nich młode. Głuszec i cietrzew mają młode, pierwszy szuka z dziećmi jajek mrówczych, drugi zapada w zboża. Głuszec żyje samotnie, a samica wodzi młode. Cieciorka bawi się z dziećmi w gęstwinie. Jarząbek przebywa z młodemi w gęstwinach i napada na zboża. Kuropatwa z dziećmi przebywa w polu, w zbożach. Słonka, dzikie kaczki i gołębie mają młode. Przepiórki zniosły jaja. Bocian siedzi na jajach, a czapla wywodzi z gniazda młode. Kukułka podkłada swoje jaja innym ptakom. Łoś. W końcu miesiąca pokrywa się głowa łosia krótkim włosem na czole,

nieco wichrowatym, pysk aż po nozdrze jest cie
brunatnego koloru. Wydawanie płodu trwa do
łowy tego miesiąca. Staremu łosiowi odrastają
rogi. Mięso dorosłych samców zaczyna być ba
smaczne, przeciwnie u samic jest ono chude z pow
karmienia. Jeleń. Młodsze łanie wydają
Rogaczowi odrósł już wieniec, oczyścił go, i zr
zupełnie suknię zimową. Sarna kończy w
miesiącu kocenie się. Żeru szuka w świeżych cięc
z latorośli i na polach w pszenicy, owsie i gro
szuka także ziół i odwidza lizawki. Stare kozy w
swoje młode. Teraz czas chwytać młode do z
rzyńców. Dziki szukają szczególniej ziół i kor
w nizinach, lecz i w zbożach żywią się. Przeby
jeszcze w gąszczach, a locha wodzi 8—10 war
ków. Zające parkocą się jeszcze, szukają p
wienia w zasiewach polnych, chowają się w
i w brzegach kniei. Borsuk żywi się robaka
chrząszczami i ślimakami. Drapieżne zw
rzęta łowią młodą zwierzynę i żywą dzieci
przynoszą wprawiając je do duszenia. Myśliwy tr
łasice, kuny, tchórze, żbiki i koty, które wychod
po łup w gniazdach ptasich, i niesłychaną w n
szkodę wyrządzają, wybiera młode wilki z gnia
jakoteż młode lisy z jamnikami, odświeża koryta
pojenia i lizawki.

Pożytecznej zwierzynie należy zapewnić spok
i bezpieczeństwo tak, jak w poprzednim miesiąc
Rodzące i karmiące matki domagają się od my
wego czujnej opieki, ona bowiem wraz z przyjazny
wpływem powietrza jest podstawą rozmnożenia s
zwierzostanu. Przy norach i gniazdach niech te
drapieżników, samołówki też nastawiać trzeba. Śr
jeleni wybijać można szpiczaki, z sarn stare rogacz
zresztą wszystko, prócz królików ochraniać należy

W bażantarniach ma hodowca z młodemi przez ośm
tygodni wiele do czynienia. W trzcinach wycinać
teraz linie w celu ułatwienia polowania na dzikie
gęsi i kaczki. Dzikie gęsięta po końcu tego miesiąca
już z gniazd wylatują, a trzeba zwracać uwagę na
stopnie rozwijania się ich jakoteż kaczek, aby nie
zaniedbać właściwej pory polowania na nie. Strzela
się je od 15. t. m. Niech myśliwy w końcu tego
miesiąca stara się zbadać liczbę jeleni, sarn, dzików,
aby wcześnie na rok bieżący oznaczyć ilość prze-
znaczoną do ubicia. Również zwierzynie wędrownej
baczność poświęcić należy.

1888 LIPIEC ma dni 31

Dnie	Św. rz. kat.	grecko kat.	
1 N.	**6 po Św.**	19 **Wsich świat.**	Wsch. słoi
2 P.	*Naw. NPM.*	20 Meftodya	1. o godz
3 W.	Heliodora	21 Julyana m.	min.
4 S.	Józefa Kalas.	22 Jewsewya p.	15. o godz
5 C.	Filomeny p.	23 **Tiło Chrysta**	min.
6 P.	Izajasza pr.	24 **Rożd. Joana**	Zachód
7 S.	Pulcheryi p.	25 Fewronyi m.	1. o godz
			min.
8 N.	**7 po Św.**	26 **N. 2 po Sosz.**	15. o godz
9 P.	Cyryla b.	27 Sampsona	min.
10 W.	Jana z Dukli	28 Kyra i Joana	
11 S.	Pelagii m.	29 **Petra i Pawła**	☾
12 C.	Henryka I. c.	30 Sob. SS. 12 A.	Ostatnia k
13 P.	Małgorzaty p.	1 **Julij.** Kosmy	dn. 1. o g.
14 S.	Bonawentury	2 Położ. ryzy B.	m. 28 ran
15 N.	**8 po Św.**	3 **N. 3 po Sosz**	
16 P.	*NMP. Szk.*	4 Andreja ar.	Nów d. 9.
17 W.	Aleksego w.	5 Aftanazya	g. 7 m. 52
18 S.	Szymona z L.	6 Syzona wel.	
19 C.	Wincentego	7 Ftomy pr.	☽
20 P.	Czesława i K.	8 Prokopija m.	Pierwsza kw
21 S.	Praksedy p.	9 Pankratya ep.	d. 16. o g.
22 N.	**9 po Św.**	10 **N. 4 po Sosz.**	m. 48 po po
23 P.	Apolinarego	11 Jewfymyi	
24 W.	Krystyny p.	12 Prokla, Ilaria	○
25 S.	Jakóba ap.	13 Sob. ś. Hawr.	Pełnia d. 2
26 C.	Anny m. N. P.	14 Akyły ap.	o g. 7 m. 21
27 P.	Natalii p.	15 Kyryka	
28 S.	Inocentego p.	16 Aftynohena	
29 N.	**10 po Św.**	17 **N. 5 po Sosz.**	☾
30 P.	Abdona	18 Emyłyana ep.	Ostatnia kw
31 W.	Ignacego L.	19 Makryny p.	d. 30. o g. 1
			m. 5 wieczór

Kalendarz żydowski.

9, 1 Abh.
17, 9 „ Post spalenia świątyni.

Lipiec.

Skwar słoneczny zmienia postać pól i lasów, świeża wiosenna zieloność traci żywość i urok swych barw. Las poważnieje, zboże dojrzewa i bujnym faluje kłosem. Ptactwo żywiące się ziarnem wyprowadza młode w pole, zbija się w gromady. Susły, jeże i myszy wychodzą w pole i kopią nory, zbierając w nie zapasy ziarna na zimę. Ptak drapieżny niełatwy ma teraz połów w gęstem zbożu, ale lis i kuna, tchórz i łasica, żbik i kot myszkują i zaprawiają młode do łupieży. Donośny głos przepiórki wzywa rolnika do żniwa, a za żeńcem idzie myśliwy ze strzelbą lub rozjazdem za oblaną przepiórką. Na błotach poluje myśliwy z wiernym swym towarzyszem wyżłem na bekasy, chruściele, żórawie i czaple, a około św. Anny na dubelty, w gajach na gołębie. Na wodach wyprawia się naprzód na podloty, później na stare gęsi i kaczki, które się teraz pierzą i nie łatwo wzlatują. Łoś. Młode łosie odzyskują rogi. Jeleń. Rogacz wcześnie wieczorem wychodzi w pole, przebywa w skrajach lasu, często nawet w wysokich oziminach dla zabezpieczenia się od owadów. Ma już róg wykształcony i oczyszczony, dobrą skórę i mięso na strzał. Niedźwiedź wychodzi w owsy, i zgarnąwszy łapami spory snop, ssie zeń mleczko. Niedźwiedzica wodzi piastuny, żywiąc się jagodami

i owocami leśnymi, a lubo czujnie strzeże bez
czeństwa swych dzieci i groźnie je broni, to jes
najlepsza pora do chwytania młodych niedźwiad
do menażeryi i zwierzyńców. Sarna. Kozioł
młode sarny, wpadając około św. Jakóba w
wyuzdanej lubieżności. Według nowszej teoryi
poczyna się ruja, ale część znakomitych badac
oznacza właściwą ruję na listopad i grudzień. S
trzymają się gąszczu, lecz odwidzają łąki, żywią
nowymi pędami drzew. Dziki trzymają się tr
w gęstych, ale nadbrzeżnych lasach, a nocą wych
w zboża, w których wielkie czynią spustosz
Czas to zasadzki na nie. Zające parkają się i k
żywią się owocami polnymi i ziołami. Wilki w
czynią szkodę w bydle na pastwiskach, wiodąc n
na zdobycz. Lis, kuna, tchórz i kot dz
lub zdziczały dybią na młode zające i na lotną z
rzynę, łowią także lisy i chrząszcze. Kuropat
wysiadują drugi lęg, jeżeli pierwszy popsuty, ży
się polnymi owocami, przesiadują w jarzynach i k
kach. Przepiórki siedzą na jajach, dzik
gołębie poraz wtóry się lęgną, a kaczki, j
pierwszy lęg popsuły, wysiadują drugi. — W ostoj
należy stawiać lizawki z soli zmięszanej z gli
tym sposobem jelenie i sarny przywiązują się
miejsca i stale w niem pozostają. Kłusownicy wa
kozły, baczne przeto mieć oko na nich należy. Sz
kozły można wybijać, idą one na wabia.

Młode kuropatwy opuściły już gniazdo, najmn
przeto w tym miesiącu sposobności, chyba prz
padkowej, pomniejszenia ich liczby. Liszka koń
edukacyę swych dzieci w zbożu, a biada też niższ
zwierzynie w rewirze, w którym to wyższe wykszta
cenie się odbywa. Jelenie łowne teraz w najlepsze
mięsie, a wspaniałe i tyle pożądane trofea — ro

już odrosły. Starannie powinien myśliwy śledzić
ostoję i przesmyki rogaczy krasnych, aby urządzić
pomyślne polowanie z zasadzki, na podchodnem,
z pogonką. Stare, jałowe łanie mogą zaufania godni
myśliwi z zasadzki lub na podchodnem strzelać.
Powabny ród sarni rozpoczyna ruję (?), a w końcu
tego miesiąca otwiera się dla myśliwego pełna nader
interesujących i powabnych epizodów pora wabienia,
w której zręczny strzelec naśladowaniem głosu
cheiwej miłości siuty, pięknego ale przezornego
rogacza na strzał ściąga. Krzyżówki wylatują w tym
miesiącu z gniazd, a myśliwy powinien pierwsze
ich zapędy, które rozpoczynają rano i wieczorem
na powierzchni wód, starannie mieć na oku, aby
natychmiast polowanie rozpocząć. Przy większych
polowaniach na kaczki niech żaden myśliwy przed
odwołaniem stanowiska swego nie opuszcza, i strzela
jedynie w kierunku mu wskazanym. Niepewnych
i gorących strzelców należałoby właściwie na wszelkie
polowania, a szczególnie na kaczki, wcale nie za-
praszać. — Tropowiec powinien już w tym miesiącu
dać dowody, do czego jest zdolnym, a pokojowa
dresura wyżła ma być już ukończoną.

1888 **SIERPIEŃ** ma dni 3

Dnie	Św. rz. kat.	grecko kat.	
1 Ś.	Piotra w Ok.	20 Ilyi pr.	Wsch. słoń
2 C.	*NMP. Aniel.*	21 Symeona pr.	1. o godz
3 P.	Zn. ś. Szczep.	22 Maryi Mahd.	min.
4 S.	Dominika w.	23 Trofyma	15. o godz
5 N.	**II po Św.**	24 **N. 6 po Sosz.**	min.
6 P.	*Przem. Pań.*	25 Uspen ś. An.	Zachód
7 W.	Kajetana	26 Jermołaja m.	1. o godz
8 S.	Cyryaka m.	27 Pantałejmon.	min.
9 C.	Romana i S.	28 Prochora i N.	15. o godz
10 P.	Wawrzyńca	29 Kałynyka	min.
11 S.	Zuzanny p.	30 Syły ap.	
12 N.	**12 po Św.**	31 **N. 7 po Sosz.**	
13 P.	Hipolita m.	1 **Awh.** Zn. c. K.	Nów d. 7.
14 W.	Euzebiusza	2 Stefana m.	g. 7 m. 57
15 S.	**Wniebow. NM.**	3 Izaakija	
16 C.	Rocha w.	4 Otrok, Ewd.	
17 P.	Liberata op.	5 Ewsyhnia	Pierwsza k
18 S.	Heleny ces.	6 **Preobr. Hosp.**	d. 14. o g.
19 N.	**13 po Św.**	7 **N. 8 po Sosz**	min. 20 w.
20 P.	Stefana kr. w.	8 Emyłyana	
21 W.	Joanny	9 Mattya ap.	
22 S.	Filiberta op.	10 Ławrentya	Pełnia d. 2
23 C.	Filipa b.	11 Ewpła	o g. 5 m.
24 P.	Bartłomieja	12 Fotya i Ak.	po poł.
25 S.	Ludwika kr.	13 Maksyma m.	
26 N.	**14 po Św.**	14 **N. 9 po Sosz.**	
27 P.	Prz. ś. Kaz.	15 **Uspenje Boh**	Ostatnia kw
28 W.	Augustyna	16 Nerukot obr.	d. 29. o g.
29 S.	Śc. ś. Jana	17 Myrona m.	m. 54 po poł
30 C.	Róży z Limy	18 Flora i Ławra	
31 P.	Rajmunda w.	19 Andreja m.	

Kalendarz żydowski.

8, 1 Elul.

Sierpień.

Pora żniwa — toż ptactwo ziarnem żyjące żywi się niem obficie, już jest oblane. Znikają z pól falujące kłosy, sierpem żniwiarzy ścięte, cieką też płochliwe ptaki, pomyka zając, nie tyle lękając się żniwiarzy, ile gołej ścierni i napaści drapieżnego ptactwa. Przepiórki i kuropatwy zbijają się w gromady i szukają ochrony w zaroślach i krzakach. Bociany zbierają się i gotują do zamorskiej wędrówki, uczą się wytrwałości w locie, krążą nieustannie lub licznie zgromadzone na walnej radzie, układają plany, odbywają sądy, wreszcie z szumem i gwarem wznoszą się w górę i ciągną w dal. W ślad za nimi sznurem, w wysokości ledwie okiem dostrzeżonej, podążają żórawie. U ptactwa wodnego pojawia się niezwykła ruchliwość, porzuca gniazdowe miejsca i spada chmurami na stawy i jeziora, a gwarzy ciągle. Wrzawie tej wtóruje hukanie bąków, szum zbitą gromadą ciągnących szpaków. Łoś poczyna się w końcu miesiąca bukać. Młode samce dostają guzów rogowych. Jelenie i sarny trzymają się brzeżnych lasów, łóz i polnych gajów i wychodzą w pola chroniąc się od trapiących je owadów, lub szukają cieniów, gdzie spokojnie leżą. Nadliczbowe rogacze mogą być jeszcze ubijane. Rogacze, które najpóźniej rogi zrzuciły, odzyskują je dopiero w tym miesiącu.

*

Kończy się ruja sarn. Dziki stoją trzodą w gąszczu i lasach skrajnych, w nocy wychodzą na żer, w Odyńce osobno chodzą. Zając jeszcze parka i koci, idzie w owsy, a w czasie upałów siedzi północy w bruzdach świeżo zoranej roli. Bors zaczyna być sadlistym i daleko zapuszcza się żerem. Drapieżne zwierzęta żywią się dymi zającami i lotną zwierzyną. Cietrzew i jarząbki kupią się w największych gęstwina kuropatwy w zbożach na polu, a podczas łów zwłaszcza w południe szukają źródeł. Dzik kaczki i gołębie opadają zboża. Nakrywa rozjazdem przepiórki i kuropatwy. Polowanie te tylko na błotach i wodach. Na łodzi skrada myśliwy o świcie ku otwartym halawom, pocz niałym od ruchliwej rzeszy kaczek, lub szyjąc gęstymi oczeretami płoszy mniej towarzyskie krz żówki, albo wieczorem czatuje na ciągnące stada ku nocnym żerowiskom kaczki. Wabi się wilki i bi gniazdowe, póki się nie rozejdą. Po żniwach poczyn się polowanie z chartami. Na połów ptaków w przy szłych miesiącach robi się lep i zbiera jarzębin czas też przysposobienia przyborów myśliwskich.

Poczynają się w tym miesiącu łowy na krasneg jelenia. Rogacz, który wedle myśliwskiej przypo wieści „własnego cienia się lęka“, jest nader prze biegłym, umie on paraliżować plany myśliwego, działającego według szablonu, z szczególnem mi strzowstwem. On sam uczy łowca sposobów, zwal czających podstępy jego. Ruja sarn jeszcze trwa, a rogacz zręcznie wabiony, wychodzi w pierwszej połowie tego miesiąca chętnie na myśliwego. Obo wiązkiem jest poznać teraz dokładnie ostoję i prze smyki zwierzyny należącej do wyższych łowów, a pewność w oznaczeniu jej liczby jakoteż umiejętne

tropienie jest chlubnem świadectwem pilności i zna jomości rzeczy prawdziwego łowca. W końcu tego miesiąca już ród kur godnym jest łowów, już też nie małej dostarcza przyjemności. Pora to zaprawienia młodego wyżła. Dropie leżą z młodymi w owsach i kukurudzach i mogą być przed psem strzelane. Kulonów rozpoczyna się ciąg jesienny i stają się łupem myśliwego. Również kaczki poczynają ciągnąć, trzeba więc starannie kierunek ciągu badać, aby zasadzka pomyślny miała skutek. Czajki gromadzą się z swem potomstwem i chętnie zasiadają u brze gów mokrych łąk i na kartofliskach. Pora teraz wycinania i suszenia gałązek żernych, a wiązki należy przechowywać w miejscach przewiewnych na użytek zimowy. Co do tępienia zwierzyny drapieżnej po wtarzają się reguły poprzedniego miesiąca.

1888 **WRZESIEŃ** ma dni 3

Dnie	Św. rz. kat.		grecko kat.
1 S.	Idziego op.	20	Samuiła pr.
2 N.	**15 po Św.**	21	**N. 10. po Sosz.**
3 P.	Manswota	22	Ahaftonika
4 W.	Rozalii p.	23	Łuppa m.
5 S.	Wawrzyńca	24	Jewtychia
6 C.	Zacharjasza	25	Warftołom.
7 P.	Reginy p.	26	Adryana m.
8 S.	**Narodz. NMP.**	27	Pymena pr.
9 N.	**16 po Św.**	28	**N. 11 po Sosz.**
10 P.	Mikołaja z T.	29	Us. hoł. Joana
11 W.	Prota i Jacka	30	Ałeksandra
12 S.	Gwidona	31	Poł. p. p. Boh.
13 C.	Tobiasza w.	1	**Sept** Symeon.
14 P.	*Podwyż. ś.* †	2	Mamanta
15 S.	Nikodema m.	3	Anftyma m.
16 N.	**17 po Św.**	4	**N. 12 po Sosz.**
17 P.	Lamberta b.	5	Zacharya pr.
18 W.	Tomasza	6	W. C. s. Mych.
19 S.	*Such.* Jan. †	7	Sozonta
20 C.	Eustacha	8	**Rożd. Bohor.**
21 P.	Mateusza †	9	Joakima i An.
22 S.	Maurycego †	10	Mynodory m.
23 N.	**18 po Św.**	11	**N. 13 po Sosz.**
24 P.	Gerarda b.	12	Awtonomona
25 W.	Kleofasa	13	Kornyła m.
26 S.	Cypryana	14	**Wozn. cz. Kr.**
27 C.	Kosmy i D.	15	Nykyty m.
28 P.	Wacława	16	Ewfemyi w.
29 S.	**Michała Arch.**	17	Sofii m.
30 N.	**19 po Św.**	18	**N. 14 po Sosz.**

Wsch. sło
1. o god
min
15. o god
min

Zachód
1. o god
min
15. o god
min

Nów d.
g. 6 m. 3

Pierwsza
d. 12. o g.
min. 36 w.

Pełnia d.
o g. 7 m.
rano.

Ostatnia k
d. 28. o g.
m. 6 rano.

Kalendarz żydowski.

6, 1 Tiszri, **Nowy Rok 5649**
7, 2 „ **Drugie święto Nowego Roku**
9, 4 „ Post Gedalja
15, 10 „ **Święto pojednania**

Wrzesień.

Wrzesień — jesień! Już chłodno, wiatr ciągnie przejmujący, zrywają się gromowe burze, a śnieg pokrywa często czubałki stromych gór i oziębia okoliczne powietrze. W lesie liść zmienia barwę i poczyna spadać. Wody opadają i stają się jak kryształ przejrzyste, toż ryba szuka głębin i zjawia się tylko na chwilę na powierzchni pluskając nią. W polu pusto i głucho — najlepsza to pora brać chartami szaraka lub lisa. Wybiega też myśliwy z gończymi do lasu i gaju na małe łowy, nim z końcem tego miesiąca rozpoczną się wielkie, i śledzi stanowczo zwierza. Łoś. Ruja trwa do końca miesiąca, po której ciągnie w okolice górzyste. Jeleń. Rozpoczyna się rykowisko, nie trudno więc teraz w zasadzce ubić zalotnika. Łanie z powodu bekowiska przechodzą w wielkie lasy. Sarny szukają pożywienia w polach i utrzymują się na pobrzeżach lasu. Dziki leżą w głębi lasów w bagnistych barłogach, żywią się jeszcze zbożem w polu i owocem dzikich drzew. Zając koci się jeszcze, najczęściej na pastwę drapieżnego ptactwa lub silnych przymrozków. Żyje polnym owocem, siedzi w porę pogodną pod skibą, w słotę w krzakach. Wilki zaprawiając młode wielką czynią szkodę, rozchodzą się. Lisy zbliżają się do jam zimowych, trzymają się

gąszczów, wychodzą w pole dla myszkowania po
gęstej mgły, nie zaciekają się jednak zbyt da
Lisy, borsuki, kuny, łasice, tchórze i żbiki o
dzają od siebie młode, które już własnym o
żywią się przemysłem. Głuszec, cietrz
jarząbek trzymają się wielkich zwartych la
zimowych siedlisk swoich. Kuropatwy prze
dują po większej części w krzakach. Dzik
kaczki spadają na pola. Gdzie jelenie się znajd
nie można polować z psami, aby nie psuć beko
Od początku lub połowy tego miesiąca strzela się s
rogacze, kozły, zające, kuropatwy, dzikie ka
i drapieżne zwierzęta. Od św. Michała rozpoczy
się wielkie łowy z obławą. Wabi się też jarząbki,
nie idą tak chętnie, jak na wiosnę. Poluje się
na bekasy, słonki, łowi ptaki. Pozostawia się pe
ilość żołędzi i buczyny na żer dla zwierzyny.

Otwartą jest pora polowania na wszelką po
teczną zwierzynę, a troskliwy hodowca z rado
zbiera plony swej pracy, zająca tylko dnie do polo
miesiąca, poświęcone zalotom i mnożeniu się, mu
być szanowane. Poczyna się rykowisko jelenia, i n
jeden z zalotników w czasie zapałów miłośnych pa
od kuli myśliwego. Cokolwiek kto mówi prze
strzelaniu szlachetnej zwierzyny w porze rui i n
toku, to zawsze przypomina się wtedy przysłow
o ślepym i kolorach. Prawdziwy myśliwy nie mo
sobie odmówić przyjemności strzelania na po
chodnem do jelenia podczas rykowiska, jeże
z umiarkowaniem: „co, gdzie i wiele“ uwzględn
umie. Polowanie na przepiórki i kuropatwy dostarc
nie mało rozkoszy i korzyści, a zwłaszcza prac
wzorowa wyżła sprawia niemałą przyjemność
Jarząbki gromadzą się w wielkie kupy, i wytrzy
mują dobrze przed psem. Ptactwo, a również słonk

poczynają ciąg jesienny. Młode dropie już wzlatują,
a myśliwy niech je bacznie ma na oku, aby po-
gonkę należycie skierować. Sposób ten polowania,
który aż do wiosny używany być może, daje najpo-
myślniejszy skutek, podkradanie się bowiem rzadko
kiedy do celu prowadzi. Przy jamach borsuczych,
których mieszkańce przeznaczone są do wystrzelania
w jesieni, dobrze jest urządzać teraz siedzenia na
drzewach. Polowania na kuropatwy dają najlepszą
sposobność zastósowania przyszłego wystrzeliwania
zajęcy w stosunku do ich rzetelnego stanu. Trzeba też
wcześnie wycinać w lesie linie strzelnicze i oczyścić
je z zwisających gałęzi. W odległych działach rewiru,
w których stosunki sąsiedztwa nie dozwalają swobo-
dnie polować, należy kuropatwy wcześnie wyłowić,
i w najlepszych miejscach na wolność wypuścić.

1888 **PAŹDZIERNIK** ma dni

Dnie	Św. rz. kat.		grecko kat.	
1 P.	Remigiusza b.	19	Trofyma	Wsch. sł.
2 W.	Aniołów str.	20	Eustafia m.	1. o go. min.
3 S.	Kandyda m.	21	Kodrata	15. o go. min.
4 C.	Franciszka S.	22	Foky m.	Zachód
5 P.	Placyda m.	23	Zacz. ś. Joana	1. o go. min.
6 S.	Brunona w.	24	Ftekły m.	15. o go. min.
7 N.	**20 po Św**	25	**N. 15 po Sosz.**	
8 P.	Brygidy wd.	26	Joana bohosł.	
9 W.	Dyonizego	27	Kałystrata m.	
10 S.	Franciszka B.	28	Charytona	
11 C.	Placydy p.	29	Kyriaka	
12 P.	Maksymil.	30	Hryhoria w.	
13 S.	Edwarda kr.	1	**Okt.** Pokr. P.	
14 N.	**21 po Św.**	2	**N. 16 po Sosz.**	Nów d. 3 g. 4 min. po poł.
15 P.	Teresy i Jad.	3	Dyonyzya	
16 W.	Brunona b.	4	Jerofteja ep.	
17 S.	Lucyny p.	5	Charytyny	
18 C.	Łukasza ew.	6	Ftomy ap.	
19 P.	Piotra z A.	7	Serhya m.	Pierwsza k. d. 12. o g. m. 5 rano.
20 S.	Felicyana b.	8	Pełahii	
21 N.	**22 po Św.**	9	**N. 17 po Sosz.**	
22 P.	Korduli p.	10	Ewłampia	
23 W.	Jana Kapistr.	11	Fyłypa ap.	Pełnia d. 1 o g. 10 m. wieczór.
24 S.	Rafała arch.	12	Prowa m.	
25 C.	Urszuli p.	13	Karpa m.	
26 P.	Ewarysta p.	14	Nazarya	
27 S.	Sabiny m.	15	Ewfymia	
28 N.	**23 po Św.**	16	**N. 18 po Sosz.**	Ostatnia kw. d. 28. o g. m. 31 rano.
29 P.	Narcyza b.	17	Osyi pr.	
30 W.	Klaudyusza	18	Łuky ap.	
31 S.	Wolfganga †	19	Joiła pr.	

Kalendarz żydowski.

6, 1 Marcheswan

Październik.

Zmienia się cała przyroda — przeciągają ciężkie ołowiane chmury i spadają kilkudniowym deszczem. Zimno coraz bardziej się ustala, spadający z drzew liść ścieli się całą warstwą na ziemi i odsłania w lesie rozległy widok. Dzień bywa czasem nawet gorący, a noce chłodne, i nieraz ranny szron wszystko białą pokryje szatą. Po rosie lub szronie łatwiej już tropów szukać, a w końcu miesiąca często nawet po śniegu. Większa część ptaków odleciała już do cieplic, tylko drapieżne krążą jeszcze wysoko, a wodne ciągną za morze lub na oparzeliska. Las zmienia postać i barwę. Dla jeleni czas to rykowiska, trzymają się w głębi lasów w stadach około źródeł, i beczą przez noc całą. Po opadnieniu liścia lizawki dla nich odnowić trzeba. Łosie przed zmierzchem wychodzą na łąki, i one się teraz bukają i szukają ostoi na kępach śród błót i wód, w których się pławią. Myśliwi często na łodziach na nie polują. Zresztą łoś przebywa w iglastym lesie. Dziki idą na żołędź i bukiew, rychło się odżywiają i stają zuchwałymi. Sarny tak jak jelenie żywią się owocem drzew dzikich, żołędzią i buczyną, i pozostają stale w ostoi. Lis, kuna, tchórz i żbik wielką czynią szkodę, kuna i tchórz szukają siedlisk domowych. Głuszec, cietrzew, jarząbek żywią

się pozostałemi borówkami, szczególnie zaś jagoł
jałowcowemi, i ustalają sobie siedliska zim
Kuropatwy siedzą w polu, gdzie rozmaite znaj
pożywienie, zbierają na polach pozostałe zia
a często spadają na ozime zasiewy. Słoń
i dzikie gołębie odlatują, a przepiórki i
wronki gromadzą się do odlotu. Rozpoczy
się łowy na wszelką zwierzynę, bo wszystko ob
i ponętne. Najlepsza to pora na charty. Wie
obławy urządzają się na niedźwiedzia, wilka, d
jelenia, łosia, na sarny i rysie, małe zaś polow
na lisa, zająca i borsuka, lub też myśliwy upar
w polu szaraka, bo liść spadający w lesie płoszy
i wypędza w pole. W drugiej połowie miesiąca cią
paszkoty i kwiczoły, spadają na jałowce i jag
i dają się łapać w sidła i pod sieci. Poluje się
na słonki z wyżłem w krzakach lub z nagon
w lesie. Ptaszniki łowią teraz na sidła, poły, sa
trzaski i na lep. Jarząbki wabią się jeszcze. W kon
miesiąca polowanie na łodzi ustaje.

Polowanie na kury zbliża się ku końcowi,
się zupełnie wypierzyły, więc nie dotrzymują. R
poczynają się łowy w lesie na bażanty i zają
Słonka zatrzymuje się w miejscach dogodnych czę
w znacznej liczbie podczas ciągu jesiennego. Łow
dostarczają z powodu różnorodnej zwierzyny wie
przyjemności. Jeleń krasny opuszcza już rykowisk
i ustępuje miejsca pośledniejszemu współzawodnikow
Polowania na dziki poczynają się. Borsuk jest sadlist
poluje się na niego w tym i następnym miesiąc
Łowi się teraz samice kuropatwy na przezimowani
a nadliczbowe samce wybija. Odpowiedniej wskaz
wyławiać wcześnie stada kuropatw w rewirach
niekorzystnie położonych, nadliczbowe koguty wybi
lub wyłowić, i natychmiast parki wypuścić na wol

ność w rewirach ochronionych i w żer zaopatrzo-
nych. Zbiera się żołędź, bukwę, kasztany, chowa
w przewiewnych miejscach i od czasu do czasu
przerzuca łopatami. Sumienny i pomny swych obo-
wiązków myśliwy ma w każdym kierunku zapobiegać,
by zbliżająca się twarda zima, ów wróg powierzonej
jego pieczy zwierzyny, nie wyrządziła niepowetо-
wanej szkody. Z budki przy puhaczu bije się teraz
niejednego rzadkiego gościa, szkodliwego dla niższego
zwierzostanu. Otwartą też jest pora łowów na zające
i lisy z chartami i biglami.

1888 **LISTOPAD** ma dni 3

Dnie	Św. rz. kat.	grecko kat.	
1 C.	**Wszyst. Św.**	20 Artemija	Wsch. słoń
2 P.	*Dzień zad.*	21 Narjona weł.	1. o godz. min.
3 S.	Humberta	22 Awerkyja ep.	
4 N.	**24 po Św.**	23 **N. 19 po Sosz.**	15. o godz. min.
5 P.	Emeryka	24 Arefty	
6 W.	Leonarda	25 Markyana m.	Zachód
7 S.	Herkulana	26 **Dymetrya**	1. o godz. min.
8 C.	4 Koronatów	27 Nestora m.	
9 P.	Teodora m.	28 Terentya	15. o godz. min.
10 S.	Andrzeja	29 Anastazyi	
11 N.	**25 po Św.**	30 **N. 20 po Sosz.**	
12 P.	Marcina p.	31 Stachyja m	
13 W.	Stanisława K.	1 **Noj** Kosmy	Nów dn.
14 S.	Serafina w.	2 Akindyna m.	o g. 1 m.
15 C.	Leopolda w.	3 Akepsyma m.	w nocy.
16 P.	Otmara op.	4 Joannyka pr.	
17 S.	Salomei p.	5 Hałaktyona	
18 N.	**26 po Św.**	6 **N. 21 po Sosz.**	Pierwsza kw.
19 P.	Elżbiety kr.	7 Jerona	d. 10. o g.
20 W.	Feliksa w.	8 **Mychaiła Ar.**	m. 51 po p.
21 S.	*Ofiar. NMP.*	9 Onysifora m.	
22 C.	Cecylii p.	10 Erasta ap.	
23 P.	Klemensa p.	11 Myny m.	Pełnia d. 1
24 S.	Jana od Krz.	12 Joana mył.	o g. 4 m. 3 po poł.
25 N.	**27 po Św.**	13 **N 22 po Sosz**	
26 P.	Konrada	14 Fyłypa ap.	
27 W.	Waleryana b.	15 Hurya i Sam.	Ostatnia kw.
28 S.	Krescentego	16 Mafteja ap.	d. 26. o g. 6
29 C.	Saturnina m.	17 Hryhorya m.	m. 56 wiecz.
30 P.	Andrzeja ap.	18 Platona i R.	

Kalendarz żydowski.

5, 1 Kislew
29, 25 " Pośw. kościoła

Listopad.

Śnieg lub szrony mroźne już zwykle znaczą tropy zwierza. Z ołowianych chmur spada deszcz jesienny, nieustanny, mgły ścielą się i wstrzymują rozleglejszy widok, wiatr przeraźliwie wyje, zimno coraz bardziej dojmujące, a na św. Huberta już zwykle cieszy się myśliwy ponową i dobrem polowaniem. Jeleń. Łanie odłączają się. Rogacz wysilony bekowiskiem szuka mrówisk, rozkopuje je, i mocną jego wonią wzmacniać się zdaje. Włos jelenia zgęszcza się i nabiera na powierzchni białego lub żółtobiałego koloru, co mu nadaje szarą postać. Sarny żywią się żołędzią, buczyną i ziołami, odwidzają też lizawki. Kozły zaczynają zrzucać rogi. Przenoszą się tak jak jelenie do głębokich, zwar-

tych lasów. Niedźwiedź szuka gawry i trz
się w pobliżu upatrzonej, wreszcie układa si
snu zimowego. Dziki poczynają się lochać. D
już wykarmione żołędzią i bukwą chłodzą się w
łużach i trą o drzewa. Łatwo je teraz zwłaszcz
ponowie objechać. Chodzą w wielkich trzodach,
i odyńce się przyłączają jako w zbliżającej się
rui. Borsuk poczyna się grzać, siedzi w ja
lecz podczas łagodnego powietrza wychodzi je
z niej na żer. Zając wraca do lasu, gdzie go
liść nie płoszy, wychodzi na oziminy. Wilk wł
się szukając zdobyczy. Lis myszkuje po pol
szczególnie w porze mglistej, zapędza się w
nawet do kurników, w dzień siedzi w gąsz
Tchórz i kuna zwidzają kurniki i gołębn
Kuropatwy żywią się na oziminach, przesiad
w krzakach. Przy pierwszej ponowie należy s
zwierzyny zbadać. Myśliwy poluje z obławą
z ogarami, truje drapieżników, stawia na nie żel

Stare jelenie mogą być na podchodnem str
lane, również kozły i siuty jałowe, w miarę jak te
uregulowanie stanu zwierzyny wymaga, bądź pr
obławach, bądź na podchodnem. Pora najdogodniejs
polowania na dziki. Obławy w lesie starannie str
żonym, z bogatym zwierzostanem, dostarczają my
wemu wiele przyjemności. Używając do syta owoc
swoich starań niech wcześnie zabiega, by twar
zima szkody mu nie wyrządziła. Żerowiska dl
grubszej i mniejszej zwierzyny należy urządzać prze

nadejściem mrozów i śnieżnych zawiei. W rewirach,
w których nie ma cięć, trzeba ścinać młode drzewka,
najodpowiedniej w pobliżu żerowisk. Na ponowie
prześladować drapieżników. Z pożytecznej zwierzyny
lotnej polowanie na bażanty daje bogatą zdobycz.
Poluje się też w tym miesiącu gorliwie na dzikie
gęsi i kaczki.

1888 **GRUDZIEŃ** ma dni

Dnie	Św. rz. kat.	grecko kat.
1 S.	Eligiusza b.	19 Awdyja pr.
2 N.	**I Adwent.**	20 **N. 23 po Sosz.**
3 P.	Franciszka	21 **Wowed. Boh.**
4 W.	Barbary p.	22 Fyłymona ap.
5 S.	Sabby op.	23 Amfyłochija
6 C.	Mikołaja b.	24 Ekateryny
7 P.	Ambrożego †	25 Kłymenta pr.
8 S.	**NMP. Niep. P.**	26 Ałypia pr.
9 N.	**2 Adw.**	27 **N. 24 po Sosz.**
10 P.	*NMP. Lor.*	28 Stefana W.
11 W.	Damazego	29 Paramona
12 S.	Aleksandra	30 Andreja ap.
13 C.	Łucyi i Otylii	1 **Dek** Nauma
14 P.	Nikazego	2 Awakyma
15 S.	Waleryana	3 Sofonia pr.
16 N.	**3 Adw.**	4 **N. 25 po Sosz.**
17 P.	Łazarza b.	5 Sawwy os.
18 W.	Gracyana	6 **Nykołaja ep.**
19 S.	*Such.* Nem. †	7 Amwrozya
20 C.	Teofila m.	8 Patapia pr.
21 P.	Tomasza †	9 **Zaczat. Boh.**
22 S.	Zenona m. †	10 Myny i Erm.
23 N.	**4 Adw.**	11 **N. 26 po Sosz.**
24 P.	*Wigil.* Ad. †	12 Spiridiona
25 W.	**Boże Narodz.**	13 Ewstratija ep.
26 S.	**Szczepana**	14 Ftyrsa m.
27 C.	Jana Ew.	15 Ełewterya
28 P.	Młodzianków	16 Ahhea pr.
29 S.	Tomasza b.	17 Danyiła św.
30 N.	**I po Boż. Nar.**	18 **N. 27 po Sosz.**
31 P.	Sylwestra p.	19 Wonyfatya

Wsch. sł.
1. o go. min.
15. o go. min.

Zach.
1. o go. min.
15. o go. min.

Nów d. o g. 11 m. rano.

Pierwsza k. d. 10. o g. m. 21 ran.

Pełnia d. 1. o g. 12. m. po poł.

Ostatnia kw. d. 26. o g. m. 36 rano.

Kalendarz żydowski.

5, 1 Tebet
14, 10 „ Post oblężenia Jerozolimy.

Grudzień.

Jesień dżdżysta, mgławа, przechodzi w zimę, rozmokła ziemia marznie i trapi grudą podróżnych i myśliwych, polujących z chartami, lub pokrywa się śniegiem, a ponowa wskazuje tropy zwierzyny i zachęca do spotkania się z nią. Po ponowie przeganiają leśnicy w Białowieskiej puszczy stada żubrów z jednego ostępu do drugiego i liczą ich tropy, a żubr teraz najokazalszy bo róg gładki i lśniący, kądziel i broda bujne włos piękny. Łoś. Stare samce, dobrze odżywione, zaczynają zrzucać rogi. Mięso z powodu mniej pożywnego żeru nie bardzo smaczne. Sarny uganiają jak szalone. Według twierdzenia dawniejszego i niektórych dzisiejszych badaczów pora to właściwej rui. Kozły zrzucają jeszcze rogi. Odwidzają młode zarośla, żywią się pączkami drzew, borówkami, podchodzą do lizawki. Dziki lochają się. Trzymają się w gąszczach. Szukają żołędzia, bukwy, ziół i korzeni. Borsuk już stale leży w jamie. Zając wychodzi na oziminy, do ogrodów kapuścianych i szkółek drzewnych, w lesie leży od strony południowej. Wilk, lis, kuna i tchórz uganiają za zdobyczą, podchodzą nocą do owczarń i kurników, pierwszy porywa też psy, ciągle głodny upędza się za łupem, a nasycony spoczywa w gąszczu. Lis i żbik podczas zawieruchy

leżą w jamach, kuna leśna w wypruchni drzewach. Wydra zacieka się daleko za że w dzień leży w jamie. Kuropatwy siedzą ciepłych źródłach lub w krzakach na pobrzeżu las Pora to pomyśleć o dostarczeniu zwierzynie żywn Łowy odbywają się na białem polu z obławą w na kaczki po oparzeliskach. Na ponowie tropi drapieżników. Wilki strzelane teraz bywają z przy ścierwie, lub chwytane w żelaza, ptactwo pieżne tępić też należy z pomocą puhacza.

Każda ponowa jest białą kartą, na której z rzyna w kniei swymi tropami wypisuje myśliw świadectwo zaszczytne lub naganne. Jest ona dla początkującego łowca niepospolitą księgą u kową, z której nie tylko ostoję i przesmyki zw rzyny, ale też rodzaj i właściwość tropów wyczyta Biała powłoka ziemi, która w starannie strzeżo kniei nizin i okolic pagórkowatych nie jest niele pieczną dla szlachetnej zwierzyny, jest tam, gdz hodowla zwierzyny prowadzoną bywa z gorliwoś i znajomością rzeczy, najgroźniejszą dla drapieżnik Gdy w skutek odwilży i następującego po niej mro utworzy się na śniegu skorupa lodu, zaniechać należ polowania i wszelkiego niepokojenia szlachetnej zwie rzyny. Żerowiska należy wtedy obficiej zaopatrzyć aby ochronić zwierzynę od głodu, drzewostan zaś od uszkodzenia. Najlepsza to pora polowania na zające. Na otwartych wodach daje ptactwo często bogatą zdobycz. Drapieżne zwierzęta trzeba teraz z całą gor liwością prześladować. W ogóle rozumny myśliwy otoczy zwierzostan staranną opieką w obec całą sro gością swoją zagrażającej zimy.

Kalendarz myśliwski.

(Pole □ oznacza czas polowania, pole ▩ czas ochrony).

Dla Galicyi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Rodzaj zwierzyny	Miesiąc: Styczeń	Luty	Marzec	Kwiec.	Maj	Czerw.	Lipiec	Sierpień	Wrzes.	Paźdz.	Listopad	Grudz.
Słonka	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩				
Jeleń	▩	▩		▩	▩							
Kozioł (Rogacz)				▩	▩							
Łanie, kozy, cielęta i szpiczaki	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩
Kury głuszców i cietrzewi	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	
Zając			▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩			
Borsuk	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩			▩
Lis			▩	▩	▩	▩	▩	▩				
Jarząbek			▩	▩	▩	▩	▩	▩				
Cietrzewie i głuszce					▩	▩	▩	▩				
Bażanty i kuropatwy	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩				
Przepiórki i dzikie gołębie	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩				▩
Dropie i pardwy					▩	▩	▩	▩				
Ptactwo błotne w ogólności					▩	▩	▩	▩				
Ptactwo wodne w ogólności					▩	▩	▩	▩				

Dla Bukowiny.

Samiec jeleń				▩	▩	▩	▩	▩			▩	▩
Samica jeleń, cielę	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩
Samiec jeleń, cielę												
Kozioł				▩	▩	▩	▩	▩				
Sarna, koza i kozlę	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩
Samiec kozlę					▩	▩	▩	▩				
Zając			▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩			
Głuszec				▩	▩	▩	▩	▩	▩			
Głuszec kura	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩
Cietrzew				▩	▩	▩	▩	▩	▩			
Cietrzew kura				▩	▩	▩	▩	▩	▩			
Jarząbek				▩	▩	▩	▩	▩	▩			
Kuropatwa	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩	▩
Dzika kaczka, dubelt, kszyk					▩	▩	▩	▩	▩			
Przepiórka					▩	▩	▩	▩	▩			

Dla Królestwa Polskiego.

Dla Prus — W. X. Poznańskiego.

Ustawy łowieckie.

Patent o polowaniu z dnia 13. kwietnia 1786.

§. 1. Właściciele polowania *) mają prawo utrzymywania w swoich okręgach zwierzynę wszelkiego rodzaju, podawania jej soli z gliną mięszanej i wystawiania w tym celu szop na siano lub jakąkolwiek inną żywność. Tymże właścicielom zupełna nadaje się wolność łowienia, strzelania, tudzież używania na własną potrzebę lub sprzedawania dziczyzny, jako swojej własności, — tak jak zwierząt domowych, które po folwarkach hodują, a to, w jakimkolwiek bądź wieku, wielkości lub gatunku i o każdej porze roku.

§. 2. Każdy właściciel prawa polowania na grubą czy drobną zwierzynę ma także prawo utrzymywania w swem okręgu *(territorium)*, po lasach, gajach, czyli krzewach bażantów, zajęcy i innej dziczyzny, którą mu wolno psami gonić lub szczwać, jeżeli to tylko czyni się bez szkody jakiegokolwiek innego właściciela gruntu, któremu w razie wyrządzonej szkody właściciel polowania nagrodzić będzie obowiązany.

§. 3. Zwierzynę czarną (dziki) można trzymać tylko w zamkniętych i przeciw wszelkiemu wypadaniu dobrze opatrzonych zwierzyńcach. Jeżeli zwierzyna czarna (dzik) po za zwierzyńcem spostrzeżoną zostanie, to natenczas każdemu i o każdej porze roku będzie wolno takie zwierzę strzelać, lub jakimkolwiek bądź innym sposobem ubić, równie jak wilki, lisy

*) Do polowania nie należy ptaszn i c t w o. Nastawianie nęciska (gdzie ptaszniki sieci nastawiają) na własnym gruncie, lub za dozwoleniem właściciela gruntu na cudzym gruncie, każdemu jest dozwolonem, i do tego nie potrzeba zezwolenia właściciela prawa polowania. (Rozp. minist. z dnia 10. stycznia 1854 r. do l. 13247. Czasopismo dla administr. z r. 1857 Nr. 35. Zobacz zresztą ustawę co do ochrony zwierząt użytecznych, podaną niżej).

lub inne szkodliwe, drapieżne zwierzęta. Gdyby temu właściciele polowania lub strzelcy sprzeci to skazanymi zostaną na karę 25 złr. i nagrod wszelkich szkód z wypadania takiego zwierza p dzących.

§. 4. Każdy właściciel polowania może w okręgu używać swojego prawa nawet względem chodniej zwierzyny; może dowolnie chwytać, lać, lub jakimkolwiek innym sposobem ubijać rzynę, która na jego okrąg przejdzie.

§. 5. Nie wolno właścicielowi polowania zwierzyny, która w jego okręgu postrzelona czniona przeszła do obcego okręgu, właścicielow tego okręgu wolno z nią postąpić jak z swoją snością.

§. 6. Pozwala się wprawdzie każdemu właślowi okręgu polowania zastawiać żelaza i sidła zwierzynę, jako też wilcze jamy kopać; dla zapożenia jednak wszelkiej szkodzie i nieszczęściom, winne być przy nich zatykane takie znaki, któ każdy mógł łatwo spostrzedz i rozeznać *).

§. 11. Władze polityczne mają dawać bacz na to, aby właściciele polowania zbyt długo nie kazywali strzelać dziczyzny ze szkodą powszechrolnictwa; tych zatem, u którychby zbyt więtworzenie się zwierza spostrzegali, znaglać b podług przepisów obowiązujących bezwzględnie proporcyonalnego tępienia zwierzyny.

§. 12. Każdy właściciel gruntów ma prawo bezpieczyć grunta swoje, bądź w lasach i gaja bądź po za nimi znajdujące się, jako też swe l i gaje, parkanami lub płotami jakiejkolwiekwysokości, albo też rowami wykopanymi, od wdrania się dziczyzny i od szkody ztąd pochodzą Jednakowoż takie parkany, płoty i rowy, nie powinbyć do łapania zwierza przysposobione. W okolicaponad wodami położonych, w parkanach lub płotaco 500 kroków bramy porobione być mają, iżniemi zwierzyna przechodzić i ratować się mogpodczas wielkiego wylewu wody.

§. 13. Każdemu wolno odpędzić jakimkolwiek

*) §§. 7, 8, 9, 10, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29 i 30 przez późsze rozporządzenie zmienione opuszczają się. (Przyp. Wyd.).

bądź sposobem dziczyznę od swoich pól, łąk i winnic. Gdyby przy takiej sposobności jakie zwierzę w biegu uszkodzonem było, albo na miejscu zostało, to właściciel polowania nie ma prawa żądania za nie wynagrodzenia.

§. 14. Po obsianych lub obsadzonych gruntach jakiegokolwiekbądź gatunku i przed ukończonem winobraniem w winnicach nie wolno ani właścicielom polowania ani myśliwym pod jakimkolwiekbądź pozorem polować, gnać, albo też tylko z wyżłem szukać, nawet pod pozorem wypatrywania jaj i gniazd bażancich i kuropatwich.

Gdy właściciel polowania sam ten zakaz przestąpi, 25 czerwonymi złotymi ukaranym zostanie, które władza polityczna odbierze i odda temu, na czyim gruncie to przestępstwo się stało.

Inni myśliwi zaś, trzechdniowym aresztem u wójta gromadzkiego ukarani zostaną.

§. 15. Wszystkie szkody, bądź po monarchicznych lub prywatnych okręgach polowania w zbożach, winnicach, lub drzewach urodzajnych od zwierza poczynione, powinne być natychmiast w naturze, albo w pieniądzach wynagrodzone poddanym, w miarę poniesionej przez nich straty.

O wszystkich więc takich uszkodzeniach donosić należy zwierzchności wcześnie, dopóki one jeszcze są widoczne i ocenione być mogą. Zwierzchność w takim razie poleci ludziom bezstronnym w tejże samej lub w najbliższej gminie wybranym, i nakaże oszacowanie szkody przez oględziny.

Władza polityczna w okręgach, w których rząd wykonywa prawo polowania, przybierze do takich oględzin najbliższego rządowego, w innych zaś okręgach dworskiego myśliwego, oznaczy wysokość szkody i do wynagrodzenia jej znagli tych, którzy ją zrządzili *).

§. 16. W ogólności prawo polowania nie może przeszkadzać posiadaczowi gruntów w rządowych lub

*) Według Rozporządzeń minist. z dnia 14. lipca 1854 r. (Dz. pr. pań. Nr. 128 str. 459) władze polityczne wyłącznie są powołanemi do rozpoznawania i rozstrzygania według toku instancyi wszelkich skarg o wynagrodzenie szkody przez zwierzynę zrządzonej, do tych więc władz podawać należy wszelkie zażalenia spraw takich dotyczące.

prywatnych okręgach polowania położonych, n
dnoszeniu kultury krajowej, w nieograniczonem
waniu tych gruntów i stawianiu na nich d
mieszkalnych i gospodarskich, w oczyszczaniu
z nieużytecznych chwastów i cierni i w koszeni
tudzież pasaniu tam bydła w wyznaczonym c
aby tylko przy takiem używaniu gruntów nie
kraczał ustaw lasowych, tudzież przepisów p
i bezpieczeństwa.

§. 17. Nawzajem, bronić należy wszystkich
ścicieli prawa polowania przed wszelkiem wdzier
się w ich prawa, — a ponieważ kradzież zwier
i ukradkowe łowy szkodliwemi są z wielu wzgl
a nawet ze względu na bezpieczeństwo public
zapobiegać im więc należy wszelkimi sposobami

Dla tego też właściciel polowania lub
strzelcy mają prawo strzelania psów goniących
lasach lub polach, wyjąwszy jednak takie psy,
rych pasterze do odpędzania dzikiego zwierza
wają i do trzymania ich są uprawnionymi.

§. 18. Nikomu nie wolno pokazywać się z br
i psami gończymi lub chartami *(Fang- oder H
hunde)* w cudzym okręgu polowania, wyjąwszy p
chodzących publiczną drogą lub ścieżką.

Przestępcy tego zakazu przytrzymanymi i k
nymi będą.

§. 19. Kto znajdzie zwierzynę, która padła,
może jej sobie pod żadnym pozorem przywłaszcz
lecz o tem powinien donieść właścicielowi polowa

§. 20. Słowem, łapanie lub strzelanie cudzej jak
gokolwiekbądź rodzaju zwierzyny jest kradzieżą,
każde inne przyswojenie sobie cudzej własności.

Szkodniki więc myśliwcy, powinni być tak
inni złodzieje uważanymi, przez Sądy przełoż
sądzonymi i karanymi*).

*) §. 174. Ustawy karnej z dnia 27. maja 1852 r., jest nas
pującej osnowy: Z istoty czynu kradzież staje się zbrodnią. J
gdy kradzież więcej niż 5 złr. wynosi, a zarazem popełniona
stała *f)* w rybach zabranych ze stawów, *g)* w zwierzynie zabra
albo z ogrodzonych lasów, albo z szczególniejszą śmiałością
też przez sprawcę z kradzieży tej niejako zwyczajną profes
prowadzącego. Według §. 178. tej Ustawy karnej taka kradzi
jeżeli niczem więcej nie jest obciążoną, ukaraną będzie ciężki
więzieniem od sześciu miesięcy do jednego roku, przy obciąż
cych zaś okolicznościach od jednego roku do lat pięciu.

§. 21. Kto o zatajenie lub przechowywanie szko-
dnika myśliwskiego przekonanym zostanie, ten ró-
wnie jak i sam szkodnik powinien być przytrzyma-
nym i sądowi oddanym.

§. 22. Gdyby uzbrojony złodziej zwierzyny w ja-
kim okręgu polowania na wołanie myśliwych nie
poddał się i bronić się usiłował, natenczas wolno jest
myśliwym strzelać w celu ochronienia się od niego *).

Co do wykonania prawa polowania postanowiono:

Patentem z dnia 7. Marca 1849.

§. 1. Prawo polowania na obcym gruncie i ziemi
znosi się.

§. 2. Wynagrodzenie za zniesione prawo polo-
wania dla dotychczasowych uprawnionych ma miejsce
w takim tylko razie, gdy to prawo uzasadnionem
było na mocy kontraktu odpłatnego, zawartego z wła-
ścicielem obciążonego gruntu.

W tych razach komisye do przeprowadzenia
ustawy z dnia 7. Września 1848 postanowione, ułożą
sposób spłacenia.

§. 3. Pańszczyzna łowiecka i inne powinności
łowieckie znoszą się bez wynagrodzenia.

§. 4. Prawo polowania w zamkniętych zwierzyń-
cach pozostaje w swej mocy i w ten sam sposób,
w jaki dotąd przysługiwało, bez względu na to, czyli
grunta położone w obrębie łowieckim należą do wła-
ściciela polowania, czy też do trzecich osób.

§. 5. Każdemu posiadaczowi gruntu w nieprzer-
wanej przestrzeni najmniej dwustu morgów, dozwala
się polowanie na tym własnym jego gruncie.

§. 6. Polowanie na wszystkich innych gruntach,
§§. 4 i 5 nie wyjętych, a w gruntach obwodu gminy
położonych, należy do tejże gminy, a to od chwili,
od której ten patent obowiązuje.

§. 7. Gmina jest obowiązaną należące do niej
polowanie albo niepodzielnie wydzierżawiać, albo go
używać przez ustanowionych w tym celu obznajo-
mionych ludzi (myśliwych).

*) §. 92. Ustawy karnej opiewa: Czyn nie będzie za zbrodnię
poczytany: *g)* jeżeli nastąpił wskutek nieprzepartego oporu lub
w koniecznej i usprawiedliwionej obronie.

§. 8. Czysty dochód roczny z polowania do g... należącego, z końcem każdego roku administra... nego, albo roku dzierżawy, rozdziela się mię... wszystkich właścicieli, na których gruntach w g... nicach gminy położonych, gmina użytkuje z p... wania, a to według rozległości każdej posiadłości.

§. 9. Każda gmina pod karą dziesięciu do dwu... złotych reńskich konw. monetą jest odpowiedzial... za to, gdyby z należącego do niej polowania w in... sposób użytkowano, a nie jak §. 7 przypisuje. W... dze administracyjne czuwać mają nad wykonani... tego postanowienia *).

§. 10. Przestępstwa ustaw łowieckich i kradzi... zwierzyny, popełniane przez członków gminy, r... też przez obcych, karanemi być winne podług istn... jących ustaw karnych.

§. 11. Pojedyńczym posiadaczom gruntów z... strzega się prawo do wynagrodzenia za wyrządzo... im szkody przez zwierzynę lub polowanie, równ... jako też i poszukiwanie tegoż prawa według istni... jących przepisów przeciw pojedyńczym osobom lu... korporacyom, które niniejszym patentem upoważnion... są do polowania.

§. 12. Istniejące policyjne przepisy, tyczące s... polowania, o ile im się niniejszy patent nie sprze... ciwia, w swojej mocy pozostają, a na władze kładzi... się najsurowszy obowiązek ścisłego ich wykonywania.

§. 13. Kontrakty dzierżawne, tyczące się polo... wania, które się z postanowieniami tegoż patentu... nie zgadzają, ustają od chwili w §. 14. oznaczonej.

Wszystkie pretensye do wynagrodzenia z podo... bnych kontraktów wynikające, w drodze prawa po... szukiwane być mogą.

§. 14. Tenże Patent od dnia jego obwieszczenia nabywa mocy obowiązującej.

*) Według rozporządzenia minist. z dnia 10. Września 1849. (Dz. pr. państ. Nr. 386. str. 702) obowiązane są władze administracyjne dochodzić i rozstrzygać na podstawie powyższego prawa takie wypadki, gdzie gminy między sobą, lub z właścicielami większych posiadłości o prawo polowania spór toczą, jeżeli w tym względzie nie zachodzi żaden prywatny tytuł prawny.

Objaśnienia Ustawy z dnia 7. Marca 1849. o użytkowaniu z prawa polowania.

Ogłoszone okólnikiem gubernialnym z dnia 23. Sierpnia 1849. l. 74.174, w skutek reskryptu min. z d. 31. Lipca 1849. do l. 15.421.

1. Za nieprzerwaną przestrzeń gruntów, na której posiadacz podług §. 5. wzmiankowanej ustawy ma prawo polowania, uważaną będzie każda przestrzeń, której grunta czy to leżące w jednej, czy też w kilku przyległych gminach, zostają między sobą w takim związku, iż z jednego kawałka gruntu można się dostać na drugi, nie przechodząc przez grunt cudzy; drogi publiczne, koleje żelazne i do nich należące przyległości, wody i t. p. nie przerywają pasma gruntów, a nawet wyspy należy uważać za połączone z gruntem sąsiednim.

2. Jeżeli grunta, których posiadacze z powodu rozległości nie dochodzącej dwustu morgów, nie mają na nich prawa polowania, są całkiem otoczone od przestrzeni gruntów, wynoszącej 200 albo i więcej morgów, to właścicielowi większej przestrzeni gruntów, mającemu prawo polowania, przyznaje się przed innymi prawo do zadzierżawienia polowania, przysługującego gminie na otoczonym gruncie, i to za cenę, jaka wypadnie w stosunku do ceny, z kim innym za polowanie gminy ugodzonej, albo w braku tejże za cenę według słusznego oszacowania, na dłuższy przeciąg czasu. Jeżeli właściciel przestrzeni gruntów nie weźmie polowania w dzierżawę, to zrzeknie się tem samem własnego prawa polowania, a gmina ma moc użytkowania z polowania tak na przestrzeni gruntów, jako też i na gruncie otoczonym przez tę większą przestrzeń.

3. Jak gmina jest obowiązaną do użytkowania z polowania przez umyślnie ustanowionych i obznajomionych ludzi, tak wzajemnie i dzierżawca polowania gminy ma ten sam obowiązek.

4. Przez obznajomionych z polowaniem rozumie się atoli nie samych tylko wyuczonych i egzaminowanych strzelców; mogą to być według uznania urzędów powiatowych także tacy ludzie, którzy jakimkolwiek innym sposobem dostatecznie udowodnią potrzebną ku temu świadomość rzeczy.

5. W razie różności zdań względem spos
użytkowania z polowania w jakiej gminie, polow
ma być przez publiczną licytacyę wydzierżawion
6. Kary pieniężne nałożone podług ustawy
wieckiej, przypadają zakładowi ubogich właśc
gminy.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnę
nych z d. 15. Grudnia 1852. względem użyt
wania z prawa polowania.

§. 1. Prawo polowania na gruntach, przydzi
nych gminom na mocy §. 6. Najwyższego Pate
o polowaniu z dnia 7. Marca 1849 r. do użytkowa
z polowania, albo na gruntach ich własnych,
może być odtąd już inaczej użytkowanem, jak tyl
w drodze wydzierżawienia, uskutecznionego pr
władzę powiatową polityczną; wyjąwszy przypad
wyrażony w §. 10. niniejszego rozporządzenia.

§. 2. Wydzierżawienie odbywać się winno w dr
dze głośnego wywołania, publicznie, w miejscu, gdz
władza powiatowa polityczna ma urzędową siedzib
swoją. Rozpisanie licytacyi należy o ile możno
ogłosić na trzy miesiące przed upływem dawniejsz
dzierżawy, a to przez publiczne przybicie za krat
ogłoszeń władzy wyżej wspomnionej, według okol
czności nawet w sposób obszerniejszy.

§. 3. Na dzierżawcę polowania przypuszczony
być może tylko ten, przeciw któremu w tej miera
nie ma zarzutu.

Gmina jako taka, nie może być przypuszczoną
do dzierżawienia polowania, i wszelkie kontrakty
dzierżaw, mijające się z niniejszym przepisem są nie
ważne *).

§. 4. Akt wydzierżawienia podlega potwierdzeniu
władzy powiatowej politycznej.

§. 5. Jeżeli wydzierżawienie takiego polowania
nie może przyjść do skutku, wówczas winna władza
polityczna obmyśleć inne stosowne środki, z wyłą
czeniem użytkowania z tego prawa przez samą gminę.

*) Wydzierżawienie prawa polowania przez spółkę, według Rozp. minist. z d. 17. Lutego 1853. jest dozwolonem, jeżeli przeciw poszczególnym członkom spółki nie zachodzi żadna przeszkoda.

§. 6. Dzierżawa w ogóle nie może trwać mniej, jak pięć lat, i tylko dla ważnych powodów może być wypuszczoną na czas krótszy, nigdy zaś na mniej jak na trzy lata.

§. 7. Dzierżawca polowania winien złożyć z góry dwuletni czynsz dzierżawny, mający być zawsze w pieniądzach oznaczony, z którego jedna połowa uważaną będzie za kaucyę, druga za czynsz dzierżawny pierwszego roku. Kaucya może także w papierach rządowych być złożoną według kursu, jaki mają na giełdzie w dniu ich złożenia.

§. 8. Czynsz dzierżawny jednoroczny, ma być zawsze składanym z góry, na cztery tygodnie przed rozpoczęciem każdego roku dzierżawy, a to pod karą nowej licytacyi dzierżawy, na koszt i niebezpieczeństwo dzierżawcy.

§. 9. Kaucya i czynsz dzierżawny składane być mają w urzędzie poborowym. W cztery tygodnie po upływie czasu dzierżawy, zwróconą będzie dzierżawcy kaucya za asygnacyą władzy politycznej, o ile nie będzie zatrzymaną na wynagrodzenie szkody, lub na kary.

§. 10. Wyjątkowo, i jeżeli dzierżawa odpowiada warunkom, wyrażonym w niniejszem rozporządzeniu, będzie mogła władza polityczna powiatowa przedłużyć w miarę przepisu niniejszego rozporządzenia istniejące już kontrakty dzierżawne, po wysłuchaniu gminy dotyczącej i bez rozpisania publicznej licytacyi.

§. 11. Co do rozdzielenia czystego dochodu rocznego z polowania, postępować należy według postanowień §. 8. Najwyższego Patentu o polowaniu z dnia 7. Marca 1849 roku.

§. 12. Bez pozwolenia władzy politycznej, nie wolno zadzierżawionego polowania odstępować drugim osobom w subarendę ani częściowo, ani w całości, czy też z zastrzeżeniem jakiej części dochodu z polowania, w przeciwnym bowiem razie umowa stanie się nieważną, a strony ulegną karze.

Również zamiana pojedyńczych części, graniczących z sobą obszarów polowania zawisła od zatwierdzenia władzy politycznej.

§. 13. Dzierżawcy polowania, równie jak posiadacze gruntów, wzmiankowani w §. 5. Najwyższego Patentu z dnia 7. Marca 1849 r. winni są pod własną

odpowiedzialnością ustanowić do dozoru polowa
uzdolnionych myśliwych, lub przynajmniej obzna
mionych z tem ludzi, którzy przez władzą polityc
powiatową za zdolnych do tego będą uznanymi
i tychże władzy politycznej wskazać.

§. 14. Za zezwoleniem władzy politycznej m
także sam właściciel polowania (właściciel grun
lub dzierżawca polowania) ustanowionym być dozo
polowania.

§. 15. Do zastósowania się do powyższych pr
pisów (§§. 13. i 14.) wyznacza się teraźniejszym w
ścicielom polowania termin trzymiesięczny od d
ogłoszenia niniejszego rozporządzenia. Jeżeli zastó
wanie to nie nastąpi, natenczas posiadacze polowa
własne prawo mający, znagleni być powinni do te
stósownemi środkami przymusowemi, co do dzier
wców zaś, należy rozwiązać dzierżawę i nakazać no
wydzierżawienie na ich koszt i niebezpieczeństwo.

§. 16. Przeciw wykonaniu niniejszego rozporz
dzenia nie można czynić zarzutów z tytułu pryw
tnego.

§. 17. Do polowania w imieniu własnem lu
obcem nikt nie ma prawa, kto nie uzyskał pozwolen
noszenia broni myśliwskiej, stosownie do Najwyższe
patentu z d. 24. Października 1852 *). (§§. 14. i 1

§. 18. Wszelkie przestąpienie lub pominięci
niniejszych przepisów, podlega karze pieniężnej o
25 — 200 złr. m. k., która wymierzoną będzie prze
władzę polityczną i przekazaną na rzecz instytut
ubogich tego miejsca, w którem przestąpienie zostało
popełnionem.

Jeżeli kara pieniężna nałożoną być mająca, sama
przez się, albo ze względu na stosunki winnego, nie
może być ściągniętą, wówczas należy ją zamienić
na karę aresztu, licząc jeden dzień aresztu za każde
pięć złr. m. k.

*) Personale, zaprzysiężone dla służby leśnej lub łowieckiej,
lub też do jednej jak drugiej razem, bez różnicy, czy przez rząd,
gminę lub przez prywatnych ustanowionem jest, może zwykłą
broń nosić w służbie, nie potrzebując ku temu paszportu, jeżeli
używa ubioru służbowego przepisanego lub odznaczającego okry-
cia głowy lub naramiennika, podanego do powszechnej wiado-
mości w powiecie. (Rozporz. minist. z dnia 20. Sierpnia 1877. r.
dzien. praw państwa Nr. 159).

Ustawa z dnia 19. Lipca 1869.

(Dz. ust. kraj. Nr. 29)

tycząca się łapania, wytępienia i sprzedawania zwierząt alpejskich.

§. 1. Zakazuje się polowania na zwierzęta alpejskie, świstaka i dziką kozę, właściwe Tatrom, lub łapania takowych. Równie zakazuje się sprzedaży tych zwierząt, jako też i sadła świstaczego.

§. 2. Przekroczenie tego zakazu ma być karane grzywną od 5 do 100 złr. wal. austr., a w razie niemożności uiszczenia kary, aresztem od jednego do dwudziestu dni. Przydybane zwierzęta czy to żywe, czy zabite, mają być odebrane, a żywe puszczone na wolność.

§. 3. Dochodzenie i karanie tego przekroczenia będzie należeć do starostw powiatowych, a w drugiej i ostatniej instancyi do namiestnictwa.

§. 4. Kary pieniężne wpływać będą do funduszu kultury krajowej.

§. 5. Na zwierzchności gminne, c. k. żandarmeryę, zaprzysiężoną straż leśną i na wszystkie inne straże publiczne wkłada się obowiązek czuwania nad przestrzeganiem niniejszego zakazu.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z d. 2. Stycznia 1854.

względem przypuszczenia do przysięgi osób do dozoru lasów i polowania ustanowionych.

§. 1. Osoby, przeznaczone do służby nadzoru leśnego, które na mocy przepisu §. 13. rozporządzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 15. Grudnia 1852. roku (Dziennik praw państwa nr. 257), także do dozoru polowania ustanowionemi i władzy politycznej wskazanemi zostały, powinny na żądanie tego, który ich ustanowił, złożyć przysięgę przed tąż władzą w celu pełnienia służby myśliwskiej w całym okręgu, który im powierzony został, mianowicie:

a) dodatkowo tylko dla służby myśliwskiej, jeżeli dla służby leśnej złożyły już przysięgę według ustaw obowiązujących;

b) co do służby leśnej oraz i mysliwskiej, jeżeli jeszcze nie złożyły przysięgi co do służby leśnej.

Przysięga złożoną być powinna w przyp
pod *a)* wyszczególnionym według załączonego w
przysięgi, w przypadku zaś pod *b)* wyrażonym
dług wzoru przysięgi, w dodatku do ustawy le
ogłoszonej, w którymto przypadku za wyraz
„powierzoną własność leśną", zamieścić należy
razy: „i prawo polowania".

§. 2. Jeżeli z powodu miejscowego położenia
można ustanowionych do straży myśliwskiej na m
§. 13. rozporz. Minist. spraw wewn. z d. 15. Gru
1852 i wskazanych władzy politycznej osób używ
zarazem do dozoru lasu, w takim przypadku wo
przyjąć od nich przysięgę, tyczącą się tylko służ
myśliwskiej, jeżeli to są uzdolnieni strzelcy, zostają
w wyłącznej służbie właściciela polowania (właścic
gruntu lub właściciela polowania). Przysięga w tak
razie złożoną być ma przed właściwą władzą po
tyczną według §. 1. i stósownie do załączonej ro
przysięgi.

§. 3. Osoby, które złożyły przysięgę, tyczącą s
dozoru leśnego i służby myśliwskiej (§. 1.), albo
czące się służby myśliwskiej (§. 2.), uważanemi będ
także w służbie myśliwskiej za straż publiczną, uży
wać będą także w tej służbie wszelkich ustawam
zapewnionych praw, które służą osobom urzędowym
i strażom cywilnym, wskazanym w §. 68 *) ustawy
karnej i mają prawo noszenia w służbie myśliwskiej
zwykłej broni, której jednakże używać mogą tylk
w razie słusznej, koniecznej obrony.

*) §. 68. ustawy karnej brzmi:
Skupienie się wielu osób dla czynienia gwałtownego oporu
przeciw zwierzchności, jest zbrodnią powstania, czy to celem takie
wego oporu było wymuszenie czego, wyłamanie się od jakiej po
winności, udaremnienie jakiego zarządzenia lub wykonania nakazu
publicznego, czy też nareszcie jakimkolwiekbądź sposobem publi
cznej spokojności. Przy tem nie stanowi to różnicy, gdy ten gwał
towny opór wymierzonym był czy to przeciw sędziemu, przeciw
osobie zwierzchniczej, przeciw urzędnikowi, przeciw umocowane
mu lub przeciw służce rządowemu albo gminnemu, przeciw straży
cywilnej, finansowej lub wojskowej, albo przeciw żandarmowi, czy
też przeciw ustanowionemu do pilnowania lasów chociażby
tylko w prywatnej służbie zostającemu, jednak przez właściwą
władzę rządową związanemu przysięgą urzędnikowi leśnemu, lub
przeciw służbie do dozoru lasu przeznaczonej, jeżeli w taki sam
sposób jest zaprzysiężoną, czy też wreszcie przeciwko służbie po
stanowionej do nadzoru na kolejach rządowych lub prywatnych do
zawiadowania obrotem takowych, lub też do strzeżenia albo

§. 4. Ażeby osoby, które złożyły przysięgę, tyczącą się służby myśliwskiej, mogły być poznanemi i szanowanemi jako straż publiczna, powinne nosić w służbie albo ubiór służbowy, przepisany w §. 54. ustawy leśnej, albo nakrycie głowy odszczególniające i podane do publicznej wiadomości powiatu, albo wreszcie przepaskę na ramieniu. Każdy jest obowiązany słuchać wezwania ich w pełnieniu służby uczynionego, oni zaś winni pod surową odpowiedzialnością wystrzegać się wszelkiego postępowania nieprawnego.

Rota przysięgi.

Przysięgam, że powierzonego memu dozorowi prawa polowania strzedz i ochraniać będę jak najstaranniej i najwierniej; że wszystkich tych, którzy usiłować będą w jakibądź sposób to prawo nadwerężyć lub rzeczywiście je nadwerężą, doniosę sumiennie bez wszelkich względów osobistych; że w razie potrzeby zajmę ich w sposób prawem przepisany lub przytrzymam; że nikogo niewinnego fałszywie nie oskarżę, ani nie podam w podejrzenie; że wszelką szkodę według możności oddalać, a wyrządzoną szkodę według najlepszej mojej wiedzy i sumienia mego podawać i oceniać, jako też dla zapobieżenia szkodzie w drodze prawa pomocy domagać się będę; że bez wiedzy i pozwolenia moich przełożonych, lub bez przeszkody niezbędnej, nigdy nie przestanę pełnić obowiązków moich, tudzież że z powierzonego mi dobra każdej chwili złożę rachunek. Tak mi Panie Boże dopomóż!

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 1. Lipca 1857.

o warunkach zaprzysiężenia służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania.

Ogólne warunki do zaprzysiężenia.

§. 1. Osoby przyjęte do służby dla ochrony lasu i polowania wtenczas tylko mogą przez władze poli-

zajmowania się czynnościami przy telegrafach rządowych — o ile osoby rzeczone zajętemi są właśnie wykonaniem zlecenia zwierzchności lub pełnieniem urzędu albo służby. Według §. 426. ustawy o postępowaniu karnem, świadectwo przysięgłego urzędnika albo sługi rządowego lub gminnego może stanowić prawny dowód względem przedmiotu, do którego dozoru tenże przysięgły urzędnik albo sługa jest ustanowionym, jeżeli nie zachodzi żadna okoliczność podająca go w wątpliwość i jeżeli potwierdzi, że obwinionego zastał na gorącym uczynku i zaraz go upomniał i schwytał.

tyczne być przypuszczonemi do przysięgi i pełnie obowiązku, jeżeli są postępowania nieskazitelnego.

Warunki szczególne.

§. 2. W szczególności wymaga się jeszcze osoby do służby dla obrony lasu i polowania p znaczonej, aby się wykazała:

a) ze złożonego z dobrym skutkiem egzaminu dowego, przepisanego dla straży leśnych po cników technicznych;

b) że liczy więcej nad lat 20.

Powody wykluczenia.

§. 3. Osoby uznane winnymi zbrodni, wykroczeń gwałtu popełnionego na osobie drugiej lub tak przestępstwa, albo wykroczenia pochodzącego z c wości lub przeciwnego obyczajności publicznej, mniej jak osoby uwolnione jedynie dla braku dowod nareszcie osoby skazane za inne przestępstwo pra na karę więzienia najmniej sześćmiesięcznego, mogą do służby ochrony lasu i polowania być pr puszczone do przysięgi i do obowiązku, bez szczeg nego w takim razie zezwolenia politycznej wła krajowej, takie zaś zezwolenie udzielonem być m jedynie w wypadkach zasługujących na szczególniej uwzględnienie.

§. 4. Przypuszczenie do zaprzysiężenia wzb nionem być może z przyczyny słabego wzroku i p mięci, skłonności do pijaństwa, do gry, do bi i nadużyć, z przyczyny podejrzenia o przekupst lub przemytnictwo, w ogólności z przyczyny tak ułomności fizycznych lub moralnych, przez kt zdaniem władz osoba staje się mniej zdolną do wyk nywania służby dozorcy lasu i polowania, posiada cego prawo osoby urzędowej i straży cywilnej.

§. 5. Osoby zaprzysiężone do służby ustanowion dla ochrony lasu i polowania, w razie gdyby zaszed który z ustanowionych w §. 2. powodów wykluczeni tracą prawa osoby urzędowej i straży cywilnej, p zyskane mocą ustawy przez zaprzysiężenie.

Zresztą uznaną być może utrata tychże pra w miarę postanowień §. 4., z powodu zaszłych ub mności fizycznych lub moralnych.

§. 6. Powołane do zaprzysiężenia służby, ustanowionej dla ochrony lasu i polowania, najniższe władze polityczne stanowić też będą o przypuszczeniu do złożenia przysięgi i o utracie praw (§. 5.) pozyskanych przez zaprzysiężenie.

Przeciw tym wyrokom otwartą jest droga rekursu wedle postanowień §. 77. ustawy leśnej.

§. 7. Każdemu zaprzysiężonemu do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania wydanem być ma piśmienne potwierdzenie złożonej przysięgi, które mu służyć ma za legitymacyą.

§. 8. Najniższe władze polityczne prowadzić mają dokładne wykazy osób znajdujących się w ich powiecie zaprzysiężonych do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania i utrzymywać takowe w ciągłej ewidencyi.

Służbodawcy lub ich zastępcy obowiązani są pod karą porządkową 2 do 10 złr. m. k. podać do wiadomości dotyczącej władzy politycznej każdą zmianę, jakaby zaszła w stanie służby zaprzysiężonej dla ochrony lasu i polowania, najdalej przed upływem czasu sześciu miesięcy.

Ustawa z dnia 30. Stycznia 1875.

obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam co następuje:

§. 1. Nikomu nie wolno w czasie poniżej oznaczonym polować, łowić lub zabijać następujące rodzaje zwierzyny:

1. Jelenie od 1. Stycznia do 30. Czerwca.
2. Kozły (rogacze) od 1. Marca do 30. Maja.
3. Zające od 1. Lutego do 15. Września.
4. Jarząbki od 1. Lutego do 31. Sierpnia.
5. Cietrzewie i głuszce koguty od 20. Maja do 31. Sierpnia.
6. Słonki od 20. Kwietnia do 31. Sierpnia.
7. Bażanty i kuropatwy od 15. Stycznia do 15. Sierpnia.

8. Przepiórki i dzikie gołębie od 1. Listopa do 15. Lipca.

9. Dropie i pardwy od 15. Kwietnia do 1. Sierpn

10. Ptactwo błotne, mianowicie: kszyki, dubel kulony, bataliony od 15. Kwietnia do 1. Lipca.

11. Ptactwo wodne, mianowicie: dzikie g i dzikie kaczki od 15. Kwietnia do 15. Czerwca.

12. Lisy od 15. Lutego do 31. Sierpnia; tępie lisa dozwolone jest tylko uprawnionemu do polowa w miejscach, w których uprawnieni hodują zwierzy dla której lis jest szkodliwym.

13. Łanie, kozy, cielęta i spiczaki, tudzież ku głuszców i cietrzewi przez cały rok.

Wystrzeliwanie łań i kóz ze względów gosp darstwa łowieckiego nastąpić tylko może za pr zwoleniem Namiestnictwa.

Zakaz ubijania dzikich kóz i świstaków w ob licach gór tatrzańskich, zawiera osobna ustawa krajo z dnia 19. Lipca 1869 r. Nr. 26. D. u. k.

§. 2. Zakazanem jest łowienie zwierzyny na sidł żelaza, łapki i inne tym podobne przyrządy.

Wyjątkowo dozwolonem jest łowienie przepiór rozjazdem, a kwiczołów i jemiołuchów na sidł Zakazanem jest także zbieranie albo niszczenie j i wybieranie młodej zwierzyny z lęgowisk.

Może jednak wyjątkowo uprawniony do polowa lub ustanowiona przez niego straż lasowa wybierać siatki bażanty i kuropatwy dla chowu i wyjmow jaja z gniazd tym celem, by je wysiedziały kur swojskie.

§. 3. Niniejsza ustawa nie znajduje żadnego stosowania do ubijania zwierzyny w ogrodzonych zwierzyńcach; sprzedający jednak taką zwierzynę albo ten kto w sprzedaży pośredniczy, winien uprawnienie do sprzedaży wykazać świadectwem po litycznej władzy powiatowej, inaczej bowiem będzie karany według §. 5. niniejszej ustawy.

§. 4. Zarządzenia władzy politycznej nakazujące zmniejszenie szkodliwego dla kultury zbytecznego stanu zwierzyny na podstawie §. 4. patentu o polo waniu z d. 23. Lutego 1876 r. mogą być wykonane także w porze, w której zresztą nie wolno ubijać takiej zwierzyny.

Sprzedający lub pośredniczący w sprzedaży zwierzyny w powyższy wyjątkowy sposób ubitej, winien się jednak wykazać świadectwem władzy politycznej, że jest do sprzedaży upoważnionym, w przeciwnym bowiem razie będzie karany według §. 5. niniejszej ustawy.

§. 5. Przekroczenie postanowień §§. 1. i 2. tej ustawy, podlega grzywnie od 5 do 50 złr. Jeżeli jednak wyrządzona szkoda z powodu ubicia większej ilości zwierzyny jest znaczną lub przestępstwo powtórnie popełniono, może być grzywna aż do 100 złr. podwyższoną.

§. 6. Kto po upływie 14 dni od czasu, w którym poczyna się pora zakazana, zwierzynę, na którą w tej porze nie wolno polować (§. 1.), czy to w całych sztukach, czy w kawałkach, które jednak do spożycia nie są jeszcze całkiem przyprawione, celem sprzedaży obnosi, w sklepach, na jarmarkach albo w inny sposób do sprzedaży wystawia albo sprzedaje, lub w sprzedaży pośredniczy, podpada oprócz utraty zwierzyny grzywnie w §. 5. tej ustawy oznaczonej.

Takiej samej karze podpada sprzedaż zwierzyny, której w ogóle nie wolno ubijać lub łapać, jakoteż sprzedaż jaj i piskląt dzikiego ptactwa.

Osoby sprzedające zwierzynę pochodzącą z krajów, w których niniejsza ustawa nie obowiązuje, w czasie zakazanym, lub pośredniczące w takiej sprzedaży, mają w należyty sposób wykazać, zkąd ta zwierzyna pochodzi. Jeżeli zaś zwierzyna pochodzi z królestw i krajów koronnych zastąpionych w Radzie państwa, należy nadto wykazać się świadectwem politycznej władzy powiatowej, że zwierzyna nie została ubitą w sposób bezprawny. W przeciwnym wypadku postanowienia karne niniejszego paragrafu będą także zastosowane przeciw osobom przekraczającym powyższe postanowienia.

§. 7. Grzywny na podstawie niniejszej ustawy wymierzone, tudzież dochód ze zwierzyny, która w myśl postanowień niniejszej ustawy została skonfiskowaną i przez dotyczącą zwierzchność gminną w drodze publicznej licytacyi sprzedaną, przypadają funduszowi ubogich tej gminy, w której przestępstwo odkryto.

W razie niemożności ściągnięcia grzywny, nale ją zamienić na karę aresztu, a to za każde 5 z grzywny jeden dzień aresztu.

Dochodzenie i wymierzenie kary przysługu władzom politycznym.

§. 8. Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Memu Ministrowi rolnictwa i Memu Ministrow spraw wewnętrznych.

Franciszek Józef m. p.

Lasser m. p. Chlumecky m. p.

Ustawa

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomery z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o ochroni niektórych zwierząt dla uprawy ziemi pożytecznych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestw Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Kr kowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1. Zakazuje się wybierania i psucia jaj i gnia wszystkich ptaków dziko żyjących a nieszkodliwych.

Szkodliwemi są:

Orzeł przedni (Aquila fulva, Steinadler).

Orzeł zyz (Aquila chrysaetos, Goldadler).

Birkut bielik (Haliaetus albicilla, Seeadler).

Rybołów rzeczny (Pandion Heliaetus, Flus- oder Fischadler).

Kania wielka (Milvus regalis, Roter Milan oder Gabelweihe).

Kania czarna (Milvus ater, Schwarzbraune Milan).

Sokół raróg (Falco laniarus, Würgelfalke).

Sokół wędrowny (Falco peregrinus, Wanderfalke).

Sokół drzemlik (Falco aesalon, Zwergfalke Merlin).

Sokół kobóz (Falco subbuteo, Lerchenfalke).

Jastrząb gołębiarz albo kurołapa (Astur palumbarius, Hühnerhabicht).

Jastrząb krogulec (Astur nisus, Sperber).

Błotniak stawowy (Circus rufus, Rohr- oder Sumpfweihe).

Puhacz właściwy (Bubo maximus, Der gemeine Uhu oder Puhu).

Dzierzba srokosz (Lanius excubitor, Der grosse Würger).

Kruk właściwy (Corvus corax, Kohlrabe).

Sroka zwyczajna (Pica caudata, Elster).

§. 2 Zakazuje się chwytanie i zabijanie, niemniej przedawanie ptaków wymienionych w dodatku. Wyjątkowo w celach naukowych może władza polityczna udzielić pozwolenia do chwytania pomienionych ptaków w niewielu okazach.

Pozwolenie to może być udzielone tylko na podstawie przyzwolenia właścicieli gruntów, zatwierdzonego przez przełożonego obszaru dworskiego; w pozwoleniu tem ma być oznaczone nazwisko upoważnionego, tudzież miejsce i czas, na które pozwolenie ma ważność.

§. 3. Zabrania się chwytania i zabijania, tudzież przedawania nietoperzy i jeżów.

§. 4. Przekroczenia powyższych przepisów karane będą grzywnami od 1 do 15 złr. w. a., a w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej aresztem od 12 godzin do 3 dni.

Nadto mają być odebrane przyrządy do chwytania ptaków wraz z klatkami, tudzież schwytane ptaki, z których żywe mają być natychmiast puszczone na wolność.

§. 5. Gminy i obszary dworskie w szczególności są obowiązane czuwać nad ścisłem przestrzeganiem tej ustawy.

Wykonywanie przepisów karnych tej ustawy należy do przełożonego gminy, w której obrębie popełniono przekroczenie.

Prawo karania wykonywa w myśl ustawy gminnej przełożony gminy spólnie z dwoma assesorami (przysiężnymi).

Co do przekroczeń popełnionych na obszarze dworskim, wykonuje prawo karania polityczna władza powiatowa.

§. 6. Rekurs przeciw wyrokowi karnemu przełożonego gminy ma być wniesiony do zwierzchniczej władzy politycznej, przeciw wyrokowi zaś politycznej władzy powiatowej do c. k. Namiestnictwa.

Rekurs należy wnieść w przeciągu 14 dni ogłoszeniu, a względnie doręczeniu orzeczenia.

Przeciw dwom równobrzmiącym orzeczeniom kurs nie ma miejsca.

§. 7. Grzywny, tudzież pieniądze uzyskane sprzedaży zabranych przedmiotów przypadają na dusz ubogich w tej gminie, w której obrębie po niono przekroczenie, a względnie, przy której istn dotyczący obszar dworski.

§. 8. Na c. k. żandarmeryę, zaprzysiężone str leśne, straże polowania i straże polowe, tudzież wszystkie inne straże publiczne, wkłada się obo zek czuwania nad przestrzeganiem niniejszej ust i podawania wszelkich spostrzeżonych przekroczeń wiadomości naczelnika gminy, lub przełożonego szaru dworskiego, a to ostatniego w tym celu, doniósł o tem politycznej władzy powiatowej.

§. 9. Nauczyciele szkół ludowych są obowiąz uczniom tak zwyczajnych jak niedzielnych szkół jaśnić szkodliwość wybierania gniazd, chwytan zabijania ptactwa pożytecznego, tudzież przedstaw im corocznie, a mianowicie przed początkiem l ptasząt, postanowienia niniejszej ustawy.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministr rolnictwa i spraw wewnętrznych.

Gödöllö, dnia 21. Grudnia 1874.

(L. S.) *Franciszek Józef* w. r.

Lasser w. r. *Chlumecky* w. r.

Dodatek do §. 2.

Spis ptaków,

których chwytania, zabijania i przedawania zabrania s

Drozd kos. (Turdus merula. Amsel o. Schwarzdrossel.
Drozd śpiewak. (Turdus musicus. Singdrossel).
Opoczniki czyli podkamionki. (Saxicola. Steinmätzer.
Płochacze. (Accentor. Heckenbraunelle).
Pokrzywki. (Lusciola. Erdsänger), do których należy
Słowik rdzawy. (Lusciola luscinia. Nachtigall).
Słowik szary. (Lusciola philomela. Sprosser).
Rudoogonki. (Ruticilla. Rötling).
Gajówki. (Sylvia. Grasmücke).
Trzciniaki. (Salicaria. Rohrsänger).

Wołowe oczko. (Troglodytes parvulus. Zaunkönig).
Świergotki. (Anthus. Piper).
Pliszki. (Motacilla. Bachstelze).
Jaskółki. (Hirundo. Schwalbe).
Muchołówki. (Muscicapa. Fliegenfänger).
Dzierzby mniejsze czyli skropudy. (Lanius. Dorndreher. Würger).
Pomórnik czyli mentel. (Tichodroma muraria. Mauerläufer).
Pełzacz zaskórnik. (Certhia familiaris. Baumläufer).
Bargiel kowalik. (Sitta europaea. Spechtmeise).
Mysiokróliki. (Regulus. Goldhänchen).
Sikory. (Parus. Meise).
Łuszczaki (Fringilla), a mianowicie:
Łuszczak grubodziób czyli kląs. (Fringilla coccothraustes. Kernbeisser).
Ł. jer. (Fr. montifringilla. Bergfink).
Ł. zięba. (Fr. coelebs. Buchfink).
Ł. dzwoniec. (Fr. chloris. Grünling).
Ł. makolągwa. (Fr. cannabina. Bluthänfling).
Ł. czeczotka. (Fr. linaria. Leinfink).
Ł. czyż. (Fr. spinus. Zeisig).
Ł. szczygieł. (Fr. carduelis Stiglitz).
Ł. mazurek. (Fr. montana. Feldsperling).
Ł. kulczyk. (Fr. serinus. Girlitz).
Gil właściwy. (Pyrrhula vulgaris. Gimpel).
Krzyżodzióby. (Loxia. Kreuzschnabel).
Poświerki, t. j. trznadle i potrzeszcze. (Emberiza. Ammer).
Skowronki. (Alauda. Lerche).
Szpak. (Sturnus varius. Staar):
Kawka. (Corvus monedula. (Dohle).
Wilga. (Oriolus galbula. Pirol).
Krzykacze. (Clamatores), mianowicie:
Kozodoj. (Caprimulgus europaeus. Ziegenmelker, Nachtschwalbe).
Jerzyk. (Cypselus apus. Segler).
Dudek. (Upupa epops. Widdehopf).
Krasnowronka. (Coracias garrula. Mandelkrähe, Blauracke).

Z łażących (Scansores, Klettervögel):

Kukułka. (Cuculus canorus. Kuckuk).
Kręciglów. (Yunx torquilla. Wendehals) i

Dzięcioły. (Picus. Spechte).
Sowy wszystkie (Strix), z wyjątkiem Puhacza (B maximus).
Sokół pustułka. (Falco tinnunculus. Turmfalke).
Sokół pustułeczka. (Falco cenchris. Rötelfalke).
Sokół kobuzek. (Falco vespertinus. Rotfussfalke).
Myszołów zwyczajny. (Buteo vulgaris. Der gem. Mäusebusard).
Myszołów włochaty. (Archibuteo lagopus. Raubf. ger Mäusebusard. Przylatuje do nas w po jesieni, bawi całą zimę, niszcząc wiele my które są prawie wyłącznem jego pożywie Wcześnie na wiosnę nas opuszcza.
Trzmielojad. (Pernis apivorus. Wespenbusard).

13. Ochrona polowania.

Straży zaprzysiężonej do polowania, wolno ż żdego kogo spotka z bronią zatrzymać i żądać o zania paszportu na broń (Waffenpass). Jednako tu nie wystarcza tylko, ażeby zatrzymany posia w ogólności paszport na broń, ale takowy musi b wystawiony dla osoby spotkanego, na czas teraźn szy i na broń taką, jaką właśnie ma przy sobie.

Od obowiązku okazania paszportu na broń, uw nione są osoby, które na mocy swego urzędu l zatrudnienia, do noszenia broni są obowiązane l upoważnione.

Prawo noszenia broni nie uprawnia jednak uzbrojonego przekroczenia okręgu myśliwskiego, za drogami publicznemi; — do tego uprawnieni tylko właściciele prawa polowania, ich oficyali i słudzy, jakoteż ci, którzy do tego otrzymali pozw lenie od właściciela polowania.

Osoby, które przekroczą okręg myśliwski po d drogami publicznemi, z bronią której się zazwycz używa do ubijania zwierzyny, — a do czego w szcz gólności strzelba (fuzya) należy — winne być przy trzymane i uważane za przestępców myśliwskich nawet na ten przypadek, jeżeli paszport na bro palną posiadają, lecz nie mają prawa do polowani Przestępcy takiemu w każdym razie broń odebra być winna.

Przestępcy nieznajomi lub tacy znajomi, którz się straży publicznej opierają, takową bezczeszcz

lub wcale rzucają się na nią, przytrzymani i władzy właściwej oddani być winni.

Jeżeli straż ustanowiona do ochrony polowania, spotka kogoś po za drogami publicznemi, z psami gończymi lub innymi, używanymi w myśliwstwie, ma spotkanego uważać za przestępcę myśliwskiego i odebrać mu psy, jeżeli się nie usprawiedliwi, że wzięcie psów ze sobą, nie było w celu polowania.

Psy obce goniące zwierzynę w okręgu myśliwskim, wolno straży publicznej zastrzelić. Także wolno jej strzelać koty, spotkane w lesie, opodal od domów mieszkalnych.

Regulamin dla myśliwych *)

ułożył

Dr. Z. R.

I. Wyjazd na polowanie.

§. 1. Myśliwy wybierający się na polow
winien mieć broń czystą, przybory wszelkie w
rządku, odzienie odpowiednie do pory, ciepłe, lek
i nie tamujące chodu i wszelkich poruszeń, o
możności barwy cisawej lub szaraczkowej.

§. 2. Wsiadając na wozy lub sanie trzyma
broń nienabitą przy sobie lub oddaje służące
Strzelby odprzodowe mogą być nabite, jednak
kapiszonów (kabzli).

§. 3. Wjeżdżając do kniei, w której się ma
lować, ustać powinne głośne rozmowy, śmiechy
śpiewy, dzwonki od sani się odpinają.

§. 4. Stanąwszy na miejscu zboru, wysiada
spokojnie, przyrządza broń i wyczekuje hasła do
chodu na stanowiska. Przestrzelanie strzelb proch
a nawet kabzlami nie może być dozwolone.

§. 5. Jeżeli w miocie, który ma być zajęty, sp
dziewane są dziki, wilki, sarny lub lisy, pochód
stanowisko winien się odbywać cicho. Tytoniu pal
nie wolno. Pochód rozpoczyna ten, który stanowisk
wskazuje, i zawsze powinien przodować. Wyprzedza
nie go przyczynia mu trudu dopędzania lub zmusza
do nawoływania, którego się winno unikać. Cała dru
żyna postępuje gęsiego, broń nosi przewieszoną przez
ramię lub szyję, lufami do góry, jeżeli zaś deszcz
pada ulewny lub wielka śnieżyca, można lufy opuścić
ku ziemi. W kierunku poziomym nigdy strzelby no
sić nie należy.

§. 6. Jeżeli w czasie pochodu pomknie zwier
jaki, nie strzela się doń, ani też głośno zwraca na
to uwagę.

*) Przyjęty i polecony przez Wydział gal. Tow. łowieckiego

II. Stanowisko.

§. 7. Myśliwy zajmuje stanowisko wskazane mu przez kierującego polowaniem i nie opuszcza go aż do ukończenia miotu. Dla wyboru dogodnego miejsca wolno mu kilka kroków postąpić, nie zbaczając jednakże z wytkniętej linii. Czy myśliwy stanąć ma przed lub za drzewem albo za krzakiem, pozostawia się nawyknieniu i wyborowi. Odwidziny na sąsiednie stanowiska nie są dozwolone.

§. 8. Jeżeli polowanie odbywa się w lesie, zajmuje się stanowisko pod miotem, który ma być spolowanym. Jeżeli zaś na jasnym zrębie, łące lub w polu, trzeba ile możności zachować linię prostą, wizując na trzecie stanowisko z jednej strony, lub równając się według obudwóch sąsiadów.

§. 9. Myśliwy wybrawszy i zająwszy stanowisko, ogląda się naprzód na obu sąsiadów, jeżeli który z nich nie jest widzialnym, porozumiewa się z nim za pomocą lekkiego gwizdnięcia i poruszeniem ręki lub czapki stara się być dostrzeżonym.

§. 10. Dla wygodniejszego strzału wolno jest zgiąć lub złamać kilka małych gałązek, jednak łamanie grubszych drzewek lub wycinanie ich kordelasem jest wzbronione.

§. 11. Siąkanie nosa, kichanie lub kaszlanie winno być ile możności tłumionem.

§. 12. Stanowisko opuszcza się dopiero wtedy, gdy gońcy wyszli na linię strzelców.

Przy polowaniu na dziki z brytanami jest rzeczą porozumienia się myśliwych, czy i któremu z nich dozwolonem jest zapuścić się w miot w celu spotkania się ze zwierzem.

§. 13. Na stanowisku skrzydłowem, zwanem także flankowem, winien myśliwy pozostać tak długo, dopóki nagonka nie dotrze do głównej linii i gon nie ustanie. Gdyby więcej jak trzy skrzydłowe stanowiska były obstawione, to myśliwi z dalszych stanowisk mogą po przejściu nagonki posuwać się zwolna naprzód ku głównej linii, trzymając się jednak ciągle kierunku stanowisk.

III. O strzale.

§. 14. Myśliwy strzela albo w miot lub poza siebie, nigdy na linią strzelców. W tym celu upatruje

sobie z prawej i lewej strony granice strzału, cz
czając drzewo, krzak lub inny widoczny przedm
od którego do linii strzelców już mu strzelać
wypada. Jeżeli las przecięty jest szerokiemi linia
wolno strzelać na samej linii, lub szerokiej dro
jeżeli zaś linia lub drożyna jest wąską, strzela
w miot będący w plecach.

§. 15. Jeżeli gończy zbliżyli się na 100 krok
ku linii myśliwych, nie wypada już strzelać w n
chyba na odległość bardzo bliską np. 10 do 15 k
ków, i to wtedy, gdy ziemia nie jest twardo zam
rzniętą lub skorupą lodu pokrytą.

§. 16. Dobijanie strzałami zwierza postrzelon
przez innego myśliwego, nie jest w porządku, chy
że tenże sam o to prosi.

§. 17. O zbliżaniu się zwierza na stanowisko
siada, którego tenże zdaje się nie widzieć, nie nal
ostrzegać go głosem (pilnuj!).

IV. Po miocie.

§. 18. Po skończonym miocie wolno jest my
wemu opatrzeć miejsce strzału i sprawdzić, czy zwi
leży czy farbuje, nie powinien jednak zapuszczać
w miot, który spolowano, dalej jak na 100 kroków
zaś w miot w plecach będący nie polowany jeszc
wcale nie. Rzeczą jest kierującego polowaniem, c
i komu dozwoli iść za zwierzyną postrzeloną i
kową dobić lub otropić.

§. 19. Polując na błotach lub polach z psa
uważać należy, aby strzał nie poszedł w kierunk
towarzyszów, ani też podchodzić do psa stojące
mając myśliwego na przodzie.

Przy polowaniach w polu z gończami, nie strz
się w koło, jeżeli myśliwi na 200 kroków zbliż
się do człowieka lub znaku oznaczającego środek koł

§. 20. Jeżeli z jednego miotu do drugiego prz
jeżdża się wozami, saniami lub konno, należy wyjąć
naboje lub opatrzyć kłakiem kabzlówkę. Strzelby n
bitej nie kładzie się nigdy w sanie lub do woza.

§. 21. Miejsce na spoczynek lub śniadanie n
leży wybierać opodal od miotów, w których się n
polować, a zakładając ognisko baczyć, aby dym n
ciągnął ku kniei niepolowanej. Strzelby odstawia s
na bok lufkami do góry.

§. 22. Niedźwiedzia, dzika, wilka, łosia i rysia przypisuje się temu myśliwemu, od którego pierwszą śmiertelnie rażącą otrzymał kulę; sarnę, lisa, zająca lub ptaka wszelakiego temu, po którego strzale pozostał. Przy mięszanych strzałach kula ma pierwszeństwo, przy strzałach śrótowych zwierz należy temu, kto strzelił ostatni, według staropolskiego przysłowia: „Przed kim trup — tego łup".

§. 23. Strzelanie na trupa, na wiwaty lub do celu w czasie polowania, uchybia godności myśliwego, niepokoi zwierzynę i nie powinno być dozwolone.

§. 24. Spory o strzał winien na miejscu rozstrzygać zaufania godny, doświadczony myśliwy lub komisya z pomiędzy strzelców wybrana — o zająca prawdziwy myśliwy nie spiera się nigdy.

§. 25. W celu ścisłego przestrzegania powyższych przepisów pożądanem jest, aby za przekroczenia takowych zaraz w miejscu ściągano kary pieniężne na korzyść straży lasowej lub inny cel dobroczynny.

Przepisy o polowaniu w guberniach Królestwa Polskiego.

Rozdział I.

O prawie polowania.

§. 1. Prawo polowania służy osobom, posiadającym przynajmniej 150 morgów gruntu w jednym obrębie.

§. 2. Właścicielom kilku graniczących między sobą części gruntów, wynoszących razem przynajmniej 150 morgów, służy prawo polowania z warunkiem, aby to prawo rozciągało się nie więcej jak na trzech z pomiędzy nich, za wzajemnem między sobą porozumieniem; także wolno właścicielom tych części gruntu, za wspólną zgodą, wypuszczać polowanie na całej do nich należącej przestrzeni w dzierżawę, za pewną opłatą, lecz w żadnym razie nie więcej jak trzem osobom.

§. 3. Prawo własności polowania, czy to do jednej czy do kilku osób należące, może być ustępowane za szczególnemi umowami i pod warunkami lub bez takowych, na zasadzie urządzeń ogólnych.

§. 4. Prawo użytkowania z polowania, łowów i rybołowstwa na całej rozległości gruntów nabytych przez włościan, do jednej gromady wiejskiej należących, nie stanowi wyłączonego prawa każdego z włościan, lecz jest prawem całej gromady.

Uwaga. Ukaz najwyższy z d. 19. Lutego (2. Marca) 1884 roku o urządzeniu włościan w Królestwie Polskiem (Dzien. praw. Tom 62).

§. 5. Na gruncie cudzym użytkowanie z polowania, łowów i rybołowstwa może mieć miejsce nie inaczej, jak za piśmiennem zezwoleniem właściciela gruntu lub gromady wiejskiej; w lasach zaś rządowych i miejskich za osobnem na piśmie właściwych władz zezwoleniem.

§. 6. Za naruszenie praw własności poczytuje się również polowanie lub łowy na zwierzynę i ptaki na gruncie cudzym lub w cudzym lesie, nawet i w tym wypadku, gdyby nie było ani zwierzyny, ani ptactwa zabitego lub złowionego.

§. 7. Zwierzyna postrzelona w razie przejścia jej na sąsiedni obręb myśliwski, nie może być ścigana i stanowi własność właściciela tegoż obrębu; wyjątek zachodzi co do polowania *par force*.

§. 8. Prawo własności polowania i przemysłu łowczego ograniczonem być może wyrokami sądowymi i przepisami policyjnymi, niżej przywiedzionymi.

Rozdział II.

Przepisy o polowaniu.

§. 9. Każdy pragnący polować obowiązany jest wyjednać sobie od miejscowego Naczelnika Powiatu imienne myśliwskie świadectwo, które wydawanem będzie na rok jeden, t. j. od 1. do 1. Stycznia. Podczas polowania świadectwo to koniecznie przy sobie mieć należy.

§. 10. Cudzoziemcom Naczelnik Powiatu wydaje świadectwo w takim tylko razie, jeżeli przedstawią poręczenie któregobądź z właścicieli tegoż samego powiatu; poręczający odpowiedzialnym jest za uiszczenie przez cudzoziemca kar pieniężnych i należności sądowych, z tytułu naruszenia przepisów myśliwskich.

§. 11. Za każde świadectwo opłaca się po rublu jednym na dochód skarbu; za przygotowanie zaś świadectwa żadna opłata nie będzie pobierana.

§. 12. Osobom służącym w leśnictwie w dobrach rządowych, miejskich i prywatnych, wydawane będą świadectwa bezpłatne, z oznaczeniem miejscowości pod ich zarządem zostającej, w obrębie której świadectwo to może mieć znaczenie.

§. 13. Zabrania się wydawać świadectwa myśliwskie osobom nie mającym lat 16tu i osobom zostającym pod dozorem policyjnym.

§. 14. Osobom skazanym na karę za naruszenie przepisów myśliwskich, może być wzbronione czaso-

*

wo wydawanie świadectwa, nie dłużej wszakże na lat trzy.

§. 15. Dla ochronienia zwierzyny w peryodzie jej rozmnażania się, w pewnej porze roku, polowanie jest zupełnie wzbronione: *a)* na samice łosie, jelenie i sarny od 1. Listopada do 1. Września; *b)* na ... jące, głuszce, cietrzewie, jarząbki, kuropatwy i ... pie od 15. Lutego do 1. Sierpnia; *c)* na ptactwo przelotne jakoto: żórawie, czaple, kuliki, ... ściele, bekasy, dubelty, czajki, kurki wodne, gołębie przepiórki, drozdy, skowronki, gęsi, kaczki, ... od 1. Kwietnia do 1. Lipca.

§. 16. Na dziki, równie jak na samce: łosie, jelenie, sarny, kaczory; wreszcie na samce: głuszce, cietrzewie, jarząbki i słonki na ciągu wolno polować przez rok cały pojedyńczo lub z obławą.

§. 17. Zwierzęta i ptaki drapieżne jako to: niedźwiedzie, wilki, borsuki, lisy, dzikie koty, ryś, wydry, kuny, łasice, orły, jastrzębie i t. p. wolno zabijać przez rok cały i tępić wszelkimi środkami.

§. 18. Ptaków śpiewających i karmiących swe owadami, w szczególności zaś słowików, pod żadnym pozorem nie wolno strzelać i łowić.

§. 19. O terminach polowania wzmiankowanych w rozdziale niniejszym, dopełniane będą corocznie ogłoszenia w miejscowych dziennikach gubernialnych.

§. 20. W czasie, w ciągu którego polowanie jest wzbronionem, sprzedaży zwierzyny pod żadnym pozorem nie dozwala się.

Rozdział III.

O sposobach polowania.

§. 21. Wszelkiego rodzaju polowanie i łowiectwo odbywać się może nie inaczej, jak sposobami prawem dozwolonymi.

§. 22 Sposoby prawem zakazane są następujące: *a)* sidła, siecie, łapki, haki i trucizna wszelkiego rodzaju; *b)* żelaza zastawione nie na tępienie zwierząt drapieżnych, a przytem w miejscach, grożących niebezpieczeństwem miejscowym mieszkańcom;

Uwaga. Łowienie w sieci kuropatw dla ich wykarmienia i rozpłodzenia w porze zimowej, osobom,

które o tem zameldują władzy miejscowej będzie dozwolone, za osobnem upoważnieniem na piśmie.

c) polowanie nocną porą lub przy świetle; *d)* polowanie bez dozwolenia właściciela na polach zasianych zbożem jarem i ozimem; *e)* na obszarach młodym lasem zasianych; *f)* wykręcanie gniazd, wybieranie jaj i piskląt, wyjąwszy gatunków drapieżnych.

§. 23. Obławy na zwierzęta drapieżne naznaczane będą albo z polecenia zwierzchności (policyjnej), albo na życzenie właścicieli obrębów myśliwskich (prywatne).

§. 24. Obława z polecenia władzy miejscowej naznaczona, ograniczać się powinna na wytępieniu tych jedynie zwierząt, na które przedsięwziętą została.

§. 25. Nikt z miejscowych mieszkańców nie ma prawa uchylać się od udziału w obławie policyjnej bez powodów, na szczególny wzgląd zasługujących.

§. 26. Zdobycz z obławy stanowi własność tego, kto zabił drapieżne zwierzę.

§. 27. Oznaczenie i porządek wypłaty wynagrodzenia za tępienie wilków, dopełnia się na zasadzie istniejących przepisów.

§. 28. Gdyby zgładzenie drapieżnego zwierza wyświadczyło szczególną przysługę dla bezpieczeństwa mieszkańców, a równie gdyby połączone było ze szczególnem narażeniem się myśliwego, w takim razie władzy miejscowej pozostawia się prawo wyjednania oddzielnego wynagrodzenia.

§. 29. Obławy prywatne nie inaczej odbywać się mogą, jak z wiadomością miejscowej władzy policyjnej.

Rozdział IV.

O psach.

§. 30. Psy dzielą się na zwyczajne i myśliwskie.

§. 31. Każdy pies tak zwyczajny jak myśliwski winien mieć swego pana, któryby za niego odpowiadał.

§. 32. Psy zwyczajne, jako to: podwórzowe, łańcuchowe, owczarskie i pokojowe nie inaczej powinne być wypuszczane w pole i do lasów, jak na sznurku lub z przywiązanymi do szyi klockami, długimi na $2\frac{1}{2}$ stopy, grubymi na $2\frac{1}{2}$ cala, a to dla przeszkodzenia im w tropieniu i gonieniu zwierzyny.

§. 33. Psy zwczajne bez sznurka i bez klock po polach i lasach biegające, równie jak koty, m być bezkarnie zabijane.

§. 34. Dla psów strzegących stada, klocek m być zastąpiony przez długi sznur u szyi uwiązan

§. 35. Za psy myśliwskie należy uważać: ogar charty, wyżły, taksy i w ogóle wyuczone i używ do polowania.

§. 36. Z liczby pomienionych gatunków na char i ogary, równie jak na ich przychowki rasy mięs nej, ustanawia się opłata: od każdego charta po bli 15, a od każdego ogara po rubli 5 rocznie.

Uwaga: Szczenięta niezdatne do polowania nie p legają opłacie.

§. 37. Ażeby uzyskać prawo trzymania chart i ogarów za ustanowioną od nich opłatą, właściciel tychże obowiązani będą podawać corocznie deklarac do właściwej władzy powiatowej, z oznaczeniem ilości w dniu 1. Września.

§. 38. Opłaty wyżej wskazane mają być wn szone do kas okręgowych za pokwitowaniem na te cel przepisanem, które służyć będą za dowód praw trzymania psów pomienionych.

§. 39. Straży leśnej w lasach rządowych, misk skich i instytutowych, tudzież osobom w tychże l sach zamieszkałym, bezwarunkowo zabrania się trz mać charty i ogary.

§. 40. Podczas polowania charty i ogary powinn być nie inaczej jak na smyczy, z której mogą by spuszczone dopiero w chwili pogoni zwierza na roz kaz myśliwego.

§. 41. Psy myśliwskie, z wyjątkiem wyżłów biegające po polach i lasach bez właściciela, mogą być zatrzymywane i oddawane właścicielom za wy nagrodzeniem nie wyższem jak rubli 3.

§. 42. Za używanie psów w porze do polowania zakazanej, winni ulegną karze pieniężnej niżej oznaczonej.

Rozdział V.

O środkach karnych.

§. 43. Osoby przekonane o polowanie na swych gruntach, mających mniej jak 150 morgów rozległo-

ści, ulegną: za 1szym razem ostrzeżeniu i napomnieniu, za 2gim razem karze pieniężnej w ilości 10 rubli, za 3cim razem takiejże karze w ilości rubli 25, z odebraniem broni i psów.

Uwaga: Broń i psy odebrane będą sprzedane przez publiczną licytacyę na korzyść zakładów dobroczynnych.

§. 44. Osoby przekonane o polowanie na cudzym gruncie bez pozwolenia właściciela lub dzierżawcy obrębu myśliwskiego, ulegną: za 1m razem karze pieniężnej w ilości rubli 5, za 2m karze pieniężnej w ilości rubli 15, za 3m razem karze pieniężnej w ilości rubli 25, tudzież odebraniu broni i psów.

Uwaga. Niezależnie od pomienionych kar pieniężnych winny obowiązany będzie wynagrodzić właścicielowi lub dzierżawcy szkody, zrządzone w zasianych polach i lasach, tudzież zwrócić zabitą zwierzynę.

§. 45. Za samowolny połów ryb, równie jak polowanie na zwierzynę i ptactwo w lasach i na gruntach rządowych lub publicznych winni ulegną karze oznaczonej w art. 468 kodeksu kar głównych i poprawczych.

§. 46. Samowolne polowanie w zwierzyńcach lub miejscach ogrodzonych, należących czy to do instytucyj rządowych i miejskich, czy też do osób prywatnych, ściągnie na winnych karę jak za kradzież na mocy praw obowiązujących.

§. 47. Przekonani o polowaniu bez przepisanego świadectwa na prawo polowania, ulegną karze pieniężnej w ilości rubli 3, w drodze administracyjnej.

§. 48. Przekonani o polowanie za fałszywem świadectwem lub do innej osoby należącem, ulegną karze jak za oszustwo na mocy praw obowiązujących.

§. 49. Za wszelkie polowanie, tudzież łowy na zwierzynę i ptactwo, oprócz tępienia zwierząt i ptaków drapieżnych, w porze do polowania zakazanej, winni ulegną karze pieniężnej: za 1m razem w ilości rubli 10, za 2m razem w ilości rubli 20, za 3m razem w ilości rubli 40.

§. 50. Za wykręcanie gniazd albo wybieranie z nich piskląt i jaj, z wyjątkiem gniazd ptaków dra-

pieżnych, winny ulegnie aresztowi na czas od ... jednego do trzech dni.

§. 51. Za łowienie albo tępienie ptaków spie... jących, w szczególności zaś słowików, winni ule... karze pieniężnej od rubla 1 do rubli 10 za ka... sztukę.

§. 52. Za tępienie lub łowienie takich zwie... i ptaków, których łowić lub zabijać nie wolno ... dług przepisów ogólnych lub miejscowych, wi... ulegnie karze pieniężnej od 50 do 150 rubli, ... osadzeniu w wieży od 3 do 6 miesięcy, w m... okoliczności, mniej lub więcej winę jego zwięk... jących.

§. 53. Za przewóz i handel zwierzyną po m... stach i wioskach, w porze do polowania zakazan... winny ulegnie karze pieniężnej w §. 49 oznaczon... zwierzyna zaś ulegnie konfiskacie i sprzedaży ... korzyść zakładów dobroczynnych.

§. 54. Urzędnicy policyjni i wójci za nieuży... środków powstrzymujących polowanie, tudzież lo... na zwierzynę i ptactwo, a niemniej za dopuszcza... handlu takowemi w porze zakazanej ulegną: za 1 ... razem karze administracyjnej według uznania ... zwierzchności, za 2m razem pociągnięci będą do o... powiedzialności sądowej.

§. 55. Za odbywanie polowania sposobami w §. ... w pozycyach *a)* i *b)* wymienionymi, winni oprócz ... odebrania i zniszczenia sprzętów i przyborów ulegn... karze pieniężnej od rubla 1 kop. 50 do rubli 1... albo aresztami od dni 3 do 7.

§. 56. Za polowanie nocną porą albo przy św... tle ogniowem, winni ulegną karze pieniężnej od ... do 40 rubli, w miarę swej zamożności.

§. 57. Za obławy, bez wiadomości miejscow... władzy policyjnej urządzone, winny ulegnie kar... pieniężnej od rubli 5 do 25.

§. 58. Za wypuszczenie do lasu lub w pole psów ... nie wyłączając psów myśliwskich, bez zachowan... przepisów w §. 32 ustanowionych, t. j. bez właśc... ciela, nie na sznurku, bez kloca lub powroza, winn... właściciel ulegnie karze pieniężnej od kop. 50 ... rubli 3, stosownie do zamożności.

§. 59. Za utrzymywanie chartów i ogarów be... przepisanej opłaty, winni ulegną karze pieniężn...

w dwójnasób większej od ustanowionej opłaty w drodze administracyjnej.

§. 60. Za trzymanie chartów i ogarów przez straż leśną, winni ulegną karze pieniężnej po rubli 25 za każdą sztukę i zabraniu psów.

§. 61. Wszystkie w ogóle kary pieniężne za wykroczenia powyżej wyszczególnione wpływać będą do skarbu, po potrąceniu połowy na korzyść donoszącego.

Czas parzenia się, lęgu, wzrostu, życia i strzelania ptactwa łownego i drapieżnego.

Rodzaj	Należy do łowów wyż. średn. lub niższych			Nazwa	parzy się w miesiącu	składa jaj	wylęga w	Miejsce lęgu	wzrost	życie trwa	Czas strzelania
	w.	n.	s.			sztuk	dni		lat		
leśne ptactwo	1	.	.	Głuszec (Tetrao urogallus)	kwiec. i maj	8—12	30	w lesie na ziemi	3/4	10	na tokowisku i w jesieni
	1	.	.	Żóraw (Grus cinerea)	kwiec.	2	30	na błotach	2	30	na wiosnę i w jesieni
	1	.	.	Drop strepet pardwa (Otis tetrax. O.tarda)	„	2	30	w trawie i na rolach	1 1/2	20	przez cały rok
	1	1	.	Bażant (Phasianus colchicus)	„	12—20	24	w trawie pod krzakami	1/2	12	w jesieni i w zimie
	1	1	.	Cietrzew (Tetrao tetrix)	„ i maj	8—10	30	w lesie na ziemi	1/2	10	na toku i w jesieni
	.	1	.	Jarząbek (Tetrao bonasia)	marz. i kwiec.	8—10	24	w lesie na ziemi	1/2	10	podczas gry i w jesieni
	.	1	.	Kulon (Numenius arquata)	„	4—6	21	na ustronnych	1/2	10	w jesieni
Pożyteczne polne	.	.	1	Pardwa prawdz. (Tetrao lagopus)	kwiec.	6—9	28	na mszystych i bagnistych miejs.	1/2	10	w lecie i w jesieni
	.	.	1	Słonka (Scolopax rusticola)	„	3—4	21	w lesie na ziemi	1/2	10	na wiosnę i w jesieni
	.	.	1	Kwiczoł (Turdus pilaris)	maj	4-5	14	w wysokim drzewostanie	1/2	10	w jesieni
	.	.	1	Kuropatwa (Perdix cinerea)	kwiec.	12—20	21	w zbożu i krzakach	1/2	10	podczas parzenia się nadliczbowe koguty, w jesieni
	.	.	1	Przepiórka (Coturnix dactylisonans	maj	8—10	21	w zbożu	1/2	10	w jesieni
	.	.	1	Chruściel (Crex pratensis)	„	8—12	21	na łąkach	1/2	8	„
Poż. błotne i wodne ptactwo	1	.	.	Łabędź (Cygnus musicus)	kwiec.	5—8	36	w trzcinach	2	60	w jesieni i w zimie
	.	.	1	Dzika gęś (Anser segetum, A. cinereus)	„	9—11	30	na jeziorach i stawach	2	40	w jesieni
	.	.	1	Dzika kaczka (Anatidae)	maj	4—8	21	w trzcinach i na łąkach	1/2	10	w lecie, jesieni i zimie
	.	.	1	Nur (Colymbus)	„	4—5	21	w trzcinach	1/2	10	w jesieni
	.	.	1	Kszyk (Scolopax gallinago)	„	4—5	21	na błotach	1/2	19	w lecie i w jesieni

Rodzaj	należy do łowów wyż. szych, średn. lub niższych			Nazwa	parzy się w miesiącu	składa jaj	wylęga w	Miejsce lęgu	wzrost	życie trwa	Czas strzelania
	w.	ś.	n.			sztuk	dni		lat		
P. b. i w. p.	.	.	1	Czajka (Vanellus cristatus)	Maj	3—4	.	na mokrych łąk.	1/2	10	w lecie i jesieni
	.	.	1	Łyska (Fulica atra)	„	4—5	21	w trzcinach	1/2	10	w lecie i w jesieni
	.	.	1	Kurka wodna (Gallinula chloropus)	„	4—5	21	„	1/2	10	dto
Drapieżne ptactwo	.	.	.	Orzeł przedni (Aquila chrysaetos fulva)	kwiec.	2	30	na szczytach wysokich drzew, na skałach	1	100	w gnieździe i przez cały rok
	.	.	.	Orzeł bielik (Haliaetus albicilla)	„	2	24	na szczytach wysokich drzew	1	100	dto
	.	.	.	Orzeł rybołów (Pandion haliaetos)	maj czerw.	2—4	24	na wysokich drzewach	1	30	dto
	.	.		Myszołów zw. (Falco buteo)	maj	2—3	30	na drzewach	1	25	ochraniać
	.			Kania (Falco milvus)	„	2—4	.	na wysokich	1	20	przy każdej

Drapieżne ptactwo	.	.	.	Sokoł raróg (Falco lanarius) / Sokoł wędr. (Falco peregrin.)	maj	3—4	21	na wys. drzew. i na skałach	1/2	20	przy każdej sposobności
	.	.	.	Sokoł pustułka (F. tinnunculus)	„	3—7	21	na wys. drzew., skałach i murach	1/2	20	ochraniać
	.	.	.	Jastrząb gołęb. (F. polumbarius)	kwiec.	2—3	21	przeważnie na wys. jodłach	1/2	20	na gnieździe, w budkach, w samotrzaskach i żelazach
	.	.	.	J. krogulec (F. nisus)	„	4 - 7	14	w lasach szpilkowych	1/2	20	dto
	.	.	.	Puhacz właśc. (Strix bubo)	„	2	30	w rozpadlinach skalnych	1	100	na gnieździe
	.	.	.	Kruk właściwy (Corvus corax)	marz.	3 - 4	30	na wysokich drzewach	1/2	20	na gnieździe i w budkach
	.	.	.	Wrona (Corvus cornix)	kwiec	3 - 5	14	dto	1/2	10	dto
	.	.	.	Sroka (Corvus pica)	„	4 - 5	14	w zagajnikach na drzewach	1/2	10	dto
	.	.	.	Dzierzba srokosz (Lanius excubitor)	maj	4 5	14	na drzewach	1/2	10	przez cały rok
	.	.	.	Czapla siwa (Ardea cinerea)	„	3—4	30	na wys. drzew. i na kępach wodn.	1	30	przy każdej sposobności

Ruja zwierząt łownych, czas noszenia płod pomiot, liczba młodych, czas wzrostu i życ

Zwierzyna	Należy do wyższego, średniego lub niższego łowiectwa			Nazwa	Czas rui	Czas noszenia	Pomiata w miesiącu	Liczba młodych	
	w.	s.	n.			tygod		sztuk	
Pożyteczna	1	.	.	Żubr	wrześ.	40	maj	1	8
	1	.	.	Łoś	„	do40	„	1—3	8
	1	.	.	Jeleń	paźdz.	40	„	1	6
	1	.	.	Daniel	„	38	czerw.	1—2	6
	1	.	.	Kozica	listop.	20	maj	1—2	4
	1	.	.	Dzik	grudz.	18-20	kwiec.	5—9	6
	.	1	.	Sarna	lipiec sierp.	40	maj	1—2	4
	.	.	1	Zając	od lu- tego do sierpn.	4	od marca do wrz.	3—5	½
	.	.	1	Królik		4		6—9	½
Szkodliwa	1	.	.	Niedźw.	kwiec.	36	grudz.	2	5
	1	.	.	Ryś	luty	9	maj	3	2
	.	1	.	Wilk	stycz.	9	marz.	5—8	3
	.	1	.	Lis	luty	10	kwiec.	4—6	2
	.	.	1	Wydra	„	12	maj	3—7	2
	.	.	1	Borsuk	listop.	12	marz.	3—4	2
	.	.	1	Kuna leśn	luty	9	kwiec.	2—4	2
	.	.	1	Kuna kam	„	9	„	3—4	2
	.	.	1	Kot	stycz	9	marz.	5—6	2
	.	.	1	Tchórz	luty	9	kwiec.	5—7	2
	.	.	1	Jeż	luty	9	kwiec.	4—8	1
	.	.	1	Łasica	kwiec.	9	czerw.	3—6	1
Gryzonie	.	.	1	Bóbr	kwiec.	6	maj	3—4	2
	.	.	1	Chomik	„	9	czerw.	3—6	2
	.	.	1	Wiewiórk	„	9	„	3—5	1
	.	.	1	Bobak	„ i maj	6	„	.	1

TERMINOLOGIA
odnosząca się do główniejszych zwierząt łownych.

Jeleń.

Jeleń należy do zwierzyny płowej, płochej rochmannej (łaskawej), grubej, i do wyższych łowów. Samica beka się w Wrześniu i Październiku, jest cielna i cieli się w Maju, rzucając w łożysku jedno młode: jelonka lub łańkę (sysaki). Miejsca na których odbywają się gody weselne, zowie się bekowisko, rykowisko, wtedy rogacz beczy, ryczy. W innym czasie stanowisko jeleni jest ostoją. Po pierwszym roku jelonek staje się szpiczakiem, podciołkiem, po drugim widłakiem, po trzecim szóstakiem, po czwartym ósmakiem, po piątym o 10 końcach dziesiątakiem czyli jeleniem łownym, po szóstym i następnym dwunastakiem, jeleniem kapitalnym, głównym i ma na końcu wieńca (rogów) koronę z trzech gałęzi. Wieniec składa się z róży, pnia, łodygi, gałęzi i korony. Róg jeden pozostały po zrzuceniu drugiego zowie się tyką. Jeleń wkłada wieniec, gdy mu rogi odrastają, lub zrzuca, kiedy odpadają. W pięć dni po zrzuceniu rogów wyrasta z róży czyli pierścienia miękki, grubą skórą pokryty guz z którego wznosi się wieniec, mchem albo scypułem pokryty, i wtedy zowie się rogal, byk, scypulakiem. Na rogach podnoszą się małe wyrostki perły. W porze, gdy po zrzuceniu rogów tworzy się guz, który wysadza rogi, zowią jelenia gumułą, silnego dobrym, mocnym, pysznym, wątłego cienkim, poślednim, tłustego zaś krasnym Z nowo odrosłych, mlecznych rogów ociera rogacz mech o drzewa, czyści się. Wyrosła samica jest łanią. Park, parkot jest wonią jeleni w czasie bekania się. Jeleń pasie się, żeruje na żerowisku, bije rogami

roguje, opuszcza się, gdy z jednej kniei drugiej przechodzi, prószy zostawia bobki, ga puje pomyka, jest pobekany, gdy zaspokoił pc płciowy. Oczy jego zowią się świecami, st rogowa racicą, wyrostki w tyle nogi powyżej ra szpilami, nogi badylami, biegami, c kwiatem, bukietem, uszy łyżkami, bok p ciem, wnętrzności patrochami, norogam Wyrzucić wnętrzności znaczy trzebić, zdejmow skórę obielić. Śledzenie jelenia jest podsłuch naśladowanie jego głosu lub własny jego głos urywa porykiem. Obszerny artykuł o jeleniu umie w „Łowcu“ z r. 1881 (str. 23. 40. 56 71. 92 1 p. Alex Ubysz.

Sarna.

Sarna należy do zwierzyny płowej, płoch rochmannej (łaskawej), i do średnich łowie Ruja sarn jest gonem, bieganiem, samica go się, biega w Lipcu i Sierpniu i po czterdzies tygodniowej brzemienności rodzi (koci się) w M jedno lub dwoje młodych. Dawni myśliwi i badac nazywali bieganie sarn o tej porze ślepą ruj właściwą zaś w Listopadzie i Grudniu. Nows badania, szczególnie anatomiczne Drów Bischofa i Z glera oznaczyły ruję sarn jako prawdziwą w Lipc i Sierpniu, odtąd już nie sprzeciwiano się tej nowe teoryi, wyjątkowo tylko niektórzy myśliwi i badac jak hr. Kazimirz Wodzicki, silnymi argumentami p pierają ruję listopadową i grudniową. W każdym raz sprawa ta dotąd stanowczo nie jest rozstrzygnięta. Młode zowią się kózką lub kozlęciem (sys kami). Miejsce, gdzie koza (siuta) się koci je legowiskiem, leżyskiem, w innym czasie sta nowisko sarn ostoją. Samiec zowie się kozłe sarncem, rogaczem, młody podciołkiem widłakiem, małkusem gdy rogi zrzucił, mylni kiem (Kümmerer) gdy schorzały lub wątły. Kozio ozdobiony jest rogami (parostkami) Przed wyra staniem pierwszych parostków podnosi się na początk piątego miesiąca życia u koźląt mała wypukłość n czole, która w czwartym tygodniu tworzy różę, z te wychodzą cienkie, mchem scypułem okryte, dosy

szpiczaste mleczne rogi, 3—4 cali długie, zwane gomułami. Z powodu świerżbienia ociera mech o gałęzie i drzewa, czyści się. Po zrzuceniu rogów odrastają nowe coraz grubsze i większą liczbą gałęzi ozdobione. Liczba gałęzi dochodzi zwykle do trzech na każdej, czyli do sześciu na obu łodygach. Rzadko się zdarza widzieć kozła z ośmiu, a jeszcze rzadziej z dziesięciu gałęziami. Zdarza się czasem koza z parostkami, kozioł bez nich. Róg pozostały po zrzuceniu drugiego zowie się tyką. Rogacz zrzuca lub nakłada rogi. Sarna żeruje na żerowisku, opuszcza się, gdy z jednej kniei przechodzi w drugą, myli (mięsza) tropy, świeży, gdy postrzelona z miejsca ruszyć się nie może, piszczy głos wydaje wabiąc się. Noga jej jest cewką, stopa rogowa raciczka, rogowe wyrostki w tyle nogi powyżej racic szpilami, stopkami, uszy łyżkami, tył talerzem, grzbiet combrem, pysk gębą, znamię samca pendzlem, fartuszkiem, miejsce ogona serwetką, chustką, zwierciadłem, kolor włosa barwą. Sarna tłusta jest łojną, koza niepłodna jałówką. Wnętrzności jej są patrochami, norogami, wyrzucać wnętrzności znaczy trzebić, zdejmowac skórę obielić. Wabik na sarny jest mikotem, wabić znaczy mikotać. Poddaje się sarnom solnice, glinę z solą zmieszaną. Badawczą i wielce nauczającą pracę o rui i życiu sarn umieścił hr. Kazimirz Wodzicki w „Łowcu“ w r. 1883.

Niedźwiedź.

Niedźwiedź należy do zwierzyny grubej. Pora zaspokajania popędu płciowego jest ruja. Samica grzeje się w Kwietniu, nosi płód jako brzemienna lub niedźwiedna 36 tygodni, rodzi (koci się) w Grudniu dwoje młodych, zwanych w ogóle piastunami, lubo nazwę tę raczej starszemu tylko potomstwu przyznać-by należało Różne bywają niedźwiedziowi nadawane nazwy, jak: bartnik, bartosz, mrownik, mrowiarz, boruta, borownik, miś, misio, włochacz, kudłacz, połochacz, ścierwiarz, pławnik, mrówiecznik. Nogi jego są łapami, plackami, łopatami, tylna część szarawarami. Gdy głos z siebie wydaje mruczy, mamrota, mamrze, mamrocze, ryczy, a sam

głos bywa zwany rykiem, porykiem, hukie
mową. Chód jego jest telepaniem, łazem; mo
paszczą, paszczęką; miejsce wypoczynku le
wiskiem albo barłogiem, miejsce zaś snu zi
wego gawrą, budowiskiem, łomem, dom
Krew jego jest juchą, więc juszy albo farbu
Gdy niedźwiedź staje na przednich łapach, staw
drabinę; walcząc zamiata, borykasię, odci
się, wodzi za pasy; gdy miota kamienie lub d
wa, strzela, wichrzy; dusząc zaś i łamiąc ko
pieści, ściska, a prześladowany ucieka, przeb
się. Zakłada mu się na paszczę knebel albo kagan
Myśliwy rzucający niedźwiedziowi na pastwę balwa
rzuca cień, a gdy po zabiciu zdejmuje zeń sk
obiela go. Opis niedźwiedzia, jego życia i zwycz
podaliśmy w roczniku „Łowca“ 1879 str. 33 49.

Borsuk.

Borsuk, jaźwiec, nor, pies leśny nale
do niższej zwierzyny. Grzeje się w Listopad
samica po 12 tygodniach pomiata w Marcu 3—4 m
dych. Większą część życia spędza w jamie, nor
gdzie spoczywa lub snem zimowym zasypia w miejsc
dogodnem, zwanem komorą. Jamy sam sobie kop
ostrymi pazurami, a ziemia przy tej pracy przez nie
wyrzucona zowie się kopcem, wchód zaś do ja
oknem. Borsuk tłusty jest sadlistym. Skórę zdj
znaczy obielić, a skóra jego jest suknią. Bliższ
wiadomość o borsuku daliśmy w roczniku „Łowca“
1879. str. 131. 145

Dzik.

Dzik należy do zwierzyny czarnej i do wyż
szych łowów. Samiec zowie się dzikiem, z przy
datkiem błociarz, smolak, samica locha, ma
ciorą, gdy jalowa samurą, młode sysakami
warchlakami, od roku paciukami, od dwóch
do czterech lat samiec wycinkiem, ponieważ od
pędzając od trzody kaleczy (obcina) pojedynk
i odyńca. W piątym roku staje się samiec pojedyn
kiem, samica maciorą, w szóstym odyńcem
i takim pozostaje do końca życia. Dziki, zaspokajają

popęd płciowy lochają się, a wtedy odyńca, który samicę oprawia, nazywają myśliwi gamratem, który się huka. Dziki lochają się w Grudniu, a samica po ośmnastu do dwudziestu tygodniach brzemienności, wydaje na świat w Kwietniu 5—9 młodych. Brzemienna jest prośną, miejsce oproszenia się jest legowiskiem. Miejscowość, w której dziki chętnie przebywają, zowie się koczowiskiem, a samo miejsce wypoczynku barłogiem, leżą, legowiskiem. Dzik żeruje na żerowisku; rzuca się ciska się, idąc wolno kroczy, pędem sadzi, miejsce jego pochodu jest drogą, ryjąc ziemię pyskuje, buchtuje, a ziemia zryta jest buchtą. Posoczyć znaczy posoką tropy zostawiać, stanowić zatrzymać go w pochodzie. Przerażony dmucha lub fuka, wtedy zatrzymuje się, głowę podnosi i ogon mocno zakręca. Bieżąc prosto idzie na sztych, bokiem na połeć, idąc po strzale idzie na dym, a trzoda w rozproszeniu rozbryzguje się czyli pryska. Głos dzika jest gwizdaniem, gruchaniem, kwiczeniem, gruchotaniem, szumem, krzykaniem, rechtaniem. Ryj jego zowie się gwizdem, a koniczy się tabakierą, nasadą chrząstkowatą, z boku i z wierzchu w górę wygiętą, poruszalną za pomocą muszkułów. W niej posiada wielką siłę, która ryje ziemię, nawet zamarzniętą, szukając pożywienia, wydobywa kamienie. Kły jego są szablami, któremi obcina (kaleczy), nogi racicami, odnóża rapciami. Skóra u niego jest suknią, szczecina piórami, krew posoką, węch wiatrem. Tłusty dzik jest sadlistym. Zdejmowanie skóry z dzika jest obieleniem. Monografię dzika umieścił „Łowiec“ w r. 1878. str. 178.

Wilk.

Wilk należy do średniej zwierzyny. Zwany bywa: łupur, basiur, dziki pies, samica wadera: Lud rozróżnia go, zowiąc swyniarem lub koniuchą, kobylarzem. Pora zaspokajania popędu płciowego jest cieczką. Cieka się w Styczniu, a samica po dziewięcio tygodniowej brzemienności pomiata (szczeni się) w legowisku w Marcu 5—8 młodych (szczeniąt). Miejsce, w którem wilki się ciekają

i wyją, zowie się igrzyskiem, a miejsce oszczenienia się gniazdem. Gdy wilk głos z siebie wydaje, wyje, trąbi; idąc gromadą trop w trop jeden za drugim sznuruje, włócząc się wałęsa; chodząc gromadą idzie chmarami lub korowodzi, podsuwając się pod zdobycz dybie; wynosząc ją wykrada; szarpiąc ją i żrąc cupie. Pojawiając się wnocy zaświeca; broniąc się odcina się; postrzał trupem padając bębni. Łeb jego jest latarnią; pysk paszczęką; ogon polanem, łopatą, wiechą, kądzielą; noga łapą; oczy lampami, kagankami; zęby klancami; futro suknią. Skórę ściągać znaczy suknię zdjąć lub obielić. Obszerną wiadomość o wilku dał „Łowiec“ w r. 1878. str. 97. 113.

Lis.

Lis należy do średnich łowów. Cieka się w Lutym, a samica po dziesięcio-tygodniowej brzemienności pomiata w Kwietniu 4—6 młodych. Zowią go mekitą, kurnikiem, psem, zorzanem (wychodzącym o świcie); rozróżniają: górskiego, krzyżaka, czarnego, niebieskiego, popielatego, rudawego, srebrzystego i białego. Włos jego jest kiścią, ogon fiołkiem, łopatą, pysk nosem, nogi stawkami. Idąc dynduje, podskakując szusta, szczekając skomli, skoli, żerując myszkuje, skradając się chojca się, kryjąc się w jamie znika, zwodząc psy składa. Jest ciętym, gdy wytrwale się broni, dobrym, pięknym, mając na sobie ładne futro. Kolor zmieniony włosa zowie się blakowny. Wypędzać lisa z nory znaczy dociekać. Ziemia wyrzucona przez niego przy kopaniu jamy zowie się kopcem, a wchód do niej oknem. Miejsce, w którem spoczywa jest łożyskiem, a pomiotu gniazdem. Futro jego jest suknią, a zdjęcie skóry obieleniem. Lisa opisał w „Łowcu“ szczegółowo w r. 1878. str. 129—161, Władysław Zawadzki.

Zając.

Zając należy do najpospolitszych u nas zwierząt i do niższych łowów. Dwa u nas są gatunki: zając pospolity (lepus timidus) i zając bielak

(lepus variabilis), znacznie od siebie się różniące. Pierwszy wszędzie u nas jest pospolitym, drugi żyje tylko w krajach północnych, gdzie, a szczególnie w Laponii i Syberyi w wielkich chodzi chmarach (stadach). Rozmaite są nazwy zająca: gach, ślepak, wacho, jepur, spioch, wytrzeszczak, kot, skotak, korpał, koszłon, kopyra, siniak, rusak, marczak, wrześniak lub nazimek, kot polny, leśny, górski, i bagnisty. Zając w czasie zaspokajania popędu płciowego parka się, parkoci, a pora ta zowie się parkotnią i trwa od Lutego aż do Września. Samica nosi płód (jest kotna) przez cztery tygodnie, i rodzi koci się od Marca do Października, wydając na świat 3—5 małych, co się nazywa rzutem. Zając żeruje na żerowisku. Młody zowie się kocię, młodzik, przebiegły w ucieczce gracz, metr, mniej zręczny żak, liniak. Uszy jego są słuchami, włos turzycą, oczy bałuchami, ślepiami, trzeszczami, wytrzeszczami; wąsy strzyżami; ogon kosmykiem omykiem; nogi skokami; spód stopy podeszwami; zęby strugami; skóra smużką, kożuchem; tłuszcz skromem; grzbiet combrem; bok połciem. Oznaczony trop jego jest ścieżką; droga, którędy zwykle chodzi przesmykiem. Uciekając broni się; przesadzając przeszkody susa; wyskakując chica; idąc wolno kica; podnosząc się na tylne skoki i nasłuchując stawia słupka, kołkuje; krążąc w koło majaczy; przypadając do ziemi płaszczy się, przycupa; daleko się ukazując ćmi; pokazując się i znikając miga; zapadając w śnieg szusta; otoczony chartami modli się; umykając w całym pędzie kładzie się po sobie lub kipi; podchodząc pod wsie w zimie prosi się; żerując w ogrodowinie strzyże, wystrzyga; zwracając się nagle daje kominka; ucieka w koło młyńcem; w koło krążąc i wracając, z kąd był ruszony, okłada; poruszając słuchami strzyże; kłapie; zwodząc psy łamie; myląc tropy kluczy, zrzuca; wabiąc się muska; raniony wrzeszczy, kniazi; umykając przed myśliwym posuwa się; gdy uciekł łapy liże; gdy umknął przepadł; gdy został raniony, jest zbarczony; zabity dał gardło. Kiedy psy zwrócą zająca, obracają go; a głosem wskazując go opo-

wiadają kota. Wypędzić z legowiska znaczy ruszyć, złapać brać, uszczuć. Legowisko zająca jest kotliną; kotowiną; odchód bobkami; miejsce igraszki w nocy kołem, wnętrzności patrochami, więc czyszczenie patroszeniem; wabienie zająca podmuskiwaniem. Samica mocno zgoniona przepala się, jałowieje. Trop zwietrzały jest zimnym. Ręką zabić zająca znaczy głuszyć, myśliwstwa nie znać skoki przypiekać. Monografię zająca skreślił w „Łowcu“ r. 1887 Kazimirz Remiszewski.

Łoś.

Łoś należy do zwierzyny płowej, rochmanej, grubej, i do wyższych łowów. Czas zaspokajania popędu płciowego ruja, bukowanie przypada na Wrzesień, wtedy łosie się bukają. Samica nosi płód około 40 tygodni, i rodzi cieli się w Maju 1—3 młodych. Samiec zowie się bykiem, łosiem, młody samiec sysakiem, łoszukiem, samica klempą, łoszą. Łoś żeruje na żerowisku. Miejsce spoczynku jest legowiskiem, bobrowiskiem, noga racicą; bok połciem; grzbiet combrem; żebra piórami; włos suknią; rogi rosochami, których łodyga odmienna jest od jeleniej, bo płaską. Gdy głos z siebie wydaje ryży. Tropy jego są wytłokami, gdy zwietrzały, są zimnymi. Chudy łoś zowie się spadłym. Wnętrzności wyrzucić znaczy patroszyć, skórę zdjąć obielić.

Bóbr.

Bóbr należy do gryzoniów szczurowatych (glires), stanowi wszakże osobną familię (castorina). Myśliwi zaliczają go do niższych łowów. Życie jego i właściwości nie są dotąd dokładnie zbadane, toteż i pora rui jego nie jest pewną. Dawniej twierdzono, iż grzeje się on w Grudniu, a pomiata w Kwietniu, obecnie myśliwi i badacze, jak np. R. Dombrowski, przenoszą ruję bobra na Kwiecień i twierdzą, że samica po sześcio-tygodniowej brzemienności pomiata w Maju 3—4 młodych. Bóbr zwany też bywa psem morskim, rzecznym, bobroszczurem, piżmoszczurem, młody jarczakiem, roczniakiem. Buduje on dom, budę, budowisko, składające

się z dwóch lub trzech komor ponad sobą leżących. W celu zatamowania prądu wody buduje też tamę, groblę. Domy te stanowią osadę bobrów, do której obcych nie dopuszczają, osada taka zowie się miasteczkiem bobrowem, siedliskiem, gonem bobrowym, żeremiem, żeremiskiem, nad którem dawniej czuwał osobny bobrowniczy urzędnik. Rodzina bobrów zowie się stadem. Dawniej nie urządzano polowań na bobry, lecz łowiono je. Ogon bobra jest pluskiem, kielnią, płyn gęsty w osobnych torebkach przy kanale odchodowym zawarty strojem bobrowym, wysoko niegdyś z powodu swej skuteczności w wielu chorobach cenionym, dziś prawie zupełnie nie używanym. Obszerny opis bobra umieścił „Łowiec“ w r. 1881. str. 134. 151. 169. 183.

Ryś ostrowidz grzejąc się marcuje, samica rodzi, pomiata, głos wydaje warczy, na włosie ma cętki.

Zbik dziki kot, leśny kot, kocur, samica kotka, grzejąc się marcuje, samica rodzi pomiata, głos wydaje mlaska. O obu powyższych zwierzętach umieścił „Łowiec“ rozprawę w r. 1880.

Żubr grzejąc się odstanawia się, samica jest krową; grzywa jego jest kądzielą, głos wydaje beczy, jęczy. Obszerną wiadomość o żubrze podał „Łowiec“ w r. 1878. nr. 3. 4. 5.

Kuna i wydra grzejąc się ciekają się. Głos wydry jest świstem, droga, którą chodzi, ścieżką. O kunie dał „Łowiec“ bliższą wiadomość w r. 1882.

Głuszec należy do rodzaju kur i do wyższych łowów. — Parzy się na wiosnę. Gra, tokowanie czyli zaspokajanie popędu płciowego rozpoczyna się w końcu Marca, a kończy w Maju, wcześniej lub później w miarę wpływów atmosferycznych. Miejsce godów weselnych zowie się igrzysko, tokowisko. Zresztą, przez cały rok mają kury i koguty osobne sadowisko. Ze zmierzchem wieczornym ciągnie kogut na tokowisko i siada na drzewie, z którego czasem spuszcza się na ziemię wabiąc samicę głosem podobnym do rechtania młodego prosięcia. Przed brzaskiem dnia rozpoczyna grę, tokowanie, prędszą lub

wolniejszą w miarę zapału miłośnego, kończącego się głosem podobnym do ostrzenia kosy, szlifowaniem. Podczas gry obraca się i kręci samiec na jednem miejscu, albo chodzi po gałęzi z głową wzniesioną, spuszczonemi skrzydłami, podniesionym i rozwiniętym w wachlarz ogonem. Gdy świtać zaczyna, spuszcza się na ziemię, zaspokaja swoje lubieżne żądze, zmieniając kury, które objawiają swój zapał miłośny deptaniem. Potem odlatuje kogut na swe zwykłe sadowisko i szuka żeru, którym wzmacnia nadwątlone siły. Samica urządza gniazdo w miejscach ustronnych lub gęstych zapustach i niesie 5—12 jaj, z których po czterech tygodniach młode się wylęgają. Czas strzelania głównie starych kogutów, samice bowiem bywają ochraniane. rozpoczyna się w późnej jesieni i kończy na tokowisku. Miejsce przebywania głuszca jest biesiadowaniem. śledzenie go podsłuchami, podchodzenie podskokami. Głos młodego głuszca, nie umiejącego jeszcze grać, jest krechtaniem (krechtun), na tokowisku naprzód telękaniem, potem kłapaniem, w końcu czyhitaniem, gdy już w zapale nic nie słyszy. W ogóle głos głuszca zwano puchaniem. Gdy głuszec z drzewa na drzewo przelatuje, przeprawia się. Biała plama u końca skrzydeł zowie się lustrem. Nader ujmujący opis rymowany głuszca i toków umieścił A. Barthels w „Łowcu“ z r. 1878.

Cietrzew jak głuszec należy do rodzaju kur i zaliczany bywa do wyższych i średnich łowów. Czas parzenia rozpoczyna się w Kwietniu, a kończy z początkiem Czerwca, samica znosi w misternem, na ziemi zbudowanem gnieździe 7—10 jaj i wylęga w przeciągu 30 dni. Jak głuszec tak też cietrzew szuka co roku zwykłych tokowisk, do których przed brzaskiem dnia zlatują się koguty, i rozpoczyna zaraz grę. przyczem wydaje naprzód z siebie głos szlifujący, ostry syczący, potem bełkocący. Podczas szlifowania jest kogut nader ostrożnym, dopiero przy bełkotaniu odbywa się akt miłośny, podobnie jak u głuszca, który go czyni głuchym i ślepym. Zwykle zlatują się koguty stadami i uganiają za kurami. Na jednem tokowisku gra często kilka samców. Po spełnionym akcie zasiada miłośna para na pobliskiem drzewie, poczem rozpraszają się w celu szukania żeru. Kura wabiąc samca lekko

gdacze, koka. Koguty tokują tylko podczas pięknego powietrza, w dniach słotnych parzą się bez wydawania głosu. Skoro się młode wylęgną, zaraz żerują wraz z matką, która ich głosem zwołuje, ostrzega o niebezpieczeństwie i napędza w trawę, zielsko lub gąszcz. Cietrzewie pierzą się w Czerwcu, wtedy nie mogąc latać, twardo dosiadują w gęstwinach. Stary kogut wodzi za sobą całe stado, i nigdy go nie opuszcza aż do gry wiosennej czyli do czasu parzenia się. Młody kogut więcej jest rudy jak stary, kura zaś mniejsza i mniej barwista. Na udach mają białą plamę trójkątną, zwaną lustrem, kura mniejszą. Ogon widełkowaty. Myśliwy strzeli koguty na tokowisku z budki urządzonej z gałęzi. Młode strzela się w późnej jesieni przed wyżłem. Kury ochrania się.

Kuropatwa należy do rodzaju kur i do mniejszych łowów. Najchętniej przebywa na obszernych polach, poprzecinanych gaikami, krzewami i zaroślami, w których przed drapieżnikami się kryje. Nie oddala się zwykle od miejsca urodzenia, tylko w jesieni i zimie ciągnie dalej szukając żeru. Na drzewach nigdy nie siada. Rozróżniana bywa kuropatwa pospolita i kuropatwa mniejsza (kamionka). Rzadko wydarzają się odmiany białe i biało nakrapiane. Wzrok kuropatw jest bystry i on je chroni przed nieprzyjacielem, wtedy uciekają szybko piechotą cieknąc, a zrywają się tylko, gdy cieknąc ocalić się nie mogą. Podczas mrozów są trwożliwsze, zrywają się brykają rychło i ciągną daleko. W obec ptaka drapieżnego zerwawszy się wnet kamieniem padają. Kura wabiąc wydaje głos krótki, kogut przeciąglejszy. Kuropatwy idą w pary z początkiem wiosny, przedtem żyją familiami w stadkach. Miłosna para szuka miejsca ustronnego, i dochowuje sobie wiary statecznie. Gdy więcej jest samców, staczają z sobą walkę, a samica oddaje się zwycięscy. Kuropatwa parzy się w Kwietniu, znosi 12—20 jaj i wylęga w przeciągu trzech tygodni. Gniazdo ścieli w zbożu lub krzakach trawą, słomą i własnem pierzem. Młoda samica rzadko więcej jak 10 jaj znosi. Kura prawie nie oddala się z gniazda, kogut czuwa w pobliżu, a gdy się pisklęta wyklują, tworzą już osobne stadko. W trzecim tygodniu młode już podlatują i zowią się zielonkami,

polotkami, w Sierpniu farbówkami, w Październiku już są wyrosłemi. Kuropatwa raz tylko w roku się gnieździ, powtórnie zaś gdy jaja swe straci. Rodzice nader są troskliwe o swoje dzieci i starannie strzegą w niebezpieczeństwie. Zagrożone stadko przypada i tak długo wytrzymuje, póki się nieprzyjaciel nie zbliży, wtedy zrywa się, ulatuje, i zapada często w rozprószeniu, ścigane jeszcze, rwą się osobno. Tym sposobem bywa stadko rozbite i wystrzelane często do nogi. Familie żyją osobno, a łączą się z inną, gdy rodziców utracą. Miejsce noclegu kuropatw zowie się paprzyskiem, w dzień żerują. Na wiosnę żyją parami w polach, krzakach, pastwiskach, gdzie znajdą odpowiednie miejsce do gnieżdżenia się i dosyć żeru. W lecie do późnej jesieni przebywają w zbożach, w oziminach, w pobliżu krzaków, gajów i pastwisk. W głębokim lesie nie siedzą. W zimie trzymają się bliżej siedzib ludzkich, zwykle obok siebie w celu ogrzania się, a podczas zamieci dają się zaśnieżyć. Stara kura zowie się starką. Gdy się kuropatwy grzeją farbuje, grzebiąc się w piasku paprze się, kąpie, idąc jedna za drugą idzie łańcuchem, na pędzona pod sieć jest otarczona, głos wydają cięgoce, krera, tłusta jest pyszną, pieczną, siedząca na jajach zowie się nasadką. Noga kuropatwy jest zgrzebłem, znak czarny pod piersiami u samca podkową. Na wiosnę podczas parzenia strzela się nadliczbowe koguty, zresztą poluje się w jesieni. W celu rozmnożenia kuropatw konieczne są umiejętna ich ochrona i żywienie, o czem obszernie należałoby mówić.

Towarzystwa myśliwskie.

Galicyjskie Towarzystwo łowieckie z siedzibą we Lwowie.

W dniu 30. stycznia 1875. weszła w życie nowa Ustawa łowiecka dla Galicyi, a łowiectwo stało się uregulowanem i opieką prawa otoczonem źródłem bogactwa krajowego. W celu krzewienia poszanowania dla owej ustawy, jakoteż przysporzenia krajowi pożytków z łowiectwa, zawiązało się Towarzystwo, które po spisaniu statutów i zatwierdzeniu tychże przez wysokie c. k. Namiestnictwo, zwołało Walne Zebranie na dzień 24. Kwietnia 1876 r. w celu ukonstytuowania się. Obecnych było na owem Zebraniu 42 członków. Przewodniczył p. Oswald Bartmański. Przystąpiono do wyboru prezesa, wiceprezesa Towarzystwa i członków Wydziału. Prezesem obrano jednogłośnie Exc. hr. Włodzimirza Dzieduszyckiego, wiceprezesem Oswalda Bartmańskiego. Do Wydziału weszli z wyboru: hr. Józef Drohojowski, Dr. Adam Henzel, Dr. Ferdynand Kratter, hr. Karol Mier, hr. Artur Potocki, hr. Roman Potocki, Dr. Zygmunt Rieger, Dr. Emanuel Roiński, Edward Weissmann, hr. Stefan Zamojski; Władysław Zontak mianowany sekreterzem Towarzystwa. Na tem Zgromadzeniu prócz innych uchwał postanowiono rozesłać wszystkim członkom Towarzystwa Statuta, kartę legitymacyjną i odznakę, t. j. szpilkę srebrną z emblematem dwóch strzelb skrzyżowanych i torby łowieckiej, a na niej monogram T. Ł. (Towarzystwo łowieckie). Do roku 1878 liczyło Towarzystwo 148 członków. Od początku tegoż roku rozpoczyna się żywot organu Towarzystwa łowieckiego p. t. Łowiec. W ogłoszonym w nr. 2. 1878 roku programie tego pisma czytamy: „Celem i dążeniem Towarzystwa łowieckiego i jego Organu

jest: skonsolidowanie społeczności łowieckiej, baczne strzeżenie ustawy łowieckiej, uregulowanie łowiectwa i przysporzenie z niego krajowi pożytków. Towarzystwo gorąco pragnie, iżby myśliwi widzieli w niem punkt ześrodkowania swoich interesów, a w Organie jego nieodstępnego towarzysza i przyjaciela, który im poda szczerą radę i pomoc, a oraz obznajomi z postępem łowiectwa u obcych i z potrzebą wprowadzenia owego postępu w naszem myśliwstwie". — Pismo to miało być łącznikiem między Wydziałem, jako reprezentacyą Towarzystwa i członkami jego rozsypanymi po całym kraju, miało zarazem być wyrazem działania tegoż Towarzystwa w kraju. O działaniu tem szerzej mówić nie chcemy, dają o niem dokładną wiadomość kolumny „Łowca", który już dziesięć lat liczy swego życia. Od czasu pojawienia się Pisma, rosła liczba członków Towarzystwa, rósł też jego wpływ i znaczenie w kraju w sprawie myśliwstwa. Dziś liczy ono przeszło 500 członków. Wpływ Towarzystwa i jego organu sięga też poza granice kraju naszego. Na ostatniem Walnem Zgromadzeniu wybrano prezesem Towarzystwa hr. Romana Potockiego, wice-prezesem hr. Stefana Szembeka. Do składu Wydziału weszli: Bochdan Hipolit, Czarkowski Tadeusz, Exc. hr. Dzieduszycki Włodzimirz, hr. Dzieduszycki Tadeusz, Glanz Józef, Dr. Kratter Ferdynand, Łoziński Józef, redaktor „Łowca", hr. Potocki Roman, hr. Potocki Artur, Rieger Władysław, Dr. Rieger Zygmunt, Simon Edward, hr. Szembek Stefan, Zontak Władysław, sekretarz Towarzystwa. — Dodać jeszcze należy, że Wydział zamianował dla każdego z powiatów w kraju delegatów, którzy w myśl udzielonych im w nr. 2. „Łowca" z roku 1883 wskazówek przyjęli obowiązek czuwania nad sprawami łowieckiemi i pośredniczenia między Wydziałem i Władzami, a członkami Towarzystwa.

Spis delegatów gal. Towarzystwa łowieckiego.

Belz — Kuczyński Leon i Hulimka Alexander.
Bochnia — Niedzielski Stanisław.
Bohorodczany-Nadwórna — Głuchowski Grzegorz.

Borszczów — Borkowski Mieczysław hr.
Brody — Horodyński Bogusław i Tyszkiewicz Marceli hr.
Brzesko — Stadnicki Jan hr.
Brzeżany — Czechowicz Władysław br.
Brzozów — Skrzyński Zdzisław.
Bóbrka — Szczerbicki Franciszek.
Buczacz — Szawłowski Ludwik.
Chrzanów — Wodzicki Antoni hr.
Cieszanów — Münter Edward.
Czortków Sapieha Leon książe.
Dąbrowa — Męciński Józef hr.
Dobromil — Załęski Gabryel i Tyszkowski Antoni.
Gródek — Weissmann-Zawidowski Antoni Edward.
Grybów — Gorajski August.
Horodenka — Cieński Leszek.
Jarosław — Frommel Juljusz i Zbyszewski Kazim.
Jasło — Dr. Biesiadecki Jan.
Jaworów — Borowski Skarbek Józef i Łubieński Kazimierz hr.
Kałusz-Dolina — Rozwadowski Franciszek.
Kamionka strumiłowa — Dzieduszycki Tadeusz hr. i Łączyński Stanisław.
Kołomyja — kniaź Roman Puzyna.
Kraków — Zamojski Andrzej hr.
Krosno — Stojowski August i Gniewosz Antoni.
Lisko — Żurowski Teofil.
Lwów — Brunicki Adolf br.
Łańcut — Bzowski Władysław.
Mielec — Tarnowski Jan hr.
Mościska — Stadnicki Stanisław hr.
Myślenice-Nowytarg — Konopka Stefan br.
Nisko-Tarnobrzeg — Tarnowski Zdzisław hr.
Podhajce — Lityński Edmund i Jędrzejowicz Józef.
Przemyśl — Dembowski Zygmunt.
Przemyślany — Bochdan Hipolit i Sapieha Jan Paweł książe.
Rawa ruska — Marmorosz Kazimierz.
Rohatyn — Torosiewicz Mikołaj.
Ropczyce — Romer Zygmunt hr.
Rudki — Gizowski Józef.
Rzeszów — Jędrzejowicz Franciszek.
Sambor — Szczepański Alexander.
Sokal — Obertyński Zdzisław.

Stanisławów — Brykczyński Stanisław.
Stryj-Drohobycz — Brunicki Józef br.
Tarnopol — Korytowski Juliusz.
Tarnów — Habicht.
Tłumacz — Dochotte Oktaw.
Trembowla-Husiatyn — Serwatowski Teodor.
Wadowice — Dąbski Władysław.
Wieliczka — Benoe Atanazy.
Zbaraż — Baworowski Józef hr.
Zaleszczyki — Brunicki Seweryn br.
Złoczów — Wodzicki Kazimirz hr.
Żółkiew — Sarnecki Napoleon i Starzyński Tadeusz
Żydaczów — Pawlikowski Stanisław i Winnicki Kazimirz.

STATUT

Galicyjskiego Towarzystwa łowieckiego

zatwierdzony rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa.

§. 1. Celem Towarzystwa jest:

1. Podniesienie stanu zwierzyny w kraju.

2. Popieranie władz w czuwaniu nad wykonaniem przepisów o polowaniu i w dochodzeniu przekroczeń ustawy łowieckiej z 30. Stycznia 1875.

§. 2. Środkami do dopięcia tego celu są:

1. Ścisłe przestrzeganie ustawy łowieckiej przez członków Towarzystwa.

2. Wykrycie przestępstw tych ustaw i doniesienie o nich władzom dla ukarania.

3. Wynagrodzenie za wykrycie przestępstw tych ustaw, jeżeli wina udowodnioną i przestępca ukarany został.

Nagrody przyznaje Wydział Towarzystwa.

§ 3. Skład Towarzystwa.

Galicyjskie Towarzystwo łowieckie składa się z członków zwyczajnych czyli czynnych.

Członkiem Towarzystwa może zostać każdy używający praw obywatelskich w kraju.

Członków do Towarzystwa przyjmuje Wydział na ustne lub pisemne oświadczenie przystąpienia do Towarzystwa.

Każdy członek może każdocześnie wystąpić z Towarzystwa, uwiadomiwszy o tem Wydział pisemnie.

§. 4. Siedzibą Towarzystwa jest Lwów.

Za poprzedniem porozumieniem się z Wydziałem Towarzystwa i za jego przyzwoleniem utworzoną być może filia w Krakowie, jeżeli się zbierze najmniej taka ilość członków, iżby razem posiadali na mocy swych wkładek 100 głosów (§. 8. ustęp 4.), oraz zadosyć uczyni §. 40. ustawy o stowarzyszeniach. 1 15. Listopada 1867 roku; Towarzystwo używa pieczęci: „Towarzystwo łowieckie galicyjskie“.

§. 5. Każdy członek Towarzystwa ma prawo uczęszczać na posiedzenia walnego zgromadzenia, zabierać tamże głos, stawiać wnioski i głosować. Otrzyma bezpłatnie „czasopismo łowieckie“, gdyby je Towarzystwo wydawało.

2. Wnioski i w ogóle przedmioty, które mają przyjść pod obradę, bądź w Wydziale, bądź na zgromadzeniu walnem, wnieść należy przed posiedzeniem ustnie lub pisemnie do wiadomości przewodniczącego.

Wnioski ważniejsze z wyjątkiem naglących, które zaraz załatwione być winny, mogą być przekazane bądź pojedyńczym członkom, bądź komisyi złożonej z kilku członków do zaopiniowania.

3. Członkowie, którzy nie mogą być obecni na zgromadzeniu, mogą swe uwagi i spostrzeżenia dotyczące spraw Towarzystwa każdego czasu przesłać do Wydziału na ręce jednego z jego członków na piśmie.

§. 6. Każdy członek obowiązany jest:

1. Popierać cele Towarzystwa w myśl §§. 1. i 2. niniejszego statutu, szczególnie podawać wszelkie dostrzeżone przestępstwa ustaw łowieckich dotyczące władzy do wiadomości i dalszego postąpienia, a zarazem uwiadomić o tem Wydział Towarzystwa, lub wprost donieść tylko Wydziałowi.

2. Wnosić wkładkę roczną 5 zł. w. a. pierwszego roku przy wstępie do Towarzystwa, a w następnych latach w pierwszych trzech miesiącach każdego roku. Po uiszczeniu tejże otrzyma kartę roczną wraz z pokwitowaniem.

3. Kto w ciągu pierwszych trzech miesięcy roku nie uiści się z wkładki rocznej, będzie ze spisu członków Towarzystwa wykreślonym.

4. Prócz tego złoży każdy członek wstępujący do Towarzystwa jednorazową kwotę 2 zł. w. a., jako wpisowe.

5. Występującemu z Towarzystwa ani wkładka roczna, ani żaden inny datek nie będą zwrócone.

6. Każdy członek otrzyma oznakę Towarzystwa, którą obowiązany jest nosić na polowaniu.

§. 7. Zarząd Towarzystwa:

1. Sprawy Towarzystwa załatwia Wydział Towarzystwa.

2. Wydział Towarzystwa składa się z przewodniczącego, jego zastępcy i dwunastu członków. Do odbycia posiedzenia prócz przewodniczącego lub jego zastępcy potrzebną jest obecność przynajmniej czterech członków Wydziału.

3. Wydział obiera sobie sekretarza, który otrzyma stosowne wynagrodzenie za swoją czynność.

Sekretarz wybrany z pomiędzy członków Wydziału ma głos rozstrzygający, w przeciwnym wypadku tylko doradczy. Sekretarz jest zarazem skarbnikiem Towarzystwa.

4. Jeżeli utworzoną będzie filia w Krakowie, winien Wydział jej utrzymywać związek z Towarzystwem ogólnem i jego Wydziałem.

§. 8. 1. Towarzystwo odbędzie raz w roku w Lutym lub Marcu „zgromadzenie walne“ we Lwowie lub w Krakowie, na które Wydział Towarzystwa zaprosi swych członków ogłoszeniem w dziennikach krajowych.

Walne zgromadzenie stanowią obecni członkowie bez względu na liczbę.

2. Założyciele Towarzystwa podpisani na statucie obierają Wydział na lat trzy. Począwszy od czwartego roku występuje rokrocznie jedna trzecia część członków Wydziału, pierwsze dwa razy przez losowanie, następnie według starszeństwa. W miejsce ustępujących wybiera walne zgromadzenie nowych członków Wydziału.

Wylosowani mogą ponownie być obrani. Gdyby zaś w ciągu roku ustąpił jeden z członków Wydziału, Wydział wybiera zastępcę na jego miejsce.

Zgromadzenie walne przyjmuje do wiadomości i załatwia sprawozdanie Wydziału z czynności Towarzystwa w upłynionym okresie, uchwala wnioski dotyczące jego czynności i zmiany statutu, i rozstrzyga o rozwiązaniu Towarzystwa, jako też o użyciu jego majątku.

3. Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów. Na wypadek równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

4. Każdy członek ma tyle głosów, ile wniósł wkładek czyli udziałów.

5. Każdy członek może swój głos przelać pisemnie na któregobądź z członków obecnych na zgromadzeniu.

6. Uchwała do rozwiązania Towarzystwa może być tylko powziętą w obecności przynajmniej połowy członków.

§. 9. Spory między członkami Towarzystwa w sprawie tegoż rozstrzyga sąd polubowny, złożony z trzech członków. Każda strona obiera jednego

sędziego z grona członków Towarzystwa, ci z rozjemcę jako trzeciego członka sądu polubownego.

§. 10. Przewodniczący lub jego zastępca wy z Wydziałem reprezentuje Towarzystwo na zewnąt i w obec władz rządowych i krajowych, kier obradami Wydziału i Walnego zgromadzenia, czu nad wykonaniem statutu i uchwał Wydziału, jakoż walnego zgromadzenia. Pisma wychodzące z Tow rzystwa podpisuje przewodniczący lub jego zastęp a w nieobecności tychże dwóch członków Wydziu z których jednego może zastąpić sekretarz Tow rzystwa.

§. 11. Majątek Towarzystwa składa się z wpis wego, z rocznych wkładek członków i z wszelkich cele Towarzystwa od kogobądź ofiarowanych datk

§. 12. Rozwiązanie Towarzystwa uchwala zgr madzenie walne (§. 8. ustęp 2. i 6.).

Majątek Towarzystwa przechodzi w tym wypad na własność szkoły krajowej gospodarstwa lasowe

Lwów dnia 16. Marca 1876 r.

Towarzystwo Lisowickie.

Dobra salinarne, tworzące Państwo Bolechowsk składające się z trzech rewirów: Lisowice, Bolech i Taniawa, z przestrzenią 36.000 morgów. Około 1854. zaprowadził tam organizacyę myśliwską ów czesny komenderujący w Galicyi ks. Edmund Schwar zenberg. Później przechodziły te rewiry w posiadani hr. Schlicka i hr. Mensdorfa. W końcu trzymał j w dzierżawie generał Schanz. W r. 1871. Towarzy stwo myśliwskie, na którego czele stał hr. Kazimir Wodzicki, a które poprzednio wydzierżawiało od Kamery rewiry Turza, Rachiń, Bilcze, a Mikołajów od fundacyi Skarbkowskiej, wynajęło i te rewiry Lisowickie. Przybraniem znaczniejszej ilości człon ków Towarzystwo rozporządzając większym fundu szem, dołożyło wszelkich starań, by w tych rewirach zaprowadzić wzorowe polowanie i podnieść zwierzo stan, który odebrało w opłakanym stanie. Starania wypłaciły się sowicie, i dziś rewiry Lisowickie choć nie pod względem ilości, ale jakości zwierzyny pe wnie pierwsze zajmują miejsce w naszym kraju, a

może i na obszarze całym ziemi polskiej. Począwszy od niedźwiedzia, skończywszy na słonce wszelki rodzaj zwierzyny, jaką knieje Galicyi posiadają, tu się spotyka. Spis zwierzyny ubitej od zawiązania się Towarzystwa po dzień dzisiejszy jest tego dowodem. Po dzień dzisiejszy liczy Towarzystwo Lisowickie 16 rok swego istnienia; naprzód przewodniczył hr. Kaz. Wodzicki, później hr. Stanisław Stadnicki. 1883 roku Towarzystwo składające się z 12 członków wynajęło te rewiry od Kamery na dalszych lat 6 i obrało swym przewodniczącym p. Władysława Bzowskiego, wice-prezesem Stanisława hr. Stadnickiego, sekretarzem Zygmunta Pietruskiego. W skład Towarzystwa wchodzą prócz powyższych trzech: Bielski Juliusz, Horodyński Onufry, Horodyński Bogusław, Hulimka Aleksander, Łoś Marjan hr., Piegłowski Stanisław, Starzeński Leopold hr., Tarnowski Stanisław hr., Wodzicki Stanisław hr. Członek honorowy: Wodzicki Kazimirz hr.

Towarzystwo myśliwskie im. św. Huberta we Lwowie.

Zawiązany komitet założycieli wypracował statut i regulamin. Projekt statutu wzięto d. 27. Listopada 1879 r. pod rozwagę, następnie przedłożono Wys. c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia. Na zgromadzeniu z dn. 9. Stycznia 1880 r. ukonstytuowało się Towarzystwo, obierając Prezesa p. Stefana Łozińskiego, Wice-prezesa p. Karola Gregora; Sekretarza p. Xawerego Burzyńskiego, członków Wydziału pp. Władysława Bielańskiego i Mikołaja Minasiewicza. Następnie wydzierżawiono prawo polowania na obszarach gminnych: Kozic, Pasiek zubrzeckich, Sokolnik, Signiówki, Skniłowa i Żyrawki, i obszary dworskie Kozic i Kulparkowa. Grono Towarzystwa składało się z 25 członków, której liczby postanowiono nie przekraczać. Wiadomość o zawiązaniu się i pierwszem działaniu tego Towarzystwa, oraz statut jego i regulamin podał „Łowiec“ w r. 1880 str. 184. — Towarzystwo dokonało reorganizacyi wewnętrznego swego ustroju w tym duchu, iż składa się obecnie z szeregu kółek myśliwskich, zostających w związku

pod kierownictwem głównego zarządu. Ten ozna najwyższą liczbę członków dla każdego koła, od wiadającą obszarom łowieckim, dla każdego z przydzielonym. Członkowie Towarzystwa według w boru zapisują się do jednego lub kilku kół, pła tylko za udziały w kołach, do których należą. U knęło się tym sposobem zbyt wielkiej liczby my wych na polowaniach gremialnych, ścieśniło ry wewnętrzny i dało podstawę racyonalnej gospod łowieckiej w pojedyńczych rewirach Towarzystwa. czele każdego koła stoi „rewirowy“, przez człon koła wybrany, który jest zarazem członkiem W działu i reprezentuje interesa swojego koła w zar dzie głównym, na odwrót zaś w kole swojem pr stawia powagę tego zarządu, a na gremialnych lowaniach członków koła jest delegatem Wydz dla przestrzegania przepisanego regulaminem porz ku. — Liczba członków wynosi 87 w następują kołach: I. Podlwowskie: dworskie Dąbrowica; gm ne: Kleparów, Hołosko małe, Hołosko wielkie, Z iska. II. Podlwowskie gminne: Zniesienie, Sroki Laszek, Malechów, Doroszów wielki, Doroszów ma Kulików; dworskie: Doroszów wielki i mały, K ków. III. Podlwowskie gminne: Żyrawka, Wołk Zagórze, część Solonki i Porszny; dworskie: Wołk Zagórze. IV Podlwowskie: gminne: Kulparków, Sk łów, Sokolniki, Maliczkowice, Solonka wielka, S lonka mała, Porszna, Nagórzany. V. Naddniestrz skie: dworskie: Dołhe, Drohowyże, Iwanowce, N diatycze, Opary, Rabczyce, Rozwadów, Słoń Uście, Brzozdowce, Hranki, Kuty, Turzanowce, Z daczów; gminne: Drohowyże, Uście, Weryń, Br zdowce, Hranki, Kenty, Turzanowce, Podhorce. V Kuchajowskie: dworskie i gminne: Kuchajów. VI Piaseckie: dworskie: Piaski, Żarzyce. VIII. Iłowsk dworskie i gminne: Iłów. IX. Ostałowickie: dworsk i gminne: Ostałowice. X. Rozwadowskie: dworsk Rozwadów; gminne: część Werynia. XI. Stulecki dworskie i gminne: Stulsko. XII. Brzozdowieckie dworskie i gminne: Brzozdowce, Kuty, Hranki. XI Rożniatowskie: dworskie: Rożniatów, Duba, Lesów Rypne; gminne: Rożniatów, Duba. XIV. Beskidzki dworskie: Smorze, Klimiec. XV. Czarnohorsk dworskie: Żabie, Stupijka. Wydział Towarzyst

stanowią członkowie: Komorowski Bronisław prezes; Stroński Fortunat wice-prezes, Jarosiewicz Karol sekretarz, Daszyński Władysław, Dziubiński Leon, Freund Paweł, Godowski Władysław, Hamerski Marjan, Kinelski Franciszek, Ligęza Stanisław, Perelli Józef, Rojowski Kazimirz, Rożanowski Karol, Szczawiński Adam, Szuchiewicz Włodzimirz, Zontak Władysław rewirowi. — Bliższą wiadomość o organizacyi i działaniu tego Towarzystwa daje Sprawozdanie z czynności zarządu za rok 1886/7, przedłożone Walnemu zgromadzeniu Towarzystwa d. 22 Maja 1887 — umieszczone w Dodatku do nru 6. „Lowca“ z dnia 1 Czerwca 1887 r.

Towarzystwo myśliwskie miejskie we Lwowie.

Założone w r 1838 przez obywateli m. Lwowa, którzy zaraz zajęli się gorliwie uporządkowaniem łowiectwa i pomnożeniem zwierzostanu. Komitet tego Towarzystwa ułożył statut w roku 1880, rozdawany wstępującym członkom i ściśle przestrzegany. W sierpniu każdego roku zbiera się komitet, złożony z prezesa, skarbnika i czterech członków, oznacza dzień Walnego Zgromadzenia, które zwykle w kilka dni później następuje, jakoteż porządek jego obrad. W. Zgromadzenie przyjmuje nowych członków przez balotowanie, których liczba nie przekracza 20, obraduje nad wniesionemi sprawami, szczególnie wynajmowania polowań gminnych, przyległych do dzierżawionych od miasta, oznacza oferty, wreszcie wprowadza zmiany w regulaminie w celu utrzymania porządku i pomnożenia zwierzyny. Polowania rozpoczynają się d. 15. Września, a kończą 31. Stycznia, odbywają się w niedzielę, a liczba myśliwych na każdem z nich nie może być mniejszą, jak 6. Członek wprowadzający gościa na polowanie zawiadamia o tem skarbnika na trzy dni przedtem. Komitet oznacza dzień polowania, którem kieruje łowczy. Polowania odbywają się z nagónką. Wszelkie wydatki opłacają myśliwi w polowaniu udział biorący. Kto co zabił, zabiera, płaci jednak strzałowe dla leśnych, którym straż lasu i zwierzyny powierzona. W zimie podczas silnych mrozów sprowadza Towarzystwo kilka fur siana dla sarn i zajęcy. W lecie

i jesieni kopią się doły i wkłada w nie skrzy
z gliną mocno osoloną, jako lizawki dla sarn. Ukr
cając kłusownictwo płaci Towarzystwo za odebra
przy świadkach dubeltówkę 10, za pojedynkę 5 zł.

Towarzystwo dzierżawi od miasta łowieckie te
rytorya: Hołosko i Brzuchowice, bogate w sarny
zające. Obszar wynosi 3.968 morgów lasu; Siechó
las gruby, podszyty, 1.500 morgów lasu; Biłohorsze
800 morgów lasu; Zubrza 750 morgów lasu; Mal
chowska góra 190 m. lasu. Wybranówka. W każdy
z tych rewirów odbywają się polowania dwa ra
w roku, wyjąwszy części rewiru Hołosko zw. Swinki
gdzie Tow. tylko raz poluje, tam bowiem najwięc
zwierzyny. Dzierżawi też Tow. obszarów gminny
przeważnie błotnych 12.600 morgów. Myśliwemu po
lującemu na błotach daje skarbnik legitymacyę, opie
wającą na jego imię, z zastrzeżeniem strzelania tyl
do ptactwa. Do komitetu należą: Dyduszyński Jan
Ehrlich Franciszek, Jerassek Antoni, Klimowicz Jan
Stahl Franciszek.

Spółka myśliwska w Krakowie.

Zawiązana na podstawie statutów przez c. k
Namiestnictwo zatwierdzonych, w Listopadzie 1882 r
Zadzierżawiła około 20.000 morgów przestrzeni lasó
i pól w powiatach Bocheńskim i Brzeskim. Prezesem
spółki jest Stanisław Homolacs, administratorem
wice-prezesem Kazimierz Żeleński, sekretarzem Cze
sław Kieszkowski, członkami spółki: Juliusz Dem
biński, Aleksander Gostkowski, Edward Homolacs
Franciszek Jędrzejowicz, Stanisław Jędrzejowicz
Feliks Mycielski hr., kniaź Piotr Puzyna, Antoni
Wodzicki hr., Stanisław Wodzicki hr., członkiem
honorowym Henryk Pfau, c. k. starosta. Według
statutu „zawiązuje się grono amatorów polowania
w celu urządzania polowań dla własnej przyjemno
ści, tudzież w celu ochrony zwierzyny łownej przed
niemającymi prawa do polowania i drapieżną zwie
rzyną, oraz w celu podniesienia stanu zwierzyny
łownej na wydzierżawionych obszarach dworskich
i gminnych“. Na pokrycie kosztów administracyi
Spółki składa każdy członek roczną kwotę, a nadto
100 zł. tytułem wpisowego.

Towarzystwo myśliwych w Rohatynie.

Towarzystwo myśliwych w Rohatynie, zawiązane w roku 1881 na podstawie statutów przez c. k. Namiestnictwo zatwierdzonych d. 26. Sierpnia 1881 r., istnieje nieprzerwanie dotąd. Celem Towarzystwa jest pielęgnowanie połączonemi siłami myśliwstwa i przestrzeganie krajowej Ustawy łowieckiej, zwłaszcza przeciw kłusownictwu. Towarzystwo poluje na zadzierżawionych obszarach gminnych i dworskich. Zasadniczą podstawą bytu Towarzystwa jest ścisłe przestrzeganie statutów i regulaminu, a głównie warunków polowań w kniejach i na polach, urządzanych przez Wydział, pojedyńczo zaś wolno tylko polować na ptactwo z wyłączeniem kuropatw, które tylko na gremijalnych polowaniach ubijać wolno. Obszar polowania 15.000 morgów stanowią następujące gminy, zadzierżawione w r. 1886 do r. 1891 włącznie: Czercze, Danilcze, Firlejów, Koniuszki, Kleszczowna, Lipica górna, Lubsza, Mełna, Podborze, Potok, Obelnica, Sołonice, Świstelniki, Wierzbołowce, Wyspa, Załuże, Zołczów. Towarzystwo składa się z członków, mianowicie: Burzyński Erazm, Ejsenberger Karol, Furman Andrzej, Gieges Seweryn, Hirsch Franciszek, Kornberger Adolf, Kopens Juljusz, Krasiński Ludwik hr., Kuryłowicz Ignacy, Kuśnierz Marceli, Manasterski Władysław, Manasterski Seweryn, Nieprzedzki Bronisław, Podwiński Leon, Rej Stanisław hr., Rej Ludwik hr., Rogalski Wiktor, Riedel Stanisław, Rzepa Wilhelm, Sawczyński Hilary, Starzeński Leopold hr., Sihil Wilhelm, Tillich Eliasz, Wczelik Alojzy i Zbrożek Adam. Wydział tworzą: Manastyrski Seweryn prezes, Wczelik Alojzy wice-prezes, Sawczyński Hilary sekretarz, Kuryłowicz Ignacy i Tillich Eliasz.

Towarzystwo myśliwskie Sołotwińskie.

Związek ten myśliwski zawiązał się z inicyatywy pp. Stanisława Janiszewskiego i Franciszka Hessa w Kwietniu 1879 r., a to jak okólnik wspomina: „dla popierania celów gal. Towarzystwa łow. i przysporzenia myśliwym pożytku i przyjemności“.

Po ułożeniu i przyjęciu statutów Towarzystwo s
ukonstytuowało i zadzierżawiło polowania w nas
pnych gminach: Sołotwina, Dźwinacz, Zarzecze, J
błonka, Kryczka, Krzywiec, Rakowiec, Porony, B
grówka, Bitków, Maniawa, Monasterczany, Markow
Babcze, Głęboka, Chmielówka, Rosulna, Kosmac
Żuraki i Starunia. W lasach tych okolic znajdu
się: jeleń, niedźwiedź, ryś, głuszec z zwierzy
rzadszej, z pospolitej: sarna, lis, zając, a w jesie
wielka mnogość słonek. — Na mocy wymagania st
tutu wybrano komitet zarządzający, do którego w
szli pp. Hess, Schmidt, Janiszewski, Fabricy, Hodo
Brzezicki, Kowiński. Prezesem mianowano p. Hes
kasyerem p. Hodoly'ego, zastępcami Towarzystw
wobec sądu i władzy politycznej pp. Fabricego
Kowińskiego. Projekt statutu tego Towarzystw
umieścił „Łowiec“ w r. 1879 str. 84.

Towarzystwo myśliwych w Rzeszowie.

We Wrześniu r. 1880 zawiązało się w Rzeszo-
wie Towarzystwo myśliwych, składające się
z 25 członków w części miejscowych, w części na
miejscowych, mające na celu pielęgnowanie połą
czonemi siłami myśliwstwa i przestrzeganie krajowej
ustawy łowieckiej. Towarzystwo wydzierżawiło w Gru
dniu 1885 r. na lat pięć obszary, przeważnie gmin
w powiecie Rzeszowskim, i utrzymuje w rewirach
które między członków losem podzielone zostały, a
przysięgłych dozorców, zaopatrzonych w oznaki. K
żdy członek jest w swoim rewirze łowczym, i ob
wiązany urządzić corocznie dwa polowania z p
gonką, jedno na szarej, drugie na białej stopie,
które wszystkich członków Towarzystwa zaprasz
Koszta pogonki i podwód ponosi Towarzystwo, ubi
zaś zwierzyna staje się własnością rewirowego z wy
jątkiem zwierząt drapieżnych, które w drodze lic
tacyi sprzedawane będą z prawem pierwszeństw
dla strzelca, a uzyskana cena kupna przechodzi d
kasy Towarzystwa. — Prezesem Towarzystwa w
brano p. Ignacego Gumińskiego. Statuta zatwierdzo
zostały w Styczniu 1881 roku przez Wys. c. k. N
miestnictwo.

Towarzystwo myśliwskie Pruchnicko-Kańczudzkie.

Zawiązane w Marcu 1881 r. na podstawie Statutów, przez c. k. Namiestnictwo potwierdzonych. Celem Towarzystwa jest: podniesienie zwierzostanu, urządzanie wspólnych polowań, przestrzeganie ustawy krajowej łowieckiej i poskramianie kłusownictwa, ku czemu Towarzystwo utrzymuje 3 zaprzysięgłych dozorców z roczną płacą 150 zł. i strzałowego od psów, kotów, jastrzębi i t. p. Obszar polowania obejmuje rejon 16 gmin w obu wymienionych powiatach z obszarem przeszło 20 000 morgów. Towarzystwo liczy 18 członków, mianowicie: Anlauf, Bzowski Władysław, Drohojowski Zygmunt hr. Frommel Juliusz, Górski Władysław, Kolesiński Seweryn, Krafft Aleksander, Łastowiecki Piotr, Łastowiecki Zygmunt, Łubieński Roger hr., Marynowski Mieczysław, Marynowski Wacław, Micewski Władysław, Oborski Wacław, Prek Stefan, Ustrzycki Włodzimirz, Wolski Eustachy, Wolski Zdzisław; z których do Wydziału wchodzą: Bzowski Wł. jako prezes, Prek St. jako zastępca prezesa, Marynowski Mieczysław, sekretarz, Wolski Eustachy i Łastowiecki Z. jako członkowie.

Towarzystwo myśliwych w Stanisławowie.

Zawiązane d. 29. Września 1880 r. na podstawie Statutów, zatwierdzonych przez c. k. Namiestnictwo. Celem Towarzystwa jest pielęgnowanie połączonemi siłami myśliwstwa i przestrzeganie krajowej Ustawy łowieckiej. Towarzystwo zadzierżawiło polowanie w gminach: Pawelcze, Sielec, Uhrynów, Chryplin, Opryszowce, Knihinin, Uhorniki i Pasieczna. Towarzystwo liczy 29 członków. Do Wydziału należą: Cieński Zbigniew, jako prezes, de Scheiff Karol, wice-prezes, Kolankowski A., sekretarz, członkowie Tow.: Wohlfeld Karol, Majer Franciszek, Liborio Oskar, Hausenbich Otmar. Członkowie Towarzystwa: Barancewicz, Brydziński, Dąbrowski, Tetzman, Getler, Hillenbrand, Hausenbich Oskar, Jaroszyński, Kwapniewski, Szyszkowski, Terlikowski, Składziej, Osostowicz, Wiszniewski, Penther, Hillich, Zagórski, Brószniowski, Kosowski.

Towarzystwo myśliwskie kolbuszowskie.

Zawiązane z inicyatywy Michała Galińskiego, sekretarza Rady powiatowej, w r. 1881. na podstawie Statutów przez c. k. Namiestnictwo zatwierdzonych. Celem Towarzystwa uregulowanie łowiectwa i podniesienie zwierzostanu. Dzierżawi polowanie: na obszarach gminnych w Niwiskach, Trześni, Przyłęki, Hukowcach, Kopciach, w Porębach kupieńskich, części Cmolaru i na obszarze dworskim w Kopciach. W celu zaszanowania zwierzyny nie polowano do końca Września 1882. Prezes komitetu: Tyszkiewicz Zdzisław hr., wice-prezes: Zdulski Maxymilian, członkowie: Długołęcki Erazm, Galiński Michał, Plisz Szczęsny. W skład Towarzystwa wchodzą prócz powyższych: Denker Karol, Dejsenberg Ignacy, Hupka Kazimirz, Jędrzejowicz Franciszek, Kozłowiecki Czesław, Leśniowski Jan, Niewiarowski Henryk. Rojkowski Ludwik ks., Rey Władysław hr., Michałowski Józef, Radoszewski Robert.

Towarzystwo myśliwych im. św. Huberta w Żółkwi.

Zawiązało się w r. 1883. w celu przestrzegania krajowej Ustawy łowieckiej i dla ochrony zwierzyny od kłusownictwa. Dzierżawi obszary gminne i dworskie i liczy obecnie niespełna 30 członków. Nadzór i kierunek wszelkich spraw Towarzystwa należy do Wydziału, który się składa z prezesa, wice-prezesa, dwóch członków i sekretarza. Wydział, wybrany na rok jeden, zbiera się co tygodnia w celu urządzenia polowań. Ogólne Zgromadzenie zbiera się co roku we Wrześniu w Żółkwi. Wydział obowiązany składać mu sprawozdanie ze swych czynności i stosuje się do postanowień jego. Sprawozdanie może Wydział podać do powszechnej wiadomości w czasopiśmie „Łowiec“. Każdy członek Towarzystwa składa wpisowego 3 złr., rocznie zaś 12 złr. Rok Towarzystwa rozpoczyna się od 1. Maja. Premie za odebraną od kłusowników zwierzynę wynoszą: za sarnę 3 złr., za lisa 2 złr., za zająca 50 ct., za słonkę, przepiórkę, kaczkę i chruściela 20, za zabitego kota 10, za zabitego psa 50 ct., za jastrzębia 25 ct. Towarzystwo

obowiązuje Statut przez Wys. c. k. Namiestnictwo zatwierdzony i Regulamin ułożony przez Dra Riegera i polecony przez gal. Tow. łow. Prezesem Wydziału Towarzystwa jest obecnie Mieczysław Bużeniu Mniszek. W skutek starań Towarzystwa ogłosiło c. k. Starostwo żółkiewskie okólnik, dotyczący noszenia i używania broni, oraz rozpisaną została licytacya na polowanie w 63 miejscowościach, w których dotąd dowolnie zwierzynę tępiono. Postarało się również Towarzystwo u miejscowego sądu o szybki i surowy wymiar kary za przestępstwa kłusownicze. Towarzystwo nie ogranicza liczby członków swoich, jest przeto nadzieja, że wkrótce szeroko się rozwinie.

Towarzystwo myśliwych w Kołomyi.

Ukonstytuowało się na ogólnem zgromadzeniu d. 5. Marca 1884. i wybrało z grona swego Wydział: Prezesa Alfreda Zoffala, zastępcę prezesa Honorata Sendzimira, członków: Emila Stechera i Jana Kovatsa, zastępców Józefa Domażka i Kalikста Winnickiego, sekretarza Emila Filousa. Celem Towarzystwa jest wykonywanie łowiectwa na podstawie ścisłego przestrzegania ustaw obowiązujących, dzierżawienie okolicznych obszarów gminnych, ewentualnie dworskich i kameralnych w obrębie dwumilowym. Towarzystwo dzierżawiło prawo polowania w gminach: Diatkowce, Kluczów mały, Kniaździwór, Kołomyja, Kujdańce, Michałków, Młodziatyn, Peczyniżyn, Szeparowce i Załucze, oraz w gminach: Korszów, Liski, Matyjówce i Rakowczyk. Towarzystwo składa się obecnie z 25 członków. Do Wydziału weszli: Honorat Sendzimir jako prezes, zastępcą major Stether, członkowie: pp. inżynier Filous, profesor W. Kryciński, porucznik Tuffel, zastępcy: Dr. F. Jarosiewicz i Vinzenz. Obecnie Towarzystwo dzierżawi polowania w 12 gminach z obszarem 20.300 morgów.

Klub myśliwski „Diana“ w Łańcucie.

Zawiązany w roku 1881. Pierwotnie składał się z siedmiu założycieli, a jego obszar łowiecki tylko z jednej wydzierżawionej gminy. Następnie pod pro-

tektoratem hr. Romana Potockiego przybyły czte gminy z ordynacyi Łańcuckiej. Do końca roku 18 liczył klub 12 członków, a obrót kasowy wykazał 7 złr. W r. 1886. klub rozwijając się przybrał nazw Towarzystwo myśliwskie „Diana“ w Łań cucie, obwarował się Statutem zatwierdzonym prz c. k. Namiestnictwo i wybrał Wydział składający s z 4 członków, którego prezesem mianowany p. Fran Rejchardt, zastępcą p. Szulc, skarbnikiem p. Wi kowski, sekretarzem p. Sitowski.

Towarzystwo myśliwych w Przemyślanach.

Zawiązało się w r. 1886. z Statutem zatwierdz nym przez c. k. Namiestnictwo. Wydział ukonst tuował się wybierając prezesem p. Wład. Czerka skiego, zastępcą prezesa p. Ant. Harasiewicza, se kretarzem p. Franciszka Obmińskiego.

Bliższe szczegóły dotąd nie podane.

Klub myśliwski „Diana“ w Biale.

O istnieniu tego klubu wiemy z wzmianki o nim w „Jagdzeitung“. Bliższych o nim wiadomości nam nie podano.

Towarzystwo myśliwskie w Belzie.

Prócz pobieżnej wzmianki w „Łowcu“ nie mamy o niem bliższej wiadomości.

Bibliografia łowiecka.

Anleitner A. Przewodnik leśny. Warszawa 1850.

Barthels A. Tydzień poleski. Lwów 1879.

Bielawski T. Myśliwiec. 1595.

Bobiatyński J. Nauka łowiectwa. 2 tomy. Warszawa 1823.

Coste. Przepisy praktyczne o hodowaniu ryb. Warszawa 1855.

Crescentyn P. Księgi o gospodarstwie. Kraków 1549 do 1573.

Cygański M. Myśliwstwo ptasze. Dzieło z XVI. w. wydał i przypisami objaśnił A. Waga. Warszawa 1872. (I. wydanie. Kraków 1584.).

Dodatek myśliwski, illustrowany do gazety rolniczej. Warszawa 1875., wyszło tylko 11 numerów półarkuszowych.

Dubrawski J. O rybnikach i rybach. Wrocław 1547. Kraków.

Goniec leśny i wiejski. Tygodnik leśnictwu i gospodarstwu wiejskiemu poświęcony. Warszawa 1866.

Haur J. Ekonomika ziemiańska i t. d. Kraków 1693. i 1744.

Jarocki F. P. Zoologia czyli zwierzętopismo ogólne, tomów 5. Warszawa 1825.

Kalendarzyk myśliwski. Nakładem Rom. hr. Potockiego. Lwów 1876.

Kalendarz myśliwski 1881. 1882. 1883. Jarosław. H. Bohuss.

Kalendarz myśliwski i rybacki. 1884. 1885. 1886. 1888. Lwów. Staraniem redakcyi Łowca.

Kamiński S. Poradnik (nowy) dla myśliwych na wytępienie różnych zwierząt drapieżnych. Warszawa 1847.

Kluk K. Zwierząt domowych i dzikich osobliwie krajowych, historyi naturalnej początki i gospodarstwo. 2 tomy. Warszawa 1795—97.

Koziebrodzki Wł. hr. Na stanowisku. Lwów 1887.

Kozlowski W. Słownik leśny, bartny, burstyniarski i orylski czyli encyklopedya wiadomości leśnych. 2 tomy. Warszawa 1846.

— Początki terminologii łowieckiej. Warszawa 1822.

Kurowski W. Myśliwstwo w Polsce i Litwie. Poznań 1855.
Łowiec (Czasopismo poświęcone łowiectwu). 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. Lwów.
Łowiectwo obejmujące hodowanie i ochronę zwierząt i ptaków łownych, oraz tępienie zwierząt drapieżnych. Wykład nauczyciela leśnictwa w instytucie gospodarstwa wiejskiego w Marymoncie. Warszawa 1860., litogr.
Leśniewski P. E. Rybactwo krajowe i kalendarz rybacki. Warszawa 1837.
Leyen P. Polowanie na jarząbki z wabikiem, tłóm. z niem. J. Czerwiakowski. Warszawa 1874.
Mylke W. Myśliwstwo krajowe. Warszawa 1843.
Niewiadomski W. Życie i obyczaje zwierząt. Warszawa 1873.
Nowicki M. Dr. Kozica. Kraków 1868.
— O świstaku. Kraków 1865.
— Okólniki Towarzystwa rybackiego krakowskiego.
— Ryby i wody Galicyi pod względem rybactwa krajowego. Kraków 1880.
— Zapiski z fauny tatrzańskiej. Kraków 1867.
Ostrogski J. Gospodarstwo jezdzieckie, strzelcze i myśliwcze 1600.
Ostroróg Jan. Myśliwstwo z ogary. Łowicz 1797. Kraków 1859. (I. wydanie Kraków. 1618).
— O psiech gończych. Krak. 1608.
Ożegalski J. Uwagi myśliwskie dla wszystkich myśliwych. Kraków 1879.
Pietruski S. K. Historya naturalna zwierząt ssących galicyjskich. Lwów 1853.
— Historya naturalna i hodowla ptaków śpiewających galicyjskich Kraków 1860.
Pietruski Z. Dzień Lisowczyka. Lwów 1887.
Piórkowski J. O łowiectwie i ochronie zwierząt dzikich jako też ptactwa. Warszawa 1869.
Pol W. Obrazy z życia i natury. 2 tomy. Kraków 1869—71.
— Pan starosta Kiślacki. Tradycya myśliwska. Poznań 1873.
— Rok myśliwca (z rys. J. Kossaka). Poznań 1870.
Polujański A. Leśnictwo polskie. Cz. IX. Łowiectwo. Warszawa 1862.

O potrzebie ochraniania zwierząt pożytecznych. Kraków 1866.
Przewodnik myśliwca przez L. S. (iemieńskiego). Leszno i Gniezno 1848.
Przyrodnik. Sześciotygodnik. Lwów 1871. 1882. 1873. Wajgiel-Łomnicki.
Ptasznik i t. d. Krak. 1752.
Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historyą starożytną łowiectwa polskiego. Warszawa 1845.
Rocznik myśliwski na rok 1885—1886. Warszawa.
Słówko o myśliwstwie (Gniewosz W.). Brody 1874. i 1875.
Starzeński L. hr. Wspomnienia z wyprawy myśliwskiej do Syryi. Lwów 1882.
Sylwan. Zbiór nauk leśnych i łowieckich, tomów 21. Warszawa 1822—1845.
Sylwan. Organ gal. Tow. leśnego 1883—1888. Lwów.
Strumieński O. O sprawie sypania, wymierzania i rybienia stawów. Kraków 1573.
Szlezygier J. Myśliwstwo ze strzelbą. Warszawa 1880. Polowanie z wyżłem. Warszawa 1856.
Szytler J. Poradnik dla myśliwych czyli o rozmaitych sposobach zabijania lub łowienia zwierząt. Wilno 1839.
Trzecieski J. O naturze roślin i zwierząt.
Ubysz. A. Chart. Lwów 1880.
Ustawy łowieckie i regulamin dla myśliwych. Lwów 1883.
Walecki A. Systematyczny przegląd ryb krajowych. Warszawa 1864.
Weeber L. O odtylcowych systemach ręcznej broni palnej. Lwów 1883.
Wodzicki K. hr. O sokolnictwie i ptakach myśliwskich. Warszawa 1858.
— Ruja sarn. Lwów 1883.
— Wspomnienia z życia łowieckiego. Lwów 1881.
Wrześniowski A. Uwagi o układaniu wyżłów. Warszawa 1879.
Zbiór ustaw i rozporządzeń tyczących się ochrony lasów i polowania. Lwów 1875.

[illegible]

[illegible]

Bellecroix Z. La chasse pratique. Paris.
— Les chasses françaises. Paris.
— Le dressage du chien d'arrêt. Paris.
Bemelmans J. Conseils aux chasseurs. Paris.
Benberg R. A. Waidschnepfe. Berlin 1866.
Berg C. H. Pürschgang im Dickicht. Dresden 18[illegible]
Beta H. Wirthschaftliche Werth der Wasserhühnerzucht durch Fischzucht. Berlin 1873.
*Bibliothek für Jäger u. Jagdfreunde. Leipzig 18[illegible]–1884: 1. Feichtinger F. Jagdhistorische Rückblicke 2. Dombrowski E. Das Streifen. Treibjagd in Feld u. Wald auf Niederjagd. 3. Droste Hülshoff. Zur Geschichte d. Fasanerien. 4. Feichtinger J. Jagdwaffen und Jagdmethoden. 5. Meyerinck E. Jagdschloss Königswusterhausen. 6. Tchusi-Schmidhoffen Schneehühner Europas. 7. Feichtinger J.

[illegible]

Bosse M. [illegible]
— Fischzucht. Berlin.
Bosch [illegible] Spürhunde. Berlin 1879.
— Hong de [illegible]. Berlin 1879.
Boyard Manuel du chasseur. Paris 1862.
*Brandels F. Handbuch d. Schlingenstellens. Wien 1881.
*Brandt J. H. Naturgesch. d. Eulen. Petersb. 1860.
*Brehm A. E. Thierleben. 8 Bde. Leipzig 1876.
*— Thiere d. Waldes. Leipzig 1864.
Buch der Hundeliebhaber. Stuttgart 1876.
Bungartz J. Kynos. Racen-Reinheit d. Hundes. Stuttg.
— Jagdbuch Thiere Europas. Stuttgart.
Bujanovic L. Geschichte meiner 10 Vorstehhunde. Wien 1882.
Caillard P. Des chiens anglais de chasse. Paris.
Capron E. Traité pratique des maladies des chiens. Paris.
Carbonnier P. Guide prat. du pisciculteur. Paris 1864.
Chabot etc. La chasse du chevreuil. Paris.

Chasse et pêche. Bruxelles.
Chenu J. C. des Murs P. La fauconnerie. Paris 18
— Ornithologie du chasseur. Paris 1870.
Cherville Contes de chasse et de pêche. Paris.
Clamart J. A. Pratique de la chasse. Paris.
Clater F. Hundearzt u. Dressiren. Quedlinburg 18
Cogho dr. Erstlingsgeweih d. Edelhirsches. Leip. 18
Corneli R. Jagd u. ihre Wandlungen. Leipzig 18
— Der Dachshund. Berlin.
— Der Fischotter. Berlin 1884.
— Die deutschen Vorstehhunde. Berlin. Parey.
Cronau C. Die Fasanen. Strassburg 1884.
*Cossmann V. Wald u. Jagdstudien. Wien 1879.
— Das Jagdschloss. Wien 1884.
Dadler W. Erziehung d. Hunde. Quedlinburg 18
De la Blanchère H. Les chiens de chasse. Paris 18
— La pêche et les poissons. Paris 1868.
De Lage, de la Rue, Cherville Traité des chasse 2. vol. Paris.
De la Rue etc. Les chiens d'arrêt français et angla Paris.
— Le lièvre. Paris.
— Les chasses imperiales. Paris.
Delius A. Teichwirtschaft. Berlin 1875.
De Thiers L. La chasse au coq de bruyere. Paris.
Deyeux. Le vieux chasseur. Paris 1868.
*Diezel F. Niederjagd. Berlin 1880.
Dimnitz L. Jagd in Oesterreich. Wien.
Doebner E. P. Dr. Handbuch der Zoologie. 2 B Berlin.
*Dombrowski R. Aus d. Tagebuche e. Wildtödter Wien 1878.
— Allg. Encyklopädie d. Forst. u. Jagdwissensch ten. Wien.
— Waldbrevier. Wien 1885.
— Altdeutsches Waidwerk. Wien 1887.
— Geweihsbildung d. europ. Hirscharten. Wien 188
— Der Jäger. Wien.
— Chronik der Jagdbeute. Wien 1884.
*— Das Edelwild. Wien 1876.
*— Der Fuchs. Wien 1883.
— Der Wildpark. Wien 1885.
*— Das Reh. Wien 1875.
*— Lehr u. Handbuch für Berufsjäger. Wien 188

Dombrowski R. 12 Gebote für den Waidmann. Wien 1886.
Döbel H. W. Jäger-Practica. Leipzig 1876.
Dreher C. Lustige Jagd. Stuttgart 1884.
— Die Schusszeit. München.
Dressur d. Hühnerhundes. Leipzig 1831.
Droste-Hülshoff. Jagd-Album. Leipzig
Ebrenkreutz B. Jagdliebhaber. Weimar 1856, 1873.
— Angelfischerei etc. Quedlinburg 1874.
Enderes A. Federzeichnungen aus d. Thierwelt. Leipzig 1879.
Fischer J. Das Frettchen. Frankfurt 1883.
Frehse A. F. Fang u. Jagdmethoden. Quedlinb. 1874.
Fitzinger L. J. Der Hund. Tübingen 1876.
Flemming H. F. Volkom. deutsche Jäger. Leip. 1719.
Fischereiindustrie (H. B. Bergau 1873.).
Forst u. Jagdkalender (J. Zenker). Prag 1884.
Forstgesetz u. Jagdgesetz. Wien 1883.
Foudras. La vénérie contemporaine. Paris 1861.
Frankenberg J. Gf. Der gerechte Waidmann. Breslau 1881.
Frehse A. T. Fang u. Jagdmethoden. Quedlinburg.
Fric A. Künstliche Fischzucht in Böhmen. Prag 1874.
— Flussfischerei in Böhmen. Prag 1874.
Friedrich P. Fang d. Raubzeuges. Trier 1877.
— O. Pflege d. edlen Hundes. Leipzig 1876.
Fürst H. Forst u. Jagd Lexikon. Berlin 1887.
— Illustrirtes Forst u. Jagd-Lexicon. Berlin 1886.
Fuchs (der) seine Jagd. Breslau 1880.
Garnier P. La venerie au XIX siecle. Paris 1881.
— Les tueurs de lions et de panthères. Paris.
Gayot E. Le chien. Paris 1876.
Gaillard H. Les chasses dans les deux mondes. Paris 1864.
— Coups de fusil et coup de vent. Paris.
Ganghofer L. Atmer und Jägerleut.
Geyer D. Auerhahnbalz. Graz 1875.
Girtanner A. Alpensteinbock. Trier 1878.
*Glaser L. Leben u. Eigenthümlichkeiten in d. mittleren u. niederen Thierwelt. 2 T. Leipzig 1870.
Goedde A. Jagd in Deutschland. Berlin 1874.
— Fasanenzucht. Berlin 1873.
— Der Wildpark. Leipzig 1881.
— Die Jagd im ganzen Umfang.

*

Gottwald (. . . . über d. Biber). Nürnberg 18
Gotweis W. Das Buch v. gesunden u. kranken Hun
Leipzig 1880.
Graesse J. G. Jägerbrevier. Wien 1869, 1875.
Graessner F. Die Vögel v. Mitteleuropa. Berlin 18
Grasshey O. Racekennzeichen d. Hunde. Münch
1883.
Gronau C. Fasanenpflege. Strasburg 1884.
*Grunert J. T. Jagdlehre. 2 T. Hannover 1880.
— Jagdgesetzgebung Preussens. Trier 1885.
*— Unterricht im Jagdwesen. Hannover 1880.
Haack H. Rationelle Fischzucht. Leipzig 1872.
Hammer G. Jagdbilder. Glogau 1863.
— Hubertusbilder. Glogau.
Harder M. Jagd in Bildern. München.
Hartert E. Feinde der Jagd. Berlin 1884.
Hartig G. L. Lehrbuch für Jäger. Stuttgart 1877.
— Lexikon für Jäger. Berlin 1875.
Hegewald. Gebrauchshund zur Jagd. Leipzig 1881.
— Hühnerhund. Leipzig 1881.
— Engl. Hühnerhund als Gebrauchshund. Wien.
Häufler W. Fangen d. schädl. Raubthiere. Schweid
nitz 1881.
*Herdt v. Hutten. Der wohlerfahrene Jäger. Wien
1866.
Herings H. T. Handbuch für Hundeliebhaber. Stut
gart 1882.
Hering H. T. Kynosophie. Stuttgart 1876.
Herstadt C. Das Jagdhund. Neuwied 1879.
Hildt K. Das Reh. Klagenfurt.
Houdonville. Chasse à tir. Paris 1880.
Hirschfeld A. Hühnerhund-Prüfungssuchen. Weimar
1883.
Hlista M. Hundefreund. Wien 1876.
Hochstetter W. Das Kaninchen. Berlin 1880.
Hoffmann J. Die Waldschnepfe. Stuttgart.
— L. Rudel Axishirsche. Stuttgart.
Hoffer B. Die ganze Jägersprache. Basel 1863.
Hahnau A. L. Zucht aller Hunde. Quedl. 1865.
Holster L. Idiotismus venatorius. Düsseldorf 1855.
*Horn O. Handbuch d. Hundesport. Wien 1882.
*— Handbuch d. Jagdsport. Wien 1882.
Horrocks J. Kunst d. Fliegenfischerei. Weimar 1874.

Hundestammbuch (schweizerisches). Zürich 1884.
Jagdbuch Herrn Petermanns. München 1870.
— (deutsches). Berlin 1880.
— (österreichisches). Wien 1883.
Jagdkalender (Weeber Brünn; Dombrowski Wien;
Judeich Berlin; Guben 1871; Erfurt 1870; Goh-
lis 1874; Wels 1874; Ollmütz; Glauchen 1871).
Jagdgesetze für d. preuss. Staaten. Berlin 1870, 1880.
Jagdkunde (praktische) im Rucksack v. C. E. Thün-
gen. Würzburg 1879.
Jagdthiere Deutschlands. Wien 1866.
Jäger B. Bilder u. Geschichten aus d. Thiergarten.
Leipzig 1874.
— Fischbuch. Wien 1871.
Jägercabinet. Brünn 1792.
Jahrbuch d. preussischer Forst. u. Jagdgesetzgebung
(Denckelmann). Berlin 1884.
Jegierek J. Die Jagdbarkeit. Wien 1885.
Jester L. C. Die kleine Jagd. Leipzig 1884.
Joigneaux P. Pisciculture. Paris.
Kegel C. Neue Methode zur Abrichtung d. rohen u.
Correction d. verdorbenen Hühner u. Vorsteh-
hunde. Wiesbaden.
Kintze G. Karpfenzucht u. Teichbau 1885.
Keller F. C. Die Gemse. Klagenfurt 1885.
— Rehwildkarte d. österr. Monarchie. Klagenfurt
1886.
Kehrein J. Wörterbuch d. Waidmannssprache. Wies-
baden 1871.
Kobell A. Wildanger. Stuttgart 1859.
Kochitzky D. C. Erziehung d. Hundes. Leipzig 1882.
Konhäuser E. Krankheiten d. Hundes. Wien 1874.
Krieger D. Hohe u. niedere Jagd. Trier 1878.
Krnka K. Zukunftsgewehr. Wien.
Kremar C. Erfindungen in d. Waffentechnik. 1885.
La Vallée J. La chasse a courre. Paris 1856.
— Recits d'un vieux chasseur. Paris 1860.
Lederstrumpf. Der Fuchs. Breslau 1880.
Leo M. R. Der Hund. Stuttgart 1875.
— Krankheiten des Hundes. Leipzig 1880.
— O. V. Wildgarten. Leipzig 1868.
Leroy E. Aviculture, faisans, perdrix. Paris.
Liebermann. Waidmannssprache. Köln 1868.

Liebich C. Compendium d. Jagdkunde. 1855.
Loeffler C. Hohes Federwild. Berlin 1862.
Martin P. L. Das Vogelhaus u. s. Bewohner. W
mar 1883.
— Taxidermie. Wien.
Maximilian I. Kaiser. Geheimes Jagdbuch. Wien 18
Meunier V. Les grandes chasses. Paris 1867.
Meyer J. Pract. Fischzüchten. Berlin.
— Handbuch d. Fischerei-Sports. Wien 1881.
— A. Jäger Vademecum. Berlin 1877.
— Hirschgeweihsammlung. Dresden 1883.
*Meyerinck R. Naturgeschichte d. in Deutschla
sich befind. Wildes. Leipzig 1879.
Miller M. Jagdwesen d. Griechen u. Römer. Münch
1883.
Morsch C. Die Jagd. Lexikon. Brugg 1877.
Müller A. Höhere Thierwelt. Leipzig 1869.
— Wohnungen, Leben u. Eigenthümlichkeiten
höheren Thierwelt. Leipzig 1869.
— C. Leitfaden zur Einführung d. Lehrlinge in
Forst- u. Jagdwesen. Berlin 1877.
— A. Der Hund u. seine Jagd Frankfurt 1879.
*Myslivost. Prirucna kniha pro myliwce (J. F. Cer
Praga 1883.
Neu J. S. Teichwirtschaft. Bautzen 1859.
Neumann J. Heutige Jagd-, Scheiben- u. Sehr
Waffen. Weimar 1872.
Niklas K. Teichwirthschaft. Stettin 1880.
*Nolde F. Aus d. Jägerpraxis. Berlin 1873.
*— Galerie edler Hunderacen. Leipzig 1876.
*— Hühner u. Vorstehhund. Leipzig 1876.
*— Jagd u. Hege d. europ. Wildes. Berlin 1883.
Nowacki A. Jagd oder Ackerbau.
Opel E. Forstliche Zoologie. Wien 1869.
Oppel K. Thiergeschichten. Wiesbaden 1873.
Oswald F. Der Forstehhund. Ratibor 1855. Leip. 18
*Petermann V. Jagdbüchlein für Diletanten u. ang
hende Jagdliebhaber. Wriezen 1870.
— Jagdbuch. München.
Pfaff A. Behandlung d. Wildes u. Fische, vom T
bis zur Verwendung in d. Küche. Frankfurt.
*Pieper A. Fang d. Raubzeiges. Moeurs 1880.
— Was leisten moderne Gewehre. Berlin 1884.
Pohl G. Dressur engl. Vorstehhunde. Leipzig 17

Polet F. Chasseur à la becasse. Paris.
Poly Ch. Traité d'equitation pratique etc. Paris.
Ponitz F. K. Jagdkunde. Kolin 1884.
Quensell C. G. Arbeit d. Schweisshundes. Celle 1881.
— Züchtung, Erziehung d. Gebrauchshundes. Ber
lin 1883.
— Hüttenjagd auf Raubzeug. Berlin 1884.
Regel C. Geheimnisse d. Fuchsfanges. Petersb. 1878.
Regener E. Jagdmethoden. Potsdam 1880.
Renner Jagd. Manual. Münster 1884.
Reuter F. Wilde Fasanenzucht. Berlin 1875.
Révoil B. Histoire de chasses. Paris 1875.
— Une chasse par minute. Paris 1875.
Ridinger J. E. Jagd-Album. Berlin.
*Riesenthal O. Das Waidwerk. Berlin 1880.
*— Die kleine Jagd (Jester). Leipzig 1884.
*— Jagd-Lexikon. Leipzig 1882.
— Kennzeichen unserer Raubvögel. Wien.
— Raubvögel Deutschlands. Berlin 1877.
Rissmann A. Ausübung der Jagd. Dresden.
Rohr L. Das Birkwild. Klagenfurt 1885.
Rosner J. Jagdsignale u. Fanfaren. Pless 1881.
*Rosmässler C. A. Thierwelt 1856.
Roth V. Gesch. d. Forst. u. Jagdwesens in Deutsch
land. Wien 1879.
Röttinger. Zucht d. Fasenen. Wien 1882.
Rudolf Erzherzog. Jagden und Beobachtungen. Wien
1887.
Rühlich C. F. R. Praktische Angler. Reudnitz 1871.
Sammlung interess. Jagdbilder (Heicke). Wien.
Schalaschek A. Schon- und Schusszeit des Wildes.
Wien 1881.
Schauer E. Murmelthiere u. Zieselmäuse Polens u.
Galiziens. Krakau 1865.
Schenk. Deutscher Jagdbrevier. Leipzig 1878.
— Erhaltung e. guten Rehstandes.
Schlegel H. Traité de fauconnerie. Leiden 1843—53.
Schmid A. Jagd auf reissende Thiere in Britisch-
Indien. Leipzig 1882.
Schneider C. Pürsche auf d. Rehbock. Gohlis 1874.
Schopf J. F. Jagdverfassung. Pest 1858.
— Wilderer-Predigt. Klagenfurt.
Schuckmann H. Waidmanns Wörterbuch. Berlin.
Schulz N. A. Fasanengarten. Wien 1872.

Schussbuch u. immerwährender Jagdkalender. B... lin 1883.
Sclafer H. La chasse et le paysan. Paris 1868.
*Shaw V. Das illustr. Buch vom Hunde. Leipzig 18...
Sourbe M. Le tir de chasse raisonné. Paris 188...
Spatny F. Zabavy myslivecke. Praga 1865.
— Deutsch-böhm. Wörterbuch. Prag 1876.
Stahlschmidt F. Anleitung z. Fuchs, Marder, ... schotter, Iltiss Fang. Neuwid 1874.
Sylvan. Jagdbilder aus Siebenbürgen. Minden 18...
*Thüngen E. Bilder aus d. Thierleben. Stuttg. 18...
*— Der Hase. Berlin 1878.
*— Das Rebhuhn. Weimar 1876, 1884.
*— Fragmente für Jäger. Stuttg. 1870.
*— Dressur d. Hunde. Würzburg 1877.
*— Jagdhund Weimar 1882.
*— Jahreszeiten d. Waidmanns. Wien 1881.
*— Nieder-Wildbahn. 1868.
*— Praktische Jagdkunde im Rucksack: 1. Einleitu... in die praktische Jagdkunde. 2. Das Rehwild ... dessen Jagd. 3. Jagd auf Schwarzwild. 4. Wilde... u. deren Jagd. 5. Waldschnepfe u. deren Ja... 6. Auerwild in d. dessen Jagd. Würzburg 18...
— Streifzüge u. Jagdgeschichte. Leipzig 1876.
*— Vademecum für Hundefreunde. Hamburg 18...
*— Waidmannsheil. Leipzig 1876.
Train K. Waidmanns neue Practica. Weimar 187...
Tryberg C. Neues Waidmannsbuch. Leipzig 1874.
*Tschudi J. J. Handbuch für Jäger v. G. F. D... trich aus dem Winckell. 2 Bände. Leipzig 186...
Tümler B. Wild u. Waldbilder. Freiburg 1885.
Vasserot C. Manuel du chasseur. Paris 1862.
Verardi M. List über List, so fängt man Füchs... Weimar 1873.
Viardot L. Souvenirs de chasse. Paris 1854.
Vogt C. Künstliche Fischzucht. Leipzig 1875.
Vorstehhund etc. Leipzig 1875.
Waibl O. Aus dem Walde u. Jägerleben. Klagenfur...
Waidmann A. Der Fasan etc. Ratibor 1775.
Waidmanns-Erinnerungen (Stieler). München 187...
— Feierabende. München 1876.
— Küche. Köln 1871.
Waldersee F. Der Jäger. Berlin 1865.
Weeber. Jagdtaschenbuch. Brünn 1865.

Wessely J. Dienstunterricht für Forst u. Jagdwirthe. Oesterreichs 1868.
Westermeyer G. Leitfaden für Jäger u. Förster Examen 1885.
Wildhagen F. Jagdthiere Russlands. Leipzig 1876.
*Wildungen L. C. Schriften für Jäger. Kassel 1878.
Willkomm M. Waldbüchlein. Heidelberg 1880.
*Winckell D. Handbuch für Jäger. 2 Bde (Tschudi). Leipzig 1878.
Wurm W. Das Auerwild. Stuttgart 1874.
Zborzil E. Dressur d. Hunde. Berlin 1875.
— Mnemonische Dressur d. Hundes. Berlin 1875.
Zeiller L. Führer in d. Angelkunst. Wien 1873.
Ziegler L. Federwildjagd. Hannover 1875.
— Klipphausen Behandlung, Ausübung u. Benützung der Jagden. Berlin 1870.
Zimmer A. Jagdfeuergewehre. Darmstadt 1877.
Zürn. Wuthkrankheit d. Hunde. Leipzig 1876.

Czasopisma.

Aus Wald und Haide (O. Riesenthal). Trier 1878.
Blaetter (forstliche). Zeitschrift für Forst u. Jagdwesen (J. T. Grunert u. O. V. Leo). Leipzig 1875.
La chasse illustrée. Paris 1880—1884, 1885—1888.
Diana. Blaetter für Jagd u. Hundefreunde. Stuttgart 1873—75.
— Organ d. schweizerischen Jägervereins. Geneve 1883.
*Hai. Casopis pro leśniky, myslivce a pratele prirody. (J. Doležal). Praga 1881—88.
Der Hund. Organ für Züchter (Schmiedeberg). Leipzig.
— (illustrirte) W. H. Nitzsche. Leipzig 1875.
*— (A. Hugo). Wien 1875—83.
— (allgemeine). Dr. G. Heyer. Leipzig.
— (neue deutsche). Berlin 1884—85.
*Mittheilungen d. n. ö. Jagdschutzvereins (R. Markowsky). Wien 1882—88.
— d. steierischen Jagdschutzvereins. Graz 1883.
— d. Schutzvereins für Jagd u. Fischerei in Salzburg 1883.
Mittheilungen des mährischen Jagdschutzvereins. (Mann). Brünn 1883.

Monatsschrift für Forst u. Jagdwesen (Dr. F. Ba
Stuttgart 1875.
Organ für Schützenwesen u. Jägerei (Retemey
Nitzsche). Leipzig 1873.
Schützen u. Wehrzeitung (deutsche) H. M. Hausch
Bremen 1875.
Vereinsschrift für Forst-Jagd u. Naturkunde (Sc
ler, Schmidt). Prag.
*Der Waffenschmid (F. Brandeis). Prag 1883–8
Waidmann (F. v. Ivernois). Göhlis 1875.
*Waidmannsheil (F. Leon). Klagenfurt 1883–1
Waldhütte (J. Doleżal). Prag 1877 - 88.
Wurm W. Das Auerwild. Wien 1885.
Zeitschrift für Forst u. Jagdwesen (B. Danckelma
Berlin 1875—1885.

DZIAŁ RYBACKI

Towarzystwo rybackie w Krakowie.

Prezes tego Towarzystwa Dr. M. Nowicki w Sprawozdaniu za r. 1878. i 1880. następny podaje wywód zawiązania się jego: „Towarzystwo rybackie ukonstytuowało się d. 24. Sierpnia 1879 r. i przyjęło na siebie sprawę rybacką, którą przedtem sam podjąłem. Było ono rzeczywiście oddawna pożądanem dla zaradzenia ubytkowi ryb, spowodowanemu nierządnem rybołowstwem i zaniedbaniem gospodarstwa rybnego, tem bardziej, że kraj nasz posiada obfitą sieć wód bałtycko-czarnomorskich z ich źródłowiskami, a w tych wodach kilkanaście cennych ryb, nadających się do zyskownego gospodarstwa rybnego, jak n. p karp, lin, sandacz, sudak, łosoś, pstrąg, lipień, węgorz, brzana, boleń, cyrta, wyrozub, czeczuga, jesiotr. Wszakże dopiero w r. 1879. zaszły u nas okoliczności, sprzyjające wejściu w życie Towarzystwa rybackiego, gdy po wychowaniu i rozpuszczeniu przezemnie na wiosnę młodych łososi, lipieni i karpi w rzekach krajowych sprawa rybactwa nabrała rozgłosu i stała się powszechnie popularną, a co jeszcze ważniejsze, także sprawa pożądanej Ustawy rybackiej weszła na porządek dzienny, a tak jedno i drugie rokowało działalności Towarzystwa powodzenie. Na tej podstawie powziąłem myśl zawiązania Towarzyztwa rybackiego. Ostatecznie Walne Zgromadzenie z dnia 24. Sierpnia 1879 r. wybrało Wydział, uchwaliło Regulamin obrad dla Walnego Zgromadzenia i Statut dla Oddziałów Towarzystwa, upoważniając zarazem Wydział do ustanowienia Oddziałów po zatwierdzeniu ich Statutu, oraz czynienia wydatków na cele rybactwa. Taki jest przebieg sprawy zawiązania Towarzystwa rybackiego.

Skład Towarzystwa rybackiego.

Protektor J. Eksc. Włodzimierz hr. Dzieduszycki.

Wydział Towarzystwa: Przewodniczący Nowicki M
ksymilian, Dr. prof., Zastępca przewodniczące
Kluczycki Stanisław, Członkowie: Buszek Ja
Dr., Geisler Jan, Kornecki Wincenty, Mali
Antoni, Dr., Walentowicz Andrzej, Dr, Wojci
Mateusz.

Członkowie honorowi: Baird Spencer, prof w W
shingtonie; v. Behr, prezes Towarzystw
rybackiego w Berlinie; Born, M. v. d. w
ściciel dóbr w Prusiech zachodnic
J. Eksc. Dr. Dunajewski Julian, c. k. minis
finansów; Greliński Józef, sekretarz Towar
stwa gospodarczego we Lwowie; J. Ek
Potocki hr. Alfred, b. namiestnik Galicyi
Potocki hr. Artur, prezes Tow. rolniczego i To
Wzaj. ubezpieczeń; Siegler Juliusz d'Eberswa
pełnomocnik dóbr; J. Eksc. Wodzicki hr. Ludwi
były marszałek krajowy; J. Eksc. Baron
Ziemiałkowski Florjan. c. k. minister dla G
licyi: Dr. Zyblikiewicz Mikołaj, b. marsza
krajowy †.

Członkowie dożywotni: Ces. król. Dyrekcya do
i lasów w Bolechowie; Arcyksiążęca D
rekcya dóbr w Cieszynie; Hr. Bran
Władysław; Hr. Branicki Konstanty; Kluczyc
Stanisław; Dr. Madurowicz Maurycy; Dr.
wicki Maksymilian: Pławicki Feliks; Hr. Potoc
Adamowa; Hr. Potocki Artur; Hr. Potoc
Andrzej; Ces. król. Towarzystwo gospodarc
we Lwowie; Ces. król. Towarzystwo rolnic
w Krakowie.

Członkowie zwyczajni: Adamkiewicz Albert, Dr. prof
Albus Karol; Baraniecki Adrjan, Dr. prof
Biasion Alfred; Browicz Tadeusz, Dr. prof
Buszek Jan, Dr.: Domański Stanisław, D
Dura Józef, Dr.; Erard Ciechomski Wikt
Geisler Jan; Glixeli Władysław; Goebel Kar
Grabowski Kazimierz; Gralewski Fortun
Gretschel Karol; Hawełka Antoni; Homol
Edward; Horowicz Otton; Icheiser Michał, D
Jordan Henryk, Dr.; Kluczycki Franciszek

Kluczycka Monika; Korczyński Edward, Dr. prof.; Kornecki Wincenty; Kułaczkowski Dyonizy; Łazarski Józef, Dr. prof.; Molicki Antoni, Dr.; Mrazek Józef; Pareński Stanisław, Dr. prof.; Pieniążek Przemysław; Potocki hr. Antoni; Regec Franciszek; Swierz Leopold; Walentowicz Andrzej, Dr; Walkowski Jan; Warszauer Jonatan, Dr. Wentzel Konrad; Wilkosz Ferdynand; Wiszniewski Konstanty; Wiszniewski Ludwik, Dr.; Wójcicki Mateusz; Ziembiński Stanisław, Dr.

STATUT

krajowego Towarzystwa rybackiego w Krakowie

uchwalony na zebraniu Członków d. 13. Lipca 1879.

Cel.

§. 1. Celem Towarzystwa jest przyczyniać się do popierania, podnoszenia i ochrony rybactwa w kraju.

W szczególności Towarzystwo będzie łączyło swe czynności z odnośnem działaniem władz i właścicieli wód, zarybiało wody krajowe bałtyckie i czarnomorskie, pobudzało do tego drugich, podejmowało wszelkie usiłowania, które mogą potrzebom rybactwa krajowego pomódz, dochody z niego zapewnić albo pomnożyć, oraz rybę tanim pokarmem mięsnym uczynić.

Siedziba.

§. 2. Siedzibą Towarzystwa jest Kraków. Towarzystwo używa pieczęci z napisem: „Krajowe Towarzystwo rybackie w Krakowie".

Skład.

§. 3. Towarzystwo składa się z członków honorowych, dożywotnich i zwyczajnych, tudzież Protektora.

Na Protektora zaprasza Walne Zgromadzenie osobistość, która zajmuje wysokie i wpływowe stanowisko.

Członków honorowych mianuje dożywotnio Zgromadzenie walne z pośród osób w kraju lub za granicą,

które położyły szczególne zasługi na polu rybact
lub w popieraniu celów Towarzystwa.

Członkami dożywotnimi są ci, którzy jednoraz
zapłacą najmniej 50 złr. w. a.

Członkiem zwyczajnym może zostać każda s
płci obojga, która roczną wkładkę w wysokości 2
uiszczać będzie. Także korporacye, Towarzystwa i
kłady mogą przystąpić w tym charakterze do To
rzystwa i zastąpić się jednym z swych Członków.

Członkowie dożywotni i zwyczajni przystęp
do Towarzystwa przez zgłoszenie się do Wydz
bądź ustnie, bądź pisemnie.

O przyjęciu Członka rozstrzyga Wydział i m
takowego odmówić bez podawania powodów.

§. 4. Dla ułatwienia zadania swego, ustanaw
Towarzystwo dla różnych rzek kraju, stosownie
uznanej potrzeby: *a)* Delegatów, *b)* Komisye wy
nawcze, *c)* Oddziały Towarzystwa.

Fundusze.

§. 5. Fundusz Towarzystwa dzieli się na żela
i obrotowy.

a) Żelazny fundusz zbiera się z kwot złożon
przez Członków dożywotnich i ma być nietkni
Tylko w razie nadzwyczajnej potrzeby i to
uchwałą Zgromadzenia walnego może on
naruszonym, z tem jednak zastrzeżeniem,
zaraz z dochodów najbliższego roku jednego
dwu przywrócony ma być do pierwotnej wy
kości. Odsetki od niego mają iść do fundu
obrotowego.

b) Obrotowy fundusz zbiera się: *a)* z odsetek f
duszu żelaznego, *b)* z rocznych wkładek Czł
ków zwyczajnych, *c)* z datków dobrowolny
lub subwencyi i dochodów Towarzystwa wypły
jących z innych źródeł dozwolonych jako
odczytów, wystaw, zabaw i t. p. Użyty ma
wyłącznie na cele rybactwa krajowego.

Prawa i obowiązki członków.

§. 6. Każdy członek ma prawo głosu, wyb
i wybieralności, stawiania wniosków odnoszących
do celów Towarzystwa, wolnego wstępu na wysta
i zebrania towarzyskie, korzystania ze zbiorów

warzystwa, żądania od Wydziału objaśnień w spra-
wach rybactwa, otrzymywania pisma rybackiego,
gdyby Towarzystwo takowe wydawało. Nadto Człon-
kowie honorowi nie opłacają żadnej wkładki.

§. 7. Wszyscy Członkowie winni według swej
możności przyczyniać się do osiągnienia celów To-
warzystwa.

Każdy Członek dożywotni, przystępując kiedy-
kolwiek do Towarzystwa, ma złożyć ryczałtową sumę
najmniej 50 złr. na bezpowrotny fundusz żelazny
tegoż Towarzystwa.

Każdy Członek zwyczajny ma składać lub opła-
tnie przesyłać do kasy Towarzystwa na każdy rok
słoneczny w pierwszym tegoż kwartale kwotę 2 złr.
w. a. Przystępując w ciągu roku do Towarzystwa,
płaci całą wkładkę na ten rok.

§. 8. Członek zwyczajny, który mimo wezwania
nie zapłaci swej wkładki przez rok jeden, przestaje
być Członkiem Towarzystwa. Może atoli znowu do
niego przystąpić, jeżeli uiści całą wkładkę za czas
ubiegły.

O wykluczeniu Członka z Towarzystwa, stanowi
Wydział. Wolno jednak Członkowi wykluczonemu
odwołać się do Zgromadzenia walnego.

Członek występujący lub wykluczony, traci
wszelkie prawo do majątku Towarzystwa; nie zwraca
mu się też uiszczonej wkładki.

Zarząd Towarzystwa i jego kierownictwo.

§. 9. Zarząd Towarzystwa należy do Wydziału,
względnie do Prezesa lub jego Zastępcy, zaś naczelny
kierunek i kontrola do Zgromadzenia walnego.

Zgromadzenie walne.

§. 10. W szczególności należą do zakresu dzia-
łania Zgromadzenia walnego następujące sprawy:

a) Wybór Prezesa, Wiceprezesa i Członków Wy-
działu.

b) Zaproszenie Protektora i mianowanie Członków
honorowych na przedstawienie Wydziału.

c) Ustanowienie osobnych Oddziałów Towarzystwa
i określenie ich stosunku do niego.

d) Zbadanie dorocznego sprawozdania Wydziału o stanie Towarzystwa i czynnościach Wydziału.

e) Zbadanie i zatwierdzenie rachunków corocznie przez Wydział składanych i uchwalenie budżetu na rok następny.

f) Zezwolenie na naruszenie funduszu żelaznego pod warunkiem §. 5. określonym.

g) Uchwalenie wszelkich wniosków Wydziału i Członków, tudzież regulamin obrad i czynności Zgromadzenia walnego, niemniej regulaminu wystawienie przedstawienie Wydziału.

h) Uchwalenie wydawania peryodycznego pisma poświęconego sprawom rybactwa krajowego oraz założenia zbiorów z rybactwem związanie mających.

i) Uchwalenie zmian statutu, oraz rozwiązania Towarzystwa.

§. 11. Zgromadzenia walne są zwyczajne i nadzwyczajne. Zwołuje je Prezes lub Wiceprezes Towarzystwa.

Zwyczajne mają się odbywać w Krakowie zawsze w pierwszą niedzielę października każdego roku; zaś nadzwyczajne w Krakowie, lub w innych miejscowościach raz lub kilka razy do roku, stosownie do zachodzącej potrzeby, a to bądź z własnej inicjatywy Prezesa lub Wiceprezesa, bądź też na żądanie pisemne 5 Członków Wydziału lub 10 Członków poza Wydziałem, najdłużej w 14 dni po wręczeniu żądania.

§. 12. Uchwały na Zgromadzeniu walnem wymagają obecności przynajmniej 20 Członków i zapadają prostą większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos Przewodniczącego.

Tylko do uchwalenia rozwiązania Towarzystwa potrzebną jest obecność dwóch trzecich wszystkich Członków.

Gdyby Członkowie nie zebrali się w ilości powyżej oznaczonej, wtedy odroczy się Zgromadzenie walne do następnej niedzieli, a jego uchwały prostą większością głosów zapadłe, będą miały moc obowiązującą bez względu na ilość obecnych Członków.

Wydział.

§. 13. Wydział składa się z Prezesa, Wiceprezesa i 6 Członków wydziałowych, wybieranych przez Zgromadzenie walne (§. 10. *a)* na lat trzy.

Z pomiędzy Członków wydziałowych wybiera Wydział Sekretarza, Skarbnika i Konserwatora zbiorów.

Co roku występuje dwóch Członków wydziałowych, w miejsce których Zgromadzenie walne przeprowadza nowe wybory. W pierwszych dwóch latach los oznaczy Członków, którzy mają wystąpić. Członkowie występujący mogą być na nowo wybrani.

Urzędy Członków Wydziału są bezpłatne.

§. 14. Do zakresu działania Wydziału należy w szczególności:

a) Przyjmowanie Członków zwyczajnych i dożywotnich (§. 3.), oraz przedstawienie Członków honorowych i Protektora (§. 10. *b)*.

b) Zawiadywanie majątkiem i zbiorami Towarzystwa.

c) Wykonywanie uchwał Zgromadzeń walnych (§. 10).

d) Przygotowywanie spraw, których załatwienie należy do Zgromadzenia walnego (§. 10.), w szczególności wypracowanie sprawozdania dorocznego, zamknięcie rachunków, ułożenie budżetu (§. 10. *d, e)*.

e) Załatwianie wszelkich spraw niezastrzeżonych Zgromadzeniu walnemu.

f) Wybór i mianowanie Delegatów, Komisyj wykonawczych (§§. 4. 16. 17.) i Ankiet, niemniej przedstawienia dotyczące Oddziałów Towarzystwa (§. 10. *c*, 18.).

g) Uchwalenie regulaminu obrad Wydziału.

h) Utrzymywanie stosunków z Towarzystwami rybackiemi za granicą, tudzież z Towarzystwami gospodarczemi i innemi w kraju, które mogą ułatwić Towarzystwu spełnienie zadań na niem ciężących.

i) Zakładanie zbiorów z rybactwem związek mających (§. 10. *h)*

k) Wydawanie pisma rybackiego, skoro uchwalonem zostanie (§. 10. *h)*.

l) Udzielanie na żądanie Członkom Towarzystwa wyjaśnień w sprawach rybactwa (§. 6).

§. 15. Posiedzenia Wydziału są zwyczajne i n zwyczajne. Pierwsze odbywają się co kwartał k pierwszej niedzieli, zaś nadzwyczajne ile razy Pr lub Wiceprezes uzna tego potrzebę.

Do powzięcia prawomocnych uchwał Wydz potrzebną jest oprócz Przewodniczącego obec 4 Członków. Uchwały zapadają prostą większ głosów, a w razie równości takowych rozstr głos Przewodniczącego.

Delegaci i komisye wykonawcz

§. 16. Delegaci spełniają czynności poruczon przez Wydział, który ich mianuje (§. 14. *f*).

§. 17. Komisye wykonawcze składają się Członków, mianowanych przez Wydział (§. 14. *f*) one organami wykonawczemi Wydziału do pos gólnych gałęzi rybactwa krajowego lub zbad pewnych zagadnień rybactwa w teoryi i prak Mają prawo na swe posiedzenia zapraszać zna z głosem doradczym, choćby takowi nie byli C kami Towarzystwa rybackiego, a powinny zapra Członków Towarzystw gospodarczych, będących razem Członkami Towarzystwa rybackiego. U nowiony przez Wydział przewodniczący, reprezen Komisyą wobec Wydziału.

Oddziały Towarzystwa.

§. 18. Oddziały Towarzystwa zawiązują s podstawie niniejszego statutu (§. 4. 10.), z R zentacyą od Zarządu głównego niezależną. Stos Oddziałów do Towarzystwa, uchwała Zgromad walne na przedstawienie Wydziału (§. 14. *f*), k o tem zawiadamia właściwe Władze.

Załatwianie sporów.

§. 19. Wszelkie spory w sprawach Towarzy wynikające między jego Członkami albo mię Członkami a Zarządem, rozstrzyga jedynie sąd p bowny, wybrany przez strony spór wiodące z pos Członków Towarzystwa. Każda strona wybiera dw arbitrów, którzy wybierają superarbitra. Strona z zywająca zawiadomi stronę zapozwaną o wyb dwóch sędziów polubownych, a ta ma w ciągu

14 zawiadomić o wyborze swoich dwóch sędziów. W razie przeciwnym strona zapozywająca mianuje sama czterech sędziów.

Reprezentacya Towarzystwa.

§. 20. Prezes lub w zastępstwie tegoż Wiceprezes reprezentuje Towarzystwo na zewnątrz wobec Władz rządowych i krajowych.

Wszelkie pisma wychodzące od Towarzystwa oraz obowiązujące dokumenta podpisuje Prezes lub Wiceprezes i Sekretarz Towarzystwa.

Rozwiązanie Towarzystwa.

§. 21. Rozwiązanie Towarzystwa następuje w skutek uchwały Zgromadzenia walnego albo też z rozporządzenia Władz.

W razie rozwiązania Towarzystwa przekaże Zgromadzenie walne majątek Towarzystwa innym rybackim Towarzystwom w kraju, albo też Towarzystwom mającym pokrewne cele.

Statut ten zatwierdziło Wysokie c. k. Namiestnictwo rozporządzeniem z dnia 2. Sierpnia 1879 r. L. 38.265.

USTAWA

z dnia 19. Listopada 1882.

o niektórych środkach ku podniesieniu rybactwa na wodach śródkrajowych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam jak następuje:

§. 1. Polityczna władza krajowa oznaczy i ogłosi czas ochrony dla cenniejszych gatunków ryb, żyjących w wodach krajowych, uwzględniając pory ich tarła.

§. 2. Ktokolwiek w czasie ochronnym pewnego gatunku ryb złowi rybę żywą tego gatunku, powinien ją zaraz z należytą ostrożnością wpuścić napowrót do wody.

§. 3. Polityczna władza krajowa może dla p
wnych wód, uwzględniając porę tarła cenniejszy
gatunków ryb, w tych wodach przeważnie się zna
dujących lub odchować się mających, ustanowić por
w których łowienie ryb w tych wodach zupełnie za
niechane być ma, o ile wobec mieszanego zarybien
można ustanowić takie pory, bez znacznego uszcz
plenia w rybołowstwie przez wynikłe ztąd wykluczen
łowienia ryb nietrących się.

§. 4. W porach ustanowionych i ogłoszony
w myśl §. 3. nie wolno ryb łowić w dotyczącej wodz

Mianowicie nie wolno w niej zastawiać sie
więcierzy, las, pastek i tym podobnych przyrząd
do łowienia, a już przedtem zastawione należy pr
rozpoczęciem się czasu zakazu uprzątnąć lub do p
łowu ryb niezdatnemi uczynić.

§. 5. Polityczna władza powiatowa może upr
wnionym do rybołowstwa lub za ich zgodą, także inny
osobom dozwolić wyjątków od zakazów §§. 2. i
w celu sztucznego chowu ryb lub umiejętnych bada

Również może polityczna władza powiatow
w celu odłowienia ryb drapieżnych, o tyle zezwoli
na wyjątki od zakazu §. 4., o ile władza krajowa
ustanawiając czas zakazu, sobie nie zastrzeże udzie
lenia takich pozwoleń.

We wszystkich takich przypadkach polityczn
władza powiatowa ma wydawać osobne certyfikaty
opiewające na imię z oznaczeniem wody i innych
istotnych okoliczności zezwolenia.

Certyfikaty należy publicznym organom bezpie
czeństwa tudzież organom straży, do nadzorowani
rybnych wód ustanowionym, na ich żądanie be
oporu okazywać.

§. 6. Nie wolno do połowu ryb używać dynamit
i innych eksplodujących materyałów, oraz takich
środków, które na pewnym obszarze ryby odurzają
lub zabijają, jak n. p. rybiej trutki, wroniego oka
wapna lub odwarów roślin.

W przypadkach wykazanej potrzeby, może poli
tyczna władza krajowa dozwolić użycia materiałów
eksplodujących.

§. 7. Nie wolno na przepustach jazów i szlu
zawieszać węcierzy, plecionek i innych przyrządów
do samołowu ryb.

§. 8. Dalsze zakazy co do pewnych sposobów, środków lub przyrządów rybołowczych w ogóle, dla stanu rybnego szkodliwych, może polityczna władza krajowa wydać dla poszczególnych wód lub dorzeczy, zarazem też w szczególności ustanowić, w jakich granicach należy zastawiać przyrządy rybołowcze, żeby celem utrzymania gatunku ryby, przeciągu ryb nie tamować zupełnie, lub nie utrudniać zbytecznie.

Jeżeliby jednak w wykonaniu tych postanowień miał być wydany zakaz używania nadal sieci dotychczasowych, to należy dla dalszego używania takich dotąd używanych sieci pozostawiać najmniej dwuletni przeciąg czasu.

§. 9. Dla wód, które sięgając po za obręb terytoryalny podległy niniejszej ustawie, wskazują potrzebę lub stosowność zgodnego postępowania z innemi krajami lub władzami państwowemi, wyda Minister rolnictwa postanowienia względnie zakazy w §§. 1. 3. i 8. wspomniane.

§. 10. Przybory rybackie pod nieobecność rybaka zastawione do połowu ryb, winne być zaopatrzone znakiem, urzędowi gminy nadbrzeżnej do wiadomości podanym, po którym można poznać do kogo należą.

§. 11. Postanowienia §§. 1—10. nie dotyczą stawów i innych zbiorników wody, w celu chowu ryb założonych, bez różnicy, czy one łączą się lub nie z wodą bieżącą.

§. 12. Polityczna władza krajowa postanowi i ogłosi, których gatunków ryb celem utrzymania odpowiedniego zarybienia nie wolno poniżej pewnej miary lub w pewnych czasach ani sprzedawać, ani w domach gościnnych podawać.

§. 13. Polityczne władze powiatowe zarządzą co należy, ażeby przy użytkowaniach wód, które wedle ustaw regulujących prawo wodne, nie wymagają pozwolenia władzy, zapobiedz o ile możności szkodom w rybactwie.

Zarządzenia te poczynione będą przy wydaniu przepisów policyjnych przewidzianych w wyż wspomnianych ustawach o powszechnem uregulowaniu wykonywania takich użytków wodnych z urzędu, zresztą zaś na żądanie uprawnionego do rybołowstwa, i należy przytem baczyć szczególnie na uchylenie szkodliwych niepokojeń tarlisk.

§. 14. W razie urządzenia zakładów przemysłowych lub innych, które wymagają użytkowania wody a do których według ustaw regulujących prawo wodne tudzież obowiązujących ustaw przemysłowych i innych potrzeba pozwolenia władzy, należy do rozpraw dotyczących zawsze wzywać także interesowanych w tym uprawnionych do rybołowstwa, i uzasadnione ich zarzuty odpowiednio uwzględniać.

§. 15. Przekroczenia tej ustawy i wydanych na jej mocy przepisów, o ile nie podpadają powszechnej ustawie karnej, będą władze polityczne karały grzywną od pięciu do pięćdziesięciu złotych, która to grzywna w razie ponownego przekroczenia jak i wówczas, jeżeli zarybieniu znaczną wyrządzono szkodę, może być podwyższoną do stu złotych.

Gdy uznany za winnego nie jest w stanie grzywnę uiścić, to należy ją zamienić na karę aresztu, a w takim razie pięć złotych liczy się za jeden dzień aresztu.

W razie przekroczenia postanowień §§. 2. 4. i 7., tudzież zakazów wydanych na mocy §§. 3. i 5. należy zarazem orzec konfiskatę ryb wbrew przepisowi złowionych, oraz narzędzi rybackich bezprawnie użytych. Grzywny oraz kwoty otrzymane ze sprzedaży zabranych przyborów rybackich i ryb, wpływają do osobnego funduszu ku podniesieniu rybactwa, którym zarządza Wydział krajowy.

Zabrane przybory rybackie rodzajów niedozwolonych, należy przed sprzedaniem uczynić niezdatnemi do dalszego użytku w formie zakazanej.

§. 16. Przełożeni gmin i obszarów dworskich, c. k. żandarmerya i organa policyi wodnej, są obowiązani czuwać nad przestrzeganiem przepisów tej ustawy i dostrzeżenie przekroczenia podawać do wiadomości władzy politycznej.

Ten sam obowiązek cięży w szczególności także na organach policyi targowej względem zakazów, na mocy §. 12. wydanych.

§. 17. Uprawnionym do rybołowstwa osobom i gminom wolno swoim, dla ochrony innych interesów mianowicie dla ochrony kultury polowej lub leśnej włącznie z polowaniem już ustanowionym organom straży, powierzać także nadzorowanie i ochronę rybactwa, i w tym celu zarządzić odebranie od nich

przysięgi przez polityczną władzę powiatową według roty ustanowionej przez władzę krajową.

Wolno im także wyłącznie dla rybactwa ustanowić zaprzysiężone organa straży, jeżeli one posiadają warunki przepisane dla straży polowej.

Do ustanowionych w ten sposób organów nadzoru i ochrony rybactwa stosują się przepisy obowiązujące w ogóle co do straży polowej, a co do ich urzędowego stanowiska, przepisy ustawy państwowej z dnia 16. Czerwca 1872. Dz. pr. p. nr. 84.

§. 18. Organom do bezpośredniego nadzoru rybactwa w myśl §§. 16. i 17. powołanym, służy w szczególności prawo i obowiązek:

a) nadzorować rybne wody swojego okręgu służbowego, jazy, śluzy, tamy, komory na koła wodne, bortnice, izbice i t. d., o ile te urządzenia dotyczą rybactwa;

b) rewidować łodzie rybackie, sadze ryb i przybory rybackie;

c) konfiskować ryby i przybory rybackie, jakoteż aresztować w myśl ustawy z dnia 16. Czerwca 1873. (Dz. pr. p. nr. 84).

§. 19. Polityczne władze powiatowe mają się o to starać, ażeby postanowienia §§. 2. 4. 6. 7. 19. i 15. tej ustawy, oraz przepisy wydane na mocy §§. 1. 3. 8. 12. i 13. przypomniano w gminach nadbrzeżnych corocznie w czasie ku temu najstosowniejszym, przez ogłoszenie tychże w sposób w miejscu używany.

§. 20. Celem ustanowienia przepisów, które wydane być mają w wykonaniu §§. 1. 3. 8. i 12. tej ustawy, zasięgnie polityczna władza krajowa, względnie Minister rolnictwa (§. 9.) zdania znawców i Wydziału krajowego.

Co do ograniczeń użytkowania wody, które polityczna władza powiatowa w myśl §. 13. zarządzi, ma również i ta władza wysłuchać wprzód zdania znawców.

§. 21. Wykonanie tej ustawy poruczam Ministrowi rolnictwa i Ministrowi spraw wewnętrznych.

Gödölö, dnia 19. Listopada 1882.

Franciszek Józef w. r.

Taaffe w. r. *Falkenhayn* w. r.

Nr. 58.

Rozporządzenie

c. k. Namiestnictwa Galicyi z dnia 28. Czerwca 18[8] l. 6551/pr., przeprowadzające ustawę krajową dla G[a]licyi z dnia 19. Listopada 1882. Dz. ust. kr. nr. [5] z r. 1883., dotyczącą niektórych środków ku pod[no]sieniu rybactwa na wodach śródkrajowych.

W wykonaniu §§. 1. 3. 5. 8. 12. i 17. krajowej ustawy dla Galicyi z dnia 19. Listopada 1882. (Dz. ust. kr. nr. 57. z roku 1883.), zasięgnąwszy zdania znawców i galicyjskiego Wydziału krajowego, tudzież na podstawie rozporządzenia c. k. Ministeryum rolnictwa z dnia 16. Czerwca 1883., l. 5861. rozporządza się względem wykonywania rybołowstwa co następuje:

Art. I. (do §. 1. i 2. ustawy). Dla wymienionych poniżej gatunków ryb, oznacza się ze względu na pory ich tarła, następujące coroczne czasy ochrony mianowicie: dla

lipienia (pyry) świnki (pidustwy) bolenia (łeszcza)	czas od 1. Marca do 31. Maja
czopa (czipa) sandacza (sudaka) wyrozuba cyrty (rybca)	czas od 1. Kwietnia do 30. Czerwca.
klonka (jelca klenia) brzan (maren) leszcza (łeszcza)	czas od 16. Maja do 15. Lipca

łososia od 1. Września do 15. Stycznia.

pstrąga (pstruh) od 15. Października do 15. Marca.

Oznaczone powyżej dnie początkowe i końcowe włączone są do czasu ochrony.

Według potrzeby może władza krajowa, zasięgnąwszy zdania znawców i galicyjskiego Wydziału krajowego, oznaczyć i przepisać coroczne czasy ochrony, dla: szczupaka, okonia, jazia, karpia, lina, karasia, miętusa, lub jeszcze innych powyżej nie wymienionych gatunków ryb.

Art. II. (do §. 3. i 4. ustawy). Wzbrania się łowienia ryb w ogóle:

1. od 15. Października do 15. Grudnia na:

Sole z jej dopływami wzdłuż całego biegu;

Skawie z jej dopływami wzdłuż całego biegu;

Rabie z jej dopływami od źródłowisk aż po wyjście z gminy Gdów;

Dunajcu z jego dopływami od źródłowisk aż do wyjścia z gminy Czechów; tudzież

Biały od jej źródłowisk w dół aż do wyjścia z gminy Bińczarowa;

potokach Wisłoki:

a) Dembówka (Wisłoka) od źródłowisk aż do wyjścia z gminy Zmigrod,

b) Jasiołka od źródłowisk aż do wyjścia z gminy Dukla;

c) Dragaszówka dopływ Ropy od gminy Bartne w dół, aż po przysiołek Dragaszów włącznie;

Sanie z jego dopływami od źródłowisk, w dół aż po wejście do gminy Rajskie, tudzież

a) całej Solince z dopływami;

b) Hoczewce z dopływami wzdłuż całego biegu;

c) Osławie od źródłowisk aż po wyjście z gminy Turzanki:

d) Wisłoku z jego dopływami od źródłowisk aż do wyjścia z gminy Zawoje;

potokach górnego Dniestru: *a)* Mszaniec, *b)* Olena, *c)* Jasieniczka, *d)* Topolniczka (Niedzielnianka) z Turzanką, *e)* Dubeń z Dubieńcem), *f)* Suszyca, *g)* Lenina, wzdłuż całego ich biegu;

Strwiążu z jego dopływami od źródłowisk do wyjścia z gminy Smolnicy;

Bystrzycy z Stroniawką od źródłowisk do wyjścia z gminy Podbuż;

Stryju z jego dopływami od źródłowisk, aż po wejście do gminy Hurnie, tudzież na Żyrawie od jej źródłowisk, do wyjścia z gminy Taniawa;

Świcy z jej dopływami od źródłowisk w dół aż po wejście do gmin Demnia;

Łomnicy z jej dopływami od źródłowisk, do wyjścia Wistowa;

Łukwie od źródłowisk, aż po wejście do gminy Bednarowa;

Bystrzycy nadworniańskiej i sołotwińskiej od źródłowisk w dół, aż poniżej połączenia obu rzek po wejściu do gminy Jamnica, tudzież na Strymbie od góry Strahora po wyjście z gminy Strymba;

*

Prucie z jego dopływami od źródłowisk, po wyjś
z gminy Oskrzesińce, tudzież na Czeremoszu czarn
wzdłuż całego biegu i na galicyjskich dopływa
Czeremoszu białego;

2. Od 1. Kwietnia do 31. Maja nie wolno w og
łowić ryb na innych przestrzeniach rzek wyż ozn
czonych: Raba, Dunajec, Wisłoka, San, Wisłok, Strw
Bystrzyca z Stroniawką, Stryj, Świca, Łomnica i B
strzyca nadwórniańska, które nie są według ustępu
tego artykułu obłożone zimową porą ochrony; tudzi
na Prucie od wyjścia z gminy Oskrzesińce do grani
Bukowińskiej.

W miarę jak się tego okaże potrzeba, może właś
krajowa zasięgnąwszy zdania znawców i Wydzia
krajowego, jeszcze na innych wodach płynących z
kazać wszelkiego łowienia ryb przez dwa miesią
jesienne lub wiosenne.

Art. III. (do §. 5. ustawy). Wyjątków od zakaz
§. 2. i 4. ustawy z 19. Listopada 1882., o ile prz
widziane są w §. 5. ustępie 1. tej ustawy, może p
tyczna władza powiatowa dozwolić li osobom zupeł
pewnym i tylko na jeden okres zakazu; a gdy z
zwolenie ma być udzielone w celach sztucznego chow
ma ona oznaczyć przynajmniej w przybliżeniu ilo
ryb lub ikry, i tylko wtedy może być dane, jeże
rzeczywiste użycie na cele sztucznego chowu je
zapewnione.

Zezwolenia na wyjątki od zakazu §. 4. ustaw
w celu odławiania ryb drapieżnych, przewidzian
w 2. ustępie §. 5. ustawy z 19. Listopada 1882. w r
zach wzmagania się takich ryb w pewnych wodach
może udzielać władza krajowa.

Art. IV. (do §. 8. ustawy). Prócz sposobów ł
wienia zakazanych §§. 6. i 7. ustawy z d. 19. Listopa
1882., wzbrania się jeszcze następujących:

a) Zastawiać nieruchomemi sieciami, stałemi odjazk
mi. laskami i innemi przestawkami wód rybnych
pokrytych trawą wodną, szuwarem, trzcin
w ogóle miejsc, które służą rybom za miejsca d
tarła i ustawiać te nieruchome przyrządy łowieni
w sposób odcinający lub zamykający rybom
przystęp do tych miejsc;

b) używać plecionek, lasek, wiraszek (wiersza wer
sza, werszka), jakoteż samołowek z łat lub kołó

niemniej zastawiać wody płynące takiemi przyrządami przez całą szerokość prądu;

c) używać płachty, czyli płótna (połotno, tiehanie, zapił, werenie, kryłci), trójpołowej pławaczki, niemniej wszelakich więcierzy (więtra, jąter);

d) łowić ryby sakami i sieciami wszelkiego rodzaju i nazwania, których oka w mokrym stanie nie mają w kwadrat przynajmniej $3^5/_{10}$ centymetrów czyli 1.225 □ milimetrów.

Sieci teraźniejszych nie mających ok takiej miary minimalnej, wolno używać jeszcze do 31. Sierpnia 1885 roku.

e) Używać sznurków z wędkami i gruntówek;

f) używać wiechy (wichy), klepa (łańcucha), lasy (lasa) i tym podobnych przyrządów po dnie wód ciągnionych lub posuwanych;

g) używać narzędzi ryby kaleczących jak: ości (osty), widelca, broni palnej i innych podobnych, wyjąwszy wędkę;

h) zastawiać garnki, niecki, kociołki lub inne naczynia z przynętą celem wyławiania drobiazgu rybnego;

i) odwodniać koryt celem wyławiania ryb;

k) łowić ryby nocą;

l) napędzać ryby do zastawionych narzędzi gwałtowną i hałaśliwą pogonką;

m) wybierać ikry lub narybku z wód rybnych, wyjąwszy za pozwoleniem politycznej władzy powiatowej w celu sztucznego chowu lub przesiedlenia z jednej wody do drugiej, ale tylko tam, gdzie rzeczywiste użycie na ten cel ikry lub narybku jest zapewnione;

n) łowić ryby pod zalodami lub okrajkami lodu;

o) głuszyć lub spędzać ryby pod lodem;

p) wyławiać ryby z przerębki (katka, kapka) sitem, opałką, rogożą (kuteć) i podobnemi narzędziami.

Art. V. (do §. 12. ustawy). Wymienionych poniżej gatunków ryb nie wolno sprzedawać ani też w domach gościnnych podawać w żadnej porze roku, jeżeli te ryby mierzone od końca głowy do końca płetwy ogonowej, nie mają co najmniej długości:

łosoś 50 centym. brzana 25 centym. swinka 20 cent.
sandacz 40 „ leszcz 25 „ klonek 20 „

boleń 40 centym. pstrąg 29 centym. cyrta 20 c.
wyrozub 40 „ lipień 20 „ czop 16 „
węgorz 35 „

Gatunku ryb, wymienionych powyżej w Art. tego rozporządzenia, nie wolno sprzedawać w porze ochrony dla tych ryb tam ustanowionych.

W miarę, jak się tego okaże potrzeba, może władza krajowa, zasięgnąwszy zdania znawców i Wydziału krajowego, oznaczyć minimalne miary długości także dla szczupaka, okonia, jazia, karpia, lina, karasia, miętusa, lub jeszcze innych gatunków ryb powyżej nie wymienionych i zakazać ich sprzedawania i przedawania w traktyerniach.

Art. VI. (od §. 17. ustawy). Polityczna władza powiatowa ma od strażników ustanowionych przez gminy lub przez uprawnionych do rybołowstwa do dozorowania i ochrony rybołowstwa, odbierać na żądanie ustanawiającego straż, przysięgę na rotę przepisaną w dołączonym formularzu i wystawiać na do wód złożonej przysięgi certyfikaty według tu załączonego wzoru.

Zaprzysiężony strażnik rybacki winien mieć a w czasie pełnienia służby nosić zawsze przy sobie ten certyfikat i okazać go na żądanie publicznym organom bezpieczeństwa i osobom, z któremi ma do czynienia przy wykonywaniu obowiązków swojej służby.

Formularz przysięgi:

Przysięgam, że będę strzegł i ochraniał z całą mnie możliwą troskliwością i wiernością wód rybnych powierzonych mojemu dozorowi, będę donosił sumiennie bez względu na osobistą przyjaźń lub nieprzyjaźń każdego, kto wyrządzi lub będzie chciał wyrządzić szkodę rybołowstwu w wodach memu dozorowi powierzonych, i każdego, któryby przekroczył ustawę dla ochrony rybołowstwa, lub rozporządzenia i przepisy wydane na podstawie tej ustawy, według potrzeby przedsiębiorąc prawnie dozwolone zajęcie rzuchomości, lub przytrzymanie winnego.

Nie obwinię i nie oskarzę niewinnego, zapobiegać będę według mojej możności szkodom w powierzonych

mi wodach rybnych, wyrządzone szkody szacować będę według mojej najlepszej wiedzy i sumienia i dochodzić ich naprawy drogą, jaką wskazuje ustawa.

Tak mi Panie Boże dopomóż!

Formularz certyfikatu dla zaprzysiężonego strażnika rybackiego.

Certyfikat

dla N. N.

z . . . . . .

jako zaprzysiężonego strażnika wód wodnych . . .

. . . . . .

C. k. Starostwo w . . . . . .

dnia . . . . . .

Na tylnej stronie certyfikatu (zamieścić przedruk całej osnowy §. 18. ustawy z 19. Listopada 1832 r. i dodać):
zaprzysiężony strażnik rybacki ma ten certyfikat podczas pełnienia służby nosić zawsze przy sobie i okazać na żądanie publicznym organom bezpieczeństwa i osobom, z któremi ma do czynienia przy wykonywaniu obowiązków swojej służby.

We Lwowie, dnia 18. Czerwca 1883 r.

Za c. k. Namiestnika.
Zaleski w. r.

Czas ochrony (pólka czarne) i miara długości ry

Gatunek ryb:	Miesiąc											
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
Łosoś										■	■	■
Pstrąg, pstruh										■	■	■
Miętus, mniuch	■											
Szczupak			■	■								
Okoń				■								
Lipień, pyr				■	■							
Głowacica				■	■							
Boleń, fat				■	■							
Jaź				■	■							
Swinka, podustwa				■	■							
Czop, Czip				■	■							
Wyrozub				■	■							
Czeczuga				■	■							
Sandacz, sudak				■	■							
Płotka, płotycia					■							
Czerwionka					■							
Leszcz					■	■						
Klonek, kleń					■	■						
Brzanka, maryna					■	■						
Brzana, maryna					■	■						
Cyrta, rybec					■	■						
Karp, szaran					■	■						
Sum					■	■						
Karaś						■						
Lin, łyn						■						
Węgorz, uhor						■	■					

KATALOG

druków Towarzystwa rybackiego

w porządku chronologicznym zestawiony.

1. „Statut krajowego Towarzystwa rybackiego w Krakowie“. W drukarni W. Korneckiego w Krakowie, 1879. in 4°.
2. Nowicki Dr. Max. „Nieco o naszych wodach i rybach, oraz kulturze rybnej“. Druk „Gaz. narod.“ we Lwowie, 1879. in 4° wielkie.
3. Nowicki Dr. Max. „Sposób wychowu narybku łososiowatego, tudzież narybku karpia na wylęgarni i zarybiania nim rzek“. Lwów, druk „Gaz. narod.“, 1879. in 4° lexik.
4. Nowicki Dr. Max. „Nasze ryby, ich nazwy ludowe, rozsiedlenie w wodach krajowych, pora i miejsce tarła“. W Krakowie, druk. „Czasu“, 1879. in fol.
5. Borne M. v. d. „Kurze Anweisung zur Benutzung des tiefen Californischen Troges“, Berlin, 1879. in 8°.
6. „W sprawie ustawy rybackiej“. „Czas“ Nr. 202, 1879. Kraków, in 8° male.
7. „Sprawozdanie krajowego Towarzystwa rybackiego w Krakowie za rok 1879 i 1880“. Kraków, druk. W. Korneckiego, 1880. in 8° lexik.
8. Nowicki Dr. Max. „Ryby i wody Galicyi pod względem rybactwa krajowego“. Nakładem hr. Artura Potockiego. Kraków, druk. W. Korneckiego, 1880. in 8°.
9. Gasch Adolf. „Die Teichwirthschaft“ auf dem Sr. kaiserlichen Hoheit dem Herrn Erzherzog Albrecht von Oesterreich gehörigen Gute Kaniow, Bezirk Biała, Galizien. Zur internationalen Fischereiausstellung in Berlin im Jahre 1880, dargestellt vom gegenwärtigen Pächter. Bielitz, Druck von Eduard Klimek, 1880. in 4°.
10. „Krajowe Towarzystwo rybackie“. Okólnik Nr. 1, 1881. Drukarnia Związkowa w Krakowie, in 4°.
11. Wierzejski Dr. A. „O chorobach ryb“.
12. Nowicki Dr. Max. „Ochrona rybom“. (Odbitka z „Łowca“). Lwów, I. Związkowa drukarnia, 1881. in 8°.

13. Harz, Prof. Dr. „Die sogenannte Krebs... ihre Ursache und Verhütung“. Separat-Abd... aus der „Oesterr.-Ungar. Fischerei-Zeitu... 1880—81. Wien, in 16°.
14. Nowicki Dr. M. „Krainy rybne Wisły“. (Od... z „Reformy“). Kraków, 1882, in 8° małe.
15. „Krajowe Towarzystwo rybackie w Krakow... Okólnik Nr. II., 1882. Kraków in 4°.
16. Nowicki Dr. M. „Ryby w Galicyi“. Rozsied... według: dorzecza, krain rybnych i jezior, in...
17. Nowicki Dr. M. „Die Fische Galiziens“ in ih... Verbreitung nach den Stromgebieten, Fisch... gionen u. Seen. Krakau, in 4°, (1882).
18. „Antrag des Ausschusses des Galizischen Fis... rei-Vereins“ zum Programmpunkte 6. des... österr. Fischereitages, betreffend die Fra... „Ist die Errichtung von staatlichen Fischzuc... anstalten wünschenswert oder die Unterstütz... solcher Privatanstalten aus öffentlichen Mitt... vorzuziehen“? Krakau, 1882, in 8°.
19. „Krajowe Towarzystwo rybackie w Krakow... 1883“. Okólnik Nr. III. Kraków, druk. „Czas... 1883, in 4°.
20. „Ustawa z dnia 19. Listopada 1882., o niektóry... środkach ku podniesieniu rybactwa na woda... śródkrajowych“. Wydana i rozesłana dnia 1... Lipca 1883. Kraków, druk. Korneckiego, in 8...
21. Nowicki Dr. M. „Ruchoma przepławka rybna“... Kraków, druk. L. Anczyca, 1883, in fol. mal...
22. Nowicki Dr. M. „O wzorowym sposobie hodow... nia karpia w stawach, zaprowadzonym pru... Tomasza Dubischa. Kraków, druk L. Anczy... 1884, in 8°.
23. Nowicki Dr. M. „Sprawozdanie z podróży odbyt... 1884 r. w sprawach rybackich. Kraków in 4°...
24. „Towarzystwo rybackie. Ankieta rybacka“. Od... bitka z „Czasu“. 1885. Kraków, in 8°.
25. Nowicki Dr. M. „O stanie stosunków rybackich... i prawnych w Galicyi“. Odbitka z „Tygodnika... rolniczego“ Nr. 7, 1885. Nakład hr. Artura Po... tockiego. Kraków, druk. L. Anczyca, 1885, in 4°...
26. (Dr. M. N.) „Podanie p. A. Gostkowskiego, za... szczytnie znanego hodowcy ryb, do Zarządu...

Towarzystwa rybackiego w Krakowie w sprawie stawów. Kraków (1885) in fol. małe.
27. Orlecki Dr. Kajetan. „Ustawa z dnia . . . O wykonywaniu i ochronie rybactwa na wodach międzykrajowych“. (Referat projektu ustawy rybackiej). Kraków 1885, in 4°.
28. Gostkowski Aleksander. „O gospodarstwie stawowem w Tomicach“. Kraków, druk. L. Anczyca, 1885, in 8°.
29. Walentowicz Dr. A. „Karpfenpest in Kaniow“. (1885) in 8°.
30. Borne-Berneuchen, Max von dem. „Der Schwarzbarsch und der Forellenbarsch, (Black-Bass), ihr wirthschaftlicher Werth und ihre Züchtung. Berlin Verlag von Paul Parey, 1886 in 8°.
31. „Przegląd rozsiedlenia ryb w wodach Galicyi według dorzeczy i krain rybnych w 1883 roku“. (Przez Dr. Max. Nowickiego). Nakładem hr. Ar. Potockiego; druk. w Zakładzie geograf. Edw. Hölzla w Wiedniu. Mapa.
32. „Ryby dorzeczy Wisły, Styru, Dniestru i Prutu“, przez Dra Max. Nowickiego, rys. z nat. Dr. Dłuski. Nakład Wydziału krajowego, chromolit. Hartinger i Syn w Wiedniu, 1887. Tablica.

DZIAŁ LITERACKI

PUSZCZA LITEWSKA

przez

Wincentego Pola.

Litwa nie jest krajem lesistym, jak o niej mówią powszechnie, ale raczej jednostajnym lasem, miejscami wykorczonym tylko, bo orne i bezleśne obszary, lubo w pewnych okolicach znaczne, nikną w porównaniu olbrzymich lasów, które tam nazywają puszczami. Nic nie zdaje się bardziej oko i umysł trudzącem, jak widok tych puszcz, ponury i jednostajny, nieprzebyte morze iglastego drzewa na piaszczystej nizinie. Spodem nagie, proste pnie, a górą ciemne sklepienia, w jeden strop zrosłych gałęzi.

Prostemi linijami ciągną się przez puszcze rządowe gościńce, po jednej i po drugiej stronie na kilka prętów od gościńca wycięty jest bór, i widać szpalery z zielonych drzew, sadzone, które wszakże boleją i wysychają z laty w obcą przeniesione ziemię. Miejscami sterczą miasto tych drzew nagie pale, w jałowym piasku bite ponad drogą, niby drogoskazy dla zimowych podróżnych. Około nich ciągną się dosyć wysokie opłotki, po jednej i po drugiej stronie drogi, pomiędzy które piasek sypany, na sposób groblí ponad bagna, wynosi gościniec. Miejscami, gdzie ziemia bardziej grząska, gdzie kraj więcej zapadły piasku już nie masz, tam przebywa się na wałkach lub pomostach na mil kilka częstokroć szerokie bagniska, po których znowu piaski albo groble idą.

Żałośnie ginie w puszczach odgłos pocztowego dzwonka, a koń we własnym wozie, choćby najdzielniejszy, tępieje po kilku dniach podróży i zaciąga się w piasku. Po wałkach dudni kałamaszka całemi

godzinami, i wyrzekając na drogę mijają się z sob
podróżni, lub popasają razem, zjechawszy z drogi p
puszczą, gdy konie ustaną. Wszakże kto się z ty
gościńców w głąb puszczy rzucił i opatrzył jej wn
trze, doznał zapewne innego wrażenia, i uczuł, i
to nie widok puszczy, lecz widok prostych linii u
trudzi, które dla dróg wycięto przez puszcze. Znał
ludzi, których widok puszczy w natchnienie wpr
wiał, i w istocie mogą one natchnąć umysł ożywion

Na Litwie rozkrywa przyroda przed człowiekie
jakoby wnętrze swoje i świat jest tam mniej pow
bnym, ale głębszym i prawdziwszym, a myśl idz
tam jakoby dnem życia. Ów tajemniczy mrok p
szczy litewskiej i ta cisza natury, która owiała sk
pienie olbrzymich drzew, zdaje się zapowiadać,
tutaj przyroda marząc gotuje się w przyszłości
czego innego; z głębi puszcz, z poza cienistych l
mów i przysłonionych gałęzi wypatruje i oczek
wichru. Wichru! bo on tylko zdoła je ożywić i oc
cić dla człowieka. Bo kiedy wicher silniej dmie, cz
go i na dole pod sklepieniem puszczy, i paproć
skłania, i wrzos wylega i wody się marszczą;
najczęściej powiewa tylko wierzchem drzew, z prz
wami od czasu do czasu mocniej i słabiej na pr
mian, w sposób fal olbrzymich, z których jedna
drugiej bije lub wstrzymuje się na chwilę, czekaj
zanim poprzednia odpłynie. Czarodziejską jest
groza puszczy, i wprawia umysł w jakieś dziw
zadumanie, przynoszące ulgę nawet strapionemu se
cu — ulgę zapomnienia. W poświście tych milion
zielonych igieł, które w powietrzu grają, kołysz
się na konarach drzew, leży jakiś układ dziwnej p
śni, rzewnej, gniewnej, przeciągło żałącej się l
potężnie grożącej niekiedy, a osobliwym jest widok
takiej puszczy w czasie, gdy szumi, patrząc na n
z wierzchu wysokiej sosny rozściela się ona jak ci
mna, równa tarcza na okół, nakryta szarym skl
pieniem niebios, zda się, że nic nie widać, jak n
nie widać na morzu, wierzchołki drzew się mąc
i płyną i biją, jak łany kłosów, jak fale morza, a
nich duch puszczy się pławi i owiewa skronie.

Spuszczając się na dół tylko czasami przeciera
się wierzchem zielony strop puszczy i widać szyb
przemykające się chmurki, jak szare płatki po ci

nnem sklepieniu, a na dole odwieczny nieład przedwiecznego lasu, wykroty, zawały, złomiska, porosłe skorupami mchów, owiane lekkiemi kitkami paproci. Czasami wywali wiatr sosnę lub jodłę z kretesem, która na pował szmat lasu druzgocąc, postawi korzenie kilku, a nawet kilkunastu drzew wraz z ziemią, niby ścianą na poprzek puszczy. Z pomiędzy korzeni opuszcza się młody porost leśny, na piętrze niby ze ściany wyrosły, i wysycha, gdy mu tam życia zabraknie. Jeżeli się te złomy nie pokryją mchem, wówczas wypłukują deszcze i śniegi resztę tej ziemi, a tak leżą i sterczą na poprzek puszczy stare i młode szkielety drzew, jak kłęby wężów korzeniami z sobą poplątane. Daleko nieraz taki wykrot obchodzić potrzeba. Czasami zwalą się z kilku stron w jedno miejsce podobne złomiska różnemi latami, a gdy się pokryją podsłaniem roślinnem, sterczą jak twierdza, do której tylko zwierz zna drogę.

Tego rodzaju są całe puszcze, nieprzystępne i nieznane, gdzie jeszcze ludzka nie postała noga. Takie to najeżone łomy i zawały drzew, jeżeli opodal od pasiek i siedzib leśnych w głębiach puszczy leżą, nazywają myśliwi gawrą niedźwiedzią albo mateczníkiem. Zamęt tej roślinności lasów litewskich byłby daleko większy, gdyby tu nie był prawie zupełny brak wijących się roślin, które w innych strefach pnąc się po krzewach i drzewach, zmieniają widok puszcz w majowe ściany i nieprzebite sklepienia, lecz wijących się roślin brak tu zupełnie, i to nadaje puszczom w ogólności ów chłodny i trzeźwy wyraz roślinności północnej w okolicach, kędy nie są młodem drzewem lub krzewami podszyte.

Płytko pod powierzchnią piasku wszędzie prawie z łatwością dobyć można wodę, po niższych stanowiskach puszczy wystarcza już kilkokrotne uderzenie nogą w jedno miejsce na to, żeby wystąpiła woda. Miejscami, kędy śród puszcz rzeki wagę biorą, kraj jest tak niskim, iż brzeg nie zdoła utrzymać wód i utapia je w bagnie. Brzegi bowiem są na znacznej bardzo przestrzeni podmokłe i nieprzystępne, a rzeki płyną tak wolno, iż zaledwo płynąć się zdają, iż długo nieraz patrzeć na nie wypada, aby poznać można, kędy wagę wzięły. Zaledwo uwierzyć często kroć można, że się nad brzegami spławnej rzeki stoi,

tak mało wzniesione, tak niepozorne są brzegi tych rzek wzdłuż rozciekłej puszczy płynących, a wody ich są miękkie, rude, kawowe, czarne zupełnie niekiedy, tchnące żywicą sosny i deszczem, ożywiona i zafarbowane wymoczkami, które w większych masach osiadając z wieki po stojących wodach, tworzą pokład żelaznych rud błotnych. W ogólności można rzec, iż wyjąwszy wyżyny pojezierza litewskiego, jest pochyłość kraju ku rzekom tak małą miejscami i tak bardzo przerwaną, iż cała masa wód z puszcz litewskich nie zdoła się zebrać w sobie i odlać rzekami. Powstają tedy zbiory wód spartych lub stojących, które przerywając w części lub zupełnie roślinność puszczy, nadają pewną rozmaitość widokom kraju. Miejscami napotyka się na rojsty. Są to duże, ciekie, dymiące się błota, ostrowami mchu rudego i sosnami skrzypiu porosłe. Po suchszych nieco miejscach przerzucają się osoczyste trawy, gdzieniegdzie wykrzywia się po tych ostrowach karłowata błotna brzózka lub bajzakowata sosenka, oczepiona papuzimi liszajcami lub ostrem opleciona zielskiem. Z kępy na kępę skacząc, a spoczywając niekiedy na większym ostrowie, przebywa rojst myśliwy, pomiędzy kępami drzy pod jego nogą bezdenne trzęsawisko, a niemą ścianą otaczają puszczę w znacznem oddaleniu dokoła rojstowate bagna. Miejscami zdarzy się wśród wielkich, odkrytych błot mała spłazina, na której porosły gaik brzozowy lub kilka samotnie w górę wystrzelających sosen, nadają zupełnie inny wyraz całej okolicy, niby samotna oaza wśród pustyni błotnej. Jeżeli się wody leśne na twardszem dnie zbierają i cieką wąższymi pasami wzdłuż puszczy, wówczas powstają tak zwane brody litewskie, które nie mając spadku wzbierają pod dżdżystą porę, a podsychają na pogodę. Dno brodów twarde, nieobrosłe, a wody ich czyste, przejrzyste, stoją miałko na piasku. Ztąd też prowadzi często droga na te brody, i przeprawa lżejszą bywa wzdłuż nich częstokroć, niż po głębokich piaskach lub po ługach bagnistych. Niekiedy obiega bród takowy obszar puszczy znacznie wyniesionej do koła, i to nazywają ostępem. Myśliwi mają takie ostępy za oddzielne knieje, dogodnie tam bowiem sieć rzucić

naręcznie psami podkładać, i łatwo rozstawić myśliwych na ich stanowisku.

Roślinność zwykle na ostępach bujniejsza, wrzos obfitszy, drzewa większe, lubo w ogólności można powiedzieć, iż nigdzie w Europie nie dochodzą drzewa iglaste tej wysokości i grubości, co na Litwie. Ośm do dziesięciu sążni wysokości mają nieraz drzewa po gonnych zapustach nowo porosłej puszczy, a przytem są tak cienkie, iż zaledwoby się użyć dały na tyki, łaty, lub na drobne krokwie. W podobnych gonnych drzewach czyni wiatr wielkie spustoszenia, jeżeli je pocznie od kraju lub od linii nierozważnego zrębu. Gęsto napotyka się na drzewo, które kilku chłopów objąć zaledwo zdołają u spodu, i niema piły, któraby sięgnęła przez całą grubość masztowej sosny. Gęsto napotyka się na wykrot, na który się jak na okop wdzierać przychodzi.

Lubo każda puszcza oddzielną nosi nazwę, dodaje jej lud przymiotniki, które zarazem oznaczają jej właściwość, i tak n. p. powiadają: To stara, dawna puszcza, czarna, zawalna, sucha, zapadła, młoda, głucha lub zielona puszcza, a w każdej z nich z większemi lub mniejszemi odmianami też same rojsty, ostępy i brody, też same sosny i okrajne brzeziny, też same wrzosy i jałowce, mchy i paprocie, też same rodzaje jagód, grzybów, kopce odwiecznych mrowisk, też same łomy i wykroty pokrywają ziemię. Miejscami wśród lasów rozświeca się puszcza, i widać wyżej niebo, gdy rozdnieje pod zielonem sklepieniem, a niżej wody błyszczące, szeroko rozlane, są to jeziora Litwy, szklane i blade, jak niebo litewskie. Tutaj zbiega się w większych masach runiony, skandynawski granit kulistego kształtu, którym wieki potaczały po dnie morskiem, a którym cała Litwa jest zasiana. Brzegi tych jezior niekiedy zwolna przysposobione i wyniesione nieznacznie, niekiedy niewiedzieć zkąd nagle wznoszące się z równiny i skaliste, niekiedy równe zupełnie, nikną mielizną i w porostach szuwaru zaledwo widoczne na piasku. Patrząc od strony jeziora stoi na okół bór niemy, dołem do olbrzymiego częstokołu podobien, a niby zacierniony u góry choiną całej puszczy. Dziwna, tęskna spokojność towarzyszy okolicom takim. Cicho stoją wody na piaszczystem dnie, tu

i owdzie sterczą z wód bloki granitu dziwaczn
kształtu, do małych wysp podobne. Wody czy
przejrzyste. dno jeziora twarde, a na wodach pt
two północne w niespłoszonem stadzie, a po gra
tach mchy odwieczne, gdzieniegdzie rzuci się wie
ryba, i drobna fala zatoczy kręgi po jeziorze. Ch
lekki powiewa od wód, środkiem jeziora nie uj
nigdzie trzcin lub szuwaru, a na pogodę zbiera
pod ciepłą mieliznę wesoły narybek, i po cichs
zatokach jeziora roztwiera dziewiczy swój kie
wodna lilija, niby samotna nimfa tych północ
jezior. Jak twarz niewiasty nabiera nowego u
i nowych wdzięków od tej tajemniczy, która się
za lekką zasłoną, podobnie dodają wdzięku tym
dnym widokom jezior litewskich poranne lub
czorne mgły, powstające z wód lub ścielące się
wodami zwłaszcza, gdy część tylko obrazu prze
niają pod pogodny czas. Już w nocy poczynają
mgły grać ponad jeziorem Ossianowskiem, cien
podobne przy świetle księżyca; lecz całego ur
nabiera dopiero naówczas ten widok, gdy rumia
zorza obleje jezioro, gdy blask słońca pali ukośn
promieniem lekko zmarszczoną powierzchnię, a p
ciągłe cienie puszczy padną daleko na wody.
przejrzystych toniach widać już z daleka cicho
dzące ryby, i każdą kulę oślizłego granitu, leż
od wieków na dnie, i słychać każdy odgłos dzikie
ptactwa od przeciwnej strony. Z chat lub z ła
leśników nad brzegami jezior wznoszą się wysmukły
słupem błękitne dymy lub ścielą się pary ranne
ogniska, a lubo zupełna cisza w powietrzu pan
śmiałymi jednak ruchami bawiani się mgła i p
wala się białymi kłębami środkiem jeziora, lub
wiesza się wieńcem lekkich chmurek pod ścianą
szczy i cichszych zatokach; jaskółczym lotem p
cina ją z wrzaskiem morska rybitwa, a z pod
wysuwa się łódź drobna od brzegu, znacząc za so
na wodzie długą, lekko namarszczoną ścieżkę...
Innym zupełnie jest ten widok, kiedy się wic
zerwie, i gdy się niebo zasępi, kiedy szum wic
szum puszczy i fali zmięsza i pokłóci się z so
wówczas biją wysokie, czarne fale ku brzegom gw
townie, i puszcza od nich jeszcze czarniejsza, a
bo nisko nad nią zawieszone szare — wszystko gro

i ponure, wszystkie ciche głosy natury niemieją, i tylko wrzask czapel przebija tę burzę, które się trwożliwie zrywają z gniazd gęsto usłanych na szczytach sosen po okrańcach puszczy. Ileż to takich jezior na Litwie, której właściwą charakterystyką w dwóch słowach objętą są: wielkie jeziora lądowe i puszcze północne. Ileż to takich jezior na Litwie większych i mniejszych, z wyspami i bez wysp, przy osadach lub w głębi lasu leżących, a kiedy się brzegi takiego jeziora pominie, zasuwa się znowu puszcza ponad głową i dawna powraca ponurość.

Miejscami wznosi się nieco, a czasem nawet znacznie, kraj wśród starodrzewnych lasów, i wały się ciągną i nagle powstają jakieś wzgórza i kopce, niby sztuką usypane. Są to odwieczne wydmy w wielkich falach do poziomu złożone, i zawoje lotnych niegdyś piasków, które się z wieki ustaliły i borem porosły. Miejscami zalegają ogromne obszary gołe wydmy, kędy wiatry z piaskami grę swoją mają i które całą okolicę niekiedy zamieniają w piaszczystą pustynię. W czasie ostatniej wycieczki naszej na Litwę widzieliśmy rzecz osobliwszą. Podobne wyniosłe kopce, staremi sosnami obrosłe, wznoszące się nagle z równiny, uderzyły nas już z daleka. Gdyśmy przyjechali pod wzgórek, ujrzeliśmy jeden z nich z jednej strony oberwany do połowy, a w tej odkrytej mogile piasków stojące sosny skamieniałe na pniu, na których szczycie nowe i kto wie już które wzrastało pokolenie drzew. To przypomniało nam owe karawany szkieletów innych pustyń, podobnież zasypane żywcem, a myśl walczącego Farysa z uraganem nie była wówczas bez znaczenia. Bo wszędzie, gdzie tylko człowiek nie zdoła ogarnąć obszarów natury, bo wszędzie, gdzie tylko nie zdoła wytłoczyć piętna swego ducha na niej, powtarzają się też same zjawiska, i naprzód gospodarzy wicher i roznosi nasiona przyszłego życia, w ślad jego wstępuje rozradzająca się roślinność, która jest warunkiem wszelkich wyższych potęg istnienia, a gdy ta płaszczem swoim okryje powierzchnię ziemi i zamieni ją w uroczysko bogów i przybytek człowieka, wówczas dopiero poczyna walczyć człowiek z potężnem życiem roślinności pierwotnej, a jako dzikie dziecko natury poczyna zniszczeniem swe dzieło. Czując się za słabym do tej

walki, wzywa pomocy niszczących żywiołów, a tak gospodarzy po wichrze roślina na ziemi, a po nie ogień w przymierzu z człowiekiem.

Do osobliwości tych okolic będą jeszcze należały letnie gory lasów czyli pożary puszcz. Jak w dawnej Rusi i Polsce zdarzy się widzieć podcza posuchy gorejące błota lub stawiska niekiedy, tak s zwykłem zjawiskiem na Litwie gorejące puszcz Opuszczone lub z pustoty nałożone ognisko, wichra rozdęte, obejmuje niekiedy latem całe okolice leśn Okropnym jest widok taki! Z trzaskiem czepia s pożar naprzód krzewów, wrzosowiny, wyschłej trav i smolnych korzeni po ziemi, nurtując spodem i zw glając wszystko pod piaskiem, czego się tyl uchwyci, potem zbiega pożar wysokim słupem, s cząc po sośnie lub jodle, i osmala w jednej chwi wszystką choinę drzew. Żywica występuje następn z drzewa na korę, która z trzaskiem od gorąca pęka i całe drzewo płonie jak pochodnia w potokach pa lącej się żywicy przez chwilę. Powoli zbiega z nieg płomień od dołu ku górze, i całe drzewo parzej węglom jarzącym, po wtóre i po trzecie czepia si jeszcze płomień tej olbrzymiej głowni w przelocie gdy wiatr silnie zadmie, aż w końcu przepalona wal się z łomotem i sypie pod niebo iskrami, uderzywszy w piekielne ognisko. Widziałem pożar taki. Z rana na milę rozciągały się dymy pod sklopieniami pu szczy, równą, wąską, błękitnawą smugą, i stały w miejscu nieruchome, z dala huczało ognisko, go rąco nie dozwalało przystąpić, i cała puszcza drżała w ogrzanem powietrzu. W południe ścielił się dym po ziemi, i nic nie można było widzieć, w nocy sta ogień ogromnym słupem śród puszczy, wysoko bi płomień, iskry leciały, i wielka łuna świeciła na nie bie. Po tygodniach i miesiącach całych świecą nad puszczami łuny takie, a co nocy w tej samej stronie a co nocy szerzej, aż je w końcu szarga jesienna zalewa. Przykrym jest widok puszczy zgorzałej i wy stygłej, bo nie zaraz odżywia się roślinność na po dobnem spalenisku, zwłaszcza na Litwie, gdzie ro ślinność północna zwolna się tylko dorabia swego istnienia zwłaszcza, gdy ze zniszczeniem lasu znika zarazem na długo, na bardzo i bardzo długo, całe odsłanie roślinności drobnej, które jest koniecznym

warunkiem roślinnego życia w wyższych jego potęgach zwłaszcza, gdy ogień nie tylko wszelkiego rzędu rośliny niszczy, lecz zarazem także leśne ziemie i torfowiska w popiół zamienia. Widziałem, jak się raz wyniósł ogień wąskim oszyjkiem torfów z puszczy na otwarte błota, i zamienił je w ciągu jednej nocy w pałający trzon. Nurtując po wyschłem torfowisku płynął ogień w gorejących potokach, podobien do rzeki dziąłącej się na drobne ramiona, aż całą postać ogarnął. Następnie zbliżały się pociągiem wiatru te ogniste rzeki ku sobie, i tworząc osobne centra uderzyły płomieniami w górę. Przez jedną chwilę zdawało się całe obszerne bagnisko ognistą powodzią zalane, potem opadł płomień, a czarne dymy skręciły się w wielkich kłębach ku niebu, gdy je wiatr odniósł, poczerniało znowu całe bagno, i tylko małe ogniska gorzały przez resztę nocy po każdej wyniosłej kępinie, i paląca się puszcza była podobną do gorejącego miasta, a palące się torfowiska po kępinach do małych ognisk wielkiego obozu, który się rozłożył pod miastem.

Jeżeli podobny widok okropnym jest, będzie osobliwym widok puszczy śród ciemnej, cichej nocy, odwiecznem próchnem świecącej. Miejscami śród zawalnych lasów leżą całe pokolenia drzew obok siebie, pokrywając pokładem swym tak gęsto ziemię, że noga nie dotyka piasku. Na pozór czerstwe pnie i zwaliska rozsypują się ze stąpieniem jak próchawka i noga tonie w nich aż do dna. Mchem porosłe i nietknięte kłody czernieją śród nocy lub są niewidzialne wcale, lecz stąpieniem potarte i rozrzucone próchno rozświeca się mdłem fosforycznem światłem, i idący nocą zostawia po sobie niby gorejące ślady upiora. Ryś tropi tak sarnę, myśliwy zwierza wszelkiego, sprawiedliwość zbiega, i nocne tropy śród puszcz zawalnych są znane w języku łowieckim na Litwie.

NA ZASIADCE.

Las drzemie ciężkim snem zimowym,
Trzaska okiścią buk przybity,
Do wtóru płatkom śniegu nowym
Wyje wiatr głosem hyenowym
I chyli wzniosłe jodeł szczyty.

Noc. Strop niebieski wyiskrzony,
Księżyc w brylanty śnieg zamienia
I rzuca od parowu strony
Jakiś cień dziwny, pochylony,
Podobny do ludzkiego cienia.

To człowiek stoi — dla zabawy
W tym białym grobie, wrażeń chciwy,
Zdobywczej podjął się wyprawy,
Przed nim padliny kawał krwawy,
Bo to zasiadka — to myśliwy.

On nie zna wcale drżeń bojaźni,
Gdy w ręku sztuciec wierny trzyma,
Ryk wiatru w jego wyobraźni,
To zwierza ryk, co nerwy drażni,
Kiedy go głodem trapi zima.

Już blisko północ. Człowiek słucha,
Strzelbę gorącą ciśnie dłonią,
Wiatr niesie szelest mu do ucha,
Wiatr dobry, bo od zwierza dmucha
I ludzką go nie straszy wonią.

Szelest się wzmaga. Do padliny
Sunie wilczysko z jednej strony,
Z drugiej ryś, wymknął się z gęstwiny,
Trwożny, bo ciężą mu złe czyny,
A z głodu wściekły, rozbestwiony.

Z podełba zmierzył on rywala,
Co chce mu wydrzeć kąsek smaczny,
Więc przywarował w śniegu zdala,
Z nozdrzów mu pary prysła fala
I wydał głuchy mruk nieznaczny.

Wilk stanął, zwietrzył przeciwnika,
Głos straszny wydał z grubej krtani,
Lecz mu jelita głód przenika,
Prze do padliny żądza dzika,
Więc jednym susem był już na niej.

Chwycił ją z wściekłem okrucieństwem,
Ale ryś, niby z łuku strzała,
Z iście głodowem, groźnem męstwem,
Co już się zdaje być szaleństwem,
Skoczył nań, że aż ziemia drżała.

Wściekłe poczęły się zapasy
Dwóch głodnych wrogów w leśnej ciszy,
Ryś ze zwyczajem kociej rasy,
Pazurem wilka pierś drze w pasy,
Choć w jego paszczy ledwo dyszy.

W koło śnieg barwny już posoką,
Wrogi związane jak w uścisku,
Już gaśnie jasne wilka oko,
Bo w piersi ranę ma głęboką,
Lecz rysia zjadle dławi w pysku.

Myśliwy wzrok iskrzący ciska
Na krwawy zapas z rysiem wilczy,
Bo też takiego widowiska,
Nie widział jeszcze nigdy zbliska,
Dla tego sztuciec jego milczy.

O byt to walka w grozie całej
I w nagiej prawdzie się przedstawia:
Drapieżce głodne się spotkały,
A więc o ścierwa kąsek mały
Jeden drugiego życia zbawia.

Myśliwy westchnął, tem westchnieniem
Do dworu przeniósł się własnego

I smutnem trapi się wspomnieniem,
Jak raz ukarał sąd więzieniem
Iwana z jego wsi — biednego.

Chłop głodnym był, miał głodne dziatki,
Więc zabrał z szopy garść ziemniaków,
Zbierając słabych sił ostatki,
Niósł je do swojej nędznej chatki
Dla głodnych dzieci — dla biedaków.

Niestety spotkał się z parobkiem,
Ten chwycił go u drzwi ogrodu
I wściekły bój rozpoczął z chłopkiem,
Co próżno szukał za zarobkiem,
A nie miał chęci ginąć z głodu.

Furtka nie była wyłamana,
Ale Pan podał dla skarcenia
Skargę do Sądu na Iwana,
Sędzia rzekł: winien, okradł pana
I chłopu miesiąc dał więzienia.

W umyśle strzelca burza wrzała,
Walka o byt — potężne słowo!
Gdy wzrok od głodu ogniem pała,
A jest sposobność choćby mała;
Ludzkość się gorszy zbrodnią nową.

* * *

Wrócił do dworu, rządcę swego
Zawołał i rzekł: „Jutro rano
Trzy korce zboża najlepszego
Żonie Iwana dasz biednego,
Co do więzienia go zabrano".

Leon Gustaw Dziubiński.

We Lwowie Wrzesień 1887.

Amazonka.

Nowelka myśliwska.

W wilję św. Michała skończyłem lat 28. Matka moja wręczając mi na wiązanie parę ręką własną wyhaftowanych tureckich pantofli, głosem poważnym, uroczystym te pamiętne wyrzekła słowa:

„Sewerynku! dość by już było tego zbijania bąków, dość próżnowania. Uganiasz na koniu, polujesz dzień cały, tak że ubitą przez ciebie zwierzyną obdarowuję i x. Proboszcza i sąsiedztwo, wszystko to bardzo ładnie, ale chleba z tego jeść nie będziesz. Czas najwyższy, abyś się ustatkował i począł o sobie myśleć poważniej, a więc się ożenisz. Obmyśliłam już partyę dla ciebie. Pani K... z Jodłowej w Sądeckiem, dawna moja przyjaciółka i koleżanka od PP. Sakramentek we Lwowie pisze mi, że jej Jagusia kończy lat 18, a słyszałam od Icka faktora, co do Sącza za robotnikiem jeździł, że mądra i wcale nie szpetna ma być dziewczyna. K... scy to dobre gniazdo, jedź więc do Jodłowej, staraj się podobać, oświadcz się i żeń w imię Boże".

Nie w smak mi poszły słowa mamy dobrodziejki, bo do rydwanu małżeńskiego wprzęgać się wcale nie miałem ochoty; pragnąłem tylko swobody, szerokiej wolności; koń, pies i strzelba wystarczały mi zupełnie, a przytem czułem, iż poczciwi sąsiedzi, z którymi nieraz tygodniami całymi wspólnie polowałem, wyśmieją mnie wierutnie, gdy się dowiedzą, że ja, który sławiłem zawsze pod niebiosa złotą kawalerską wolność, mam się im sprzeniewierzyć. Gdy się raz ożenię, żegnajcie miłe polowańka, urocze śniadańka, swobodne kawalerskie zebrania i uciechy! Broniłem się więc wobec Mamy jak mogłem, — ale... wy nie znacie mojej Mamy Dobrodziejki. Przemawiała i argumentowała tak dosadnie i tak stanowczo, że w końcu uległem pokonany, poddając się losowi i woli Pani Matki.

*

Udecydowano tedy mój wyjazd. Najtyczank podówczas najmodniejszy wehikuł, sprowadzono wpro z fabryki. Było to arcydzieło w swoim rodzaju, h z „kielnią“ z tyłu na tłumok i misternym prz rządem do hamowania z kozła, a co tam było kółe a łańcuszków, a klamerek, a świecidełek! Wszyst to czyniło w czasie jazdy hałas niemały, lecz cho uszy raził dźwięk żelaziwa i donośny klekot k mimo to wszystko najtyczanka robiła niepospoli wrażenie, bo była w modzie! Do mojej pary szpakó dokupiono parę drugą. Narowiła się wprawdzie niec nowa klacz dereszowata, ale p. Baszycki ekonom który po konie do Mościsk jeździł, mówił:

„Nic to, nic to, Wielmożny Panie, ujdą s w drodze. Jak palną pięć mil szosy, będą szły ja na pasku. A b o ja się na tem nie znam, nie darm pochodzę z tureckich baszów (stąd i moje nazwisko a p r z e c i e k turkowi koń nie nowina“.

Między nami mówiąc p. Baszycki miał z baszam wspólną chyba tuszę potężną, no i goły był jak turecki święty.

Nadszedł dzień wyjazdu, zajechała najtynczanka mama udzieliła mi na drogę parę zbawiennych przestróg, nakreśliła krzyż święty nademną, najty czanką i narowistą kobyłą, stary Łukasz palną z bata — jadę. Konie po równym gościńcu szły dziarsko, nawet lejcowa dereszowata darła tak, że Łukasz, którego ojciec woził mego ojca, a dzia mego dziada, nie mógł wyjść z podziwienia. Zapa liłem papierosa i puszczając gęste kłęby dymu po czałem rozmyśliwać to o tem, to o owem: czy ja robię głupstwo jadąc w konkury, czy nie robię, a jaka będzie ta Jagusia, czy ładna, czy brzydka a co tam będą robić bezemnie u Eustachego na jutrzejszem polowaniu i t. d. i t. d. Jakoś mi nieźle było na mojej najtyczance, więc po niedługim czasie poczałem się kiwać miarowo, a niebawem zdrzemnąłem się na dobre. Śni mi się, że przybyłem już do Jodłowej, że zajeżdżam przed duży dwór, Łukasz wali z bata, wysiadam, wchodzę; śni mi się, że przyszła moja teściowa wita mię z otwartemi rękami, oglądam się za córką, moją przyszłą żoną, Jagusią... gdy wtem niespodzianie kiwnąłem się tak silnie, że omało nie ugodziłem głową jak taranem w kozioł nowej najty-

czanki, a może w tę część Łukaszowej istności, która zwykłym trybem rzeczy w najbliższym jest z kozłem związku.

„Co jest? co się stało?“

„A choroba ją — lejcowa się znarowiła i ani weź z miejsca“.

„A przecież szła doskonale!“

„Na równem proszę Wielmożnego to iść szła, ale jak ci przyszła pierwsza góra, to widzi Pan“.

„A daleko my od domu?“

„Ta, ze cztery mile“.

„Wracać nie warto! jedź dalej!“

Przez pół godziny Łukasz wyczerpywał wszystkie znane mu sposoby. Łagodna perswazya i najsurowsze, drastyczne środki nie pomagały nic, — wszystko rozbijało się o dziwny upór „czwartlowej“. Kobyła parskała, wierżgała, machała ogonem, ale iść naprzód nie chciała.

„A bodaj cię śnieg spalił — mruknąłem — a to ładne konkury!“

„O będzie źle z nami“ — mówi Łukasz.

„A to dlaczego! a tobie co się w to mieszać“ — krzyknę sądząc, że robi delikatną aluzję do moich przyszłych konkurów, które poprzedził tak fatalny omen.

„A bo naturzysta, choć w łeb strzel!“

„Kto?“

„Czwartlowa kobyła, proszę Wielmożnego!“

Zły, zniecierpliwiony chwyciłem wreszcie strzelbę, którą więcej z przyzwyczajenia, niż z potrzeby wziąłem ze sobą i ruszyłem na błotko, ciągnące się wzdłuż drogi. Lecz i tu wiodło mi się najgorzej, wydeptałem wprawdzie cztery kszyki, lecz mając rękę drżącą wskutek nagłej irytacyi, spudłowałem trzy, a czwarty postrzelony frunął mi z pod ręki, gdym go miał już podnieść i zapadł po drugiej stronie rzeczki, gdzie nie mając psa ścigać go nie mogłem. Pasje mię brały. Wróciłem do bryczki w chwili, gdy chłopak Grzesio, towarzyszący mi także, dosiadał czwartlowej, by w ten sposób zmusić ją do ruszenia z miejsca. Sztuka się udała, — wyjechaliśmy na górę w pełnym galopie i jazda szła dalej. przerywana od czasu do czasu pod tą lub ową górą stacyami, w czasie których ja polowałem po bokach gościńca z rezultatem nieowiele

lepszym niż pierwszym razem. Jaką jazdę miał łatwo sobie wyobrazić; siedm wód i siedm gór, w bajce, przebywać mi wypadło i tyleż razy pow rzała się zawsze ta sama a zawsze dramatyczna sce pomiędzy Łukaszem i dereszowatą kobyłą, której sceny ja obojętnym widzem być nie mogłem. Kląt na czem świat stoi i najczarniejsze myśli przesuw mi się w wyobraźni. Teraz byłbym dał głowę, koleżanka od PP. Sakramentek mojej Mamy m być urodzoną Xantypą, nie nadającą się wcale mnie na teściową, a jej Jagusia rozgrymaszon dzieckiem, zwykłą parafianeczką lub conajmniej z klarowaną gąską. A kto tam wie czy ona rzeczywiś taka ładna, jak mówił Icek pachciarz; myślę w sobie: „Co ja tam spuszczać się będę na żydow gust i szukać żony przez faktorów, nawrócę z dro do domu. Może ta kobyła ma dobry nos i jest przestrogą, bym uniknął fatalnego przeznaczenia Nad desperackiemi myślami temi, wzięła jedn górę rozwaga, a może i rodzaj tremy przed gniew Mamy Dobrodziejki, dość, że mimo niechęci i c głych nowych przeszkód posuwałem się wraz z m najtyczanką powoli ku Jodłowej.

Drugiego dnia nad wieczorem przyszło przebyw w bród wcale pokaźną rzekę. Łukasz przeżegnał s znakiem krzyża i hajda w wodę jak z pieca na łeb, przejechaliśmy bez przeszkód, aliści z drugiej stron wyjazd „niby na dach naszej gorzelni“, jak słusz zauważył bystry spostrzegacz Grzesio. Łukasz piera końmi, śmiga batem tak zamaszyście, że i mn się w siedzeniu po uszach oberwało, mimo poczciwina czwartlowa narowi się, chyba dlate by nie odstąpić od przyjętego raz zwyczaju. czekając na akt drugi rozpoczynającego się dramat którego epilog znałem już na pamięć, wyskaku trochę po dyszlu, więcej po wodzie, na brzeg i m szeruję ze strzelbą naprzód. Droga zarosła była obu stronach gęstym olszowym i jałowcowym pustem. Idę dobrą chwilę, gdy wtem słyszę najw raźniej aj! ajaj! ajajaj! dalipan! gończak goni. Podbiegam, przystaję, słucham, podbiegam raz jeszcz a wtem wymyka kopyra defilując przez gościnie składam się, palę, zkoziołkował! Zdawało mi s wprawdzie, że tuż po moim strzale padł strzał drug

lecz cóż mnie to obchodzi, jeżeli po moim strzale, (widziałem najwyraźniej) szarak machnął koziołka. Idę więc i już mam go podnosić, gdy wtem słyszę głos:

„Za pozwoleniem, to mój zając“.

„Za pozwoleniem mój“, – odpowiadam sucho nie oglądając się wcale.

„Wiem przecież, że nie spudłowałam“, odzywa się znów głos wybitnie kobiecy, podnoszę więc oczy i... stanąłem, gdyby fizyk, oniemiały z podziwu. Przedemną widzę kobietę, pannę, dziewicę, cud, zjawisko! Smukła, jak łania, blondynka z oczami dużemi, błękitnemi, w których widniał hamowany gniewek, a jaka płeć, jaki nosek, usteczka, jednem słowem prześliczna. Czarna amazonka podpięta u boku dodawała jej czarownym kształtom niezwykłego wdzięku; kapelusik zielony z piórkiem ozdabiał jej zgrabną główkę, przez plecy zawieszona mała torebka myśliwska, w ręku filigranowa dubeltówka. Gdym tak zapatrzony, olśniony czy otumaniony stał, nie mogąc ni słowa przemówić, amazonka zwróciła się do chłopaka, który w tej chwili podprowadził jej białego jak śnieg wierzchowca, dosiadła go szybko i zgrabnie, a odwracając się ku mnie z konia rzekła mi na odjezdnem z przekąsem:

Jestem przekonaną, iż szarak padł od mojego strzału, — kiedy jednak pan uznać tego nie możesz, ustępuję nie chcąc pozbawiać go zdobyczy, na której Panu tyle zależy“.

„Ależ wybacz Pani...“

Ale amazonka wypuściła konika z miejsca galopem, przesadziła rów przydrożny i w sekund kilka była już daleko. Patrzałem na nią, a gdy zniknęła za grupą drzew, patrzałem na psa biegnącego za nią, a gdy pies zniknął mi z oczu, patrzałem na kłęby kurzu unoszące się w powietrzu, a gdy i tego już nie widziałem, palnąłem się pięścią potężnie w czoło i zawołałem:

„A ty gamoniu jeden, to zamiast ustąpić kobiecie i to takiej kobiecie, ty upierałeś się przy marnym zającu, zamiast okazać się grzecznym i szarmanckim, stałeś jak żak szkolny z rozdziawioną, niby wrota w stodole, gębą, wart jesteś, żeby ci lada Jagusię dano za małżonkę“.

Śliczna amazonka wpadła mi do serca, jak ryb
w sak. Co tu teraz począć? pędzić za nią, ale n
czem, może na narowistej kobyle, — szukać jej w ok
licy, i zrobić wizytę, ale skąd racya, a zresztą wsty
mi było mego znalezienia się. Położenie bez wyjścia
stałem jak głupi i to jedno tylko wiedziałem, że ju
teraz, gdy taką ujrzałem amazonkę, nikt mię n
żadną Jagusię w Jodłowej wziąć nie zdoła. Nar
otrząsnąłem się z osłupienia, zrozpaczony popędziłe
lotem do mojej najtyczanki nad wodą, jednym susem
byłem na wysokości siedzenia i krzyknąłem:

„Łukasz! nawracaj do domu!“

„A do Jodłowej?...“

„Nie pojedziemy!“

Po dwudniowych męczarniach zawinęliśmy d
domu. Co tam miałem z Matką, jak się wykręciłe
opisywać nie będę, dość, że w końcu choć o ama
zonce ni słowem nie wspomniałem, przyznałem si
że w Jodłowej nie byłem. Mama załamała ręce na
straconym, zmarnowanym jedynakiem, a ja zamknę
łem się w moim pokoju, aby marzyć i śnić o Ama
zonce. Zrodziła się w mem sercu miłość gorąca
jak skwar południowego słońca, bezdenna, stra
szna, beznadziejna. Polowania, psy, konie, sąsiedz
wszystko mi zbrzydło. Nadeszła jesień, a ja strzelb
do ręki nie wziąłem, spadła ponowa, a ja do Eusta
chego nie chciałem jechać na polowanie, na naj
świeższy trop patrzyłem obojętnie, stado kuropat
burkające mi z pod nóg nie robiło na mnie naj
mniejszego wrażenia. Mama była w rozpaczy, poczęła
się bowiem już teraz na seryo obawiać, że zostan
„dziekanem kawalerskim“, perswadowała mi, podsu
wała myśl to o tej to o owej panience, w końcu widząc
że nic nie pomaga, chwyciła się ostatecznego środka.
Pewnego pięknego poranka oznajmiła mi, że na
urodziny jej będzie u nas rodzaj domowej zabawy,
na którą między innemi zaprosiła i Panią K. z Jo
dłowej. Zwinąłem się jak piskorz słysząc tę nowinę,
bo Panią K. i Jagusię instynktownie nienawidziłem
serdecznie, choć ich nigdy nie widziałem w życiu.

„Przyszła góra do Mahometa“, pomyślałem sobie,
„ale nie złapiecie mię na plewę. Wyjadę na czas
zabawy do Ksawerego na polowanie. — E! to nie
uchodzi, więc zostanę, ale będę sztywny, zimny jak

głaz i milczący jak grób, a pokaże się czy udadzą
się babskie swaty“.

W dwa czy trzy dni przed zabawą, ulegając
życzeniu Matki wybrałem się z dwoma sworami
gończaków, by ubić coś z zwierzyny na stół dla
gości. Poszło mi nieźle i nieco odżyłem w lesie;
padły już dwa rogacze i kilka zajęcy. Na ostatku
bierzemy miot od drogi gończe grają aż miło, gon
zbliża się ku mnie i widzę, że ogromny kozioł sadzi
ku drodze — palę, leży. Było kroków ze 120. Naraz
słyszę jakby klaskanie w rękę i donośny dźwięczny
głosik: „brawo, brawissimo“. Oglądam się i widzę
na gościńcu podróżną karetę, a w jej oknie okutaną
w futro i chusteczki, małą twarzyczkę kobiecą. Zmrok
już zapadał, więc dokładnie rysów twarzy rozpoznać
nie mogłem, ale blask oczka i metaliczny głosik po
raz pierwszy od spotkania z amazonką niejakie na mnie
zrobił wrażenie. Kareta ruszyła dalej, a i ja niebawem
podążyłem w jej ślady do domu, debatując po drodze,
ktobyto mógł jechać do nas i czyje to rączki biły
mi brawo po strzale; w końcu machnąłem ręką,
mówiąc: „Et, co mi tam, wszak to nie Amazonka“.
Przybywszy do domu, przebrałem się i na nawoły-
wania Matki z wielką niechęcią powlokłem się do
salonu. Wchodzę, lecz w progu stanąłem w tej samej
pozycji, co ongiś na gościńcu po strzale do zająca,
a snać musiałem też zrobić niezbyt mądrą minę, bo
zewsząd zwrócono oczy na mnie. Pod oknem, w świetle
zachodzącego słońca siedziała ona, Amazonka. Wpa-
trzyłem się w nią jak w cudowny obraz i byłbym
tak stał Bóg wie jak długo, gdyby Matka nie wyba-
wiła mię z zakłopotania, przedstawiając Paniom: „Mój
syn Sewerynek“, i nie szepnęła mi na ucho: „Sewe-
rynku! to Pani K. z Jodłowej i panna Agnieszka jej
córka“.

Kolana ugięły się podemną; a więc Jagusia, owa
znienawidzona Jagusia to amazonka, a amazonka,
to Jagusia. W głowie mi się mięszało, ale wątpić
nie mogłem, ona dalipan! te same bujne włosy, te
same prześliczne, błękitne oczy, których blask tak
niezapomnianie wbił się w pamięć moją.

* *
*

Po kilku dniach oprzytomniałem zupełnie. Si
działem na werandzie z moją amazonką i spier
liśmy się zawzięcie o nasz wspólny strzał na Sądec
gościńcu. Teraz już na przekorę pannie Jagusi utrz
mywałem stanowczo, że zając z mojej poległ r
ona twierdziła uparcie, żem spudłował najhaniebn
Nie wiem kto z nas dwojga ustąpił drugiemu, g
wiem tylko tyle, że w końcu postanowiliśmy polo
wspólnie przez całe życie.

Mamy nie miały nic przeciw temu.

A.

ZAPISKI

STYCZEŃ.

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Data	Rewir	Zwierz. czworonożna		Zwierz. skrzydlata		Razem
		pożyteczna	szkodliwa	pożyteczna	szkodliwa	

DZIAŁ INFORMACYJNY

Tabliczka porównawcza starych miar z nowemi.

Miary długości.

1 metr = 0·52 w. sąż. = 3·16 wied. stop. = 1·28 w. łok.
1 ctm. = 0·38 wied. cala.
1 milim. = 0·45 w. linii.
1 kilom. = 0·13 austr. mili.
1 myriam. = 1·31 austr. mili.
1 w. sąż. = 1·89 metra.
1 w. stopa = 0·31 metra.
1 w. łokieć = 0·77 m.
1 w. cal = 2·63 ctm.
1 w. linia = 2·19 milim.
1 austr. mila = 7·58 kilom.
1 geogr. mila = 7·42 1 morska = 5·56 k.

Miary powierzchni.

1 kw. metr. = 0·27 k. s. = 10 k. st.
1 kw. ctm. = 0·14 kw. cala.
1 ar = 27·80 kw. sąż.
1 hektar = 1·73 austr. morg.
1 kw. myriam. = 1·73 kw. mili.
1 kw. sąż. = 3·59 kw. metra.
1 kw. stopa = 0·09 „ „
1 aus. morg = 57·54 ar = 0·57 h.
1 aus. mila = 55·063 □ kil.

Miary objętości.

1 kub. metr = 0·14 kub. sąż.
1 „ „ = 31·66 kub. stóp.
1 „ sąż. = 6·82 kub. metr.
1 „ stopa = 0·03 „ „
1 „ ctm. = 0·05 kub. cala.
1 hectolitr = 1·62 aus. ćwierci.
1 ltr. = 1 k. dcm. = 0·01 a. ćw.
1 austr. ćwierć = 61·48 litrów.
1 kub. cal = 18·27 kub. ctm.
1 kub. linia = 10·57 kub. mili.

Miary płynów.

1 Hectolitr = 1·76 w. wiadra
1 litr = 0·70 w. mass.
1 w. wiadro = 0·56 hectolitr.
1 w. mass = 0·41 litra.
1 w. seidel = 3·53 decil.

Miary ciężkości.

1 kgr. = 1·78 w. f. = 1 f. 25 łut.
1 decagr. = 0·57 w. łuta.
1 tonna = 1785·52 w. funta.
1 kilogr. = 2 funt. cl.
1 gramm = 4·85 w. karata.
1 w. centnar = 56 kilogr.
1 w. funt = 0·56 „
1 w. łut = 1·75 decagr.
1 cent. cłowy = 50 kilogr.
1 funt „ = 0·5 „
1 wied. karat. = 0·20 grm.

Waga aptekarska.

1 uncya = 35 grm
6 uncyi = 210 „
1 drachma = 4 3 grm.
1/2 drachmy = 2·15 grm.
1 skrupuł = 1·5 „
1 gran = 0·07 „
2 grany = 0·15 „
3 „ = 0·22 „
1/2 grana = 0·01 „
1/4 „ = 0·02 „
1/8 „ = 0·008 „
1 kilogr. = 28·5 unc.
1 decagr. = 10 gr. = 0·28 „
1 gramm = 13·713 aus. gran.
1 decigr. = 0·1 gr. = 1·37 „
1 centigr. = 0·01 gr. = 0·13 gr.
1 milligr. = 0·001 gr. = 0·01 „
50 centigram. = 7 granom
10 „ = 1·3 „
5 „ = 0·66 „
2 „ = 0·25 „

1 łokieć polski = 0·59 ctm
1 metr = 1 1/8 arszyna.

Centymetry.

Tabliczka procentów.

Kapitał Złr.	Po 3 od sta			Po 4 od sta		
	Za dzień	za miesiąc	za rok	Za dzień	za miesiąc	za rok
1	·	·	·03	·	·	·04
2	·	·	·06	·	·	·08
3	·	·	·09	·	·01	·12
4	·	·01	·12	·	·01	·16
5	·	·01	·15	·	·01	·20
6	·	·01	·18	·	·02	·24
7	·	·01	·21	·	·02	·28
8	·	·02	·24	·	·02	·32
9	·	·02	·27	·	·03	·36
10	·	·02	·30	·	·03	·40
50	·	·12	1·50	·	·16	2·00
100	·	·25	3·00	·01	·33	4·00
200	·01	·50	6·00	·02	·66	8·00
300	·02	·75	9·00	·03	1·00	12·00
400	·03	1·00	12·00	·04	1·33	16·00
500	·04	1·25	15·00	·05	1·66	20·00
1000	·08	2·50	30·00	·11	3·33	40·00
5000	·40	12·50	150·00	·55	16·66	200·00

Kapitał Złr.	Po $4\frac{1}{2}$ od sta			Po 5 od sta		
	Za dzień	za miesiąc	za rok	Za dzień	za miesiąc	za rok
1	·	·	·04	·	·	·05
2	·	·	·09	·	·	·10
3	·	·01	·13	·	·01	·15
4	·	·01	·18	·	·01	·20
5	·	·01	·22		·02	·25
6	·	·02	·27	·	·02	·30
7	·	·02	·31	·	·02	·35
8	·	·03	·36	·	·03	·40
9	·	·03	·40	·	·03	·45
10	·	·03	·45	·	·04	·50
50	·	·18	2·25	·	·20	2·50
100	·01	·37	4·50	·01	·41	5·00
200	·02	·75	9·00	·02	·83	10·00
300	·03	1·12	13·50	·04	1·25	15·00
400	·05	1·50	18·00	·05	1·66	20·00
500	·06	1·87	22·50	·06	2·08	25·00
1000	·12	3.75	45·00	·13	4·16	50·00
5000	·62	18·75	225·00	·65	20·83	150·00

Różne wzory do obrachowywań.

a) Obliczenie dochodu. Jaki dochód przynosi kapitał 800 zł po 5% w $4\frac{1}{2}$ lat?

$$x=\frac{5\times 800\times 4\frac{1}{2}}{100}=180 \text{ zł.}$$ Gdyby to samo zadanie opiewało nie

po upływie $4\frac{1}{2}$ lat, ale 54 miesięcy $x=\frac{5\times 800\times 54}{100\ \ 12}=180$ zł.

Mianownik ułamka dla czasu musi mieć to samo miano jakie licznik posiada. Dochód $d=\frac{o\times k\times l}{100}$.

b) Obliczenie kapitału. Jak wielkim jest kapitał, który wypożyczony na rok na 5% przyniósł 270 zł. dochodu?

$$x=\frac{100\times 270}{5}=5.400\,;\quad k=\frac{100\times d}{o\times l.}$$

c) Obliczanie odsetek. Na jaki procent wypożyczony jest kapitał 4860 zł., który przyniósł 243 zł. dochodu za rok?

$$x=\frac{243\times 100}{4860}=5\%\,;\quad o=\frac{d\times 100}{k\times l}$$

d) Obliczanie czasu. W ilu latach niesie kapitał 6450 wypożyczony po 5% dochodu $2418\frac{3}{4}$ zł.?

$$x=\frac{1\times 100\times 2418\frac{3}{4}}{6450\times 5}=\frac{100\times 9675}{6450\times 4\times 5}=7\frac{1}{2}\ l\,;\quad l=\frac{100\times d}{k\times o.}$$

Obliczanie procentu złożonego.

po lat	Od jednostki monetarnej oddanej na procent złożony od złr., franka, marki, rubla. Na procent 2%	3%	4%	5%	po lat	Od jednostki monetarnej oddanej na procent złożony od złr., franka, marki, rubla. Na procent 2%	3%	4%	5%
1	1·020	1·030	1·040	1·050	15	1·346	1·558	1·801	2·079
2	1·040	1·061	1·082	1·102	20	1·486	1·806	2·191	2·653
3	1·061	1·093	1·125	1·158	30	1·811	2·427	3·243	4·322
4	1·082	1·126	1·170	1·216	40	2·208	3·262	4·801	7·040
5	1·104	1·159	1·217	1·276	50	2·692	4 384	7·107	11·47
6	1·126	1·194	1·265	1·340	60	3·281	5·892	10·52	18·68
7	1·149	1·230	1·316	1·407	70	4·000	7·918	15·57	30·43
8	1·172	1·267	1·369	1·477	80	4·875	10·640	23·05	49·56
9	1·195	1·305	1 423	1·551	90	5·943	14·300	34·12	86·73
10	1·219	1·344	1·480	1 629	100	7·245	19 220	50 59	131·5

Jak wielkim będzie procent po 5 od sta od kapitału 25 zł. po upływie 25 lat. Ponieważ liczba 25 składa się z 20 i 5 a więc należy pomnożyć $2·653\times 1·276=3·385228$ zł. od kapitału 1 zł. a od 25 zaś będzie $3·385228\times 25=8$ zł. 63 ct.

Ile wynosi po upływie 5 lat 3000 umieszczone na 4% składany rocznie? $n=3000\times 1·217=3·649$ zł. 96 ct.

Jaka będzie wartość kapitału 6859 zł. umieszczonego na 5% z półroczną kapitalizacyą po latach 10?

$x=\frac{6859\times 2·653}{2}$ (2·653 jest liczba stojąca w czwartej kolumnie i oznaczająca 20 okresów półrocznych).

Ile warte były 3649 zł. 96 ct. przed 5 laty ze względu na coroczną kapitalizacyę po 5 od sta? $x=3649·96 : 1·216=3000$.

Rachunek spółki.

Podzielić 1200 zł. między trzy osoby, aby ich udziały miały się jak 5 : 4 : 3.

5+4+3=12; 1200 : 12=100 A=100×5, B=100×4, C=100×3.

Różne statystyczne wiadomości.

A) Królestwo Polskie.

Najwyższe wzniesienie nad poziom morza 620 metrów.
Wysokość opadów atmosferycznych (deszczu, rosy itp.) 73 centm.
Średnia temperatura roczna Warszawy 7° C.
Powierzchnia 1273·16 myriam.
Ludność 6,528.000. W tej liczbie żydów 762.000, niemców 289 000, Rossyan 220.000. Według wyznań: katolików 71·31%. Grecko-kat. 7%, Izraelitów 13%, Protestantów 5·67%, Prawosł. 4%.
Na 1 kw. myriametr przypada 5128 mieszkańców.

B) W. Ks. Poznańskie.

Najwyższe wzniesienie nad poziom morza 200 m., najniższe 80 m.
Średnia temp. 6·3 C. Wysokość opadów atmosfer. 51 cm.
Ludność 1,703.397 Polaków 910.000. Niemców 686.000, Żydów 62.650. Katolików 63·7%, Protest. 32·2, Żydów 3·9.
Powierzchnia 289 miriam.
Ułomnych tj. ślepych, głuchych, obłąkanych 6664, w tej liczbie obłąkanych 2500.

C) Galicya.

Najwyższe wzniesienie Waksmundska góra w Tatrach 2192 m.
Wysokość opadu we Lwowie 58·5 cm., w Krakowie 48 ctm.
Średnia temp. we Lwowie 7·9° C., w Krakowie 8·5° C.
Powierzchnia Galicyi 783 myriametrów kw. Ludność 5,958.907, w tej liczbie 49·13% mężczyzn a 50·87% kobiet. Na 1 myr. kw. 7600 ludności. Rz. katolików 45·38%, Gr. kat. 42·33%, Żydów 11·54%. Płaci 57 mil. rządowego podatku, tj. 9 zł. 47 ct. na osobę.
Ułomnych 17.126, w tej liczbie 1322 obłąkanych a 5700 zniedołężniałych umysłowo.
Używa języka polskiego 51·5%, ruskiego 43·04%, niem. 5·37%.
Nie umie czytać ani pisać 4,832.138.
Ludność Lwowa wynosi 109.746, Krakowa 66 095.

	Kw. kilm.	Mil.
Europa	9,710.340	316
Azya	44,572 250	834
Afryka	29.909.413	205

	Kw. kilm.	Mil.
Ameryka	38.379.210	95
Austr. z Polin.	8,953.727	5
Kr. podbiegun.	4 520.400	—

Umiera rocznie 33½ mil., czyli dziennie 97.790. Rodzi się dziennie 104.800.

Abisynia ces.	410.200	3
Afganistan	721.664	6
Anam	275.300	6
Arabia	1,541 700	2
Argent. rzp.	2,835 970	3
Austrya cała	622 269	38
Niższa Austrya	19.824	2
Wyższa »	11 996	⅓

Styrya	22.454	1
Karyntya	10.373	⅓
Kraina	9.986	½
Pobrzeże	7.988	⅔
Tyrol	29.326	1
Czechy	51.955	5½
Morawia	22.229	2
Szląsk	5.147	½

	Kw. kilm.	Mil.
Galicya z Krak.	78.496	6
Bukowina	10.451	½
Dalmacya	12.792	½
Węgry	280.388	14
Kroacya i Sław.	23.263	1
Pogr. wojsk.	20.332	½
Bosnia	44.080	¾
Hercogowina	10.744	¼
Nowy Bazar	8 382	1/10
Belgia kr.	29.457	6
Birma kr.	493.419	4
Boliwia Rzp.	1,222.250	2½
Brazylia ces.	8,337.218	12
Bolgarya ks.	63.972	2
Chili Rzp.	675.993	2½
Chiny ces.	4,024,690	404
Columbia Rzp.	830.700	3
Dania kr.	232.879	2
Egipt kr.	1,021.354	5½
Equador Rzp.	643 296	1
Francya Rzp.	528.571	38
Grecya kr.	61 689	2
Hiszpania kr.	507.036	17
Haiti Rzp.	23.911	½
Japonia ces.	382 447	37
Liberia Rzp.	49.077	1
Lichtenstein ks.	157	10 t.
Luxemburg W. k.	2.587	⅓
Madagaskar kr.	591.964	3½
Marokko ces.	812.300	10
Maskat im.	209.239	1½

	Kw. kilm.	Mil.
Meksyk. rzp.	1,916.974	10½
Monaco ks.	21	10 t.
Niemcy ces.	539.816	45
Kr. Bawarskie	75.860	5
» Wirtemb.	19.503	2
W. ks. Baden	15.263	1½
Prusy wsch.	36.975	2
Pomorze	30 106	1½
Kr. Saskie	14.992	3
Niderlandy kr.	32.999	4
Paraguay Rzp.	238.290	⅓
Persya kr.	1,648.195	10
Peru Rzp.	1,303.702	3
Portugalia kr.	92.346	5
Rossya ces.	22,397.460	104
Rumunia kr.	129.947	5⅓
Sandwicz. kr.	17.008	90 t.
S. Marino Rzp.	85.	8 t.
Serbia kr.	48.882	2
Siam kr.	726.850	6
St. Zj. Półn. A.	9,272.449	50½
S. Domingo Rzp.	53.344	⅓
Sudan	6,626.600	4
Szwajcarya Rzp.	41 345	3
Szwecya i Norw.	775 996	6½
Trypolis	1,033.000	1
Tunis	116 348	1½
Turcya	4,271.000	33
Turkestan	503.300	3
Urugnay Rzp.	169.822	½
Włochy kr.	296.955	29½
W. Brytania	20,944.700	253
Zanzibar sułtan.	1.591	⅓

Tabelka porównawcza pieniędzy.

	Francya fr. ct.	Austrya zł. ct.	Rossya rb. k.	Niemcy m. fen.
Ameryka, 1 dollar = 100 centom =	5 37	2 7	1 28	4 14
Anglia, 1 f. sterl. = 20 szylingom = 240 pence = 2400 penny . =	25 52	10 21	6 34	20 42
Austrya, 1 zł. = 100 centom . =	2 50	—100	— 62	2 —
Belgia, Szwajcarya, Grecya, Serbia itd. 1 frank = 100 cent. . =	1 —	— 40	— 25	— 80
Dania, 1 rigsdaler . . . =	2 80	1 12	— 69	2 24
Francya, 1 frank = 100 centim. =	—100	— 40	— 25	— 80
Hiszpania, 1 doblon = 100 scudom = 1000 realom . . . =	26 74	10 67	6 61	21 34
Niemcy, 1 marka = 100 fenig. =	1 28	— 50	— 31	—100
Norwegia, 1 rigsdaler = 6 mark. =	2 80	1 12	— 69	2 24
Rossya, 1 rubel = 100 kop. . =	4 —	1 60	—100	3 20
Rumunia, 1 piaster = 100 ban-para = 1 frank. . . . =	—10	— 40	— 25	— 80
Turcya, 1 piaster = 40 para . =	— 9	— 3.5	— 2.25	— 7.2
Włochy, 1 lira = 100 centym. =	—100	— 40	— 25	— 80

Niektóre przepisy pocztowe.

Od listów przesyłanych w miejscu opłaca się 3 ct. do 20 grm. wagi. Za takiż list niefrankowany 6 ct. Za listy w Austryi i Niemczech niżej wagi 20 grm. porto wynosi 5 ct., od 20—250 gr. 10 ct. Niefrankowany płaci odbiorca podwójnie. Listy niedostatecznie frankowane uważają się jako niefrankowane, wliczają się jednak wartość marek na kopercie znajdujących się. Listy polecone opłaca nadawca. Za list polecony, któryby zginął w drodze, poczta opłaca adresatowi 20 zł. Za recepis zwrotny płaci się od listu miejscowego 5 ct., a od każdego innego 10. Należytość opłaca nadawca. Listy wyżej 250 grm. należy wysyłać pocztą wozową.

Oprócz kopert po 3, 5, 10 i 15 ct., są jeszcze kartki korespondencyjne po 2 ct., które można przesyłać do całej Austryi, Niemiec i Bośni. Kartki korespondencyjne do Francyi, Belgii, Holandyi, Helgolandu, Szwecyi, Norwegii, Włoch, Szwajcaryi, Hiszpanii, Rumunii i Rossyi kosztują 5 centów.

Listy za umyślnym posłańcem, mają być u dołu lewego brzegu oznaczone „Przez umyślnego posłańca". Należytość wynosi 15 ct. i musi być z góry uiszczona. Za listy przeznaczone do miejsca po za obrębem poczty oddawczej, opłaca się po 50 ct. za każdą milę odległości.

Zwrot nadanego listu nadawcy, może nastąpić jedynie za okazaniem duplikatu adresu pisanego tą samą ręką i recepisu jeżeli list rekomendowany. Porto od listów zwyczajnych za granicę wynosi: Do Serbii 7 ct. Do Belgii, Bułgaryi, Kanady, Danii, Islandyi, Egiptu, Algieru, Grecyi, W. Brytanii, Irlandyi, Malty, Włoch, Niderlandów, Norwegii, Persyi, Portugalii, Madery i wysp Azorskich, Rumunii, Rossyi, Finlandyi, Szwecyi, Szwajcaryi, Hiszpanii, Bałearów, Turcyi całej, Zjednoczonych Stanów Ameryki północnej:

a) Za listy do 15 grm. 10 ct. Karty koresp. 5 ct., z odpowiedzią 10 ct.

b) Druki za każde 50 grm. aż do 2 kil. po 3 ct.

Za pośrednictwem urzędów pocztowych można przekazywać wypłaty w kraju do wysokości 200 zł. Do Wiednia wolno przesyłać przekazami aż do 5000. Do celniejszych miast monarchii, do wysokości 1000 zł. Uskutecznić także można przesyłki pieniężne przekazami telegraficznemi. Próby towarów kupieckich (wartości się nie oznacza), druki wszelkie, korekty i książki można przesyłać pod opaską za opłatą do 50 grm. po 2 ct. do 250 po 5 i t. d.

Do Niemiec, Szwajcaryi, Francyi, Belgii, Włoch, Algieru i Holandyi można również za przekazem wysyłać pieniądze do wysokości 200 zł., względnie 450 marek, czyli 500 franków. Należytość wynosi do Niemiec: do 40 zł. 20 ct., do 50 zł. — 25 ct., do 100 zł. — 50 ct., do 150 zł. — 75 ct., do 200 zł. — 1 zł. Każde następne 10 zł. opłaca się o 5 ct. więcej. Do Szwajcaryi, Belgii, Francyi, Włoch i Holandyi do 20 zł. — 20 ct., do 30 zł. — 30 ct. — do 40 zł. — 40 ct., do 100 zł. — 1 zł. Każde następne 10 złotych opłaca się o 10 ct. więcej.

Telegrafy.

Opłata za przesyłkę depesz w obrębie monarchii wynosi: *a*) 24 ct. stęplowego za każdy telegram bez wyjątku; *b*) 2 ct. taksy od każdego wyrazu. Przy depeszach miejscowych opłaca się tylko połowa wyżej wspomnianego stęplowego.

W depeszach europejskich 15 liter a pozaeuropejskich 10 stanowi jedno słowo. Liczba z 5 cyfer stanowi jedno słowo.

Odpowiedzi telegraficzne na posłane depesze muszą być zawsze naprzód zapłacone, przynajmniej do wysokości 10 wyrazów, lub i więcej, ale nigdy nad trzydzieści. Za oznajomienie odebrania opłaca się jak za zwykły telegram o 10 słowach.

Do Niemiec bez względu na oddalenie opłata wynosi: *a*) 24 ct. stęplowego; *b*) 6 ct. za każdy wyraz.

Oprócz taksy zasadniczej po 30 ct. od depeszy opłaca się za każde słowo: do Algieru i Norwegii 16 ct. Do Ameryki północnej 57 ct., do Brazylii 4 zł. 45 ct., Anglii 20, Belgii, Danii, Niderlandów 11 ct., Rosuli, Hercegowiny, Czarnogóry, Niemiec, Szwajcaryi, Serbii 4 ct., Bułgaryi 9 ct., Egiptu 84 ct., Francyi 19 ct., Grecyi 21 ct., Hiszpanii, Rossyi i Turcyi europ. 14 ct., Holandyi 13 ct., Portugalii 17 ct., Rumunii 6 ct., Szwecyi 12 ct., Włoch 8 ct.

SKALA STEMPLOWA.

SKALA I.
na weksle.

		Do	zł.	ct.
nad	75 zł.	150	—	05
„	150 „	300	„	—10
„	300 „	450	„	—20
„	450 „	600	„	—30
„	600 „	750	„	—40
„	750 „	900	„	—50
„	900 „	1050	„	—60
„	1050 „	1200	„	—70
„	1200 „	1350	„	—80
„	1350 „	1500	„	—90
„	1500 „	3000	„	1.—
„	3000 „	4500	„	2.—
„	4500 „	6000	„	3.—
„	6000 „	7500	„	4.—
„	7500 „	9000	„	5.—
„	9000 „	10500	„	6.—
„	10500 „	12000	„	7.—
„	12000 „	13500	„	8.—
	Od każdych zaś następnych 1500 zł. o 1 zł. więcej, przyczem jednak kwoty poniżej 1500 zł. uważane będą za pełne.			9.—

SKALA II.
kwity i dokumenta w sprawach prawnych.

		Do	zł.	ct.
nad	20 zł.	40	„	—.13
„	40 „	60	„	—.19
„	60 „	100	„	—.32
„	100 „	200	„	—.63
„	200 „	300	„	—.94
„	300 „	400	„	1.25
„	400 „	800	„	2.50
„	800 „	1200	„	3.75
„	1200 „	1600	„	5.—
„	1600 „	2000	„	6.25
„	2000 „	2400	„	7.50
„	2400 „	3200	„	10.—
„	3200 „	4000	„	12.50
„	4000 „	4800	„	15.—
„	4800 „	5600	„	17.50
„	5600 „	6400	„	20.—
„	6400 „	7200	„	22.50
„	7200 „	8000	„	25.—
	Nad 8000 zł. od każdych 400 zł. opłacaną być ma należytość wraz z nadzwyczajnym dodatkiem po zł. 1 ct. 25 przyczem sumy niżej 400 zł. uważają się jako pełne.			

SKALA III.
ugody pożyczkowe, kontrakty służbowe, kwity na wygrane loteryjne.

		Do	zł.	ct.
nad	10 zł.	20 zł.	—	07
„	20 „	30	„	—.13
„	30 „	50	„	—.19
„	50 „	100	„	—.32
„	100 „	150	„	—.63
„	150 „	200	„	—.94
„	200 „	400	„	1.25
„	400 „	600	„	2.50
„	600 „	800	„	3.75
„	800 „	1000	„	5.—
„	1000 „	1200	„	6.25
„	1200 „	1600	„	7.50
„	1600 „	2000	„	10.—
„	2000 „	2400	„	12.50
„	2400 „	2800	„	15.—
„	2800 „	3200	„	17.50
„	3200 „	3600	„	20.—
„	3600 „	4000	„	22.50
	Nad 4000 zł. od każdych 200 zł. opłaconą być ma należytość wraz z nadzwyczajnym dodatkiem po zł. 25 ct., przyczem sumy niżej 200 zł. uważają się jako pełne.			25.—

KOLEJE ŻELAZNE.

Godziny przyjęcia i odjazdu według czasu środkowego.
Gdy we Lwowie godzina **12**, w Peszcie **11** i **40** minut.
Liczby oznaczone tłustemi czcionkami wskazują porę nocną od godziny 6. wieczór do godz. 5. min. 59 rano.

Ceny jazdy od kilometra na kolejach

(w centach i setnych ułamkach tychże).

Nazwa kolei	Poc. posp. I.	Poc. posp. II.	Poc. posp. III.	Poc. osob. i mieszane I.	Poc. osob. i mieszane II.	Poc. osob. i mieszane III.
Arc. Kar. Ludw. (Kraków-Lwów-Podwołoczyska)	5·29	4·28	—	4·23	3·38	1·88
Północna kolej Ces. Ferdynanda (Wiedeń-Kraków)	5·29	4·23	—	4·2	3·36	2·—
Lwowsko-Czerniowiecko-Jassk.	5·93	4·23	2·55	4·23	3·36	1·68
Węgiersko-galicyjska	—	—	—	4·89	3·29	1·68
Państwowe osobowe	—	—	—	4·—	3·—	2·—
„ mieszane	—	—	—	3·—	2·25	1·50

Kolej północna ces. Ferdynanda.

Wiedeń-Kraków-Lwów.

	p. o. 15	p. o. 41	p. kur. 1	p. o.	p. o. 17	p. kur. 3
Wiedeń	8 20	11 45	12 09		7 30	9 45
Oderberg	5 09	12 49	5 45		5 18	4 04
Dziedzice	7 10	2 04	6 57		7 02	5 22
Oświęcim	7 52	2 39	7 23	5 15	7 42	5 50
Kraków	9 50	5 00	8 48	7 05	9 46	7 25
Lwów	11 15		5 30	3 38	9 07	3 38

	p. o. 16	p. kur. 2	p. o. 32	p. o. 18	p. kur. 38	p. o. 4
Lwów	4 30	10 24		3 50		2 05
Kraków	5 37	6 55	9 20	3 00	6 30	9 37
Oświęcim	7 33	8 32	12 02	5 04		11 13
Dziedzice	8 10	9 02	12 39	5 44		11 44
Oderberg	9 29	10 07	2 08	7 19		12 5
Wiedeń	7 20	4 10	10 00	5 05	7 08	7 2

Zwardoń - Husiatyn.

Km.	Stacye		Poc. osob. 11	Poc. osob. 13	Poc. osob. 17	Poc. mięsz. 51
	Zwardoń	Odjazd	9 00			6 46
37	Żywiec-Zabłocie	Przyj.	10 47			9 35
	Bielsk-Biała	Odjazd	9 32			7 47
72	Sucha	„	12 30			11 33
	Podgórze	Przyj.	6 05			— —
	Oświęcim	„	7 56			— —
109	Rabka	Odjazd	1 52			1 20
144	Tymbark	„	3 15			3 14
154	Limanowa	„	3 37			3 44
184	N.-Sącz (R.)	P. o. 10 15	4 42	8 17		5 09
	Orlo	Przyj.	7 26	— —		8 30
211	Grybów (R.)	P. o. 1 17	5 54	9 19		6 45
	Tarnów	1 10	10 33	11 15		11 15
225	Wola łużańska	Odjazd	6 44			7 52
235	Zagórzany	„	7 16			8 23
242	Biecz	„	7 35			8 44
250	Skołyszyn	„	7 53			9 06
261	Jasło (R.)	„	8 28			9 44
269	Tarnowiec	„	8 46			10 07
283	Krosno	„	9 23			10 51
291	Iwonicz	„	9 44			11 14
296	Rymanów	„	9 59			11 30
311	Nowosielce	„	10 42			12 19
323	Sanok	„	11 17			1 03
329	Zagórz (R.)	Przyjazd	11 35			1 08
393	Chyrów (R.)	„	1 46		10 57	4 09
	Przemyśl	„	— —		— —	5 38
423	Sambor	„	3 08		11 49	6 54
467	Drohobycz	„	4 23		12 57	8 48
	Borysław	Odjazd	6 34		1 40	— —
494	Stryj	„	5 35		2 10	10 22
	Lwów	Przyjazd	8 39		4 15	1 15
508	Morszyn	Odjazd	6 01		2 38	
518	Bolechów	„	6 23		3 04	
531	Dolina	„	6 49		3 32	
559	Kałusz	„	7 44		4 31	
602	Stanisławów	Przyjazd	9 02		5 51	
	Lwów	„	3 10		9 43	
	Czerniowce	„	12 35		12 30	
	Stanisławów	Odjazd	9 58		6 54	
659	Monasterzyska	„	12 51		9 53	
713	Czortków	„	3 53		12 34	
750	Husiatyn	Przyjazd	5 14		2 32	

Husiatyn - Zwardoń.

Km.	Stacye		Poc. osob. 112	Poc. osob. 16	Poc. osob. 113	Poc. mięsz 152
	Husiatyn	Odjazd	9 35		12 40	
38	Czortków	„	11 35		2 37	
73	Buczacz	„	1 46		4 36	
92	Monasterzyska	„	2 47		5 43	
			4 39		7 35	
128	Tłomacz	„	5 37		8 35	
149	Stanisławów (R.)	Przyj.	6 28		9 45	
	Stanisławów	Odjazd	10 23		1 45	5 33
257	Stryj (R.)	„	1 15		4 15	— —
	Lwów	„	11 13		2 27	6 30
284	Drohobycz (R.)	„	12 40		3 44	8 31
327	Sambor (R.)	„	1 32		4 33	9 45
358	Chyrów (R.)	Przyjazd	— —		6 48	12 32
	Przemyśl	„	4 04			— —
421	Zagórz	„	9 50			8 02
	Leg. Mihalyi	Odjazd	3 50			1 45
	Zagórz	„	4 27			2 09
427	Sanok (R.)	„	4 46			2 40
437	Nowosielce	„	5 21			3 36
453	Rymanów	„	5 37			3 56
460	Iwonicz	„	5 54			4 23
467	Krosno	„	6 23			5 08
482	Tarnowiec	„	6 40			5 39
490	Jasło (R.)	„	7 02			6 13
501	Skołyszyn	„	7 17			6 37
509	Biecz	„	7 29			6 59
516	Zagórzany	„	7 51			7 40
526	Wola łużańska	„	8 8			8 10
540	Stróże	Przyjazd	11 15	— —		10 33
	Tarnów	„	8 30	3 47		8 46
	Grybów (R.)	P. o. 4 31	9 29	4 51		10 00
	N.-Sącz (R.)	14 5 30				10 37
		Odjazd	9 44			12 15
569	Nowy-Sącz	„	11 01			12 43
597	Limanowa	„	11 25			2 35
607	Tymbark	„	12 53			3 16
642	Rabka	„	1 26			4 27
654	Jordanów	„	2 20			— —
678	Sucha	Przyjazd	6 05			6 36
	Podgórze	„	4 15			7 23
713	Żywiec-Zabłocie (R.)	Pr.	4 59			9 44
	Bielsk-Biała	„				
		Odjazd	6 39			
750	Zwardoń					

Oświęcim-Podgórze-Kraków.

Km.	Stacye		Pociągi mięszane					
	Oświęcim	Odjazd			8	04		3 35
15	Przeciszów	„			8	38		4 22
19	Zator	„			8	53		4 42
28	Ryczów	„			9	13		5 07
35	Brzeźnica	„			9	30		5 29
41	Wielkie drogi	„			9	45		5 47
49	Skawina	Przyjazd			10	04		6 08
	Sucha	Odjazd	5	08	—	—	2 40	11 10
	Skawina	„	8	28	10	11	5 23	6 42
58	Swoszowice	„	8	51	10	31	5 44	6 59
65	Podgórze	Przyjazd	9	08	10	48	6 05	7 08
	Kraków	„	—	—	—	—	7 56	7 35

Kraków-Podgórze-Oświęcim.

	Kraków	Odjazd	6	12			4 34	7 08
8	Podgórze	„	8	28			6 19	7 50
16	Skawina	Przyjazd	9	10			2 40	
	Sucha	Odjazd	5	08			5 24	
	Skawina	„	9	18			5 46	
24	Wielkie drogi	„	9	44			6 05	
30	Brzeźnica	„	10	04			6 24	
37	Ryczów	„	10	25			6 54	
46	Zator	„	10	55			7 09	
51	Przeciszów	„	11	10			7 31	
58	Dwory	„	11	31			7 56	
65	Oświęcim	„	11	54				

Sucha-Skawina.

4	15	—	—		Żywiec	Odj.	—	10 47
4	42	5	09		Nowy-Sącz	„	10 37	9 44
11	57	11	10	9	Sucha	„	5 08	2 40
11	31	10	43	14	Skawce	„	5 37	3 07
11	16	10	24	18	Strzyżów	„	5 59	3 23
10	59	10	02	25	Stronie	„	6 16	3 37
10	38	9	33	32	Kalwarya	„	6 47	4 01
10	13	9	00	40	Łęcze	„	7 18	4 29
9	46	8	30	47	Radziszów	„	7 43	4 52
9	23	8	05		Skawina	Prz.	8 5	5 14
8	28	7	08		Podgórze	„	9 12	6 05
—	—	3	35		Oświęcim	„	11 54	7 56

Lwów- Stryj - Lawoczne.

Kilometry	Stacye		Poc. osob.		Poc. osob.		Poc. osob.	
	Lwów	Odjazd	11	27	7	00	6	10
16	Glinna-Nawarya	„	11	49	7	35	6	32
19	Pustomyty	„	11	53	7	41	6	36
27	Szczerzec	„	12	06	8	05	6	49
45	Mikołajów-Drohow.	„	12	38	8	52	7	23
59	Bilcze-Wolica	„	12	59	9	14	7	42
68	Uhersko-Dobrzany	„	1	13	9	39	7	56
75	Stryj	Przyjazd	1	23	9	54	8	06
	Chyrów	„	4	33	1	32	—	—
	Stanisławów	„	5	51	—	—	—	—
	Stryj	„	—	—	10	34	8	16
84	Skole	„	—	—	11	48	9	30
120	Lawoczne	„	—	—	1	03	10	45
128	Munkacz	„	—	—	4	21	4	03
147	Peszt	„	—	—	1	50	8	20

Lawoczne-Stryj-Lwów.

			Poc. osob.		Poc. osob.		Poc. osob.	
	Peszt	Odjazd	2	20			7	10
	Munkacz	„	11	39			12	20
			3	04			6	23
35	Lawoczne	„	4	20			7	59
	Skole	„	5	22			9	30
	Stryj	„	—	—			6	28
	Stanisławów	„	—	—	9	45	9	35
	Husiatyn	„	2	12	10	57	5	24
	Chyrów	„	6	06	2	20	10	47
72	Stryj	„	6	22	2	31	11	01
79	Uhersko-Dobrzany	„	6	41	2	46	11	18
88	Bilcze-Wolica	„	7	19	3	09	11	49
102	Mikołajów-Drohow.	„	7	55	3	37	12	27
110	Szczerzec	„	8	08	3	48	12	41
118	Pustomyty	„	8	14	3	53	12	47
121	Glinna-Nawarya	„	8	39	4	15	1	15
147	Lwów	„						

Tarnów - Orló.

Kilometry	Stacye		Poc. osob. I—III	Poc. mięsz. I—III	Poc. osob. I—III
	Tarnów	Odjazd	2 45	5 15	1 40
11	Łowczówek-Pleśna	„	3 02	5 38	1 59
21	Tuchów	„	3 19	6 11	2 19
32	Gromnik	„	3 36	6 43	2 42
37	Bogoniowice-Ciężkowice	„	3 44	7 01	2 53
48	Bobowa	„	4 02	7 34	3 13
58	Stróże	„	4 17	7 55	3 31
77	Ptaszkowa	„	4 58	8 07	4 12
90	Kamionka	„	5 17	8 26	4 31
98	Nowy Sącz (Rest.)	„	6 06	11 20	5 00
105	Stary Sącz	„	6 23	11 52	5 18
114	Rytro	„	6 44	12 26	5 38
123	Piwniczna	„	7 06	1 58	6 00
136	Zegiestów	„	7 35	1 55	6 33
148	Muszyna-Krynica	„	8 05	2 37	7 01
162	Orló	Przyjazd	8 30	2 15	7 26

Orló-Tarnów.

			Poc. osob I—III	Poc. mięsz I—III	Poc. osob. I—III
	Orló	Odjazd	5 43	12 30	7 32
14	Muszyna Krynica	„	6 10	1 10	8 07
26	Zegiestów	„	6 32	1 38	8 34
39	Piwniczna	„	7 10	2 44	9 01
48	Rytro	„	7 29	3 18	9 20
57	Stary Sącz	„	7 49	3 56	9 43
64	Nowy Sącz	„	8 03	4 18	9 51
72	Kamionka	„	8 25	4 46	10 31
85	Ptaszkowa	„	8 46	5 07	10 52
	Stróże	„	9 38	8 29	11 38
114	Bobowa	„	9 55	8 49	11 54
125	Bogoniowice-Ciężkowice	„	10 13	9 11	12 12
130	Gromnik	„	10 22	9 25	12 20
141	Tuchów	„	10 40	9 53	12 37
151	Łowczówek-Pleśna	„	10 58	10 14	12 54
162	Tarnów	Przyjazd	11 15	10 33	1 10

Przemyśl - Łupków.

Kilometry	Stacye		Pociąg osob. 112	Pociąg mięsz. 16	Pociąg osob. 4	Pociąg mięsz. 18
	Przemyśl	Odjazd		8 50	8 20	2 34
10	Hermanowice	„		9 10	8 39	2 56
13	Niżankowice	„		9 20	8 48	3 7
27	Dobromil	„		9 53	9 18	3 52
34	Chyrów	„	2 02	10 33	9 49	4 16
44	Starzawa	„	2 21	10 53	10 9	
54	Krościenko	„	2 40	10 14	10 29	
62	Ustrzyki	„	2 57	11 33	10 47	
78	Olszanica	„	3 28	12 11	11 20	
90	Łukawica-Lisko	„	3 49	12 38	11 46	
94	Załuż	„	3 57	12 47	11 57	
98	Zagórz	Przyj.	4 04	1 28	12 20	
		Odj.		2 5	12 54	
115	Mokre	„		2 23	1 9	
122	Szczawne-Kulaszne	„		3 1	1 35	
132	Komańcza	„		3 49	3 14	
146	Łupków	„		7 58	6 30	
268	Legenyi-Mihalyi	Przyj.				
			111.	5.	3.	13.

Łupków-Przemyśl.

	Legenyi-Mihalyi	Odj.		11 46	1 08	
	Łupków	„		12 16	1 36	
	Komańcza	„		12 38	1 57	
	Szczawne-Kulaszne	„		12 53	2 11	
	Mokre	„	11 46	1 50	2 47	
	Zagórz	„	11 56	1 59	2 56	
	Załuż	„	12 06	2 09	3 05	
	Łukawica-Lisko	„	12 28	2 36	3 29	
	Olszanica	„	12 58	3 12	4 —	
	Ustrzyki	„	1 13	3 30	4 19	
	Krościenko	„	1 30	3 50	4 38	
	Starzawa	„	1 46	4 17	5 04	10 58
	Chyrów	Przyj.	5 39	4 39	5 21	11 24
		Odj.		5 10	5 48	12 —
	Dobromil	„	6 16	5 19	5 56	12 11
	Niżankowice	„	6 27			12 32
	Hermanowice	„	6 48	5 38	6 13	
	Przemyśl	Przyj.				

Ze Lwowa do Suczawy.

Kilometry	Stacye	Pociąg posp. 1	Pociąg mięszan. 3.	Pociąg mięszan. 5.
	Wiedeń (cz. pragski) Odj.	11 10	8 20	8 25
	Kraków (cz. peszt.) „	9 13	10 57	10 46
	Lwów Przyjazd	5 16	11 13	— —
	Lwów Odjazd	6 —	12 02	10 46
11	Siechów „	— —	12 34	11 18
25	Staresioło „	— —	1 12	11 52
36	Bóbrka-Chlebowice * „	— —	1 41	12 17
44	Wybranówka „	— —	2 —	12 37
51	Borynicze „	— —	2 23	1 —
64	Chodorów * „	— —	2 54	1 31
71	Bortniki „	— —	3 14	1 51
88	Bukaczowce (Rest.) * „	7 59	4 1	2 40
100	Bursztyn „	8 17	4 34	3 15
112	Halicz „	8 35	5 8	3 50
126	Jezupol „	— —	5 41	4 23
140	Stanisławów (Rest.) Przyj.	9 11	6 40	5 18
163	Ottynia Odjazd	10 3	7 50	6 24
180	Korszów „	— —	8 43	7 41
196	Kolomyja (Rest.) „	10 56	9 35	8 17
215	Zabłotów „	11 23	10 21	9 19
231	Śniatyn-Załucze „	11 47	11 2	10 16
242	Niepokołowce „	— —	11 29	10 51
252	Łużany * „	— —	11 54	11 24
265	Żuczka „	— —	12 30	11 57
266	Czerniowce (Rest.) „	12 55	12 50	12 2
	„ Volksgarten * „	— —	1 11	
286	Kuczurmare „	1 27	1 49	
300	Hliboka „	2 —	2 41	
307	Czerepkowce-Seret „	2 12	3 —	
318	Ruda * „	— —	3 34	
326	Hadikfalva-Radowce „	2 55	4 2	
332	Istensegits * „	— —	4 18	
338	Mileszowce „	3 15	4 34	
348	Hatna „	3 29	4 56	
356	Suczawa-Itzkany (R.) Prz.	3 41	5 14	

Pociągi pospieszne zatrzymują się w stacyach gwiazdką * oznaczonych tylko warunkowo.

Z Suczawy do Lwowa.

Stacye	Pociąg posp. 1.	Pociąg mięsz. 7.	Pociąg mięsz. 6.	Pociąg mięsz. 14.
Suczawa-Itzkany (R.) Odjazd	12 34	10 20		
Hatna „	12 46	10 41		
Mileszowice „	1 —	11 5		
Istensegits * „	— —	11 21		
Hadikfalva-Radowce „	1 23	11 45		
Ruda * „	— —	12 8		
Czerepkowce „	1 49	12 38		
Hliboka * „	2 1	1 4		
Kuczurmare „	2 23	1 47		
Czerniowce (Rest.) „	2 52	2 22		
„ Odjazd	3 4	2 55	3 18	6 48
Żuczka „	— —	3 3	3 26	6 58
Łużany * „	— —	3 36	3 56	7 42
Niepokołowce „	— —	4 2	4 20	8 22
Śniatyn Załucze „	3 54	4 36	4 49	9 13
Zabłotów „	4 17	5 20	5 30	10 18
Kolomyja „	4 46	6 22	6 27	11 33
Korszów „	— —	7 12	7 12	
Ottynia „	5 31	7 56	7 55	
Stanisławów (Rest.) „	6 16	8 50	8 51	
Jezupol „	— —	9 46	9 42	
Halicz „	6 57	10 23	10 18	
Bursztyn „	7 14	10 52	10 48	
Bukaczowce (Rest.) „	7 35	11 29	11 25	
Bortniki „	— —	12 8	12 10	
Chodorów * „	— —	12 31	12 28	
Borynicze „	8 28	1 4	1 3	
Wybranówka „	— —	1 24	1 21	
Bóbrka-Chlebowice „	8 46	1 42	1 42	
Staresioło „	— —	2 10	2 11	
Siechów „	— —	2 46	2 49	
Lwów (Rest.) Przyjazd	9 45	3 10	3 15	
Lwów (wedł. cz. peszt.) Odj.	10 30	— —	— —	
Kraków (czas pragski) „	6 48	5 07	2 33	
Wiedeń „ „ Przyjazd	4 10	7 20	5 05	

C. k. uprzyw. galicyjska kolej Karola Ludwika.

Kraków-Lwów-Podwołoczyska.

Kilometry	Stacye		Poc. posp. 1.	Poc. mięsz. 7.	Poc. osob. 5.	Poc. kur. 3. od 1. czerw. do 31. paźd.	Poc. lokal. mięsz. 17.
	Wiedeń	Odjazd	11 10	8 20	7 30	9 45	— —
	Kraków (Rest.)	„	9 26	10 57	10 46	7 59	6 12
9	Bierzanów	„	— —	11 19	11 3	— —	6 37
19	Podłęże	„	— —	11 37	11 19	— —	6 55
29	Kłaj	„	— —	11 56	11 34	— —	7 14
38	Bochnia (Rest.)	„	10 19	12 17	11 52	8 46	7 36
51	Slotwina	„	10 35	12 42	12 13	— —	8 2
70	Bogumiłowice	„	— —	1 16	12 43	— —	8 37
78	Tarnów (Rest.)	„	11 15	1 40	1 8	9 37	9 1
99	Czarna	„	11 43	2 25	1 39	— —	9 46
111	Dembica (Rest.)	„	12 2	2 52	2 15	10 28	10 33
124	Ropczyce	„	— —	3 18	2 35	— —	10 59
132	Sędziszów	„	12 31	3 37	2 49	— —	11 16
143	Trzciana	„	— —	4 5	3 5	— —	11 41
158	Rzeszów (Rest.)	„	1 10	4 42	3 33	11 29	12 15
175	Łańcut	„	1 32	5 17	3 59	11 50	12 49
195	Przeworsk	„	— —	5 59	4 29	12 15	1 29
210	Jarosław	„	2 22	6 39	4 58	12 37	2 8
224	Radymno	„	— —	7 9	5 21	— —	2 40
245	Przemysl (Rest.)	„	3 15	8 4	6 12	1 26	3 29
257	Medyka	„	— —	8 27	6 32	— —	3 54
272	Mosciska	„	3 51	8 58	7 —	1 59	4 24
291	Sądowa Wisznia	„	4 16	9 35	7 36	— —	5 1
310	Gródek	„	4 48	10 14	8 12	2 54	5 44
315	Kamienobród	„	— —	10 25	8 22	— —	5 55
326	Mszana	„	— —	10 44	8 40	— —	6 15
342	Lwów (R.)	Przyjazd	5 30	11 15	9 7	3 38	6 46
		Odjazd	5 50	12 18	10 5	3 48	
349	Lwów-Podz. (R.)	„	6 2	12 48	10 35	— —	
366	Barszczowice*	„	6 24	1 25	11 14	— —	
379	Zadwórze*	„	6 42	1 52	11 47	— —	
393	Krasne (Rest.)	„	7 8	2 40	12 39	4 55	
409	Kniaże	„	— —	3 11	1 10	— —	
418	Złoczów (Rest.)	„	7 47	3 39	1 35	5 33	
434	Płuchów	„	— —	4 22	2 16	— —	
440	Zborów	„	8 20	4 39	2 31	— —	
457	Jezierna	„	8 42	5 25	3 10	— —	
473	Hłuboczek wielki*	„	9 3	5 58	3 40	— —	
482	Tarnopol (Rest.)	„	9 23	6 47	4 14	7 8	
496	Borki wielkie	„	— —	7 32	4 45	— —	
513	Maksymówka	„	— —	8 16	5 28	— —	
524	Bogdanówka-Kam.	„	— —	8 40	5 52	— —	
534	Podwołoczys. (R.)	„	10 38	8 58	6 10	8 22	

Kursuje między Lwowem i Rzeszowem, gdy nie chodzą kurjerskie.

Podwołoczyska-Lwów-Kraków.

Stacye		Poc. posp. 2.	Poc. mięsz. 10.	Poc. mięsz. 8.	Poc. lokal. 18.	Poc. kurj. 4.
Podwołoczyska	Odjazd	5 20	5 56	6 46		9 40
Bogdanówka	„	— —	6 18	7 9		— —
Maksymówka	„	5 49	6 50	7 42		— —
Borki wielkie*	„	— —	7 34	8 19		10 52
Tarnopol (Rest.)	„	6 37	8 28	9 16		— —
Hłuboczek wielki	„	6 51	8 46	9 33		— —
Jezierna	„	— —	9 29	10 21		— —
Zborów	„	7 34	10 8	11 4		12 15
Płuchów	„	— —	10 24	11 20		— —
Złoczów (Rest.)	„	8 10	11 2	12 3		12 49
Kniaże	„	— —	11 21	12 33		— —
Krasne (Rest.)	„	8 52	12 15	1 27		1 55
Zadwórze	„	9 11	12 49	1 54		— —
Barszczowice	„	9 28	1 23	2 21		— —
Lwów-Podzamcze (R.)	„	9 53	2 23	3 13		2 49
Lwów (Rest.)	Przyjazd	10 4	2 45	3 30		— —
	Odjazd	10 21	3 50	4 30	7 50	3 36
Mszana	„	— —	4 15	5 3	8 21	— —
Kamienobród	„	11 13	4 31	5 21	8 39	4 15
Gródek	„	11 38	4 43	5 39	8 55	— —
Sądowa Wisznia	„	12 4	5 13	6 19	9 33	5 —
Mosciska*	„	— —	5 45	6 57	10 9	— —
Medyka	„	12 45	6 8	7 27	10 39	5 44
Przemysl (Rest.)	„	1 37	6 36	8 5	11 8	— —
Radymno	„	2 29	7 10	8 47	11 48	6 30
Jaroslaw (Rest.)	„	2 59	7 38	9 21	12 37	— —
Przeworsk	„	3 36	8 2	9 51	1 6	7 19
Łańcut*	„	4 9	8 34	10 34	1 50	7 38
Rzeszów (Rest.)	„	4 24	9 6	11 13	2 32	7 59
Trzciana	„	4 58	9 28	11 43	3 6	8 20
Sędziszów	„	— —	9 47	12 6	3 31	— —
Ropczyce	„	5 35	10 1	12 22	3 46	8 49
Dembica (Rest.)	„	5 56	10 50	12 56	4 17	— —
Czarna	„	— —	11 11	1 26	4 42	9 38
Tarnów (Rest.)	„	6 36	11 58	2 22	5 31	— —
Bogumiłowice	„	6 48	12 11	2 37	5 49	9 58
Slotwina	„	— —	12 48	3 19	6 30	— —
Bochnia (Rest.)	„	— —	1 16	3 47	7 —	10 38
Klaj	„	— —	1 34	4 7	7 19	— —
Podłęże	„	— —	1 53	4 25	7 38	11 —
Bierzanów	„	— —	2 12	4 42	7 59	— —
Kraków (Rest.)	„	6 36	2 33	5 1	8 20	11 25
Wiedeń	Przyjazd	6 48	5 05	7 20	— —	— —
		4 10				7 25

Kursuje między Lwowem i Rzeszowem w czasie gdy nie chodzą kurjerskie.

C. k. uprz. gal. kolej Karola Ludwika.

Odnoga Krasne-Brody.

Lwów-Kijów.

Kilometry	Stacye		Pociąg mięsz. 101.	Pociąg mięsz. 109.	Pociąg mięsz. 107.
	Lwów Podzamcze	Odjazd	5 30	10 5	12 18
51	Krasne (Rest.)	»	7 25	12 14	3 10
67	Ożydów	»	7 55	2 5	3 47
80	Zabłotce	»	8 20	2 43	4 17
93	Brody	Przyjazd	8 42	3 10	4 38
	Kijów	»	10 9	— —	— —

Kijów-Lwów.

	Kijów	Odjazd	8 —	— —	— —
	Brody (Rest.)	»	7 8	9 21	11 —
	Zabłotce	»	7 33	9 58	11 30
	Ożydów	»	8 —	10 38	12 3
	Krasne (Rest.)	»	8 27	11 10	12 30
	Lwów-Podzamcze	»	10 4	2 45	3 30

Kolej Jarosławsko-Sokalska.

Pociąg mięszany	Km.	Stacye	Pociąg mięszany
4 17		Jarosław R.	7 58
3 51	10	Surochów	8 26
3 28	18	Bobrówka	8 52
2 53	29	Nowa grobla	9 26
2 27	37	Oleszyce	9 56
2 1	44	Lubaczów	10 22
1 22	54	Basznia	10 51
12 58	62	Horyniec	11 25
12 12	75	Werchrata	12 9
11 52	81	Huta zielona	12 27
11 33	87	Rawa ruska R.	1 19
10 32	96	Zielona	1 48
10 3	106	Uhnów	2 29
9 34	114	Korczów	2 54
8 53	127	Bełz	3 42
8 29	130	Zużel	3 53
8 6	137	Ostrów	4 18
7 47	142	Krystynopol	4 43
7 15	151	Sokal Rest.	5 5

Kolej żelazna lwowsko-bełzecka (tomaszowska).

Ze Lwowa do Bełzca (Tomaszowa)

Kilometry	Stacye		Pociągi mięszane 107 I. II. i III. klasa	Pociągi mięszane 109 I. II. i III. klasa	
	Lwów	Odjazd	8 56	5 06	
9	Brzuchowice	»	9 21	5 31	
15	Zawadów	»	9 40	5 50	
18	Zaszków	»	9 57	6 08	codziennie w poniedziałek, wtorek i piątek
21	Zarudce	»	10 07	6 18	
24	Kulików	»	10 22	6 35	
31	Macoszyn	»	10 41	6 55	
		Przyj.	10 51	7 06	
34	Żółkiew	Odj.	11 01	7 16	
40	Glińsko	»	11 18	7 35	codziennie w poniedziałek i piątek
48	Dobrosin	»	11 42	8 02	
60	Kamionka-Lipnik	»	12 18	8 39	
		Przyj.	12 39	9 01	
67	Rawa ruska	Odj.	1 06	9 13	
		»	1 43	9 50	
77	Hrebenne	»	2 05	10 12	
83	Lubycza	»	2 31	10 38	
90	Bełzec	Przyj.			

Z (Tomaszowa) Bełzca do Lwowa

	Stacye		Pociągi mięszane 108	110	112	
			I. II. i III. klasa			
	Bełzec	Odj.	9 53	5 15		
7	Lubycza	»	10 18	5 40		codziennie w poniedziałek i piątek
		»	10 41	6 03		
13	Hrebenne	»	11 15	6 37		
		Przyj.	11 48	6 48		
23	Rawa ruska	Odj.	12 14	7 14		
30	Kamionka-Lipnik	»	12 51	7 50		
42	Dobrosin	»	1 16	8 14		
50	Glińsko	»	1 32	8 30		
		Przyj.	1 44	8 40	6 00	Pociąg 112 może być według potrzeby wysłany.
56	Żółkiew	Odj.		8 54	6 14	
		»	1 58	9 21	6 40	
59	Macoszyn	»	2 25	9 37	6 56	
66	Kulików	»	2 41	9 54	7 09	
69	Zarudce	»	2 55	10 06	7 21	
72	Zaszków	»	3 07	10 33	7 47	
75	Zawadów	»	3 36	10 58	8 12	
81	Brzuchowice	Przyj.	4 02			
90	Lwów					

Taryfa

podatku konsumcyjnego z dodatkami dla miasta Lwowa, obowiązująca z dniem 1. Stycznia 1876.

Rodzaj zwierzyny	Stopa wymiaru	zł.	ct.	1/10
Jelenie	1 sztuka	1	78	5
Dziki od 17 kilogr. i wyżej, tudzież daniele .	„	1	34	3
Warchlaki, sarny, dzikie kozy	„	—	45	3
Zające	„	—	9	6
Rozrąbana zwierzyna wszelkiego rodzaju .	100 klgr.	3	18	4
Bażanty, głuszce, cietrzewie	1 sztuka	—	18	1
Jarząbki, pardwy i kamionki, dzikie gęsi, dropie, dzikie kaczki, słonki, kuropatwy i dzikie gołębie . . .	„	—	9	6
Kurki wodne i zielononogie (nurki), bekasy, kszyki, dubelty i kulony	„	—	3	4
Drozdy, kwiczoły, przepiórki, skowronki i wszelkie inne drobne ptactwo do jedzenia .	1 tuzin	—	3	4
Ryby i skorupiaki, wyraźnie nie wymienione z rzek, potoków, jezior i stawów, świeże, solone, wędzone i marynowane; rybia ikra .	100 klgr.	3	18	4
Ryby rzeczne pospolite, tudzież raki, ślimaki, żaby, ostrygi	„	1	5	9

INSERATY.

A. KRZYSZTOFOWICZ

MAGAZYN TAPET

WE LWOWIE

plac Halicki L. 2,

W CZERNIOWCACH ul. Główna L. 17

poleca we wielkim wyborze

OBICIA POKOJOWE

(TAPETY)

od najtańszych aż do najwykwintniejszych wykonań prócz różnorodnych dekoracyjnych artykułów jako to: naśladowanie fresque, ornamentów ze sztucznego drzewa, xylogenit, sztukateryi papierowej i t. p.

Rozmaite story i zaluzje, korkowe posadzki, chodniki, zasłonki, w powabnych deseniach kobiercowych i parkietowych.

Kobierce ze Smyrny i angielskie kołdry i kocyki litewskie

wełniane, niezrównane w jakości i deseniach, w cenie od 7 złr. 50 ct. do 25 złr. za sztukę.

TAPETOWANIE

od pojedynczych pokoi, aż do największych pomieszkań, uskuteczniam w miejscu i na prowincyi fachowymi tapicerami, ręcząc za wzorową robotę.

Wzory zestawienia całych pokoi, szkice sufitów, kosztorysy i t. d. wysełam na żądanie bezpłatnie.

Rządownie upoważnieni
cywilni
inżynierowie, architekci i geometrowie
należący do stowarzyszenia rządowego

upoważnionych i zaprzysiężonych inżynierów, architektów i geometrów cywilnych król. Galicyi i Lodomeryi wraz z W. ks. Krakowskiem. Zamianowani przez c. k. Rząd na mocy rozp. minist. z dnia 11. Grudnia 1860. L. 36.413 dla sprawowania wszelkich czynności technicznych, dla gmin, korporacyj, wszelkich instytucyj, publiczności i t. p., a nadto umocowani *do wystawiania*, w sprawach podjętych czynności technicznych, *dokumentów, mających w obec władz administracyjnych takie same znaczenie, jak gdyby wydane były przez monarchicznych urzędników budownictwa za upoważnieniem władzy.*

I. Inżynierowie cywilni
dla wszystkich zawodów technicznych:

Bodaszewski Łukasz, Lwów, ulica Ossolińskich 8,
Długoszowski Bolesław, Lwów, ulica Czarneckiego 26,
Gebauer Aleksander, Kraków, ulica Mikołajska 30,
Hubl Ludwik, Nowy Sącz,
Jägermann Józef, Stanisławów,
Kędzierski Zygmunt, Lwów, ulica Ochronek 4,
Miszke Juliusz, Nowy Sącz,
Radwański Ludwik, Lwów, ulica Wałowa 25,
Uderski Edward, Sambor,
Zajączkowski Michał, Przemyśl,
Zakrzewski Jan, Tarnopol, ulica Pańska 703,
Ziembicki Mieczysław, Stryj,

II. Architekci cywilni
dla budowli nadziemnych, w szczególności dla budowli artystycznie wykonanych:

Engel Józef, Lwów, ulica Czarneckiego 26,
Janowski Józef, Lwów, Rynek 3,
Kuhn Adolf, Lwów, ulica Jagiellońska 28,
Zaremba Karol, Kraków,

III. Geometrowie cywilni
dla pomiarów gruntowych:

Jakubowki Aloizy, kraków, ulica Krowodorska 39,
Mierka Fryderyk, Przemyśl,
Noah Wilhelm, Sokal,
Pytlik Jan, Rzeszów,

IV. Inżynierowię górniczy
zamianowaai na mocy rozporządzenia ministerstwa rolnictwa z dnia 23. maja 1872. L. 5420.

Noah Wilhelm, Sokal,
Syroczyński Leon, Lwów, ulica Kopernika 23.

Zarządem Stowarzyszenia jest: „IZBA INŻYNIERSKA“ z siedzibą urzędową we Lwowie.

Pierwszy główny i specyalny
MAGAZYN BRONI
potrzeb do polowania i podróży
oraz
PERFUMERYI
i wszelkich artykułów
toaletowych
najtaniej
poleca
ALFRED DZIKOWSKI
we Lwowie, ul. Karola Ludwika 11.
mianowicie wypróbowaną BROŃ myśliwską najnowszych konstrukcyj.
Rewolwery-
Patrony do wszytkich systemów i kalibrów.
Sztućce i pistolety salonowe FLOBERT.
Kufry i torebki do podróży. Kapelusze i czapki myśliwskie.
Galanteryę myśliwską
Spadrony i Rapiery, jakoteż wszelkie przybory do szermierki. — Laski, spiroluty, hetzpeitschy, batogi i deszczochrony. — Brzytwy najsławniejsze szwajcarskie Locoultrego z 1 do 7 ostrzami.

SPECYALNY SKŁAD
artykułów gospodarczych
i skład fabryczny farb, lakierów, pokostów, chemikalij, kiszek gumowych i artykułów browarniczych,
oraz handel materyałów
ALOJZEGO HÜBNERA
we Lwowie
pod L. 13 ulica Karola Ludwika
SKŁAD FABRYCZNY OGNIOTRWAŁYCH KAS ŻELAZNYCH
z ces. król. uprzywilejowanej fabryki
FELIKSA BLAŻICZEK'A w Wiedniu.
Wyłączny i jedyny główny skład fabryczny
francuskiej masy do zapuszczania podłóg
poleca
FARBY OLEJNE
zupełnie do użycia gotowe do malowania drzwi, okien, podłóg, ścian i sufitów, domów, dachów, schodów, sprzętów ogrodowych i gospodarskich, narzędzi rolniczych itp.
FARBY
olejno-lakierowe i bursztynowo-lakierowe,
Masę do zapuszczania podłóg
własnego wyrobu w najlepszym gatunku.
Lakier do podłogi, Lakier do tablic szkolnych,
Najwyborniejsze lakiery powozowe prawdziwe angielskie
z fabryki Wilkinson, Heywood i Clark w Londynie.
Wszelkiego rodzaju lakiery do robót wewnętrznych, zewnętrznych, drzewa żelaza i skór.

FARBY suche, wszystkie gatunki
anilinowe,
do farbowania materyj,
drukarskie, bronzy (proszek złoty), złoto w arkuszach,
roślinne w płynie,
dla introligatorów,
tuszowe akwarelowe w guziczkach i laseczkach,
akwarelowe wilgotne w tubkach i muszelkach,
do malowania porcelan,
olejne w tubkach do robót artystycznych,
środki do retuszowania, olejki i werniksy do robót artystycznych, pendzle, płótna malarskie, palety, stalugi i wszelkie przybory do malowania i rysowania.

ALOJZY HÜBNER, we Lwowie, ulica Karola Ludwika L. 13.

Artykuły dla folwarków:

smarowidło do osi żelaznych,
oliwa do maszyn, ter gazowy, cement, gips,
kit, asfalt, antimerulion.

Środki do desinfekcyi:

Kwas karbolowy w kryształach,
" w płynie,
wapno karbolowe,
wapno chlorowe,
proszek desinfekcyjny,
witryol żelaza,
dwusiarczan wapienny,
(Doppelt schwefligsauer Kalk)
jak również:
antibakterion — proszek na owady — proszek na mole — tynktura na owady — kamforę i pieprz biały — naftalinę.

Przyrządy piwniczne:

szpunty i czopy do beczek,
korki do butelek,
kapsle do butelek,
masa do lakowania butelek,
maszyny do korkowania butelek,
maszyny do korkowania beczek,
korkociągi,
maszyny do mycia flaszek,
pipy do beczek.

Artykuły gumowe:

Kiszki gumowe do gazu i do ściągania wody, wina, piwa, kwasu, płyty gumowe itp.
Prześcieradła gumowe i wszelkie artykuły gumowe i chirurgiczne,
pasy do maszyn i młocarń z najlepszych skór belgijskich we wszystkich szerokościach,
gurty do maszyn, węże konopne,
rury cynowe i ołowiane,
śrót, lotki i kule.

Artykuły toaletowe:

mydła toaletowe, Extraits d'odeur, Eau de Cologne, olejki i pomady,
lak do pieczętowania,
atrament do pisania, do hektografii czerwony, niebieski, czarny, do znaczenia bielizny i autograficzny,
farby do stampilij, guma i karuk rozpuszczone,
kit do szkła i porcelany,
smarowidło nieprzemakalne na skórę,
smarowidła na kopyta ze sposobem użycia,
tłuszcz do broni,
lakier do bucików czarny, złoty i mieniący,
czernidło do skór,
apretura do konserwowania skóry.

Wszystkie artykuły

dla młynów parowych, tartaków, odlewarń żelaza, browarów, gorzelń, rafineryi nafty i parafiny.

Wszystko po najtańszych cenach.

Cenniki specyalne na żądanie gratis i franco.

☞ Przy zamówieniach za zaliczką uprasza się o przysłanie pewnej kwoty, któraby przynajmniej wystarczała na opłacenie tam i napowrót kosztów pocztowych w razie niedobrania przetylki.

Nakładem księgarni

Seyfartha i Czajkowskiego

we Lwowie

właśnie co wyszło

Mały podręcznik weterynaryi napisał Dr. Antoni Barański, Profesor szkoły weterynaryi we Lwowie. *Z 26 rycinami.* To dziełko *subwencyonowane przez c. k. Ministerstwo rolnictwa* i c. k. gal. Tow. gospodarskiego. Lwów, 1887. — 70 ct., z przysyłką pocztową 75 ct.

O rozpoznawaniu drewna, drzew leśnych krajowych. Poradnik dla *leśników i w ogóle dla osób trudniących się wyrabianiem, kupnem lub sprzedażą drzewa*, przez **Henryka Strzeleckiego**, Dyrektora krajowej szkoły leśnej. — 1 złr. — z przesyłką pocztową 1 złr. 5 ct.

Wielki wybór

Fortepianów, Pianin i Fisharmonii

Seyfartha i Czajkowskiego

we Lwowie

Rynek L. 24.

Polecamy Szanownej Publiczności nasz skład z fortepianami i pianinami z najpierwszych fabryk wiedeńskich i zagranicznych.

Smarowidło litewskie

nieprzemakalne do obuwia i skór, nadaje skórze miękkość, elastyczność i trwałość.

Puszka po 50 ct. i 1 złr.

Czernidło glicerynowe

pachnące, nadaje obuwiu piękny i trwały połysk, miękczy i konserwuje skórę.

Pudełko po ct. 10, 20 i 50.

Balsam kaukazki

przeciw odmrożeniu.

Flakonik 70 ct.

Pudr salicylowy

przeciw poceniu i odparzeniu nóg.

Pudełko 50 ct.

Alihenia

niezawodny środek na wytępienie grzybu domowego.

Kiło 40 ct.

J. IHNATOWICZ

we Lwowie

ulica Kopernika L. 3.

FILIA

w Krakowie, Sukiennice Nr. 2.

w Czerniowcach Rynek 2.

„OGNISKO DOMOWE"

Czasopismo illustrowane.

Wychodzi we Lwowie co dziesięć dni w objętości dwu arkuszy ścisłego druku. — Zamieszcza illustracye z obrazów najznakomitszych malarzy naszych i obcych i portrety zasłużonych ludzi.

Dział literacki mieści w sobie: życiorysy, powieści, opowiadania historyczne, pamiętniki, poezye, spostrzeżenia naukowe, rozprawy pedagogiczne i przyrodnicze, wiadomości użyteczne, oceny dzieł, szarady itp. — Znakomitych i znanych autorów i poetów naszych prace, jak: Aër, Bałucki, Marya Bartus, Bełza, Biziński, z Wasilewskich Boberska, Borkowski, Karol Brzozowski, Chmielowski, Darowski, Gawin, Giller, Goczałkowska, Horoszkiewiczowa, Koszczyc, Lenartowicz, Miłkowski, Olszewski, Onyszkiewicz, Orzeszkowa, Przesmycki (Miriam), Starzeński, Stawer, Urbański, Widman, Zamorski, Zawadzki, Żuliński i inni — mieszczą się w *„Ognisku Domowem"*.

Numera na okaz przesyłają się bezpłatnie.

Cena z przesyłką: rocznie 7 złr. 20 ct., półrocznie 3 złr. 60 ct., kwartalnie 1 złr. 80 ct.

Jest to najtańsze pismo illustrowane polskie.

Adres redakcyi i administracyi:

Lwów ul. Garncarska 2.

Prenumeratorowie całoroczni otrzymają premie w obrazach, albumach i t. p. Prenumeratorowie rozwiązujący szarady, łamigłówki i t. p. otrzymują osobne premia z dzieł poważnej treści, obrazów i t. p.

GŁÓWNY SKŁAD

KSIĄG HANDLOWYCH

i gospodarczych

oraz

wszelkie przybory

do pisania, rysowania i malowania

polecają

SEYFARTH & DYDYŃSKI

SKŁAD PAPIERU

we Lwowie

przy placu Maryackim.

Największy wybór

MASZYN DO SZYCIA

na raty

dla użytku domowego i krawiectwa damskiego.

SINGERA nożne familijne z trzech najlepszych fabryk zagranicznych po 65 zł., z fabryk wiedeńskich po 36, 40, 45 i 50 zł.

SINGERA ręczne z fabryk zagranicznych po 46 zł., z wiedeńskich po 38 zł.

SAKSONIA ręczne z fabryk zagranicznych po 36 zł., z wiedeńskich po 32 zł.

WILSONA nożne z fabryk zagranicznych po 65 i 60 zł. z wiedeńskich po 50 zł.

Każda z powyższych maszyn jest z najnowszemi ulepszeniami i pod moją osobistą kontrolą najdokładniej uregulowaną.

Gwarancya za maszyny zagraniczne 5 lat, za wiedeńskie 2 lata.

Raty tygodniowe 1 zł., miesięcznie 4 zł., kwartalnie 12 zł.

(jak komu dogodniej)

Gotówką o 10 procent taniej.

Igły, oliwa, nici, czółenka i wszelkie inne części do maszyn wszystkich konstrukcyj, zawsze są na składzie.

Na łaskawe zlecenia posyłam cenniki i próbki szycia odwrotną pocztą.

JÓZEF IWANICKI

mechanik i zaprzysiężony rzeczoznawca sądowy.

LWÓW, hotel Żorża.

O ile maszyna dobra jest pożytkiem i przyjemnością, o tyle maszyna zła, jest w domu tylko zgryzotą, dlatego, jeżeli kto potrzebuje maszyny, niech nie kupuje w pierwszym lepszym kramie na prowincyi, bo tam umieją tylko zachwalać, a tak się na maszynach rozumieją, jak ślepy na kolorach. Taksamo nie należy kupować u pejsatych agentów, gdyż tym chodzi tylko o **20 procent**, jako ich czysty zarobek, a o nic więcej. Każdy, potrzebujący maszyny, niech się uda z całem zaufaniem do mego handlu, a może poznać maszyny różnych systemów, z różnych fabryk, i wybrać sobie taką, jakiej dom potrzebuje.

Najdogodniejszem zaś dla moich szanownych odbiorców jest to, że ja obok handlu maszyn mam warsztat naprawy maszyn do szycia wszystkich systemów, tak, że w razie potrzeby wszelka naprawa natychmiast się u mnie uskutecznia.

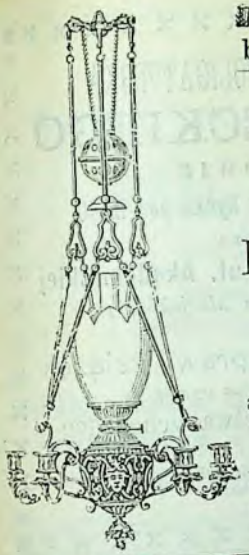

R. DITMARA

bezpieczny petrolej.

C. k. uprzyw.

SKŁAD FABRYCZNY

LAMP

R. DITMARA

plac Maryacki Nr. 9.

Największy skład

artykułów oświecenia, uznanej konstrukcyi i po znacznie zmniejszonych cenach.

Podwójnie rafinowana nafta

salonowa i gospodarcza.

A. W. MOLNAR

dawniej T. WIŚNIOWIECKI

rusznikarz

we Lwowie, hotel Żorża

poleca

BROŃ MYŚLIWSKĄ

jak najdokładniej wykonaną i wypróbowaną pod gwarancyą.

Przerabia dubeltówki Lefaucheux na Lancaster w cenie od 12 do 20 zł.

Reparacye uskutecznia odwrotną pocztą.

Patrony wszystkich systemów i kalibrów po cenach fabrycznych.

Rewolwery, pistolety tarczowe odtylcowe i kapslowe zawsze gotowe są do nabycia.

Broń kilkakrotnie nagrodzona medalami i dyplomem honorowym.

PRACOWNIA INTROLIGATORSKA

F. STARZECKIEGO

WE LWOWIE

istniejąca przez lat 11 w Rynku pod L. 40

przeniesiona

do domu pod L. 12 przy ul. Akademickiej

(naprzeciw Kasyna Miejskiego)

przyjmuje

wszelkie rodzaje oprawy książek

tudzież zamówienia na wyroby

w zakres introligatorstwa wchodzące

tak ze Lwowa, jak z prowincyi

i wykonuje takowe rzetelnie, spiesznie i po najumiarkowańszych cenach.

KAZIMIERZ LEWICKI

poleca

Maszynki do kawy

całe porcelanowe z nowemi porcelanowemi patentowanemi sitkami.

Cena od jednej sztuki:

na 12 osób 4 złr. — ct.	na 3 osoby 1 złr. 80 ct.
na 8 osób 3 złr. 20 ct.	na 2 osoby 1 złr. 40 ct.
na 6 osób 2 złr. 50 ct.	na 1 osobę 1 złr. 20 ct.
na 4 osoby 2 złr. 50 ct.	na 1 filiżankę 1 złr.

Znany najstarszy

KANTOR WYMIANY

SOKAL I LILIEN

we Lwowie

poleca się do zakupna i sprzedaży pod najkorzystniejszymi warunkami wszelkich

oblig, listów zastawnych, akcyj kolejowych, losów rządowych i prywatnych etc. etc.

BANK

galicyjski kredytowy

we Lwowie

(ulica Jagiellońska L. 3)

przyjmuje

wkładki na książeczki

po 4 1/2 %,

wypłaca wkładki do 200 złr.

bez wypowiedzenia.

KANTOR WYMIANY

c. k. uprzyw. galic.

akcyjnego Banku hipotecznego

kupuje i sprzedaje

wszystkie efekta i monety

pod warunkami najprzystępniejszymi.

5% Listy Hipoteczne premiowane

(wylosowalne z 10% premią t. j. po 100 za 100),

które według ustawy z dnia 1. Lipca 1868 Dz. p. P. XXXVIII, Nr. 93) i najwyższego post. z dnia 17. Grudnia 1871 r. mogą być użyte do lokowania kapitałów funduszowych, pupilarnych, kaucyj małżeńskich wojskowych, na kaucye i wadya,

są w tymże Kantorze do nabycia.
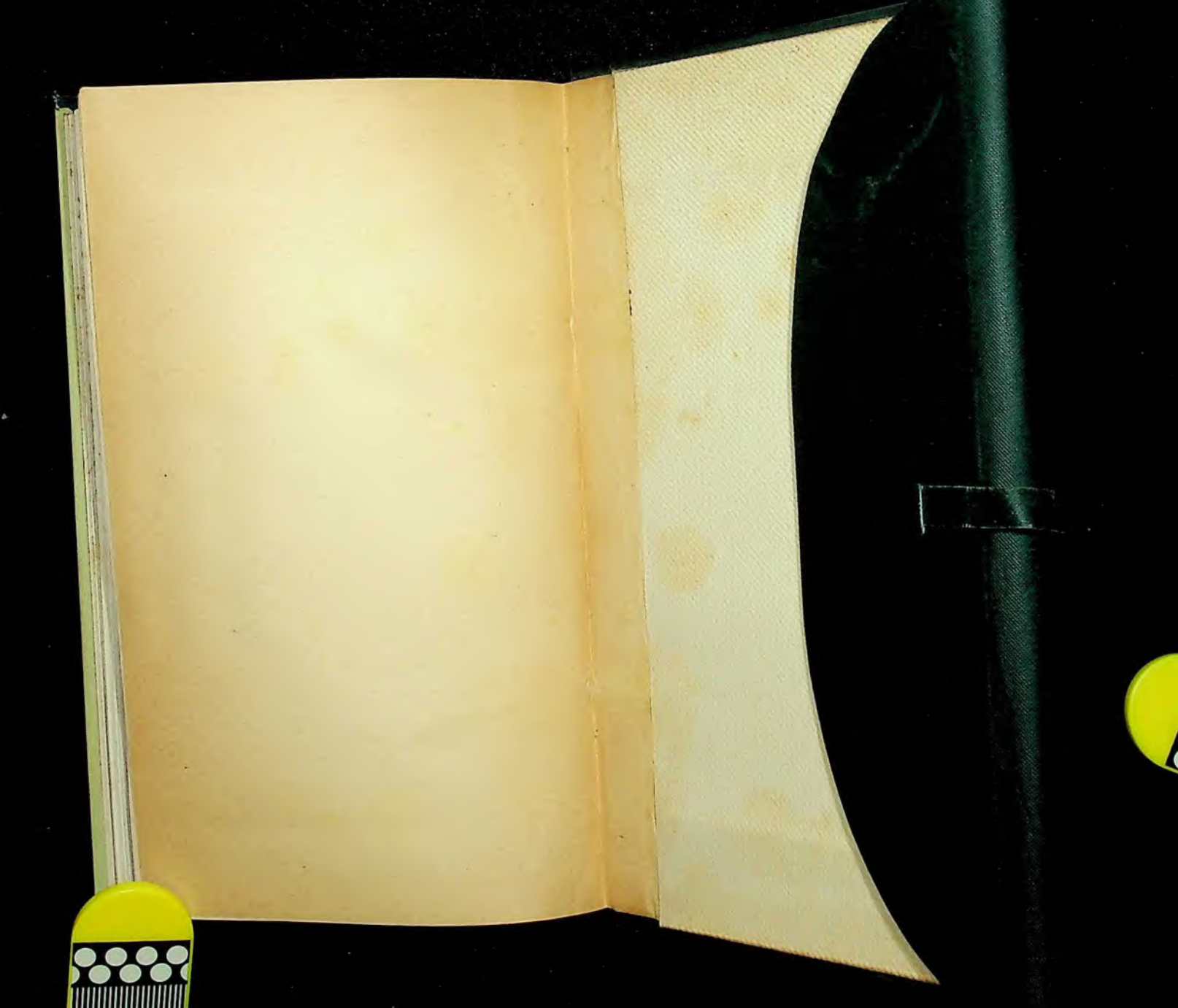
Wszelkie polecenia z prowincyi wykonują się bezzwłocznie po kursie dziennym, nie licząc żadnej prowizyi.